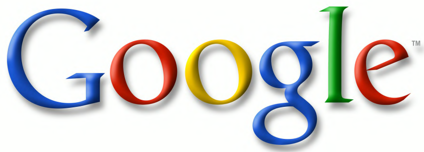
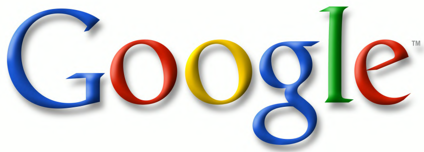

BIJDRAGEN

TOT DE

GESCHIEDENIS DER ONDERHANDELINGEN MET ENGELAND,

BETREFFENDE DE

OVERZEESCHE BEZITTINGEN,

1820—1824.

GETROKKEN UIT DE

NAGELATEN PAPIEREN

VAN WIJLEN

DEN MINISTER VAN STAAT ELOUT,

OUD-COMMISSARIS-GENERAAL OVER NEERLANDS-INDIË, OUD-PLENIPOTENTIARIS DER NEDERLANDEN BIJ ZIJNE GROOT-BRITTANNISCHE MAJESTEIT.

'S GRAVENHAGE,

MARTINUS NIJHOFF.

1865.

GEDRUKT BIJ GEBR. GIUNTA D'ALBANI.

INHOUD.

Blz.

Gedurende de beraadslagingen in September 1858 over het adres van antwoord op de Troonrede, bragt ik, na den Minister van Kolonien te voren daarvan te hebben verwittigd, de hoofdstrekking ter sprake van het tractaat tusschen Groot-Brittannie en Nederland, den 17 Maart 1824 gesloten; een onderwerp, dat sedert jaren aanleiding had gegeven tot wisseling van nota's met Groot-Brittannie en toen meer bepaaldelijk, om de veel besprokene overname door de Britsche Regering van Sir James Brooke's nederzettting en de vestiging alzoo van politiek Britsch gezag op Borneo, groote moeijelijkheden konde opleveren.

Bij Regering en Natie moest te dien opzigte de zedelijke overtuiging van eigen goed regt vaststaan. Om die te helpen vestigen, en in de hoop dat stemmen, opgegaan uit den boezem van 's Lands Vertegenwoordiging, der zaak althans eenige kracht konden bijzetten, zeide ik het volgende:

M. d. V. „Het is niet betrekkelijk de zinsnede zelve, dat ik het woord wensch te voeren, maar de paragraaph geeft mij aanleiding om aan den Minister van Kolonien een paar punten te onderwerpen.

„Het eerste punt.....

„Het tweede punt betreft hetgeen de drukpers en nog onlangs de *Staatscourant* van Donderdag jl. ons meldt, omtrent een in Engeland met aandrang en bij herhaling uitgedrukt verlangen, dat de Britsche Regering zou overnemen de nederzetting van Sir James Brooke, te Serawak.

„Ik weet niet of Engeland daartoe genegen is; het mag welligt betwijfeld worden, omdat de bereids gedane opofferingen weinig vruchten hebben opgeleverd en Lord Clarendon in het openbaar daarop gewezen heeft. Maar ik meen dat die zaak niet alleenlijk mag afhangen van het al of niet wenschelijke voor de Britsche Regering. Ik meen dat zij ook in verband staat met Nederlands regten en Nederlands belangen.

„Ik ben opgevoed in het beginsel dat Engeland is de natuurlijke bondgenoot van Nederland, en dat met Engeland op een vriendschappelijken voet te zijn, voorzeker tot de meest wenschelijke zaken voor Nederland behoort. Dat beginsel heeft voorgezeten bij alles wat de onderhandelingen van 1820 en 1824 heeft voorbereid, geleid en is opgevolgd, en Nederland heeft als blijk van zijne goede gezindheid jegens Engeland aan dat Rijk afgestaan zoo wel zijne bezittingen op het vaste land van Indie, als Singapore, nadat zijne regten op beide bezittingen waren erkend.

„Het tractaat van 1824 regelde niet Nederlands regten; het regelde slechts de verschillen, die ontstaan waren sedert het tractaat van 1814, en dat tractaat van 1814 had Nederland hersteld in den *status ante bellum*. Die verschillen waren deels een gevolg van misverstand aan de zijde der Britsch-Indische Regering omtrent het tractaat van 1814, deels een gevolg van verkeerde inblazingen en van sedert afgekeurde daden van Britsche autoriteiten, en ook voor een deel, althans wat het financiele punt betreft, een natuurlijk gevolg van de inbezitneming van Java door Engeland in 1811.

„Die verschillen zijn van weêrszijden eerlijk en edelmoedig beslecht en met de kennelijke bedoeling, om alle moeijelijkheden en alle botsing voor het vervolg te vermijden, door eene juiste afbakening van bezittingen en door wederkeerige toekenning van vrije vaart en handel in de wederzijdsche bezittingen.

„Nederlands regten zijn noch uit het tractaat — het is goed dit te herhalen — van 1814, noch uit dat van 1824 voortgesproten; zij steunden op een aloud en erkend bezit, en ook de betrekking op Borneo, die voor Nederland dagteekent van, naar ik meen, 1607 en 1609, was niet twijfelachtig. Het Britsch Bewind heeft die volstrekt niet weêrsproken; het heeft er zelfs geene aanspraak hoegenaamd op gemaakt. De drukpers in die dagen heeft ook geene andere beschouwing gehad

dan dat Nederland uitsluitend regt had op Borneo. Ik wijs bij voorbeeld op een werk van Walter Hamilton, *East-Indian Gazetteer*, dat in 1815 uitkwam, waarin uitdrukkelijk staat vermeld, dat Engeland nimmer bezit had genomen van Borneo's noordwestelijk gedeelte en dat het regt der Sooloos, die het Engeland aanboden, met reden mogt worden betwijfeld; en op een werk, te Parijs in 1820 uitgegeven: „*l'Europe et ses Colonies*", waarin men leest: „les Hollandais voient ainsi sous leur influence *exclusive* une des îles les plus vastes et les plus fertiles du globe: l'île de Borneo."

„Door de Britsche Gevolmagtigden werd dan ook in 1820 geen aanspraak gemaakt op Borneo. Slechts ten gevolge van verkeerde opgaven uit Britsch Indie, die Nederland beschuldigden van andere natien uit te sluiten, werd door hen op 19 Julij 1820 als tiende punt „Banjermassing" [1] ter behandeling opgegeven. Het viel evenwel den Nederlandschen Gevolmagtigden gemakkelijk aan te toonen hoe gunstig onze tractaten afstaken bij die, welke nog onlangs voor Engeland door Sir Stamford Raffles gesloten waren, zoodat de Minister Canning op 22 Julij onder de bepalingen, die tot grondslag der overwegingen zouden kunnen dienen, aanbood bij art. 6 te verklaren:

„The British Government agrees to recognise and respect the treaties entered into since the peace by the Netherland Government with the Chiefs of Banjermassing, Sambas, Pontianak and Mampowa; such treaties having been communicated to the British Government."

„Onze Gevolmagtigden stemden niet toe in zulke erkenning van onze tractaten door Engeland, omdat zij die beschouwden als beneden de waardigheid van Nederland. Dit bewijst intusschen hoe Engeland de zaak opnam, en zoo heeft men zich bij art. 3 van het tractaat van 1824 beperkt tot de algemeene bepaling, omtrent vrijen handel en de mededeeling van tractaten. Intusschen is dit Britsch voorstel van zeer groot gewigt ter beoordeeling der quaestie, die ik waag in het midden te brengen, in verband vooreerst met den inhoud der tractaten met Borneo gesloten, en ten tweede met het onder de nog te behandelen punten niet meer opnemen van eenig deel van Borneo, toen op 5 Augustus

[1] dat, als het eenig tijdens het Britsch-Javaasch bestuur op Borneo bezette deel, geheel het vraagstuk van Borneo in zich bevatte.

1820 Lord Castlereagh wilde uitgemaakt hebben, welke punten beslist waren en welke niet.

„De inhoud der Borneosche tractaten is bekend; afstand door de Vorsten van hun grondgebied aan Nederland, welk grondgebied dan op nieuw door Nederland aan hen in leen werd gegeven. Het gebied dier vier vorsten bevat het grootere deel van Borneo, ofschoon de grenzen toen nog niet met juistheid bekend waren en men zelfs geloofde dat het Rijk van Sambas zich veel verder uitstrekte, zelfs tot Serawak. De Nederlandsche Commissaris Nahuys, die zich op uitnemende wijze van zijne taak kweet, zegt in zijn rapport aan den Gouverneur-Generaal van 7 Maart 1819, dat er vele jaren zullen verloopen voor dat die grenzen afgebakend zullen zijn en dat men reeds dadelijk, in die onzekerheid, tot het sluiten van nieuwe tractaten moest overgaan; hij noemde bepaaldelijk Doerie. Hieruit kan men opmaken hoe het in de bedoelingen en instructien van Commissarissen-Generaal lag, zich, zoo noodig, niet te beperken tot de bereids genoemde tractaten. En dit sprak trouwens van zelf ter bereiking van het hoofddoel: zeevaart en handel te beschermen en daartoe zeerooverij tegen te gaan, en door tractaten de Vorsten te noodzaken, geene schuilplaats aan zeeroovers te verleenen en hen op handel en andere middelen van bestaan te wijzen, om de bronnen van inkomst te vervangen, die zij uit zeeroof hadden getrokken. Nederland heeft evenwel niets meer gedaan tot het sluiten van meerdere tractaten op Borneo, ook niet met Broenei, tot welks gebied Brooke's nederzetting behoort; dit is welligt het gevolg geweest van de groote onkosten, die de vestiging van eene residentie en behoorlijke militaire magt op de noord-westkust vereischten. Ik wil echter in geen onderzoek naar die oorzaken treden; want, welke die ook zijn, Nederlands regt tegenover Engeland onderging daardoor geene wijziging; terwijl zich tot historische waardering van dat regt nog, bij het bereids herinnerde, het volgende feit voegt.

„De mededeelingen omtrent onze regten op Singapore hadden op de Britsche Gevolmagtigden zulk een indruk gemaakt, dat zij de mogelijkheid reeds onderstelden dat Nederland voortdurend in het bezit van dat gewigtig punt bleef.

„In die onderstelling, ofschoon dan niet geheel toegegeven, dringt Lord Castlereagh op 29 Julij 1820 aan, dat Engeland alsdan in het

bezit worde gesteld van één bepaald punt in den Indischen Archipel, „*immers dat het regt daartoe van onze zijde worde erkend.*„ Sterker bewijs is moeijelijk te geven, dat op een verkregen regt van inbezitneming in den Indischen Archipel, ook dus ten opzigte van Borneo, door Engeland hoegenaamd geen aanspraak werd gemaakt.

„Maar Nederland stond Singapore af en vrije vaart en handel in zijne bezittingen toe; hiermede verviel alle belang en alle reden voor Engeland om zich van zoodanig ander punt te verzekeren; en zoo werd er geen bezwaar gevonden in de bepalingen van het tractaat van 1824 (bepaaldelijk ook niet in die van art. 12), waarbij, door den Indischen Archipel, behalve Singapore, aan Nederland en de bezittingen op het vasteland van Indie, met Singapore, aan Groot-Brittannie toe te kennen, zoo wel de territoriale als de commerciele betrekkingen in dat werelddeel tusschen de beide Natien werden geregeld. Andere vermelding in het tractaat van 1824 van de wederzijdsche bezittingen was ten gevolge van het tractaat van 1814 niet noodig, dan waar die vermelding ten gevolge van veranderde toestanden of van bepaalde uitzonderingen vereischt werd. En nu moge Nederland zich de nederzetting van Britsche handelaren en zelfs hunne benoeming tot vasallen van Oostersche vorsten hebben laten welgevallen, Nederland kan, geloof ik, met regt tegen eene politieke Britsche vestiging op grond van letter en geest beide, van het tractaat van 1824, en althans tegen zulke vestiging zonder voorafgaande regeling, bezwaar maken. Ik weet niet of Nederlands belang zoodanige regeling veroorloven zou. Het geldt niet zoo zeer territoriaal bezit; het geldt het vermijden van alle botsingen. En daartoe is het noodig, dat de Europeesche mogendheden zich vrij en zonder aanraking met anderen, vooral met meer magtige Europeesche mogendheden, binnen hare wederzijdsche Koloniale bezittingen bewegen, en derhalve dat de daartoe strekkende bepalingen van het tractaat van 1824 worden gehandhaafd.

„Maar zelfs bij eene tegenovergestelde zienswijze acht ik het van het uiterste belang, dat de zaak niet in het onzekere blijve, opdat niet onverwachts — en dit hebben wij, dunkt mij, in andere quaestien wel zien gebeuren — een „fait accompli„ alle regeling in het belang van Nederland onmogelijk maken zou. Met ernst beveel ik daarom die zaak reeds bij de eerste gelegenheid die zich daartoe aanbiedt der Regering aan.

Ik doe dat met te meer vertrouwen, Mijnheer de Voorzitter, om de inzigten, die ik in het merkwaardig rapport van de Staatscommissie van Junij 1857 (waarvan de Minister van Kolonien voorzitter was) bepaaldelijk omtrent Borneo uitgedrukt zie."

Een paar maanden later bood de behandeling van het derde Hoofdstuk der Staatsbegrooting de gelegenheid aan, om op de afdoening der zaak in de volgende bewoordingen nader aan te dringen:

"Ik wenschte, Mijnheer de Voorzitter — en dit is voor mij eene aangename taak, na al wat der Regering is onder het oog gebragt aangaande hare onderhandelingen met de Belgische Regering — mijne voldoening te betuigen voor de mededeeling ons gegeven, eerst reeds ten deele door den Minister van Buitenlandsche Zaken, nu onlangs geheel door den Minister van Kolonien. Ik wenschte, zeg ik, mijne voldoening te betuigen, niet te zijn te leur gesteld in mijn vertrouwen, dat de Nederlandsche Regering zoude voortgaan met de handhaving van Nederlands onbetwistbaar regt, voortvloeijende uit het tractaat van 1824, waarvan doel en strekking in waarheid niet kunnen worden betwist; maar ook in mijn vertrouwen, dat de Britsche Regering, welke uitdrukkingen zij ook soms moge bezigen om de opgewonden volksmeening van den dag te sparen, echter, waar het op *daden* aankomt, de regten niet zal schenden van haar ouden en natuurlijken bondgenoot Nederland — regten, ten koste van wezenlijke offers, bij dat tractaat verzekerd — noch ook de strekking van dat tractaat miskennen. Die strekking is toch bij de verdediging daarvan in het Parlement door eene der uitnemendste Britsche Staatslieden buiten twijfel gesteld in de navolgende woorden, door Canning gebezigd: "The results of this treaty were an admission of the principles of free trade — *a line of demarcation was drawn separating our territories from theirs*, and ridding them of their settlements on the Indian continent." *Eene linie van afscheiding werd getrokken tusschen onze bezittingen en de hunne* [1].

1 "Ontheffende de Nederlanders van hunne bezittingen op het vaste land van Indie, waardoor wordt weggeruimd de aanleiding tot verbittering, welke zoude blijven bestaan, zoo lang de Nederlandsche bezittingen met de Engelsche waren dooreengemengd."

„Intusschen zijn er nog geachte Nederlandsche organen, welke dit punt betwijfelen. Kan het zijn omdat zij wel goede, maar geene volledige bronnen raadplegen? Wanneer wij de geschiedenis raadplegen van den beginne af en al wat aanleiding gegeven heeft tot de onderhandelingen, en men ook de artikelen zelve in hunne wording nagaat, dan geloof ik niet dat de zaak kan en mag worden betwijfeld.

„De moeijelijkheden, door agenten van het Britsch-Indisch Bestuur aan het Nederlandsch-Indisch Bestuur berokkend van 1816 af, hebben het noodzakelijk gemaakt aan Commissarissen-Generaal in October 1818 een plegtig protest daartegen in te dienen. Die moeijelijkheden betroffen echter niet alleen de punten daarin openlijk genoemd; ook minder openbare daden waren gepleegd en Borneo was niet vrij gebleven van Raffles' intrigues; pogingen waren in het werk gesteld om de Vorsten van Borneo, met name dien van Banjermassing, af te trekken van hunne eeuwenoude verbindtenissen met Nederland en ze tot Engeland te doen overgaan. Wel wilde Nederland geene uitsluitende heerschappij, hetzij over den geheelen Archipel, hetzij over Borneo, uitoefenen; maar dit was in tegenstelling van hetgeen vroeger geschiedde onder de Oost-Indische Compagnie. Vrijheid van handel en vaart wilde Nederland toekennen, maar het verlangde tevens een vredig bezit van eigen Kolonien. Van daar dat reeds vóór de eerste onderhandeling aan Engeland in 1819 uitdrukkelijk gevraagd werd: „de regeling van territoriale quaestien en de vaststelling van eene ruiling, door middel van welke de Engelsche en de Nederlandsche bezittingen op eene allezins doelmatige wijze zouden zijn afgescheiden.„

„Het was toch voor Nederland van groot gewigt, dat het vredig

---

Woorden, geheel de weêrklank op hetgeen in de conferentie van 15 December 1823 van de zijde der Nederlandsche Plenipotentiarissen gezegd werd, toen zij de Heeren Canning en Wynn aandachtig maakten, op de bedoeling van welke reeds in 1819 werd gewag gemaakt, „om *door eene duidelijke afscheiding der wederzijdsche bezittingen en des noods door eene ruiling op een ruime schaal, alle aanleiding tot geschil tusschen de Nederlandsche en Britsche autoriteiten zoo veel mogelijk weg te nemen*„; of gelijk het in de „Consideratien„ is uitgedrukt „Engeland van alle belemmeringen in Indie, Nederland van alle belemmeringen in den Indischen Archipel te ontheffen„, bij welk een en ander in aanmerking moeten worden genomen de tuschen de Plenipotentiarissen gewisselde nota's.

bezit van onze sedert onheugelijke tijden met de Vorsten van den Indischen Archipel aangeknoopte betrekkingen behouden bleef. Even belangrijk toch als het voor Engeland was om ontheven te worden van alle belemmeringen op het vasteland van Indie, even belangrijk was het voor Nederland om van alle moeijelijkheden in den Indischen Archipel bevrijd te blijven. Dit was dan ook van den aanvang af het doel niet alleen van Nederland, maar van beide partijen. En ik meen bij eene vroegere gelegenheid te hebben aangetoond, hoe de onderhandelingen van 1820 alle denkbeeld uitsluiten van aanspraak aan de zijde van Engeland op eenig deel van den Archipel in het algemeen, of van Borneo in het bijzonder.

„Toen nu in 1824 in de eerste onderhandelingen eene lijn was voorgesteld, die niet verder liep dan tot Riouw, werd dezerzijds op 20 Januarij 1824 aan onze Gevolmagtigden opgedragen „om zich niet te bepalen bij die lijn en bij de afscheiding van Malakka en Sumatra; maar ook op Borneo bedacht te zijn." Voor Borneo toch gold hetzelfde belang als voor Sumatra, het vermijden namelijk van alle collisie; ook wanneer we al in het Noordelijk deel van beide eilanden geene eigenlijke nederzettingen vormden en ons tot de zuidelijker deelen beperkten. Het gevolg daarvan was eene wijziging van redactie, eene redactie die, ik erken het, beter, helderder had kunnen zijn en die meer den schijn had van enkel de Djohorsche eilanden op het oog te hebben. Bij die bepaalde opnoeming intusschen had Nederland groot belang. Nederland moest zich verantwoorden tegenover zijnen ouden bondgenoot den Sultan van Linga, omdat Singapore, een deel van het aan dien Sultan toebehoorende Djohorsche rijk, werd afgestaan. Het was dus van gewigt, dat aan den Sultan het bezit van al het overige stellig en bij name door beide Mogenheden wierd verzekerd; de opnoeming der overige eilanden was overbodig.

„Die redactie werd intusschen bij schrijven dd. 6 Februarij 1824, van den waarnemenden Minister van Buitenlandsche Zaken aan den Minister Elout (wiens vorige nota als instructie was opgezonden) medegedeeld met de woorden: „Uit een generaal oogpunt beschouwd komt het mij voor dat de overeenkomst, zoo als die door de Plenipotentiarissen is ontworpen, de Nederlandsche magt in de Oost-Indien concentreert, *de afscheiding tusschen onze en de Engelsche*

bezittingen naauwkeurig bepaalt en een einde maakt aan vele onzekerheden."

"En wat was de reden waarom Borneo niet afzonderlijk werd genoemd? Ik zou in het algemeen kunnen herhalen, dat er omtrent dat eiland niet, gelijk bij Sumatra, verschil was, dat de Engelschen daar niets bezaten en niets hadden te verlaten, en dat er geene reden bestond om eenig ander punt in het tractaat te noemen, dan de punten die in de ruiling werden begrepen, of die waarover verschil had bestaan, of waaromtrent ten opzigte bijv. van den vrijen handel, voor de Molukken, eene uitzondering werd gemaakt. Doch er was, meen ik, ook eene andere reden, die tot de niet-opsomming van menig punt leidde, en die ik mij veroorloof als meer dan gissing op te geven. Sedert het jaar 1814 was de geest in Engeland ten opzigte van de aan Nederland gedane koloniale teruggave merkelijk gewijzigd. De agenten der Britsch-Indische Regering hadden een sterken invloed op de algemeene meening uitgeoefend; men had de groote waarde van onze bezittingen meer en beter leeren kennen; men maakte van die teruggave verwijt en zoude zich gaarne wel veroorloofd hebben om op die teruggave, kon het, terug te komen. Het Britsche Gouvernement was beducht een harden strijd in het Parlement te zullen hebben, bij elk in het tractaat vermeld punt. Hieromtrent bezit ik twee gegevens. Het eerste is eene mededeeling (overeenstemmende met onder mij berustende aanteekeningen [1]) van een nog levend hoogachtenswaardig persoon, in der tijd toegevoegd aan de zending en oog- en oorgetuige van het volgende: dat onze Gevolmagtigde, de heer Falck, terugkomende van eene conferentie met de Heeren Canning en Wynn, verklaarde (verklaring te gewigtiger, omdat er aanvankelijk op dat punt aarzeling bij den Heer Falck had bestaan), hoe men het nu eens was geworden over het groote beginsel, dat Nederland ten behoeve van Engeland zou afzien van alle bezittingen op de Vaste Kust van Indie, en Groot-Brittannie zich daarentegen zou terugtrekken van de eilanden.

---

[1] In eene pro memoria van den Kapitein Elout wordt voorgedragen het art. XII (XV) te lezen: "geen eiland bezuiden het schiereiland van Malacca gelegen, zal aan Engeland komen, Singa Poura alleen hiervan uitgezonderd" en voorts deze woorden: "de scheiding tusschen de Britsche en Nederlandsche bezittingen, *om den Noord* door de Straat Singa Poura, zoo natuurlijk als duidelijk afgebakend."

De Heer Falck trok daarop eene lijn op de kaart (waarschijnlijk nog wel in het bezit van het Departement van Kolonien), eene lijn, die van het noordelijk punt van Sumatra door de Straat van Malacca onder Singapore om, weder noordwaarts liep, en antwoordde op den uitroep: „Alzoo blijft Borneo ons verzekerd!" „Ja, maar wij zullen ons wel wachten, daarvan in het tractaat te spreken. De Engelsche Ministers zullen in het Parlement al moeite genoeg hebben."[1] Het tweede is een schrijven van den Heer Falck uit Londen, 3 April 1824, aan den Minister van Kolonien, die met den Minister van Buitenlandsche Zaken belast was het traktaat van 1824 in deze Kamer te verdedigen, houdende onder anderen: „Ik weet wel dat een ieder zijne eigene baan schoon houden moet, maar de loyauteit vordert echter dat wij zorg dragen van niet door breede uitmeting der bedongen voordeelen, de vrienden van Raffles en de opposanten in het algemeen, wapenen in de hand te geven met welke zij het Canning c. s. al te lastig zouden kunnen maken."

„Wanneer ik nu in verband hiermede, weder wijs op de boven aangehaalde woorden van Canning en op de eerste verklaring alzoo van de Engelschen zelven, dan, geloof ik, is aan die woorden geene andere beteekenis te hechten dan die welke er onzerzijds aan gehecht is geweest, die in de nota van den Heer Dedel aan Lord Aberdeen opgenomen is geworden, en die wel eenigzins verzacht, maar toch inderdaad volgehouden is in het antwoord op de latere nota van Lord Aberdeen zelven. Men is van geen ander punt uitgegaan geloof ik, èn bij de aanbieding van het tractaat aan de Staten-Generaal èn bij de naar Indie gezonden instructien.[2] Ook de indruk bij allen op het oogenblik dat in 1824 het tractaat te hunner kennis is gekomen, was geen andere.

„Gaan wij de Memorie van Toelichting welke het tractaat vergezelde na, zoo zien wij daar tot twee malen toe gewaagd van den *geheelen* Indischen Archipel, en lezen wij: „dat de rust in den *geheelen Indischen Archipel* door menige goede bepaling in het verdrag

[1] Zie n°. V der Bijlagen.

[2] Zie bl. 246.

voorkomende gewaarborgd wordt.» En welke was de indruk bij een onzer uitnemendste staatslieden, geroepen zoo menigmaal die punten te beoordeelen, die zich met de Binnenlandsche zoowel als met de Indische aangelegenheden zoo jaren lang grondig bezig hield? De Graaf van Hogendorp zegt in zijne *Bijdragen tot de huishouding van Staat*, deel X, bl. 16: »De vaststelling van het grondgebied, of hetgeen wij de regeling der grenzen genoemd hebben, is geschied op een zeer eenvoudig beginsel. De hoofdzetels van de wederzijdsche bezittingen worden bevrijd van lastige hindernissen. Gevolgelijk is aan de Britsche zijde het geheele Schiereiland van Indie van alle Nederlandsche bezetting ontheven.......

»Deze beginselen zijn min of meer uitvoerig ontwikkeld bij de artikelen van het verdrag, en men zal hetzelve wel verstaan, indien men het in dezen geest leest, met eene kaart van Azie onder het oog. De regeling van het grondgebied over en weder zal men zoo bevinden als noodig was, om elk in het gerust bezit van het zijne te handhaven, en, zooveel mogelijk, alle geschillen in het vervolg voor te komen. De vrije handel maakt over en weder goed, hetgeen door den afstand van bezittingen was verloren geraakt. Al deze inrigtingen van het verdrag zijn overeenkomstig met den tegenwoordigen staat van Oost-Indie, en met de hedendaagsche denkbeelden en behoeften van den handel. De staat van Oost-Indie en van den algemeenen handel, zoo als beide deze waren in de zeventiende eeuw, is veranderd en heeft moeten veranderen door de omstandigheden en door de vorderingen van den menschelijken geest. Denzelfden weg moeten dan ook de instellingen gaan, en de verdragen, waarop deze instellingen rusten.»

»Op bladz. 46 van hetzelfde deel lees ik: »Op deze wijze kunnen wij de weldoeners van dien grooten Archipel en van deszelfs talrijke bewoners worden, terwijl alle de vorderingen van de volken in beschaafdheid moeten uitloopen op voordeelen van onze handel en nijverheid, van onze scheepvaart en fabriekwezen. Hoe menigvuldig ook deze eilanden zijn, *en al is Borneo het grootste eiland van de wereld*, voor de uitzetting van onze nijverheid, voor de markt van onze manufacturen, voor de inruiling van de kostbare vruchten van den grond zijn er geene grenzen noodig.» Dat is, Mijnheer de Voorzitter, een belangrijk en zeer gewigtig overzigt van hetgeen aan Nederland te doen

stond, maar toont het niet tevens op merkwaardige wijze aan, hoe de opvatting ook van Van Hogendorp sinds den eersten oogenblik deze is geweest: ons is de Archipel verzekerd, aan de Engelschen het Vasteland; en op Borneo kunnen wij door beschaving, volkplantingen en handel onze magt vestigen.

„Van Hogendorp zegt nog verder op bladz. 90: „Het Christendom is de beste grondslag van beschaving, en heden zijn de beschaafdste volken van den aardbodem Christenen. Op vele eilanden van den Indischen Archipel hebben de Arabieren, zonder geweld, door enkele overreding, hun geloof onder de Heidenen voortgeplant. Dit is namelijk geschied op Borneo, zelfs in de laatste halve eeuw; en het vorstelijk gezag van Arabische gelukzoekers is er gevestigd geworden op den Koran. Willen wij op dezelfde wijs het Christendom invoeren, zoo zal dit mede voor de Regering heilzame gevolgen hebben.”

„Ik meen alzoo te hebben aangetoond, dat, welke uitlegging men ook geve aan de bijzondere bepalingen van het tractaat, het doel en de strekking van dat tractaat *ab initio* niet anders zijn opgevat dan in een zin, pleitende voor de regten van Nederland. Ik geloof dat art 6, waarop soms gewezen is, niets kan afdoen om dit regt te verzwakken. Want behalve dat het ook duidde op nieuwe kantoren te vestigen in reeds bezette gedeelten, bleven er in de Indische Zeeën buiten onzen Archipel talrijke onbezette punten over, terwijl art. 6 daarenboven, geloof ik, zeer bepaald is gemaakt met het oog op de noodzakelijkheid dat voortaan niet meer eigenmagtig door de Britsch-Indische Regering, evenmin als door ons Indisch Bestuur en zonder voorafgaand overleg met de Regeringen in Europa, nieuwe kantoren werden opgerigt. Art. 6 moet worden opgehelderd uit het volkomen vertrouwen, hetwelk op dat oogenblik tusschen de beide Natien bestond, dat van weêrszijden te goeder trouw aan het tractaat uitvoering zou worden gegeven en dat men te goeder trouw alles zou vermijden wat botsing of twist tusschen de beide Natien op dat punt van den aardbol zou kunnen doen ontstaan. Van daar de bepaling dat de agenten van het Britsch bestuur, jegens wie dat vertrouwen niet werd gekoesterd, zonder voorafgaande kennisgeving en last van den Souverein, geene volkplanting zouden mogen vestigen of eenige punten in den Archipel of in Indie bezetten. Had die bepaling vroeger bestaan, Raffles' pogingen waren onmogelijk geweest.

„Wij zijn nu ten gevolge der houding van deze Regering, waarvoor ik haar gaarne mijnen herhaalden dank betuig, en der daarop ontvangen verklaring van de Engelsche zijde, op het vroeger zuiver standpunt teruggebragt, en ik vlei mij, Mijnheer de Voorzitter, dat het aan de veerkracht der Regering, steunende op ons goed regt, moge gelukken, thans die leiding aan de zaken te geven, waardoor ernstige gevaren voor goed zullen wijken en weldadige voornemens zullen worden verwezenlijkt.”

Evenmin toen als vroeger leidde, tegen mijne verwachting, het punt tot eenige beraadslaging. De eenvoudige vraag, of in Engeland de opvatting der zaak niet anders ware geweest dan bij ons, had veroorloofd bij Canning's bereids aangehaalde woorden het volgende te voegen:

„1°. In 1824 bestond bij het Britsche Bewind, wel verre van eenige neiging tot het bezetten van nieuwe punten buiten het Vaste Land van Indie, veeleer de zucht om de Engelsche Oost-Indische Compagnie in haren ijver te temperen. Merkwaardig zijn daaromtrent Canning's woorden, in de zitting van het Lagerhuis van 17 Junij 1824: „Veel van deze oneenigheid (tusschen Engeland en Nederland), was toe te schrijven aan het gedrag van de ondergeschikte agenten der Engelsche Oost-Indische Compagnie, welke verder gingen dan waartoe zij regt hadden. Zij matigden zich de bevoegdheid aan om de politieke waarde te betwijfelen van de verdragen, waarbij de bezittingen aan Nederland waren teruggegeven en zochten meer naar middelen tegen hetgeen zij in die tractaten verkeerd achtten, dan naar hetgeen de ten uitvoerlegging vorderde. Hij, Canning, was bereid het getuigenis af te leggen dat de dienaren der Compagnie door edele beweegredenen werden geleid, maar vergetende of niet achtende het doel hunner aanstelling, bragten zij het bewind in de noodzakelijkheid, om of hunne handelingen, met welk gevolg dan ook, goed te keuren of die eenvoudig te verloochenen. Hij zeide niet te veel, met te verklaren, dat alleen in 1816 en 1817 die personen door hem bedoeld, niet minder dan een zestal verdragen hadden gesloten, zonder daartoe eenige volmagt te hebben bezeten. *Hij, Canning, achtte het daarom pligt aan de Oost-*

Indische Compagnie te verklaren, dat de Kroon aan alle deze verdragen hare goedkeuring zoude onthouden. »

» 2°. Bij de regeling der lijn van afscheiding tusschen de Engelsche en Nederlandsche bezittingen, had blijkens de depêche der Nederlandsche Plenipotentiarissen van 24 Februarij, n°. 9, en 12 Maart, n°. 10,[1] aan de Britsche zijde sterk gewogen de bekommering » dat zoo de Sultans van Achien aan zich zelven waren overgelaten, de Vereenigde Staten van Noord-Amerika vroeger of later trachten zouden zich met dezelven te verbinden en den voet te krijgen voor eene vestiging, welke in geval van oorlog tot overgroot nadeel voor de Britsche navigatie zoude strekken, schijnende het gereedst middel tot afwending van dit kwaad te zijn dat Nederland op zich neemt bij Achien te bedingen, dat ze nimmer eenig etablissement voor eene vreemde Mogendheid zullen toelaten. » Had men nu aan de Britsche zijde Borneo en de overige eilanden van den Maleischen Archipel niet beschouwd als onder de magt van Nederland te staan, hoe veel aanleiding zoude er dan in die bekommering niet zijn geweest, om ten opzigte van de overige punten en bepaaldelijk ook van Broenei, eene gelijke voorzorg te bedingen?

» 3°. Blijkens de beraadslagingen van Junij 1824 in het Lagerhuis, werd daar gedeeld in de opvatting, hier te lande gekoesterd (op die van een Hogendorp werd reeds gewezen), dat Borneo met uitsluiting van Engelsche nederzetting, een deel uitmaakte van de Nederlandsche bezittingen. Zoo zeide de Heer Hume: » Indien het tractaat al iets beteekent, dan was het dit dat de Engelschen zich van den *geheelen handel in den Oosterschen Archipel* hadden uitgesloten. » Sir Charles Forbes het tractaat doorloopende, verklaarde het » in geen ander licht te kunnen beschouwen, dan als eene verdeeling van buit tusschen de Nederlandsche en Britsche Besturen, waarbij hoegenaamd geen acht was geslagen op de aanspraken der inlandsche Vorsten. De schikking had oppervlakkig beschouwd, vele voordeelen, maar de ondervinding van den aard der Nederlanders had hem geleerd, te vreezen dat deze voordeelen niet lang in het bezit van Engeland zouden blijven. Werkelijk had hij juist dien eigen dag uit Singapore een berigt ontvangen, het verslag bevattende van de Nederlandsche uitrusting tegen Borneo,

[1] Bl. 211, 214.

dat hem deed vermoeden, hoe hunne pogingen op dat eiland spoedig zouden gevolgd worden door soortgelijken op Sumatra en andere eilanden, *die men aan hunne barmhartige genade had overgeleverd.* Daarom vroeg hij den Minister, of deze toen het verdrag onderteekend was, eenig narigt had van die Nederlandsche expeditie tegen Borneo en of deze bij die wetenschap dat verdrag zoude hebben onderteekend? „ — Het Parlementslid Money, tevens een der Directeuren van de Engelsche Oost-Indische Compagnie, liet zich, het verdrag goedkeurende, onder anderen op de volgende wijze uit: „ Op Borneo hadden de Nederlanders eenige weinige militaire posten aan de mondingen der rivieren en de Engelschen hadden de *volle vrijheid behouden om*, met dat groote eiland, dat overvloeide van de rijkste voortbrengsels des aardrijks, *handel te drijven.* „ Op dat alles bewaren Canning en Wynn het stilzwijgen, beweren niet dat meer behouden is dan vrijheid van handel, spreken niet tegen, dat die eilanden aan de Nederlanders zijn overgeleverd, achten daden van Souvereiniteit door Nederland op Borneo gepleegd, niet in strijd met het onderteekend tractaat. Bevestigt dit alles niet Nederland's regt en het stelsel in de nota van den Nederlandschen Gezant Dedel van 9 December 1845 uiteengezet: „ dat de strekking, de geest, het hoofddoel van het tractaat van 1824, waarop het bij de beoordeeling van internationale overeenkomsten bovenal aankomt, geene andere is geweest dan de afscheiding van de bezittingen in Indie der beide Mogendheden, ten einde voortaan alle botsing voor te komen en het behoud eener goede verstandhouding, ook tusschen hunne ondergeschikte agenten in die streken te verzekeren. „ En wordt Neerland's regt op Engeland's eerbiediging van de hoofdstrekking des tractaats in het minst verzwakt, omdat — noch van 1825 tot 1830 (toen de oorlog op Java alle krachten vorderde), noch van 1831 tot 1834 (toen de plannen voor Sumatra geene meerdere vestigingen veroorloofden), noch later, gelijk daarvan op nieuw sprake was in 1838 (toen de eischen van het Moederland minder beschikbare middelen in Indie overlieten) — de omstandigheden hebben veroorloofd door nederzettingen of verdragen de aanspraken in het noordelijk deel van Borneo te doen gelden? „

Het oogenblik om de eerbiediging te verwerven kwam mij in 1858 bij uitnemendheid gunstig voor. De verhouding tusschen

de beide Regeringen was welwillend. Bij Groot-Brittannie, onder den indruk van den bloedigen strijd in Indie, kon toen tot uitbreiding van koloniaal bezit weinig verlangen worden verondersteld, daarentegen alle neiging om onnoodige botsingen te vermijden. Brooke's nederzetting had noch uit een zedelijk noch uit een stoffelijk oogpunt aan de verwachting beantwoord. Nederland eindelijk, had wel is waar, door reeds in 1855 toe te geven op het punt der commercieele agenten, kracht verloren, maar was echter door de verwerping van het Belgische tractaat in het bezit gebleven van de regeling der regten van in- en uitvoer in Nederlandsch Indie, een middel geschikt om beide partijen op de voor elk harer gewigtige punten tot elkander te brengen: voor Nederland het ongestoord bezit zijner kolonien; voor Engeland het belang van handel en nijverheid.

Immers dat belang meer dan territoriaal bezit stond van den beginne af aan op den voorgrond bij Engeland, dat zich bevredigd had gevoeld door de zekerheid van een verlicht bestuur en vrije vaart [1], toen zijne grootmoedige staatkunde, steun vindende in Nederland's van God gezegende nationale zelfbevrijding en hereeniging met het Huis van Oranje [2], tot het welzijn van den herboren Staat, dank ook Castlereagh's en Fagel's invloed, opregt medewerkte door de teruggave van een aanzienlijk deel van Nederlands Kolonien; en dat ook in 1820 (toen men alleen om het handelsbelang, bij verondersteld afstand van Singapore, een ander vast punt in den Archipel vraagde) en in 1824 (toen Engeland Singapore behield), bij betere kennis en waardering van die kolonien, van zijne staatkunde niet afweek [3].

Voor Nederland, de zwakkere partij, werd daarentegen ongestoord en behoorlijk afgescheiden territoriaal bezit onmisbaar ge-

---

[1] Troonrede 1814.

[2] Aanhef traktaat 13 Aug. 1814, bl. 235.

[3] Zie de parlementaire discussien en de onderhandelingen.

acht om het gebruik te verzekeren van «de nieuwe wegen voor het handelsverkeer geopend».[1] Al ware het ook dat hier en daar de onmiddellijke voordeelen weinig werden geteld, zoo zelfs dat nog in 1817 het voorstel van den Commissaris-Generaal Elout, om door eene ruiling van grondgebied de Britsche bezittingen op Sumatra aan de Nederlandsche te hechten, hier te lande officieel werd bestreden, o. a. «omdat uitbreiding van bezittingen in de Oost-Indien niet wenschelijk was, zijnde het reeds twijfelachtig, of men niet beter had gedaan, in plaats van de teruggave van Java, eenig ander voordeel te bedingen».[2]

In de regeling der in- en uitgaande regten[3], in de openstelling der havens, in hare tractaten met de Indische Vorsten, eerbiedigde de Nederlandsch Indische Regering Engeland's regtmatige aanspraken op vrije vaart en handel. De Britsche Regering heeft dit erkend; èn reeds in 1817 door haren Ambassadeur te 's Hage, èn later, toen het gelukt was de openbare meening in Engeland daaromtrent op een dwaalspoor te brengen, in 1824 door Canning, die in het Parlement verklaarde «te vergeefs naar bewijzen van den geest van uitsluiting der Nederlanders gevraagd te hebben».

Tegenover de aanmatigingen der Britsch-Indische ondergeschikte agenten (vooral het gevolg der vertraagde overname) was de

---

[1] Troonrede, 1814.

[2] Rapport aan den Koning, Departement van Buitenlandsche Zaken. Aug. 1817. Aan de voorspiegelingen van Daendels (wiens bestuur door den arbeid van Mr. D. J. Baron Mackay intusschen juister zal worden gekend) werd weinig vertrouwen geschonken; nog bleef men onder den indruk van de vroegere rapporten over Indie's toestand; ter kenschetsing waarvan als n°. II der Bijlagen een rapport is opgenomen den 3den September 1808, door den Minister van Marine en Kolonien uitgebragt.

[3] Zie Verslag CC. GG., 28 Aug. 1818, n°. 1 der Bijlagen. Het daarbij geregelde was tot in 1824 slechts voor een gering aantal artikelen min of meer gewijzigd. De voortbrengselen van den Nederlandschen grond en van nijverheid waren sedert van alle regten bij invoer op Java vrijgesteld en het inkomende regt verhoogd op van vreemde bezittingen aan te brengen manufacturen; terwijl dan ook de belangen van eigen markt, handel en nijverheid niet werden uit het oog verloren, bl. 264, 273 enz.

Nederlandsch-Indische Regering echter verpligt, nadrukkelijk Nederlands territoriale regten te handhaven; en toen hare pogingen ongenoegzaam bleken te zijn protesteerde ze daartegen plegtig en in 't openbaar.

Aan de beslissing der Europeesche Regeringen werden nu de gewigtigste punten van verschil onderworpen.

Niet onnatuurlijk was het dat hier te lande voor de daartoe noodige onderhandelingen het oog werd gevestigd op den terugkeerenden Commissaris-Generaal Elout, ofschoon deze had gehoopt, na de volbragte Indische zending, zich aan de zaken te kunnen onttrekken en in de nabijheid van sommige zijner betrekkingen, bepaaldelijk van Mr. D. J. van Lennep, zich ambteloos [1] te vestigen bij Haarlem, zijne geboorteplaats, waaraan hij bijzonder was gehecht. [2] Gedurende een kort verblijf te Londen (over welke plaats hij, na het verlies van «de Evertsen», de terugreis uit Indie had moeten nemen) van dat plan en van zijne benoeming tot lid der Tweede Kamer, voor welke hij bedankte, onderrigt [3], was hij in de gelegenheid de Engelsche bewindslieden over eenige punten te onderhouden.

Bij zijne komst in het vaderland, in October 1819, werd

---

[1] Zie Leven van Van Lennep, IV, bl. 198, en n°. IV der Bijlagen.

[2] Hem werd, den 9den April 1814, door den Burgemeester David Hoeufft van Haarlem geschreven: »In de *Staats-Courant* van heden gezien hebbende, dat het Z. K. H. »goedgunstiglijk heeft behaagd, om tot Gouverneur van N. Holland te benoemen, »den Heer Van Tets van Goudriaan, en daarbij te bepalen dat de residentie van »ZHEdG. te Haarlem zal zijn, kunnen wij niet anders veronderstellen of de wel- »daad van onzen geliefden Souverein voor deze verarmde stad en burgerij, zoo niet »geheel, ten minste grootendeels alleen is toe te schrijven aan UHEdG. bekende toe- »genegenheid voor de Haarlemmers, waardoor UHEdG. Z. K. H. tot het nemen van »zoodanige gunstige dispositie ten onzen opzichte zult hebben gedisponeerd. Ont- »vangt, HEdG. Heer, daarvoor niet alleen mijne hartgrondige dankerkentenis, maar »ontvangt die ook bij deze gelegenheid van den geheelen Raad en Burgerij dezer Stad. »Door deze weldaad zal onze verarmde stad weldra eene andere gedaante aannemen, »en UHEdG. persoon in eene eeuwige dankbare nagedachtenis blijven.»

Zoo was het den Minister Elout later eene voldoening te mogen medewerken, dat in 1825 de algemeene tentoonstelling te Haarlem werd gehouden.

[3] Zie brief Fagel, bl. 59.

hem door den Koning opgedragen, zijne consideratien mede te deelen omtrent de beëindiging der geschilpunten met Groot-Brittannie.[1] Spoedig daarop volgde zijne benoeming tot een der Plenipotentiarissen. De andere, in de eerste plaats aangewezene, was de Nederlandsche Ambassadeur te Londen, Baron Hendrik Fagel, aan wiens naam, aan wiens hoedanigheden en aan wiens veeljarige betrekkingen met de hoogst geplaatste personen in Engeland, Nederland veel is verschuldigd, en wiens gemis daarom ook door den meest uitnemenden opvolger, niet volkomen konde worden vergoed. De instructien voor Plenipotentiarissen werden geheel naar aanleiding der «consideratien» door den Koning vastgesteld.[2]

Na eenig oponthoud hadden de onderhandelingen in Julij 1820 plaats met de van de Britsche zijde benoemde Gevolmagtigden Lord Castlereagh en den Minister Canning. Die onderhandelingen[3] kenmerkten zich door openhartigheid en vertrouwen, en Canning toonde zich vatbaar voor de overtuiging, welke het open gedrag van den Nederlandschen onderhandelaar hem moest inboezemen. Zij leidden echter niet tot een volkomen goeden uitslag. Belangrijke punten werden beslist[4]; maar door de openbare meening in Engeland gedrongen, welke in den aanvang der onderhandelingen Lord Castlereagh als verdacht van Nederland te gunstig te zijn, schijnt genoopt te hebben, ze vooreerst den heer Canning over te laten[5], achtten de Engelsche onderhandelaars, alvorens nadere berigten uit Britsch Indie te hebben ontvangen, het onmogelijk in de overgave van Singapore toe te stemmen. Op die overgave oordeelden de Nederlandsche on-

---

[1] Bl. 1. Deze Consideratien Nov. 1819 ingeleverd, werden ten gevolge van inkomende stukken tot in Mei 1820 aangevuld.

[2] Bl. 81.

[3] Bl. 100.

[4] Bl. 143, 145.

[5] Zie Uittreksels Engelsche dagbladen, bl. 95—99.

derhandelaars te moeten blijven staan, zoowel ter handhaving van Nederlands en Djohors regten, als ter bevestiging van den Nederlandschen invloed, die door de inbezitneming van Singapore en toen onlangs ten gevolge der mislukte expeditie op Palembang had geleden. — Een tweede punt, waarin de Nederlandsche Gevolmagtigden, na de pijnlijke ondervinding in Indie opgedaan, begrepen niet te kunnen treden, was dat der toelating van consuls. — De verdere onderhandelingen werden nu tot de ontvangst der hierboven vermelde berigten uitgesteld, 't zij dat de Engelsche Gevolmagtigden, in de hoop eener wijziging der openbare meening, voornemens waren toe te geven aan Nederlands beweren, hetwelk hun aanvankelijk uit het schrijven van den Gouverneur-Generaal van Nederlands Indie, van December 1819 regtmatig toescheen [1], 't zij dat ze door de voortduring van het *fait accompli*, het daarop terug komen moeijelijker wilden maken. — De ontvangst dier berigten bleef uit of werd althans ook later niet erkend. [2] Bij besluit des Konings van 1 October 1822, n°. 69, was reeds de Minister van Buitenlandsche Zaken gemagtigd, om op het hervatten der onderhandelingen, waartoe van Engelands zijde weinig genegenheid scheen te bestaan, bij herhaling aan te dringen, en om met den Minister van Kolonien en den Minister Elout over eene al of niet noodzakelijke wijziging der vroegere instructien te beraadslagen. [3] De nadere instructien werden in November 1823, inderdaad zonder wijziging van de eersten, vastgesteld. Zij bepaalden zich tot een zestal additionele artikelen: 1°. instandhouding der vier in 1820 overeengekomen punten; 2°. handhaving der vroegere instructien, met overweging dat Engeland scheen te hebben afgezien van zijne pretensie op Baroe en Ayer Bangies,

---

[1] Bl. 122.

[2] Zie depêche Gevolm. bl. XXVIII.

[3] Bl. 166.

.t tegen de inbezitneming van
.an Engeland om op dat punt toe
daarvoor te verwerven schadeloos-
vrijheid (door Engeland eigenlijk niet
n aanzien der tarieven; en 6°. weigering
. .als.

.a mede-onderhandelaar was intusschen de
noemd. Twee omstandigheden hadden daartoe
.t liet de omvang van het Departement van Fi-
den Minister Elout opgedragen, geene lange af-
toe. Ten tweede was aan den Minister Falck, met
op eenige in de Ministeriële Departementen daar te
wijzigingen, de Ambassade in Engeland toegezegd, nadat
Ambassadeur Fagel had aangenomen het Ministerie van
uitenlandsche Zaken, hetwelk de Baron van Nagell verklaard had met den 1sten Januarij 1824 te willen nederleggen. De latere weigering van dit Departement door den Ambassadeur Fagel, maakte in de aanwijzing van den Minister Falck geene verandering; en zoo was het voor dien staatsman, zoowel als voor de verdere behandeling der zaken van gewigt, dat de aanstaande Ambassadeur reeds dadelijk als mede-Plenipotentiaris in de gewigtige onderhandeling optrad. Hem werd toegevoegd de Kapitein Elout, destijds Adjudant van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie en Secretaris voor de Inlandsche Zaken, die zich door zijn moed bij Kadondong en bij Palembang roem had verworven en door zijne kennis van talen en volkeren diensten bewijzen kon.[1] Als Amanuensis werd de Heer O. W. Hora Siccama aangesteld. Voorts werd, op verlangen van Canning,

[1] In 1843, met verlof in het vaderland, als Generaal-Majoor en Raad van Indie, op 47jarigen leeftijd bij Haarlem overleden, na in den oorlog op Java, na op Riouw, op Sumatra, bij de Lampongs en in het algemeen bestuur, aan het behoud, de uitbreiding en het beheer onzer bezittingen, zijne krachten te hebben gewijd. Zie *Hand. Indisch Genootsch.*, 3de Jaargang, bl. 340. *Mil. Spectator*, X, bl. 186. *Batav. Genootsch.*, XX, 1845. Bl. 197 dezer Bijdrage.

om van de Nederlandsche zijde eene memorie te ontvangen, waaruit bleek tot welke hoogte de onderhandelingen in 1820 waren gevorderd, het opstellen van dat stuk den Minister Elout opgedragen, en deze, bij het ontslag van den Minister van Nagell, aan den tijdelijken Minister van Buitenlandsche Zaken Reinhold ter zijde gesteld[1], voor de beoordeeling hier te lande der nu weder in Londen te houden conferentien.

Door den Minister Canning was in 1823 voorgesteld, uithoofde van de opgewonden stemming in Engeland ten opzigte van het bezit van Singapore, bereids vrijhaven en stapelplaats van Britsche manufacturen, de onderhandelingen te 's Hage te doen plaats hebben. Dezerzijds echter, om het nut te trekken van des Ambassadeurs Fagel's kennis van de Engelsche instellingen en gezindheid, om Canning op nieuw als mede-Plenipotentiaris te zien optreden en beroep te kunnen doen op diens eigen herinneringen van de in 1820 gevoerde onderhandelingen, om de mindere welwillenheid van den Britschen Gezant te 's Hage, om het persoonlijk verlangen eindelijk van den Minister Falck, zag men ze liever te Londen voortzetten.

Bij de kennisgeving daarvan aan Canning, in Augustus 1823, had men (welligt te vroeg, want daardoor werd de kracht onzerzijds gebroken) den wenk gegeven, dat Singapore geen bezwaar zoude opleveren. Uit de nota van den Minister Elout van 20 Januarij 1824 en den brief van den G. G. v. d. Capellen van 26 Maart 1825, kan worden opgemaakt, dat deze van dien wenk geen kennis droegen.

De nota's, als instructien aan de Gevolmagtigden te Londen, toegezonden, getuigen van het verlangen om alles te vermijden, wat gelijken zoude naar voorschriften aan mannen als Fagel en Falck, ten aanzien van punten, omtrent welker geest en bedoeling alle drie het volkomen eens waren, en omtrent wier waar-

[1] Bl. 173.

dering en formulering alleen eenig verschil kon bestaan. Ook omtrent het hoog gewigt eener spoedige beëindiging bestond tusschen hen overeenstemming. De Minister Elout was welligt meer onder den indruk der noodzakelijkheid, van niet op nieuw te vervallen in de bezwaren, welke het min bestemde van het tractaat van 1814 en de aanmatiging der Britsch-Indische ambtenaren had berokkend. Van hier zijn aandringen op volledige omschrijving van de afscheiding der wederzijdsche bezittingen en op de verwijdering van alle punten van aanraking. In een vertrouwelijk, voor geheele mededeeling niet vatbaar, schrijven aan den Minister Falck van 13 Februarij 1824, komt deze zinsnede voor: «Een eenig hoofdpunt alleen kan ik niet laten varen: geen voorwaarde, geen beding, hetwelk ons in eene gedurige en noodzakelijke aanraking met de Britsche Besturen en Bewindhebbers houdt en brengt.» Engeland was zeker in zijne schatting Nederlands natuurlijke, maar tevens magtige bondgenoot, met wien vele en hooge belangen gemeen waren, maar tusschen wien en Nederland ook een strijd van belangen bestond omtrent punten, die in Engeland steeds meer op den voorgrond kwamen en den publieken geest beheerschten. Daarom achtte hij het pligt aan Engelands regtmatige aanspraken te voldoen, maar ook alles te vermijden, wat dien geest kon prikkelen en tot botsing aanleiding geven.

De Plenipotentiarissen waren ter plaatse beter in staat te waarderen wat de openbare meening in Engeland toeliet van de Britsche Gevolmagtigden uitdrukkelijk ter opneming in het tractaat te eischen. Hiermede schijnt de overkomst van den Kapitein Elout[1] in verband te staan. Diens mondelinge mededeelingen en de hem later mondeling medegegeven instructien, schijnen den Minister Elout, wiens nota ook te dien opzigte in

[1] Bl. 197: Het punt van Djohors regten en de omschrijving der Djohorsche eilanden, kon toch toen niet meer, na al de gehouden overwegingen, gerekend worden tot de «ingewikkelde quaestien» te behooren.

de depèches der Gevolmagtigden niet waren wederlegd of bestreden, te hebben bewogen, niet langer op de volkomen omschrijving onzer bezittingen, met name ook van Borneo, aan te dringen, en genoegen te nemen met allezins aannemelijke verzekeringen[1], die hem geregtigden in de Instructien[2] aan den Gouverneur-Generaal, welke ook voor Groot-Brittannie niet verborgen bleven, te verklaren: «Zoodat ten Zuiden van de Straat Singapore geen Britsch gezag bestaat.»

Voorts meende de Minister Elout, meer dan de Nederlandsche Gevolmagtigden, rekening te mogen maken op het begeerlijke voor de Britten, om meester te worden van onze bezittingen op het Continent van Indie. Zijne meening is eenigzins geregtvaardigd door de discussien in het Engelsch Parlement, en de daarbij o. a. door de Heeren Canning en Frant gebezigde uitdrukkingen.

Zijn verzet tegen den afstand jaarlijks aan Groot-Brittannie van zekere hoeveelheid specerijen, kon bij den man, die reeds in 1820 het uitzigt op vrijen handel in de Molukken had geopend, niet het gevolg zijn van een geest van monopolie.[3] Het was allereerst toe te schrijven aan de zoo even vermelde regtmatige vrees voor moeijelijkheden met de Britsch-Indische agenten. Maar, bij de onbegrijpelijke flaauwheid en lusteloosheid van den algemeenen handel, behoorde in de beoordeeling van

[1] Herhaald, naar het scheen, in de nota der Britsche Gevolmagtigden „dat door „de overeenkomst een eind gemaakt is aan de oneenigheden, welke gedurende twee „eeuwen onderscheiden maal aanleiding hebben gegeven tot meer of min ernstig onge„noegen en er voortaan tusschen de Engelsche en Nederlandsche natiën in Oost-Indie „*geene mededinging zal plaats vinden*, *dan alleen ter meerdere bevestiging van die* „*beginselen van milde staatkunde*, welke beide op den huidigen dag, voor het oog „der wereld plegtig hebben erkend„; en in de nota der Nederlandsche Gevolmagtigden „dat hetgeen *opzettelijk* in het traktaat is vastgesteld, genoegzaam schijnt te zijn om „gemeenschappelijk alle onzekerheid op te heffen, welke zich in het vervolg zoude „mogen opdoen.„

[2] Bl. 246.

[3] Bijdragen Elout, 1851, bl. 5, 211. Consideratien, bl. 58. Verbaal 1820, bl. 143. Instructien aan den Gouverneur-Generaal, bl. 239. Terwijl het archief van Kolonien vóór en gedurende zijn Ministerie daarvan mede zoude kunnen getuigen.

dien afstand ook het feit niet te worden voorbij gezien, dat de voorraad specerijen te Amsterdam ongeveer 800,000 pond bedroeg, terwijl uit Engeland, blijkens de registers van het Custom House, niettegenstaande er in Nederland specerijen tot redelijker prijzen en betere soorten waren te verkrijgen, in 1823 naar andere landen waren uitgevoerd 74,424 ℔ nagelen, 75,452 ℔ noten en 12,754 ℔ foelie. Pijnlijk bewijs van dat gemis toen ten tijde aan veerkracht en handelsbetrekkingen ten onzent, hetwelk eerlang zoude leiden tot de oprigting van eene Handelmaatschappij.[1] Ook mag bij dat verzet niet worden vergeten, dat toen bij de voornaamste Kamers van Koophandel, bij het

---

[1] Zie in dezen bundel Muntinghe's Verslag, n°. III der Bijlagen. Mag al in enke e inzigten niet worden gedeeld, men zal er evenwel eene gewigtige bijdrage in zien ter kenschetsing van een ziektetoestand, welke aanwending van kunstmatige middelen vorderde alvorens de zaken weder aan haar gewonen loop te kunnen overlaten.

In dagen, die van tegenovergestelde inzigten getuigen, is de waardering van dien toestand, van dit gemis aan veerkracht, op enkele eervolle uitzonderingen na, in bijna alles wat op het gebied van Kerk of Staat, van wetgeving, handel en nijverheid ontwikkeld of gevormd moest worden, van die onverschilligheid of van dat blind vertrouwen — aan een pijnlijk ontwaken uit de bedriegelijke droombeelden der revolutie opgevolgd — noodig ter billijke beoordeeling van de onder de regering van Koning Willem I aanvankelijk gevolgde staatkunde, die later zoo ernstigen wederstand ondervond.

Er was bij den Koning eene edele zucht om 's Lands welzijn krachtig te bevorderen, en van de talrijke hulpbronnen, boven velen aan het schoone rijk der Nederlanden geschonken, geen enkel ongebruikt te laten. Hij mag zich in de gebezigde middelen nu en dan hebben vergist. Hij mag geen weerstand hebben geboden aan den geest van centralisatie, dien Hij aantrof. Hij mag in de binnenlandsche aangelegenheden belangen hebben beheerscht, die, in den gewonen gang, bovenal eene vrije werking eischten; het betamelijk gevoel van waardigheid, van zelfstandigheid, het besef van hetgeen zijn rijk aanbood, pijnlijke herinneringen en ondervindingen mogen hem soms hebben geleid tot eene schijnbare geringschatting van welwillende internationale betrekkingen: 's Konings trouwe bedoelingen en onvermoeide behartiging van 's Lands zaken zullen tijdgenoot en nakomeling met eerbied en dankbaarheid blijven gedenken.

In 1829 vond een der Ministers, uit hoofde van vertrek, in den vroegen morgen toegelaten, den Koning vermoeid en bleek en vraagde naar de oorzaak. Z. M. antwoordde den avond te voren eene beschuldiging betrekkelijk zijne regeringsmaatregelen in een dagblad gelezen te hebben, geene rust te hebben kunnen smaken, te zijn opgestaan, den nacht te hebben doorgebragt met zich rekenschap af te vragen en met het opmaken van een staat, die èn den toestand bij de aanvaarding der regering èn dien van het oogenblik aantoonde. De uitslag van dien nachtelijken arbeid werd daarop den Minister overhandigd. — Deze trek uit dat Koninklijk leven zal zonder aandoening niet worden gelezen.

Ministerie en bij den Raad van State een onderzoek hangende was omtrent den publieken verkoop te Batavia van al de voortbrengselen der Moluksche eilanden. De toestemmende beslissing van dat onderzoek zoude aan het gunstbetoon in Engelands oog niet alleen alle waarde ontnemen, maar zelfs den schijn hebben, gelijk de Heer Falck erkende in zijn afzonderlijk rapport van 1 Februarij 1824, (hetgeen daarom in de nota van den Minister Elout niet mogt worden herhaald) van een gebrek aan openhartigheid.

Door eene ontkennende beantwoording daarentegen, zoude de afstand tot andere moeijelijkheden leiden; terwijl eindelijk, na het bezoek op de Molukken, voorstellen werden te gemoet gezien van den Gouverneur-Generaal Van der Capellen, omtrent wijzigingen in het geheele stelsel, waarmede deze tot toen had gewacht. [1]

De afstand der specerijen is in het tractaat niet opgenomen; ook aan andere opmerkingen werd daarin toegegeven, en den 17den Maart 1824 kwam het tot stand. Den Minister Elout, intusschen tot Minister van Kolonien benoemd, werd met zijn ambtgenoot voor Buitenlandsche Zaken het ontwerpen en verdedigen opgedragen der wet, ter goedkeuring aan de Staten-Generaal aan te bieden. [2] Voorts werden door hem de instructien ter uitvoering aan den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie toegezonden. [3]

De gezindheid der Britsche Regering [4], de welwillende betrekking tusschen Canning, den Nederlandschen Ambassadeur te Londen

---

[1] Bl. 250 en voornoemd rapport. Dit schijnt aan Mr. Spengler, bl. 37 van diens lezenswaardige Bijdragen over het Bestuur van den Gouverneur-Generaal Van der Capellen, niet te zijn bekend geweest.

[2] Zie bl. 219.

[3] Zie bl. 239.

[4] Zie bl. 254.

en den Minister van Kolonien [1] te 's Hage, en wederom tusschen den laatsten en Lord Amherst [2], Gouverneur-Generaal van Britsch Indie, de benoeming eindelijk van Lord Granville tot Ambassadeur te 's Hage, alles beloofde voortdurende goede verstandhouding.

Intusschen eischten, zoo men meende, de omstandigheden in het Moederland en in de Kolonien eene met het tractaat overeen te brengen krachtige begunstiging van eigen handel en nijverheid. De goede vruchten daarvan voor de Nederlandsche fabrieken bleven niet achter. Zij stemden Engelands nijverheid, dien magtigen hefboom, zoo lang bijna alleen in 't bezit van het vertier, tot een naijver, die ernstige gevolgen had. Jaren lang werd vervolgens geklaagd en aangedrongen op wijzigingen in de regeling ten onzent van markt en regten. Langzamerhand won de overtuiging in Engeland veld, dat ter verwerving in den Indischen Archipel van onmiddellijke voordeelen, territoriaal bezit het beste middel was [3], en eindelijk scheen het te komen tot pogingen om zich zulk bezit, in strijd met de ware strekking van het tractaat, te verschaffen.

Ter regtvaardiging van mijne in de Staten-Generaal omtrent die pogingen uitgesproken adviezen, had ik in 1858 eenigen mijner medeleden de openbaarmaking der aangehaalde stukken, onder mijn bereik, toegezegd.

Vele bezigheden en eene sedert 1857 geschokte gezondheid, verhinderde mij in de uitvoering van dit voornemen.

Daarbij achtte ik de kennis van tweeërlei bescheiden nog noodig.

Vooreerst: het verbaal der onderhandelingen van 1823/24, of

---

[1] Zie bl. 172.

[2] Zie bl. 59, 169, 170.

[3] „Handelingen van Sir James Brooke op Borneo, getoetst enz.” door D. C. Steyn Parvé. Haarlem 1859. Eene zeer merkwaardige bijdrage, o. a. ook bevattende „Brooke's plan.” Zie bepaaldelijk bl. 220. Voorts Raffles' brief van 12 Junij 1819, toen eigenlijk Nederlands regt op Borneo reeds niet betwistende, bl. 210: „de havens van Borneo moeten als onafhankelijk beschouwd worden, of de Nederlanders dienen beperkt te worden tot de Zuidelijke Provincien verbonden met Banjermassing.”

wel het bij art. 16 der instructien aan Plenipotentiarissen, na afloop hunner zending, voorgeschreven algemeen rapport. Die stukken, waarnaar ik tot nu toe heb uitgezien, zijn niet gevonden. De uitgave daarvan zoude, met andere papieren uit Falck's staatsleven, zijn bezorgd door den Heer Hora Siccama, wien we « de Brieven » te danken hebben. Ze zoude eene wenschelijke toelichting zijn geweest voor de depèches, tien in getal [1], op

[1] De 1ste en 2de depêches van December 1823 houden niets in dan de berigten van aankomst en overgifte der geloofsbrieven van den Minister Falck.

De 4de en 7de betreffen de finantieele punten van voorbijgaand belang.

De 5de, 6de, 8ste, 9de en 10de, als den Minister Elout ter beoordeeling toegezonden, zijn bij zijne nota's in dezen bundel opgenomen.

De 3de luidt als volgt:

» Londen, 16 December 1823, n°. 3.

» Onze eerste conferentie met de Britsche Gevolmagtigden was op ll. Zaturdag bepaald; maar daags te voren werd de Heer Canning op nieuw door de podegra overvallen en heeft hij sedert het bed moeten houden. Desniettemin, en om een bewijs te geven van zijn verlangen dat de zaken voortgang hadden, heeft hij ons doen voorstellen, om te Glowcester Lodge te komen, en met hem, in welken staat hij dan ook zijn mogt, te confereren. Wij hebben ons gehaast om van dat aanbod gebruik te maken, en het besogne heeft diensvolgens gisteren, den 15den dezer, plaats gehad. Behalve den Heer Wynn, President of the Board of Controul, woonde ook de Heer Courtenay, Secretaris van dat Collegie, hetzelve bij.

» Het kwam ons natuurlijk voor, het werk wederom op te vatten bij die punten, op welke het in 1820 was blijven steken, en wij vroegen dus of uit Calcutta zoodanige berigten en ophelderingen waren ontvangen, als noodig waren om de kwestie wegens Sinkapoer *à fond* te discuteren, en of de Oost-Indische Compagnie geraadpleegd was over eene ruiling van territoriale bezittingen. Het advies van bewindhebberen over dit laatste punt bleek bij het Gouvernement te zijn ingekomen, doch wat Sinkapoer betreft, vernamen wij tot onze verwondering, dat de afgetreden Gouverneur-Generaal òf in het geheel niet meer geschreven, òf ten minste zich bepaald had tot eene inhaesie in algemeene termen van zijn vroeger geuit gevoelen, dat het voormelde eiland wel en teregt door Sir S. Raffles was bezet geworden. — De Britsche Gevolmagtigden schenen het hierop te willen laten rondstaan; doch de eerste ondergeteekende liet niet na den Heer Canning te herinneren, welke indruk deze in 1820 erkend had, dat op hem door zekere gewigtige depêche (*a most important dispatch*) van den Baron Van der Capellen aan den Mq. of Hastings gemaakt was, zoodat wij thans hadden mogen verwachten, van òf aan de gegrondheid onzer redenen te zien toegeven, òf de dezerzijds te berde gebragte argumenten op eene voldoende wijze te hooren wederleggen. Dit laatste nu, bij gebrek aan eene volledige rescriptie uit Bengalen, eene onmogelijkheid zijnde, wendde zich het gesprek langzamerhand naar de kwestie van het belang dat Engeland heeft om op Sinkapoer gevestigd te blijven. Wij hoorden daaromtrent dezelfde betoogen als voorheen, en ten slotte werd

uitnemende, den Minister Falck eigene wijze, maar slechts in groote trekken, denkbeelden onderwerpende of resultaten mededeelende, en zelfs op het gewigtig artikel XII (vroeger XV) van het tractaat, door mondelinge ontwikkelingen [1], waarvan geen schrift is opgemaakt, aangevuld.

Ten tweede: de nota's, gewisseld van 1844 tot 1846 tusschen Lord Aberdeen en onzen Gezant Dedel. De Minister van Buitenlandsche Zaken zag in 1858 bezwaar in de mededeeling. De

---

van de Engelsche zijde het denkbeeld geopperd, van eene pecunieele vergoeding voor het gemis dat wij ons ten deze zouden willen getroosten. Wij hopen van dit denkbeeld ten gepasten tijde partij te trekken, doch hebben gemeend, de aandacht onzer mede-onderhandelaars vooraf te moeten terug brengen op de bedoeling, van welke reeds in 1819 gewag werd gemaakt „om door eene duidelijke afscheiding der wederzijdsche bezittingen, en des noods door eene ruiling op eene ruime schaal, alle aanleiding tot geschil tusschen de Nederlandsche en Britsche autoriteiten in Indie zooveel mogelijk weg te nemen." Wij hebben alle reden om voldaan te zijn over de wijze waarop die heeren in het beginsel zelve berust hebben, maar over de meerdere of mindere mate in welke het kan worden toegepast, schenen zij zich voor alsnog niet te mogen uiten. Het kwam ons voor alsof zij eerst nog eens het hierboven bedoeld advies van Bewindslieden der O. I. Compagnie wilden nalezen. Het verder behandelen dezer materie is dus uitgesteld tot eene tweede conferentie, die echter waarschijnlijk eerst zal gehouden worden, wanneer zich de Heer Canning beter zal bevinden.

„Opdat inmiddels de tijd niet geheel verloren ga, is men overeengekomen, dat de laatst ondergeteekende zich met den Heer Wynn zal bezig houden met de naauwkeurige examinatie en toelichting der zoogenaamde transitoire financieele punten, hoofdzakelijk betrekkelijk tot de wederzijdsch gemaakte en in Indie onafgedaan gebleven vorderingen bij het weder bezetten van onze Oostersche kolonien in 1816 en 1817. Heeft men zoo doende eens zekerheid erlangd omtrent de vermindering of vermeerdering van de som, die bij de voorloopige verevening op Java ten laste van Nederland gebleven is, zal men zich in gelijker voege dienen te verstaan nopens de waardij der voorregten, die wij als inhaerent aan onze bezittingen op de vaste kust van Indie beschouwen; en bedriegen wij ons niet ten aanzien der rigting, welke wij aldus in de gegeven omstandigheden voor de ons toebetrouwde onderhandelingen meest wenschelijk achten, zoo zal deze weg ook aan UEd. als de meest geleidelijke voorkomen, om het resultaat te bereiken, bij art. 4 der additionnele punten van instructie bedoeld — de mogelijkheid namelijk eener vergelijkende beoordeeling der voordeelen, hetzij territoriale, hetzij andere, die van Engeland bij de eventueele opoffering van onze regten wegens Sinkapoer zullen te bedingen zijn.

„(*get.*) H. FAGEL.
„ A. R. FALCK."

[1] Bl. 197, 208, en n° V der Bijlagen.

eerste nota van den Heer Dedel, geheel uit eigen beweging ingediend, was in mijn oog daarom van zooveel gewigt, omdat ze aanleiding en versterking moet hebben gevonden in de overleveringen bij het Gezantschap te Londen en in de vóór 1840 gegeven instructien van den Minister Verstolk, welke begaafde staatsman, blijkens een onder mij berustend billet, de stukken had onderzocht. — De volgende laatste nota was het gevolg van bepaalde voorschriften van hier. De nota's zagen in 1859 het licht uit Engelsche bronnen, verrijkt met mededeelingen uit de Parlementaire debatten en andere gewigtige bescheiden.[1]

De beraadslagingen ten onzent over het tractaat zijn uitgegeven.[2]

Reeds vroeger verscheen eene onder uitnemende leiding geschreven «Geschiedenis van het Tractaat», door Mr. C. M. Smulders, blijkbaar uit goede, zoo dan al niet geheel volledige, bronnen zamengesteld en van belangrijke bescheiden vergezeld.

Onlangs eindelijk, want alle geschriften te vermelden ware moeijelijk, is door Mr. J. H. I. Hoek een verdienstelijk werk geleverd: «Het herstel van het Nederlandsch gezag over Java en onderhoorigheden in de jaren 1816—1819», waarin, behalve omtrent het finantiewezen en het inwendig bestuur, ook gewigtige stukken met betrekking tot de uitvoering van het tractaat van 13 Augustus 1814, en daaronder het protest van Commissarissen-Generaal van 3 October 1818, zijn opgenomen.

Door dit alles is sedert 1858 mijne taak vereenvoudigd en (op de opneming na van de tractaten zelve, die ook in dezen bundel eene plaats vinden moesten,) beperkt tot de uitgave van hetgene nog niet is openbaar gemaakt, en ter juiste waardering dienstig kan worden geacht, uit het «aandeel»[3] door den Minister Elout genomen aan alles wat het tractaat van 1824 vooraf ging,

---

[1] Steyn Parvé, Handel. v. Sir J. Brooke, bereids aangehaald.
[2] De Waal, Nederl. Indie in de Staten-Generaal.
[3] Brief Reinhold, bl. 212.

vergezelde en is opgevolgd. Dat aandeel getuigt van naauwgezetheid in het behandelen van zaken, maar ook van de goede trouw en welwillende bedoelingen der Nederlandsche Regering. Reeds uit dien hoofde heeft de uitgave hare nuttige zijde. Welligt wekt ze anderen op tot het bijeen brengen van alle de tháns hier en daar verspreide stukken. Zij moge in elk geval bij vernieuwing de aandacht vestigen op de noodzakelijkheid van een ernstig streven, om Engeland's ondubbelzinnige eerbiediging te verwerven van de onmiskenbare strekking der overeenkomst.

Is zelfstandigheid, onzijdigheid, voorzigtige wering van vreemde bemoeijingen in eigen zaken, naauwgezette onthouding van onverpligte inmenging in die van anderen, het aangewezen standpunt der kleinere mogendheden, is eerbiediging van regten haar allereerst ten pligt gesteld; zij op hare beurt mogen eerbiediging eischen, en ontleenen, niet het minst, kracht en veiligheid aan het onbetwiste van eigen regten.

De eerbiediging van het regt, dat ons bezig houdt, is daarom op zich zelf van belang. Maar Nederland behoeft die ook om, hetgeen zonder vredig bezit en onverdeelden invloed niet kan [1], éénmaal, zij het nog maar in het verschiet, te beantwoorden aan zijne schoone roeping jegens de eilanden buiten Java.

De tegenwoordige staat van zaken gedoogt welligt voor die eerbiediging het gedeeltelijk offer te brengen van een regt en voordeel, waarop ik hierboven wees en in welks behoud ik mij daarom verheug. Want zoo ik geloof aan de magt van goed regt en van gezonde beginselen, ik geloof tevens aan de magt van het eigenbelang en aan een strijd van belangen. Oók in de regeling der Nederlandsch-Indische aangelegenheden. En daarin (want hoe zoude in deze dagen de bespreking van één Indisch belang niet reeds onwillekeurig tot het wijzen op anderen leiden?) op meer dan één gebied.

---

[1] Brief Falck, bl. 249.

Geoorloofde en onmisbare voordeelen te behouden; aan bijzondere, ook vreemde, nijverheid en handel ruim baan te laten; regten op vrijheid, arbeid, bezit, zedelijke en stoffelijke ontwikkeling te erkennen; gewoonten en vooroordeelen niet te kwetsen; wan- en ongeloof niet te voeden; het dwaalbegrip eener Europeesch-Indische zelfstandigheid te fnuiken; te letten op hetgeen hun is verschuldigd, die Indie met krachten en kapitalen ten dienste staan; binnen den aangewezen kring vrije werking te gunnen aan het Bestuur in Indie; streng toezigt te houden bij het Opperbestuur hier te lande; rust en orde te handhaven; de verkondiging van het Christendom — want waartoe anders zijn die uitgestrekte gewesten ons toebetrouwd? — niet te belemmeren; dit alles en meer behoort tot dien strijd.

Dien strijd te loochenen, te bedekken, eenzijdig te dwingen, door meerderheden te doen beslechten, of de oplossing daarvan te verwachten van verlichting en beschaving, zou eene miskenning zijn van de gewigtigste waarheden.

Op dien strijd bij het beramen en nemen van regeringsmaatregelen in billijkheid acht te geven, kracht noch zegen te wachten dan op hetgeen in het geloof aan Gods woord, in de gehoorzaamheid aan zijn gebod wordt verrigt; behoort, meen ik, onder de kenmerken eener wijze staatkunde.

16 Mei 1863. ELOUT VAN SOETERWOUDE.

CONSIDERATIEN NOPENS DE AFDOENING DER VERSCHILLEN TUSSCHEN GROOT-BRITTANNIEN EN DE NEDERLANDEN.

Op welke wijze kunnen de onderscheiden punten, welke tusschen de Britsche en Nederlandsche Regeringen te behandelen zijn, geleidelijk overwogen en tot een gemeenschappelijke uitkomst gebragt worden?

Die punten zijn niet allen van denzelfden aard noch oorsprong.

Sommigen betreffen een geldelijk voorbijgaand belang wegens gesloten of nog te sluiten rekeningen en overeenkomsten.

Anderen hebben betrekking op een geldelijk duurzaam voordeel uit vroegere regten en verpligtingen ontstaan.

Weder anderen houden in, politieke regten, verbonden aan de bezittingen die teruggegeven zijn aan Nederland.

Eene andere soort eindelijk, staat in verband met de wederzijdsche betrekkingen, zoo politieke als commerciële, en loopen over de mogelijkheid van een duurzaam Staats- en Handelsstelsel in Indie.

En vele van deze punten zijn, wat den grond betreft, niet in verschil, maar vorderen alleenlijk eene verevening.

Omtrent velen en daaronder belangrijken, zijn de Britsche en Nederlandsche Regeringen in Indie, het niet eens geworden, en zij hebben die alzoo ter beslissing aan de Hooge Europesche Regeringen overgegeven.

1

Enkelen spruiten uit vertoogen van de Britsche zijde wegens het niet inwilligen van hunne vorderingen. Anderen uit klagten van de Nederlandsche zijde over de handelingen der Britsche gezagvoerders in Indie. En juist dit gedrag en die klagten zoowel, als de berigten der Britsche ambtenaren aan hunne opperbestuurders ingeleverd, hebben aanleiding gegeven tot meer algemeene bedenkingen, gelijk uit de nota door den Britschen Ambassadeur aan den Minister van Buitenlandsche Zaken overhandigd, zigtbaar is.

Het zou verkiesselijk zijn, zoo mogelijk, alle deze punten te gelijk te behandelen en af te doen; zij staan veelal in onderling verband — en althans kan men door een overzigt van het geheel, meer gereedelijk tot eene overeenkomst geraken.

Het gebeurde na te gaan — het regt te onderzoeken en het belang te overwegen — zal de beste leiding zijn om na te gaan, wat dezerzijds het besluit wezen moet.

Geheel Nederlandsch Indie, zoo als het bestond in den beginne van den laatsten oorlog, dat is op 1 Januarij 1803, is bij traktaat van 13 Augustus 1814 aan den Koning onvoorwaardelijk afgestaan, voor zoo verre hetzelve op de sluiting van dat traktaat in Britsch bezit was.

De geringe ruilingen maken in onze overweging geene verandering.

Commissarissen-Generaal zijn bij suppletoire Instructie van 23 September 1815 gelast: eerstelijk, Java in bezit te nemen, en daarna te zorgen, dat ook alle andere Nederlandsche Bezittingen in Indie wierden overgenomen.

Zij zijn op 27 April 1816 op Java gekomen, en hebben dadelijk tot de overgave van dat eiland met deszelfs onderhoorigheden aanvrage gedaan.

De vertraging van die overgave en de oorzaken zijn bekend. Eerst op 23 Julij is deswegens eene overeenkomst getroffen, en dat wel omtrent Java zelve, Madura daaronder begrepen, benevens Macassar of Celebes.

Omtrent de andere onderhoorigheden van Java is daarna gehandeld.

Naar de andere gedeelten van Indie zijn bijzondere Commissarissen gezonden.

Tot beter verstand van dit alles diene het volgende:
Onder het bestuur van Java tijdens de Britsche Regering bestonden:

Java en *Madura*,
Celebes of *Macassar*,
de *Lampongs* op *Sumatra*,
Palembang, *Banca* en *Billiton*,
Banjermassing op *Borneo*.

De Moluksche Eilanden stonden onder eene onafhankelijke regering. Malakka en onderhoorigheden was ondergeschikt aan het Gouvernement van Poelo Pinang op Prince Wales Island.

Padang was eene onderhoorigheid van de Britsche Residentie Bencoelen.

De bezittingen op de vaste kusten van Indie waren verdeeld onder de presidentien van Calcutta, Madras, Bombay.

A. GELDELIJKE PUNTEN.

De voorbijgaande geldelijke punten, die nog te verevenen zijn, splitsen zich in tweeën:

A. Wederzijds erkende, doch nog niet gewaardeerde, althans niet verevende vorderingen.

B. Niet erkende, maar ter beslissing van de Europesche Gouvernementen overgelaten vorderingen.

Ad A. Deze punten zijn:

a. ten bate van het Britsch Gouvernement,
b. ten bate van het Nederlandsch Gouvernement.

Java.

a) Ten bate van het Britsch Gouvernement.

Men vergelijke, bij de overweging van hetgeen Java betreft, de overeenkomst tusschen de Britsche en Nederlandsche Commissarissen op 24 Junij 1817 gesloten, en de algemeene zamenstelling der afgesloten rekeningen door beiden op denzelfden dag geteekend, en de dienvolgens gevormde algemeene rekening, met de bijlagen daartoe behoorende.

a) Canoneerboten, pakhuisgoederen en meer anderen.

a. Algemeene rekening 1ª C, Clas B, n°. 12. Jav. Rop. 1,437,569:19⅔

b. 〃 〃 〃 D, 〃 D, 〃 4. 〃 15,950:—

Medicamenten op Java en Banca:

c. 〃 〃 〃 E, 〃 E, 〃 5. 〃 69,259:19⅔

NB. Deze geneesmiddelen zijn daar op die som of anders op L. AC. 78.74:10:1⅓ gesteld, maar uit den brief van den Gouverneur-Generaal op 6 Julij 1818 aan Commissarissen-Generaal geschreven en door deze aan het Ministerie, 28 Augustus, gezonden, wordt het gesteld op L. AC. 7566:4:2¼.

Van waar dit verschil?

d. Overgenomen militaire goederen op Java, Macassar, Banjermassing, Banca, Palembang, Timor.

Hieromtrent diene vergeleken te worden de zoo even aangehaalde missive van den Gouverneur-Generaal en bijlagen.

Eerst was onderling bepaald dat de waardering in loco zoude gedaan worden, daarna heeft men van de Britsche zijde geweigerd daartoe mede te werken. — Ten einde er ten minste een grond van berekening zou wezen, is de waardering door Nederlandsche officieren gedaan, en die heeft de volgende uitkomsten opgeleverd:

Op Java:

1ste Militaire afdeeling, Holl. Ct.	*f*	452,182:14:8
2de 〃 〃 〃 〃		121,388:14:〃
3de 〃 〃 〃 〃		422,720: 8:〃
Op Macassar.		9,837:10:〃
〃 Banjermassing		471:—:〃
〃 Banca en Palembang.		36,976: 6:〃
〃 Timor		8,171:16:〃
	f	1,051,748: 8:8

Wanneer het Britsche Gouvernement in Europa zich met deze waardering wil vergenoegen (en ik zie geen ander middel van taxatie), dan zou op zich zelve het algemeen beloop van het verschuldigde, uit dezen hoofde ligt te verevenen zijn.

Maar er is eene andere bedenking, *zie art.* 11, *Conventie* 24 *Junij*

1817, en het 3*de art.*, *trakt.* 13 *Augustus* 1814, benevens de aangehaalde missive van den Gouverneur-Generaal.

De plaatsen en sterkten moesten overgeleverd worden, zoo als zij zich bevonden op den dag van de sluiting van het traktaat.

Nu is het zeker, dat na dien dag door de Britsche Regering geen nieuwe toevoer op Java gebragt, maar dat er in tegendeel van Java naar Bengalen een en ander weggevoerd is.

Hieruit vloeit dan voort:

1°. dat niet al, wat op die lijsten staat, moet betaald worden.

2°. dat al wat weggevoerd is, ten crediete van het Nederlandsch Gouvernement komen moet.

Ten aanzien van het laatste is op 8 Sept. 1818, bij Commissarissen-Generaal ingekomen eene opgave van den algemeenen Britschen Secretaris van Bengalen, welke opgaven met eenen brief onder n°. 142, aan den Minister gezonden is. — Die opgave is ook te vinden in de bijlage tot de notulen van Commissarissen-Generaal van dien dag, n°. 994 , en bedraagt de getaxeerde waarde van die goederen, volgens derzelver opgave, circa Rop. 169,305:13:10$\frac{1}{4}$. Men moet echter hier letten op hetgeen in die stukken gezegd wordt, dat meer dan $\frac{2}{3}$ dier goederen behoorden tot de uitrusting tegen Java, in 1811.

Deze post is dus, zoo wel als hetgeen op Java zelve gewaardeerd is, op zich zelven nog onzeker, terwijl echter de Britsche Commissarissen de geheele vordering tegenspreken, waarvan nader.

e. Interessen aan het Britsch bestuur van 11 September 1811, tot 31 Julij 1816, door de Weeskamer nog verschuldigd, benevens de kosten en overdragt van eenige gebouwen.

Clas G, n°. 7, Rop. 348,428:21$\frac{7}{16}$.

b) Ten bate van het Nederlandsch Gouvernement, Clas H, n°. 8.

a. De Maccassaarsche pas over den jare 1817. .	Rop. 37,400:—
b. 15 pCt. rabat van de overgenomen residentie-huizen.	" 29,202:16
c. Producten bij den overgang van Java door de prijs-agenten uit de huizen van eenige ingezetenen te Soerabaija gehaald en vervolgens door het Britsche Gouvernement verkocht	" 89,848:13

NB. De eigenlijke som is R. 90,095:03, doch daarvan zijn afgetrokken, onkosten ter somme van 246:10.

De zaak is eene kleinigheid, maar daar de geheele handeling onwettig is, kunnen de kosten eigenlijk niet in rekening gebragt worden van de lijdende partijen, die zoo lang van haar eigendom verstoken zijn gebleven.

d. Geweren, behoorende aan den Regent van Tjipan. . . . . Rop. 10,853:29

NB. Volgens de meening van de Britsche Commissarissen op Java, zou die waardering in Europa moeten gedaan worden: maar dit is, gelijk te voren bij de militaire goederen is opgemerkt, uit den aard der zaak onmogelijk.

B. Niet erkende, maar ter beslissing van de Europesche Gouvernementen overgelaten geldelijke vorderingen.

Java.

a. *Oud Bataviaasch crediet-papier. (Art.* 2 *der Conventie van* 24 *Junij* 1817.)

Lord Minto bepaalde bij proclamatie van 11 September 1811:

„dat het in omloop zijnde Bataviaasch crediet-papier eene waarde „hebben zou van 6½ *Rijksd.* tegen 1 *zilveren Spaansche Daalder* en „dat hetzelve tegen die waarde in 's Lands kas zou worden aangenomen „in betaling van ⅔ der belastingen;

„dat wijders, ten einde dit papier geheel in te trekken of wel allengs„kens tot eene meerdere waarde te brengen de in omloop zijnde papie„ren jaarlijks zouden gestempeld worden, onder betaling van 5 pCt.„

De Luitenant-Gouverneur Raffles vond goed, om tot intrekking van dat papier een ander middel te bezigen. Hij besloot tot den verkoop van aanzienlijke domein-goederen en nam in betaling van den kooprijs, het papier tegen de hiervoren genoemde waarde aan.

Intusschen was dat papier reeds gedaald tot 9 *en* 12 *Rijksd.* tegen 1 *zilveren piaster.*

Dit is notoir — men zie ook den brief van den Britschen Accountant

General Egerton aan het Bengaalsche Gouvernement van 28 Julij 1814.

Het papier was buiten omloop, toen Java in 1816 weder in bezit van het Nederlandsch Gouvernement kwam — en in bewaring genomen bij den Hoogen Raad van Justitie. Uit de rekening tusschen de Britsche en Nederlandsche gecommitteerden, na voorafgaande overwegingen gesloten, blijkt, dat het alzoo ingetrokken papier beliep eene somme van Rijksd. 8,653,757:24 of volgens de hiervoor berekende waarde, Sp. Daalders 1,331,347:15.

Hier dient echter al dadelijk te worden opgemerkt, dat onder deze som begrepen zijn:

1°. het zoogenaamde Weeskamers-papier, door den Gouverneur-Generaal Daendels uitgegeven;

2°. eene som van Rijksd. 1,108,956:24½
of als voren Sp. Daalders 170,347:15
welke ten tijde van den overgang van Java, reeds in 's Lands kas waren teruggekeerd, doch door de prijs-agenten buit gemaakt en op nieuw in omloop gebragt.

Het is al verder opmerkelijk, dat hoezeer dat crediet-papier was ingetrokken, de aangewende middelen niet aan het doel hebben beantwoord.

Het Britsche bestuur heeft nieuw papier van onderscheiden aard, daaronder zelfs rentegevend uitgegeven, dat evenmin deszelfs waarde heeft kunnen behouden.

Bij de onderhandelingen ter gelegenheid van de overname van Java heeft de Britsche Luitenant-Gouverneur in Rade de teruggave gevorderd van de som die het beloop van dat crediet-papier uitmaakte. Ze hebben dit genoemd een *Debt of honour.* Commissarissen-Generaal hebben gemeend, dit regt niet te mogen erkennen, maar beweerd, dat niets daarvan ten laste van het Nederlandsch Gouvernement komen kan.

De vraag op dit punt is:

Heeft het Britsch Gouvernement regt te vorderen, en is het Nederlandsche Gouvernement verpligt terug te geven, de som welke blijken zal, dat de intrekking van dat papier gekost heeft?

De Britsche Commissarissen redeneren op deze wijze:

„De erkentenis van dat papier is eene daad van edelmoedigheid, „waartoe geen overeenkomst of capitulatie de Britsche Regering ver„pligtte; men deed dit, ter voorkoming van de schade, die anders

„voor de Bataviasche ingezetenen en vele der openbare gestichten, wier „eigendommen alleen in dat papier bestonden, uit de weigering van „dat te erkennen zoude zijn voortgesproten.

„Intusschen was deze erkentenis een last voor het Gouvernement, „daar het papier steeds daalde en de belofte, om het tegen de eens „bepaalde waarde aan te nemen, de kas bezwaarde met een munt, die „zonder verlies niet weder konde worden teruggegeven.

„Onder zulke omstandigheden is dat papier ingetrokken."

Daartegen komt het volgende in overweging:

De bezetting van Java door de Britsche wapenen was eene *militaire occupatie.*

Tegen de beginselen van het jus gentium, heeft men zich als eigenaar van Java beschouwd en waarlijk niet alleen *administrative* maar ook *souvereine* daden gepleegd. Zoo lang echter geen vrede den bezitter jure belli in den eigendom bevestigd had, mogt deze niets doen dan bestieren, *administreren.*

De aanmerking is van eene zeer wijde toepassing.

Het Hollandsch Gouvernement had de gewoonte, van tijd tot tijd de agio van het papier te bepalen, en tegen die waarde hetzelve van Gouvernementswege aan te nemen en uit te geven.

Het Britsche Gouvernement wijkt van die gewoonte af — hecht bij proclamatie eens vooral een vaste waarde aan dat papier, en neemt het voor een gedeelte aan in 's Lands kas — maar geeft het, volgens de verzekering van de Britsche Commissarissen telkens met verlies, dat is dus tegen den marktprijs, weder uit.

Deze maatregel kon aan het doel niet beantwoorden en was zeker hoogst nadeelig voor het Gouvernement. Maar was die noodig? Waarom niet dat papier uitgegeven tot dezelfde waarde, waarvoor het ontvangen werd, en dus in die verhouding ter betaling van de ambtenaren enz. gebruikt?

Daarbij echter laat men het niet berusten; men verkoopt domeinen, tot intrekking van dat papier — men neemt in betaling dat papier, hetwelk nu tot 12 Rijksdaalders gedaald was — men neemt het aan voor de volle betaling.

Voor de ingezetenen heeft noch de eerste noch de tweede maatregel eenig voordeel te weeg gebragt — het papier bleef dalen, de eigenaar was dus niet verzekerd van de waarde zijner bezittingen.

Neen het is alleen voordeelig geweest voor de koopers der goederen, die op de markt, in den dagelijkschen handel dat papier voor bijna een kapitaal minder konden koopen dan waarvoor zij het in 's Lands kas konden betalen.

Wiens schuld is het nu dat hier zoo verkeerdelijk gehandeld is?

Ten wiens nadeel moet dit verlies komen?

Zeker niet van het Nederlandsch Gouvernement.

Het Britsch bestuur heeft niet gehandeld als negotiorum gestor — maar hetzij dan teregt of te onregt, nomine proprio. — En is het eerste waar, dan zou men eene algemeene rekening en verantwoording kunnen vragen.

Maar is het ook wel zoo boven alle bedenking, dat het Britsche bestuur tijdens de occupatie niet in de verpligting was, de papieren munt te doen gelden, en was het voor hun eigen belang niet noodig, om de papieren munt in waarde te houden?

Die munt was daar de gevestigde en gangbare — de eigendommen bestonden grootendeels daarin — het zou eene onregtvaardigheid geweest zijn, die niet tegen zekere waarde aan te nemen. — Met gelijk regt zoude men alle andere munten, op grond dat zij welligt niet hare volle waarde hadden, hebben kunnen ongangbaar verklaren; — en hoe zou het Britsch bestuur zelf er mede gestaan hebben — hoe zoude het de belastingen betaald gekregen hebben? — Der ingezetenen ruïne zoude dan het tijdelijk Gouvernement hoogelijk benadeeld hebben.

Het weigeren dus van de door de Britsche Commissarissen te dezen gedane aanvrage, is derhalve noch onregtvaardig, noch onbillijk, noch onkiesch.

Doch Commissarissen-Generaal onderstelden de mogelijkheid, dat Zijne Majesteit het nog uit een ruimer oogpunt zou willen behandeld hebben en zij zijn daarom gekomen in de subordinate overweging, welke dan de ware staat der rekening was.

Dit heeft ten gevolge gehad, het opmaken van eene rekening, die door wederzijdsche Gecommitteerden op 5 October 1816 geteekend is. Zij komt voor onder lett. AA, en bevat aan de eene zijde, de hoeveelheid van het ingetrokken papier en aan de andere, de baten bij het Britsche Gouvernement genoten en ook de tegenrekening door Commissarissen-Generaal gemaakt; omtrent welke evenwel nog eenige

verschillen overgebleven zijn. En alzoo is dan in boven opgegeven onderstelling de vraag:

Wat moet door het Britsche Gouvernement, in compensatie van de ingetrokken papieren munt, geleden worden?

a. Eerstelijk komt in aanmerking het bedrag van de verkochte Domein-goederen.

In thesi zijn Britsche en Nederlandsche Commissarissen het eens, maar zij verschillen over de som — wat het bedrag geweest is of had behooren te zijn.

Hier komen weder te pas de redeneringen hiervoren aangehaald.

Men kan ter ondersteuning en versterking wel geen beter gezag bijbrengen, dan de verklaring van den Britschen algemeenen Rekenmeester Egerton in den hiervoren aangehaalden brief.

§ 7. Now as it was determined to withdraw this depreciated paper from circulation and as it must at all events (with exception of that portion of it which was issued by the orphan chamber) be attended with a positive loss to Government, it might have been expected that the Government of Java, *if they allowed the sale of lands to be made for paper, would at least have availed themselves of the discount of the day, for the holders of that paper who may be supposed to have brought it at a depreciation of* 70 *à* 80 *pCt. would never have expected that it would be received from them again at the original valuation affixed by the Governor General's proclamation, in payment of the Lands ordered for sale when it was actually at a discount à* 85 *pCt., as the* GOVERNMENT OF JAVA *was* UNDER NO OBLIGATION *to do so, altho* 'IT WAS PLEDGED TO RECEIVE IT TO A CERTAIN EXTENT IN PAYMENT *of the* PUBLIC REVENUES.

Meer andere zeer juiste bedenkingen, door de geldelijke maatregelen en administratie van den Luitenant-Gouverneur Raffles zijn door dezen Britschen ambtenaar bij herhaling aan het Bengaalsche Gouvernement ingezonden en het zal niet te onpas zijn hier aan te halen, hetgeen in zijnen brief van 23 Junij 1814 voorkomt.

§ 34. I am aware that the local Government attributed their present embarrassments to the interruption to foreign trade, but their own financial measures appear to me so fully to account for the difficulties, which they at present experience for want of the silver, that in my

humble opinion it is quite unnecessary to seek for other cause; for it will be seen that at the very time the Colony was overloaded with the old Batavian paper currency and that this currency was at a discount of 100 pCt.', the farmers found no difficulty in paying ⅕ of their revenues in specie, and when the local Government had relieved the market from so large a portion of that paper I cannot entertain a doubt in my own mind that the Government of Java might then have secured the payment of a larger portion in silver, had proper measures been ressorted to, and that this obvious time of policy would have effectually obviated those pecuniary embarrassments which they are now experiencing for want of silver.

Wanneer men nu bij zulk eene geheel verkeerde financiële administratie acht geeft op het onnoodige en ondoelmatige, het schadelijke en bij voortduring schadelijke van den verkoop, de onbevoegdheid van het Javasche Britsche bestuur tot den verkoop (gelijk onder anderen door het Raadslid Gillespie is aangedrongen), wanneer men eindelijk (en waarom dit verzwegen) ziet, dat de voorbereiding tot dien verkoop is gedaan door hooge en lagere ambtenaren, die daarna zelve koopers geworden zijn, dan zal het wel niet meer twijfelachtig zijn of alle schade moet door het Britsche Gouvernement geleden worden — en zoo het Nederlandsch Gouvernement in die schade het Britsche te gemoet komt, dan moet ten minste tot des eersten voordeel gebragt worden de ware, immers een meer redelijk gewaardeerde prijs van die vervreemde Landsgoederen, welke zelfs, tegen zilver berekend, tot een zeer lagen prijs zijn afgestaan. De agio ten tijde van den verkoop was 100 pCt. — Dus op dien of nagenoeg gelijken voet, behoort de post in rekening gebragt te worden.

b. Omtrent den ontvang van het beloop der stempeling is men het eens.

c. Omtrent den 3den post op de rekening AA voorkomende, bestaat verschil. — Het betreft de in 's Lands kas teruggekomen, doch door de prijs-agenten buit gemaakte en weder in omloop gebragte papieren van crediet.

De handelwijze dier agenten, is door het Britsche bestuur zelf, op goede gronden bestreden.

Zie alweder Egerton's brief 28 Februarij 1814, § 9.

De Britsche Luitenant-Gouverneur in Rade heeft beweerd, dat de vraag of deze post al of niet ten voordeele van het Nederlandsche Gouvernement komen moet, afhangt van de beslissing van het hooger Britsch bestuur: of de prijs-agenten, dan wel het plaatselijk Gouvernement van Java gelijk had.

Daar tegen kan worden aangevoerd:

dat het hoogere Britsch bestuur nu geen reden meer tot beslissing heeft;

dat die beslissing het Nederlandsch Gouvernement niet binden kan;

dat Britsche en Nederlandsche Commissarrissen het eens zijn dat die daad der prijs-agenten onwettig geweest is;

dat er geen noodzakelijkheid zou bestaan hebben om dat papier weder in te trekken en daarvoor iets uit te geven, ware het niet, op eene onwettige en door het toenmalig Bestuur afgekeurde wijze weder in omloop gebragt;

dat die daad is eene daad van Britsche ambtenaren;

dat men zoo doende eene veel grootere, ja de geheele som in kas had kunnen vinden en weder uitgeven.

Bijzondere opmerking verdient het, dat de Britsche gecommitteerden, die ter verevening van de geldelijke punten met de Nederlanden op Java werkzaam zijn geweest, deze vordering erkend hebben, doch dat die vordering door den Luitenant-Gouverneur in Rade, niet is toegestaan. De Britsche gecommitteerden hebben zich zoo uitgedrukt:

„The right or opportumitiy of this conduct of the price-agents is a point „of issue between them and the British Government, this cannot justly „come against the claims of the Netherland Government out this head.”

Deze post dus, moet ons niet in rekening gebragt worden.

d. Ten aanzien der papieren van de Weeskamer overgebragt is geen verschil aanhangig gemaakt.

e. Men is het eens over de gelden door het Britsch Gouvernement uit schulden aan het voormalig Hollandsch Gouvernement toekomende.

Men moet echter in het voorbijgaan aanmerken, dat ook deze schulden niet voordeelig geïnd zijn; ook hier heeft men papier tot eene hoogere waarde aangenomen, dan behoefde.

En op deze wijze zou aan het Nederlandsche Gouvernement eene belangrijke schade worden toegebragt, vooral in verband met het gewigtig punt waartoe wij nu overgaan.

f. Door den Gouverneur Daendels waren de producten in 's Lands magazijnen voorhanden, voor de schulden van het Gouvernement, bijzonderlijk voor de gelden in 's Lands kas gestort, verbonden: zoo zelfs, dat elk het regt had die, ten beloope van het hem toekomende, te komen afhalen.

Bij de inbezitneming van Java hebben de prijs-agenten zich ook van die produkten meester gemaakt en dezelve vervreemd.

Intusschen, zij waren in waarheid een bijzonder eigendom van partikulieren, dat niet valt onder cathegorie der goederen welke, volgens het regt des oorlogs, prijs zijn.

De Gouverneur-Generaal, die toen voor het Fransche Keizerrijk het bevel voerde, heeft bij de capitulatie wel van die goederen gewag gemaakt, maar het Britsch bestuur begreep, dat die capitulatie niet meer kon slaan op plaatsen, door hen bezet bij de retraite van den Gouverneur-Generaal, en vóór dat deze onderhandelingen had aangegaan.

Zij hebben dus geweigerd te dien aanzien in eenige bepaling te treden.

Wij behoeven ons nu zoo zeer niet op te houden met het onderzoek of in waarheid de redeneringen te dien aanzien aangevoerd, den toets kunnen doorstaan; maar ter ontzenuwing van alle bewijs, dat de Britsche Commissarissen tegen onze vordering op dien grond hebben bijgebragt, is het genoegzaam aan te merken, dat de goederen, waarvan wij spreken, zijn private eigendommen; en er was geene capitulatie noodig om te verklaren, dat dezelve niet tot den krijgsbuit behoorden.

De Britsche Commissarissen hebben echter ontkend dat die goederen waren bijzonder eigendom, en tot betoog aangevoerd, dat een gedeelte daarvan door het toenmalig Gouvernement verbrand is.

Men bedenke:

dat een Fransch Generaal, naar de denkbeelden van zijne gebieders in die tijden handelende, noch regt, noch eigendom kende, wanneer het op eene militaire defensie aankwam; en het Britsch Gouvernement zal uit die daad tegen het Nederlandsch Gouvernement niet willen redeneren;

dat een bevelhebber welligt ook de bevoegdheid zou kunnen beweren, om in zulk een geval de goederen van bijzondere personen te vernielen, mits de schade daardoor geleden, vergoedende;

dat in allen gevalle, zoo die daad ten laste van het Nederlandsch Gouvernement komen moet, dan nog het regt en de redeneringen krachtig blijven, ten aanzien van het overgeblevene en waarlijk buit gemaakt gedeelte.

Gewigtig is het hier voorts op te merken: dat hoezeer de reclame van de waarde dier producten gedaan is, bij gelegenheid van de overwegingen, waartoe de intrekking van het crediet-papier heeft aanleiding gegeven, dit punt echter op zich zelven staat; men kan het echter daarbij blijven behandelen, voor zoo verre die gezamenlijke behandeling tot eene minnelijke afdoening leiden kan. Maar men herhaalt het, eigenlijk staat het in verband met de achterstallige schulden, die nog ten laste van het Nederlandsch Gouvernement zijn, zonder dat het de middelen heeft, tot afdoening bestemd.

Overgroot zou deze schade zijn: uit dien hoofde alleen beloopt de schuld op Java, Ropijen 5,303,429:18 [1]. Men kan dus hierover niet ligt henenstappen.

Kwam het aan op eene afzonderlijke behandeling van dit punt — men zou een billijk middel tot afdoening moeten zoeken; welligt evenwel zal men dit gemakkelijk vinden na onze andere punten overzien te hebben.

b. *Weeskamers-papier.* (*Art.* 3, *Conventie* 24 *Junij* 1817.)

De Gouverneur-Generaal Daendels heeft de Weeskamer gemagtigd om papieren van crediet aan te maken, en die bij wijze van beleening in omloop te brengen, wordende tevens dat papier in 's Lands kas aangenomen.

Eenige gelden zijn teruggegeven, anderen niet; de verbandbrieven door de geldopnemers verleden, zijn ter Weeskamer berustende gebleven, doch tijdens het bestuur van den Luitenant-Gouverneur Raffles, aan het Gouvernement van Java overgedragen.

De Britsche Commissarissen hebben beweerd, dat alzoo de eigendom van de brieven en het regt op dezelve behoorde aan het Britsch Gouvernement, en dat derzelver beloop als eene uitstaande schuld aan hetzelve toekomende, moest worden aangemerkt.

---

[1] Men zie lijst lett. GG, onder n°. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.

Commissarissen-Generaal hebben gemeend, dat de eigendom en het regt tot vordering toekwam aan de persona moralis van het Bestuur, nu derhalve aan het Nederlandsch Gouvernement; en dat in allen gevalle dit in verband stond met, en gesmolten was in het verhandelde omtrent het Bataviaasch crediet-papier.

De Britsche Commissarissen hebben daarop voorgesteld, dat de verbandbrieven aan het Nederlandsch Gouvernement zouden overgelaten worden, mits dat het saldo van de rekening op 5 October 1816 (AA) gesloten, als een uitstaande schuld aan het Britsch Gouvernement wierde gevalideerd en als zoodanig door Commissarissen-Generaal voldaan, blijvende echter de post van het in kas gevondene en door de prijsagenten weder uitgegeven papier ter beslissing van de Europesche Gouvernementen.

Commissarissen-Generaal hebben gemeend dit voorstel niet te moeten aannemen.

De vraag is: aan wien behoort de eigendom?

De Weeskamers-papieren zijn onder de som van ruim 8 millioen Rijksdaalders begrepen en maken er genoegzaam de helft van uit.

Zie onder anderen Egerton, brief van 20 Febr. 1820, § 4 in note.

Al wat dus bij gelegenheid van dat oude Bataviasche papier gezegd is, is ook hier toepasselijk. Men kan hierbij nog voegen, dat, voor zoo verre de min juiste administratie betreft, deze op dit papier nog een nadeeligen invloed gehad heeft. In afdoening dezer beleeningen, heeft men ook het papier tegen 6½ Rijksdaalder aangenomen.

De gevalideerde post van papieren van de Weeskamer overgebragt op rekening van 5 October 1816, doet zien, dat de Britsche Commissarissen mede het Weeskamer-papier tot het crediet-papier brengen.

Nu bedenke men het volgende:

Zoo lang het Britsche bestuur de bezitting en dus de beheering gehad heeft, tot zoo lang moet ook alles gerekend worden ten voor- of nadeele van het Britsch Gouvernement geloopen te hebben.

Met het ophouden van dat bestuur trad het Nederlandsch Gouvernement in alles op; — alle regten van het Britsch Gouvernement gingen op het Nederlandsch over, ja, nog meer, het Nederlandsche hernam jure post liminii deszelfs oude regten.

Het Britsche Gouvernement heeft in dien tusschentijd niets voor zich

En wanneer men op die betaling van de notes in September 1817 vervallen, aandringt, dan moet men ook aan den anderen kant in rekening lijden de genoten inkomsten en zien hoe dan de geheele inning geweest is; men zegge niet, dat dit in de rekening gedaan is, want die rekening is zeer vatbaar voor debat, de vraag blijft dan over, heeft men geadministreerd, zooals men had behooren te administreren, en voorts zijn er ook te veel landrenten geremitteerd? hoe heeft men met de houtkap gehandeld? enz. (eene vergelijking met het Budget van 1819, zou welligt belangrijk zijn). Alles blijft gaaf, wanneer men de echte beginselen blijft aankleven.

d. *Landrente en derzelver verdeeling.* (*Art.* 9, *Conventie* 24 *Junij* 1817.)

Commissarissen-Generaal hebben op den 2den Mei 1816 zich bereid verklaard tot de overname; de Britsche Commissarissen hebben niet overgegeven voor Augustus.

Het traktaat van 13 Augustus 1814 gaf ons het regt zes maanden na de teekening. Dadelijk is aan de uitrusting begonnen; men was geheel gereed, toen de wederverschijning van Napoleon Zijne Majesteit deed besluiten om de expeditie naar Indie te staken, en liever de troepen tegen den gemeenen vijand af te zenden.

Lord Buckinghamshire had verzekerd, dat er orders verzonden waren om Oost-Indië over te geven, en op dien grond zijn later Commissarissen-Generaal gerust vertrokken.

Het is dus, als men regtvaardigheid gehoor wil geven, natuurlijk, dat van den 2den Mei af alle inkomsten ten bate van het Nederlandsch Gouvernement komen.

De Britsche Commissarissen meenen, dat het genot der inkomsten alleenlijk van den 1sten Augustus aan Nederland toekomt, alzoo van dien dag de inbezitneming dagteekent, welke alleenlijk door toevallige omstandigheden vertraagd is.

Zij voegen er verder bij, dat, zoo het genot moet komen ten voordeele van het Nederlandsch Gouvernement van 2 Mei, ook het Nederlandsch Gouvernement de kosten van administratie van dien tijd af dragen moet.

Hiertegen valt te antwoorden dat de vertraging te wijten is aan het Britsch bestuur, hetwelk alzoo damnum sua culpa sentit, terwijl het Nederlandsch Gouvernement een aanzienlijke krijgsmagt gedurende dien tijd op Java onderhouden heeft, zonder eenig genot. Hetzelve zou dus nog uit dien hoofde schadevergoeding kunnen vorderen.

Gewigtig ten opzigte van het geldelijk belang is, dat het Britsche bestuur zich dien tusschentijd ten nutte gemaakt heeft, om zoo veel mogelijk alle achterstallige inkomsten te innen, waartoe bepaalde bevelen gegeven zijn. Deze inning heeft èn om de verwaarloosde administratie èn om de gesteldheid en gewoonte der Javanen, die over het algemeen van de hand in de tand leven, niet kunnen plaats hebben dan ten koste van de toen loopende inkomsten. Men heeft daarom in 1818 moeten komen tot eene kwijtschelding van alle de vorige jaren.

Reeds vroeger bleek uit een overgezonden staat, dat van de begrooting der landrenten, die op Rop. 3,284,770:25$\frac{1}{4}$ berekend was, niet meer was ingekomen dan 2,419,312:1$\frac{1}{4}$. — Ja de som van 200,000 Rop., die aan het Britsch Gouvernement voor de achterstallen nog geleden is, is niet ingekomen. Dan op dezen post, op voorstel van Commissarissen-Generaal bepaald, kan men niet terug komen.

En nu zie men de volgende berekening, in de pro memorie van den Commissaris bij het Departement der Koloniën te vinden.

Door het Britsch bestuur is ontvangen:

tot 1 Mei 1816	R.	541,044:12$\frac{1}{2}$
van 1 tot 31 Julij	"	890,846:17$\frac{1}{2}$
	R.	1,431,891:—
Wijders nog te Bantam, dat onder de som van R. 890,846:17$\frac{1}{2}$ niet is begrepen	"	995:18$\frac{1}{4}$
Mitsgaders Rop. 50,000, welke door den adsistent-resident ontvangen, doch met vervalsching der boeken verduisterd zijn [1]	"	50,000:—
	R.	1,482,886:18$\frac{1}{4}$

[1] Het is belangrijk dien staat der landrenten, vooral dien van Bantam, in te zien. Zie Clas F, n°. 6, Bijl. A, in den bundel.

Door het Nederlandsch bestuur is ontvangen van 1 Augustus tot 31 December 1816	R.	983,839: 7
te Bantam.	"	2,586: 6
	R.	986,425:13
Hierbij gevoegd de som voor de achterstallen, die nog ontvangen zouden kunnen worden, berekend op.	"	200,000:13
	R.	1,186,425:13

Uit Clas F, n°. 6, met bijlage in den bundel, ziet men dat de rekening tusschen wederzijdsche Gecommitteerden, die nog eenige andere posten van inkomsten bevat, blijkbaar uit de daaraan gehechte bijlagen eene deelbare som van R. 2,831,982:2¼ oplevert.

Volgens de reclame van Commissarissen-Generaal zou daarvan aan het Nederlandsch Gouvernement toekomen van 2 Mei tot 31 December 1816 voor 244 dagen, zijnde ⅔	R.	1,287,988: 1½
en aan het Britsch Gouvernement van 1 Januarij tot en met 1 Mei voor 122 dagen, of ⅓.	"	943,994:—¾
	R.	2,831,982: 2¼
Volgens het sustenu van het Britsch Gouvernement zou de verdeeling moeten zijn:		
voor het Britsch Gouvernement van 1 Januarij tot en met 31 Julij, of 213 dagen.	"	1,648,120:21
voor het Nederlandsch Gouvernement van 1 Augus- tot 31 December, of 153 dagen	"	1,183,861:16¼
	R.	2,831,982: 2¾

Welk aandeel dan in beide gevallen aan het Britsch, welke het Nederlandsch zou toekomen, is berekend bij de zoo even genoemde bijlagen: deze dienen volstrektelijk hierbij vergeleken te worden.

In het sustenu der Britsche Commissarissen zouden voor de landrenten door het Nederlandsch Gouvernement moeten worden terug gegeven R. 471,677:28.

In het sustenu der Nederlandsche Commissarissen zouden wij nog moeten terug krijgen R. 195,650:2¼ (zie Bijlage A) van de andere posten. Op Bijlage B gespecificeerd, zouden in het eerste geval door het

Nederlandsch Gouvernement moeten terug gegeven worden R. 2,765:24$\frac{3}{4}$; in het tweede geval zoude hetzelve terug krijgen R. 32,724:21$\frac{3}{4}$.

In den brief van de Commissie van verevening, 24 Junij 1817, n°. 5, schijnt te dezen aanzien een abuis plaats te hebben. Intusschen is onder dit alles dan ook begrepen een groot deel der pretensien, zeer laat gemaakt door het Britsch bestuur en te vinden in lett. EE.

De op de gemelde lijst staande post van het eerste rubriek, door den Sultan van Madura over 1816 verschuldigd, vervalt door de aanmerking van de Commissie tot verevening, dat het geheele jaar aan het Engelsch Gouvernement betaald is, zoodat zelfs in het sustenu der Britsche Commissarissen het Nederlandsch Gouvernement nog zou moeten terug ontvangen R. 5,765:25.

e. *Revenuen van Banca.* (*Art.* 10 *der Conventie van* 24 *Junij* 1817).

Het eiland Banca is eerst in dadelijk bezit van het Nederlandsch Gouvernement sedert December 1816. — Commissarissen-Generaal hebben beweerd dat de inkomsten van hetzelve moesten volgen het lot van Java, en dat die dus ten allerminste gerekend moesten worden aan het Nederlandsch Gouvernement toe te komen sedert de maand Augustus 1816. De Britsche Commissarissen hebben daartegen beweerd, dat dit niet gelijk stond; dat de Britsche administratie regt had die revenuen voor zich te behouden tot dat het Nederlandsch Gouvernement er dadelijk bezit van genomen had.

Het volgende komt te dezen aanzien in overweging:

Uit den brief van den Britschen Luitenant-Gouverneur in Rade van 27 Junij stellen zij de behandeling uit. — Zij voeren daartoe aan zekere uitdrukkingen, bij het gesprek over de overname van Nederlandsch Indie gebezigd. Commissarissen-Generaal hebben bij hunnen brief van 4 Julij dit beantwoord en de dwalingen van het Britsch bestuur aangetoond op grond van art. 4 traktaat 13 Augustus 1814, dat geen onderscheid maakt; doch berust daarin, aangezien niet alles te gelijk kon gaan, dat men eerst over Java, dan over de onderhoorigheden handelen zoude.

De gevaarlijke gesteldheid waarin de Britsche krijgsmagt op Macassar zich bevond, heeft Commissarissen-Generaal zonder aarzelen doen be-

sluiten, om ten gevolge van het gedaan verzoek daarhenen oogenblikkelijk troepen te zenden, met welke men anders dadelijk Banca had kunnen bezetten.

De verdere vertraging is wederom niet aan de Nederlandsche Commissarissen te wijten. Zij hebben steeds van den beginne aan op spoed aangedrongen; maar de voorwaarden en bedenkingen, door de Britsche Commissarissen in het midden gebragt, hebben de onderhandelingen, door de Britsche Commissarissen eerst zoo laat met kracht begonnen en voortgezet, vertraagd en de hoog aanzienlijke hoeveelheden tin, in dien tusschentijd ingezameld, zijn ten voordeele van de Britsche administratie aangewend.

Daardoor is eene aanmerkelijke schade, immers winstderving, aan het Nederlandsch Gouvernement toegebragt, welke echter nu niet te begrooten is dan uit vergelijking met de papieren der Britsche administratie. Dit geldelijk punt staat in verband, immers kan te gelijk ook overwogen worden bij de behandeling van de staatkundige verschillen over Banca en Billiton.

f. *Verschil van den staat van Java op* 13 *Augustus* 1814 *en Augustus* 1816. (*Art* 11 *Conventie* 24 *Junij* 1817.)

Bij art. 3, van het traktaat 18 Augustus 1814, is bepaald:

„Les places et forts dans les Colonies et établissements, lesquels doivent être cedés et échangés par les deux hautes parties contractantes, „en vertu des deux articles précédens, seront remis dans l'état dans „lequel ils se trouveront au moment de la signature de la présente „convention."

Bij art. 3, 4, 5, 6 en 7 der Suppletoire Instructie voor Commissarissen-Generaal, 23 September 1815, zijn daaromtrent aan Commissarissen-Generaal eenige regelen voorgeschreven.

Het zij echter met eerbied aangemerkt, dat bij die Instructie het artikel van het traktaat wat ruim schijnt genomen te zijn, door hetzelve toe te passen op de bezittingen zelve.

Commissarissen-Generaal hebben gemeend dit ten minste stilzwijgende te moeten toepassen op de sterkten en vestingen, en hebben dus dit artikel in eenen militairen zin opgevat. Zij hebben echter dit niet uitdrukkelijk te kennen gegeven. Ook is het verschilpunt bij art. 11 der

Conventie van 24 Junij 1817 niet zoo bepaald voorgesteld. Evenwel, de aanmerking, dat de krijgs-archieven niet voorhanden waren, maar uit Bengalen zouden worden gezonden, doet zien wat men bijzonder in het oog gehad heeft.

Die opgaven zijn dan (gelijk wij bij de behandeling van A, *Militaire overgenomen goederen*, gezien hebben) aangekomen.

De politieke staat was dan ook niet te herstellen, al wilde men zulks; de berekening der algemeene gevolgen uit de gemaakte veranderingen is wel niet te overzien en zoude ook te verre leiden.

Men zou alleenlijk nog uit dit artikel kunnen redeneren ter versterking van de reclame wegens verkochte goederen, gebouwen enz.; en daartoe kan het dan ook worden bijgebragt, hoezeer de onbevoegdheid van het Britsch Gouvernement tot verzending reeds uit algemeene beginselen voortspruit en aaangetoond is [1].

De Luitenant-Gouverneur in Rade heeft beweerd, dat deze geheele reclame niet te pas kwam, en bij de gesprekken tusschen de Nederlandsche en Britsche leden van de Commissie tot verevening blijkt, dat men zich grondt op de wederverschijning van Napoleon in 1815, welke men voorgegeven heeft dat op de meening van dat traktaat zou invloed hebben.

Dit zal wel geen verdere overweging waardig zijn.

g. *Bijzondere vorderingen van onderscheiden aard.* (*Art.* 5, *Conventie* 34 *Junij* 1817.)

Bij de algemeene zamentrekking op 24 Junij door den Luitenant-Gonverneur in Rade en Commissarissen-Generaal geteekend, wordt ten dezen aanzien gerefereerd tot de rekening FF. Op deze komen de volgende posten voor:

Onder I, n°. 7, zoodanige gelden als door pieuse, godsdienstige gestichten en Gouvernements-ambtenaren in de Hollandsche schatkist waren gedeponeerd en bij de verovering van het eiland door de Britsche prijs-agenten almede prijs verklaard, van welke echter het Britsche

[1] Sommige dier gebouwen waren *militair.* Zij zijn in 1815 verkocht, toen kende men het traktaat op Java. Zie hierna onder *g* onderscheiden punten.

Gouvernement de restitutie voorgedragen heeft aan het opperbestuur in Bengalen

1. Het fonds der gereformeerde kerk	R.	6,400:—
2. Collecte van het instituut van dooven en stommen te Groningen	"	18,989:—
3. Collecte voor Leijden.	"	21,996: 2
4. Voor diverse boedels, in Europa door den Sequester Meylan in kas geteld	"	6,400:—
	R.	53,785: 2

Zie over dit alles de bijlagen in den bundel.

Omtrent deze posten zal waarschijnlijk bij het Britsch bestuur niet getwijfeld worden.

Voorts zijn op de lijst lett. FF onder II onderscheiden posten aangeteekend:

1. Verkochte landen in het Regentschap Grissée .	R.	13,419: 8½
3. Koffijpakhuizen te Samarang	"	17,599:—
4. Posthuizen op Bantjar	"	510:—
6. Landen te Grissée verkocht aan Laid Aloe . .	"	102,804: 2
NB. De revenuen bedragen jaarlijksch tusschen 10 à 12,000 R.		
7. Land te Sourabaya	"	111,200:—
9. Verkocht land en gebouwen te Batavia, waaronder de militaire	"	324,532:15

Omtrent alle deze posten gelden de meermalen aangehaalde argumenten tegen de bevoegdheid tot vervreemding.

Onder n°. II, 8 [1], wordt gewag gemaakt van de schulden van het Britsche Gouvernement aan de Schatkamer van den Keizer van Japan, dewelke nu zullen dienen betaald te worden door het Nederlandsch Gouvernement, ten beloope van R. 9,673:10. Men zie hierover in den bundel lett. FF, Bijl. I. — Die bijlaag is eene Conventie tusschen het Hollandsch opperhoofd Doeff en den Britschen zendeling Wardenaer op 26 Julij 1813.

De eerste heeft het Engelsch Gouvernement niet willen erkennen voor

[1] Zie lijst H, de tegenvordering.

zijn gebieder, maar heeft, ten einde ongelukken voor te komen, met dien zendeling een contrakt gemaakt, in substantie daarop nederkomende, dat hij hun helpen en koper bezorgen zoude, mits de Engelschen betaalden alle kosten sedert 1809.

Men weet wat toen en daarna in Japan gebeurd is; daaruit spruit deze vordering, gelijk nog eene pretensie welke het opperhoofd Doeff meent te hebben.

Kwam het alleen aan op de hiervoren genoteerde som, dan zou men best doen om niet over die geheele onaangename zaak in welligt onaangename discussien te treden, dit alles te laten en van de vordering af te zien; de pretensie van Doeff blijft dan op zich zelve.

Wijders komen in aanmerking de posten, voorkomende op lett. GG.

Onder 1, de gelden aan particulieren, de Weeskamer en het Leprozengesticht toebehoorende, doch bij de overgave van Macassar in 's Lands kas zijnde, en door den Kommanderenden Officier aan den Britschen Kommandant uitgereikt, ter somme van R. 36,367:12:8.

Was dit bewezen, men zou over de juistheid der vordering niet kunnen twijfelen, maar tot ondersteuning is door de Commissie van verevening bijgebragt een stuk, onder lett. A te vinden in den bundel, hetwelk mij voorkomt niet genoegzaam dat te bewijzen, waarop het aankomt.

De posten onder n°. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 en 9 zijn, in verband met de kwestie over de produkten, door de prijs-agenten buit gemaakt en daarbij tevens het overgroote van de schade aangetoond.

De post onder n°. 10, voortspruitende uit een schuld aan den Koning van Palembang ter somme van Rop. 42,181;26½, wordt betoogd uit eene bijlage, houdende de rekening-courant, te vinden in den bundel. — De andere bijlagen schijnen reeds vroeger aan Lord Minto gezonden te zijn.

Ik durve mij over de waarde van dien post niet stellig uitlaten.

N°. 11 behoort weder tot de kwestie der afgestane landen; deze post, uit een verkoop aan Brusz, bedraagt. . . . . . . R. 24,438:—

Evenzoo is het gelegen met

N°. 15.	Verkochte bazaars	〃	133,400:—
〃 16.	Land te Serondol	〃	18,416:—
〃 17.	〃 〃 Samarang	〃	15,000:—
〃 18.	〃 〃 〃	〃	300:—

N°. 19. Land te Soerabaya . . . . R. 2,848:27
" 20. Salpetermakerij te Grissée . . . . " 13,000:—

De post n°. 12 der gelden betreffende de koffij-leverantie is mij niet duidelijk uit de eenige bijlage in den bundel onder lett. L, daar noch deze, noch de beschrijving van den aard der post op de lijst GG (OC) den waren staat van zaken geeft te kennen.

Het geld was door het Hollandsch Gouvernement in 1810 of 1811 naar den Landdrost gezonden ter uitdeeling aan de Regenten voor de koffij-leverantie; die gelden waren door de prijs-agenten buitgemaakt. Het Engelsch bestuur had die daarna nog eens betaald en wil daarop geen regt van reclame aan het Nederlandsch Gouvernement toekennen. In die onzekerheid kan daarop niet worden aangedrongen; de som is R. 55,000.

Gelijke twijfeling ontstaat bij mij over den post n°. 13, het bedrag van de vogelnestjes, die ten tijde van het Fransch Gouvernement, vóór het arrivement der Engelsche vloot, op Soeracarta ingezameld waren, maar niet vervoerd hebben kunnen worden en door de Engelschen prijs gemaakt zijn; ik vinde geene bijlage tot opheldering overgelegd; de som is R. 118,000.

Oppervlakkig zou men zeggen, dat dit een wettige prijs was. Zoo ik mij niet bedrieg, was door den Gouverneur-Generaal Janssens reeds toen begrepen, dat de vogelnestjes aan het Gouvernement behoorden; en dan was aan de wettigheid van den buit geen twijfel, tenzij iets daaromtrent in de Capitulatie mogt bepaald zijn, hetgeen ik door het verlies van mijne papieren niet kan nazien.

Het is ook mogelijk dat die vogelnestjes aan particulieren behoorden, maar dit blijkt mij nergens uit.

De post n°. 14, de achterstallige collaterale successie, staat gelijk met de andere Hollandsche pretensiën door het Britsch Gouvernement ingezameld en bedraagt eene som van R. 13,327:9

Eindelijk is nog geformeerd eene lijst onder HH, van particulieren die zich meermalen aan het Britsch Gouvernement hebben geadresseerd. De benaming van deze lijst toont, dat de posten hierop vervat, niet behooren tot de eigenlijke aanspraken van het Nederlandsch Gouvernement, die met het Britsche moeten geliquideerd worden, en dus hadden zij eigenlijk niet op deze rekening moeten

worden gebragt. Evenwel kunnen zij, in zekeren zin, gelijk gesteld worden met de posten FF, onder I, n°. 7, voorkomende. Het belang der particulieren brengt mede, dit zoo mogelijk op die wijze te behandelen, en daartoe geeft de zamentrekking door Britsche en Nederlandsche Commissarissen, op 24 Junij 1817 geteekend, aanleiding, vooral n°. 1 en 4; maar men moet elk der posten onderzoeken.

1°. De pretensie van Mevrouw Palm, geb. Verster; aan haren verstorven man, gewezen Resident van Palembang, kwam nog van het Hollandsch Gouvernement toe R. 8,263:6. Die gelden waren in de kas van Samarang, welke order had die aan de weduwe te geven, maar dit bevel was tijdens de Britsche occupatie niet uitgevoerd; de gelden waren nog in de kas en werden prijs gemaakt.

Men moet aanmerken, dat deze som zonder bedenking aan de wed. Palm toekomt, maar het is eene tweede vraag of het Britsche Gouvernement die betalen moet.

Het is eene oude Hollandsche schuld, en staat met alle andere Hollandsche schulden gelijk en het is bij mij twijfelachtig of men zou kunnen vasthouden, dat de gelden door het Britsch Gouvernement in de kassen gevonden, moeten gebruikt worden tot het betalen van oude schulden. — De speciale designatie daarenboven om deze schuld met bepaalde gelden te betalen, is mij niet gebleken. Geheel anders is de zaak met de producten die wij reclameren; deze waren speciaal gehypothekeerd. — Ik zou dus liever deze schulden onder de oude schulden rangschikken, en die voor Nederlandsche rekening betalen, dan hierover met het Engelsch Gouvernement twisten.

2°. Eene pretensie van Veeckens, ter somma van R. 30,937:15.

Veeckens was Lands-Drost te Buitenzorg; hij had 's Lands kas naar den Gouverneur-Generaal gezonden. In den tusschentijd, dat de Fransche troepen weg en de Britsche op Buitenzorg nog niet gekomen waren, was het in die streken onder de Inlanders onrustig. — De Heer Veeckens pakte zijn geld en goederen, hem in bijzonder eigendom toebehoorende, in kisten, en meende ze in veiligheid te stellen, door die te plaatsen in het Gouvernementshuis.

De Engelsche prijs-agenten verwijzen hem tot de decisie van de admiraliteit; — het schijnt uit de bijlagen zeker, dat het privaat eigendom

van den Heer Veeckens geweest is: men heeft hem ook de goederen gezonden, maar de gelden terug gehouden.

Men zou dus deze pretensie kunnen appuiëren.

Hetzelfde zou ik zeggen van eene dergelijke vordering van den Heer van Braam, ter somma van R. 17,900.

Dan de bewijzen zijn niet in onze magt.

4°. Ten aanzien van de pretensie van den Heer Billemont zou ik denken als over die van de wed. Palm.

En nu blijft er nog over een gedeelte van de lijst lett. ER, houdende reclames van het Britsch Gouvernement.

Het is al aanstonds opmerkelijk dat men met deze vorderingen zoo laat is opgekomen, en de opklaring dienaangaande door de Britsche Commissarissen gedaan, bewijst dat zij zelven van de juistheid niet zeer overtuigd zijn.

Zij zijn:

1°. De uitgave voor de krijgsgevangen officieren.

Het is niet denkelijk, dat het Britsch Ministerie dit zal aandringen, maar zoo ja, dan is de vraag, of ooit iets van dien aard in aanmerking komt?

Dit is mij onbekend. Art. 2 van het vredestraktaat van Amiens had in dat geval eene bepaling gemaakt.

2°. De reparatie aan de gebouwen, dat is, zegt men, eene contra-pretensie tegen die van de Nederlandsche Commissarissen, uit den verkoop der gebouwen spruitende. — Men antwoordt:

Repareren is eene daad van administratie; dit wordt betaald en moet betaald worden door den bezitter en administrateur uit het genot der inkomsten; daarvoor toch dient hij wel de gewone kosten der administratie te dragen, en waarlijk het Britsch Gouvernement heeft aan die reparatie niet veel gelden gegeven.

3°. De onkosten van administratie van 2 Mei tot Augustus staat in verband met de verdeeling der Landen; deze vordering is daarbij behandeld en bestreden.

4°. De pretensie van teruggave der betaalde kosten op Japan; die staat in verband met lett. GG, II, 8, en daar is dit in effecte behandeld; die kosten heeft het Britsch Gouvernement betaald als eene voorwaarde, waarop het koper door het opperhoofd Doeff is afgestaan. Zij

hebben van dien afstand voordeel gehad en dus kan nimmer eene teruggave te pas komen. Zoo al, dan moet men ons rekening en verantwoording van den geheelen handel doen, en wij kunnen dus geen kosten betalen, wanneer wij geen genot er tegen hebben; juist daarom hebben wij onder lett. GG den post van R. 9,673:10 gereclameerd. — Dit was een gedeelte der kosten.

Ook meent het opperhoofd Doeff nog eene pretensie te hebben op het Britsche Gouvernement, dat niet aan de voorwaarden voldaan heeft, doch wat van deze partikuliere pretensie zijn moge, de reclame, door de Britsche Commissarissen ten dien aanzien op het Nederlandsch Gouvernement gedaan, kan niet volgen.

Bij vergelijking van hetgeen ik hier ter nederstel met den brief van Commissarissen-Generaal van 3 Julij 1817 aan het Departement van Koophandel en Kolonien, zal men ontwaren, dat deze beoordeeling niet juist dezelfde is; daar toch wordt in een artikel gesteld: „de „betaling in Japan gedaan, was wezenlijk ten nutte van de oud-„Hollandsche factorie„; dan men gelieve te bedenken, dat op het tijdstip van het schrijven van dien brief dat licht over de Japansche zaken niet was opgegaan, hetwelk daarna door de berigten van het opperhoofd is voortgebragt.

Het zal (gelijk ik hiervoren bij onze Japansche pretensie gezegd heb) best zijn, dit onaangeroerd te laten.

De overige punten, op de lijst EE voorkomende, zijn reeds bij vroegere punten behandeld.

Moluksche Eilanden.

a. *Bandasche perkslaven.*

1.) Bij art. 6 der overeenkomst tusschen de Britsche en Nederlandsche Commissarissen op Amboina, op 24 Maart 1817 aangegaan, is gezegd:

dat de Nederlandsche Commissarissen zwarigheid maakten om de perkslaven als Gouvernements-eigendom te erkennen en daarvoor een koopprijs aan het Britsch Gouvernement te betalen, alzoo die slaven, volgens de bepalingen door den Gouverneur-Generaal Daendels gemaakt, moesten worden beschouwd als het bijzonder eigendom der

perkeniers; — de beslissing van dit punt is aan de Europesche Gouvernementen overgelaten.

Bij art. 2 der overeenkomst tusschen gemelde Commissarissen op 17 Mei 1817 aangegaan, is geconstateerd het getal slaven op 1567; terwijl, ingeval in Europa beslist wierd dat dezelve aan het Britsche Gouvernement behoorden, dezelve zouden gerekend worden waardig te zijn Rijksd. 25 per hoofd.

Bij brief van den Britschen Gouverneur-Generaal in Rade is voorgeslagen, om die slaven in vrijheid te stellen, in welk geval het Britsch Gouvernement van alle aanspraak op den eigendom zou afzien.

Commissarissen-Generaal hebben geene vrijheid gevonden dit voorstel aan te nemen.

1°. Zoo het Britsch Gouvernement den eigendom meende te hebben, en zoo zeer tegen den slavenstand was, waarom die, gedurende hunne administratie, als slaven in de perken gebruikt en niet vrijgegeven?

2°. Die menschen zijn voor alsnog voor de cultuur onontbeerlijk; ook is de slavenhandel, doch niet de slavenstand afgeschaft.

3°. Die menschen zijn, volgens de bepalingen van Daendels, waarlijk geworden het eigendom van de perkeniers; daarop is de geheele administratie en bekostiging der specerijteelt gebouwd.

Er zijn maar weinige uitzonderingen.

4°. Al ware het Gouvernements-eigendom, zou het dan billijk zijn, dat het Nederlandsch Gouvernement nu daarvoor aan het Britsche iets betaalde?

Wij hebben ja, op Java, bij voorbeeld alle meubilaire goederen weder van het Britsch Gouvernement ingekocht, maar daarvoor was eene andere reden; het waren ustensiles, die jure belli door de armee waren prijs gemaakt en door deze aan het Britsch Gouvernement tegen betaling afgestaan.

Anderen waren uit de eigen fondsen van het Britsch Gouvernement bijeengebragt, dus moest het Nederlandsch Gouvernement, die goederen overnemende, betalen.

2.) Bij art. 5, 6 en 7 der Conventie 10 Julij wordt behandeld de vraag over het ware verstand van art. 3 van het *traktaat van* 13 *Aug*. 1814.

Ik zou meenen dat deze kwestie moest behandeld worden als eene dergelijke, ten aanzien van Java aanhangig.

3.) Bij art. 8 der genoemde Conventie is nog ter beslissing van de Europesche Gouvernementen overgelaten het verschil over den tuin Batagadja en aan een stuk grond Wayintoe. Dit verschilpunt is eigenlijk niet genoegzaam uit de stukken opgehelderd, en noch de Commissaris Engelhart, noch de Commissaris Middelkoop, geven in hunne berigten eene genoegzame klare voorstelling.

Die goederen schijnen geweest te zijn bijzondere eigendommen, doch daarna door het Britsch bestuur van de Molukkos aangekocht en tot Gouvernements gebruik gebezigd. Zij zijn echter, na ingewonnen informatien, genoegzaam opgemaakt uit de afbraak van andere publieke gebouwen. Wanneer men die gelijk stelt met de Residentie-gebouwen op Java, dan zoude, volgens de daar gevolgde sinecure, het Gouvernement verpligt zijn die te betalen [1].

En mijne gedachte zoude dan zijn dit maar te doen. Het eene is gewaarderd op Spaansche Daalders 5000; het andere op Rd. 1200. Waarom dit in onderscheidene speciën gedaan zij, vat ik niet.

Padang.

De papieren wegens de overname van Padang zijn nog niet aangekomen, maar uit de vroegere onderhandelingen met den Heer Raffles, over deze bezitting, is bekend, dat hij eene vordering maakt op eene terugbetaling van alle kosten, welke het Britsch bestuur sedert de inbezitneming in 1795 gehad heeft; het is dus waarschijnlijk dat ook bij de overname zelve, dit stuk zal zijn verbleven ter beslissing van de Europesche Gouvernementen. Eene gelijke vordering is te Malakka gedaan, en daarbij kan dit dan tegelijk behandeld worden.

Daartegen zal de Nederlandsche Commissaris zeker gevorderd hebben eene schadeloosstelling wegens de vertraagde overgave en de kosten tot de vruchtelooze commissie ter overname, door het Nederlandsch Gouvernement uitgegeven.

---

[1] Bij de overeenkomst te Malakka is bepaald: dat de publieke gebouwen, die aan het Britsch Gouvernement behoorden tijdens de teekening van het vredes-traktaat, aan Nederland worden overgegeven, zonder eenige kosten, en dat de gebouwen, naderhand opgerigt, door de Nederlandsche Regering zouden worden overgenomen voor de wezenlijke gedane kosten.

Malakka.

Bij overeenkomst tusschen de Britsche en Nederlandsche Commissarissen van 19 September 1818, te Malakka aangegaan, zijn twee punten ter beslissing der Europesche Gouvernementen overgewezen.

1°. De vordering van den majoor Farguhar, om teruggave van alle de onkosten van administratie sedert de inbezitneming van Malakka in 1795, in naam van den Prins Stadhouder.

Ik kan niet denken dat het Britsch ministerie eenige aanspraak van dien aard zal billijken, en het is dus onnoodig hiervan nu iets te zeggen. Moet dit onderwerp behandeld worden, dan is er tijd en gelegenheid genoeg aan te toonen hoe weinig bij die inbezitneming daar en elders gehandeld is in den geest, waarin de last om zich onder Engelsche bescherming te begeven is uitgevaardigd.

De Commissaris van Braam heeft zonder de minste autorisatie, ja, tegen den zin van Commissarissen-Generaal uit die gebeurtenissen geredeneerd, tot ondersteuning van zijne reclames op onze vorige regten. Men heeft hem toen voorgeworpen den vrede van Amiens, en Commissarissen-Generaal hebben gemeend, dat dit antwoord van het Bengaalsch Gouvernement juist was.

2°. De majoor Farguhar heeft subordinatelijk eene andere vordering te berde gebragt.

Op den 2den November 1816 heeft hij de order van het Britsch Gouvernement ontvangen, om Malakka aan Nederland over te geven.

Van dien tijd tot den 2den September, meent hij dat het Nederlandsch Gouvernement de kosten van administratie betalen moet, die beloopen Sp. Daalders 28,022:87.

En hiertegen hebben dan weder de Nederlandsche Commissarissen beweerd dat hun toekwam eene som van Sp. Daalders 5601⅝, wegens kosten gemaakt door de vertraging der overname, ten gevolge der afwezigheid van den Majoor Farguhar. Dit punt is wel niet bepaaldelijk aan hoogere autoriteit onderworpen, maar het staat gelijk met andere aanvragen, vooral omtrent de revenuen van Java en de aanvraag der schadeloosstelling van Bernagoor.

Nimmer echter schijnt het sustenue van den Britschen Resident van Malakka te kunnen worden aangenomen, dat het tijdstip dagteekent van het ontvangen van den last van zijn Gouvernement.

B. GELDELIJKE PUNTEN, BETREKKING HEBBENDE OP DUURZAME VOORDEELEN, UIT VROEGERE REGTEN EN VERPLIGTINGEN ONTSTAAN.

Vaste kust van Indie.

De Commissaris van Braam ter overname der Nederlandsche bezittingen op de vaste kust van Indie uitgezonden, heeft van het Britsche Gouvernement derzelver overname gevorderd, met alle de regten en voordeelen daaraan altijd verbonden.

Dan daarin heeft het Britsche Gouvernement niet toegestemd.

Eene optelling en ontwikkeling van de onderscheiden punten, welke dien ten gevolge door de Europesche Gouvernementen zullen moeten worden verhandeld en beslist, en een onderzoek van het regt van het Nederlandsch Gouvernement moet dus hier volgen:

A. *In- en uitgaande regten.*

Tot in den jare 1795, wanneer de Engelschen bezit genomen hebben van onze bezittingen aan de vaste kust, zijn nimmer eenige regten op inkomende of uitgaande goederen geheven. In Bengalen werd alleen bij weder-uitvoer betaald $2\frac{1}{2}$ pCt. Baghbinder, of *inlandsche tol;* de goederen, door Nederlandsche schepen in- en uitgevoerd, passeerden, op vertooning van Nederlandsche passen, de Engelsche tollen zonder eenige verhindering.

Dit alles had plaats ten gevolge der oude firmans van de Indische Nabobs, welke de Engelschen tot dien tijd respecteerden.

Nu worden dubbelde regten ook van Nederlandsche schepen geheven, ja op de kusten van Coromandel worden zij van de over land, zoo wel als over zee gevoerde goederen geheven.

B. *Salpeter.*

In vorige tijden was aan het Nederlandsch Gouvernement bij de firmans der inlandsche vorsten, vooral van de Nabobs van Bengalen, de inzaam van salpeter toegestaan.

Dit is onder anderen blijkbaar uit het traktaat van 23 Augustus 1760

tusschen de Nederlandsche Oost-Indische Compagnie en den Nabob, onder guarantie van het Britsch Gouvernement; men zie art. 8 en 10 vide Martens Recueil Suppl., tome 2, pag. 103. Maar zoo zeer als daaruit blijkt van dat privilegie, zoo zeer blijkt tevens daaruit, dat het Engelsch bestuur de salpeter-inzaam toen reeds aan zich had doen afstaan.

Regtvaardig noch vriendschappelijk was dit gedrag.

Dit schijnt dan ook ten gevolge gehad te hebben nadere overeenkomsten tusschen het Britsch en Nederlandsch Gouvernement, over het deel, dat aan het Nederlandsch Gouvernement zou toekomen van de salpeter, door het Engelsch bestuur ingezameld.

In het jaar 1763 is deswegens tusschen beide besturen onderhandeld. Uit een brief [1] van het Britsch bestuur, aan den directeur Titsing op 4 Mei 1791 geschreven, blijkt duidelijk, dat de Engelsche Regering ons jaarlijksch een deel heeft uitgekeerd.

Trouwens het is notoir, dat de Engelsche Oost-Indische Compagnie tot 1795 aan de Nederlandsche Oost-Indische Compagnie heeft uitgekeerd 23000 maons salpeter tegen den inkoopprijs van Sicca Rop. 3½. Zij waren ter markte waardig 8½. Zij gaven dus 100/m Sicca Rop. winst.

Nu verwijst het Britsch Gouvernement ons tot de markt, zeggende, dat, daar zij zelve van de monopolie hebben afgezien, de uitkeering tegen inkoopprijs niet te pas komt. Kon de Engelsche Oost-Indische Compagnie regtvaardiglijk zoodanig eene verandering ten prejudice van het Nederlandsch regt daarstellen?

C. *Amphioen.*

Het is met de amphioen nagenoeg als met de salpeter gegaan, en zoo veel is zeker, dat al weder tot 1795 jaarlijksch door het Britsch Gouvernement aan het Nederlandsch wierden afgegeven 500 kisten amphioen tegen Sicca Rop. 160.

Volgens een brief van den Resident van Chinsurah, Overbeek, aan den Minister, 20 Junij 1819, § 20, kost de kist amphioen nu aan het Engelsch Gouvernement 280 Sicca Rop. „Iedere kist (schrijft hij verder) „is op hunne eigen vendutie waardig ten minsten 1800 Sicca Rop.;

[1] Zie brief van Van Braam aan Commissarissen-Generaal, 25 September 1817, n°. 75; bijlage 8.

„iedere kist wint dus Sicca Rop. 1520 en 500 kisten Sicca Rop. 760,000.„ Rekent men evenwel de waarde per kist op Java, dan zal men bevinden, dat de revenue op 500 kisten, ons ontnomen, kan geschat worden op elf honderd duizend Sicca Rop.

Deze rekening is niet overdreven. De kist amphioen is dikwijls door het Nederlandsch Gouvernement tijdens mijn verblijf op Java ingekocht voor 1500 Spaansche daalders en meer.

Het Britsch Gouvernement in Indie zegt stellige bevelen van Bewindhebbers der Oost-Indische Compagnie uit Engeland ontvangen te hebben om die aflevering niet te doen.

Hoogst belangrijk zijn, gelijk men ziet, deze drie punten. Zij verdienen eene bijzondere overweging. Vele der aan te voeren redeneringen zijn op alle deze gelijkelijk van toepassing, en evenzeer kunnen zij dienstig zijn bij de behandeling der politieke regten en betrekkingen. Op welken grond worden ons die regten betwist? Men zal hier afschrijven de eigen woorden van den Gouverneur-Generaal Hastings in zijnen brief van 18 October 1817 aan den Commissaris Van Braam, en door dezen als bijlage gevoegd bij zijnen brief aan Commissarissen-Generaal van 2 November 1817, n°. 38:

„The war which took place between Holland and England extin- „guishing all existing engagements, the restoration of the territorial „possessions can not revive commercial arrangements unless their „reestablishing be specially stipulated in the treaty. The present case „there is not an expression which can justify the inference of any „such intention and the indulgences would be in themselves extravagant „to grant.„

Wij zullen ons niet ophouden met een onderzoek, in hoe verre de eerste Basis waar zij, dat de oorlog alle bestaande verbindtenissen vernietigt. Men veroorlooft zich aan de juistheid van deze magtspreuk te twijfelen.

Maar hier is de oorlog geëindigd door een vredestraktaat, en wat zegt dit:

„Sa Majesté Britannique s'engage à restituer les Colonies, comptoirs „et établissemens dont la Hollande était en possession au commencement „de la dernière guerre, c'est à dire au 1 Janvier 1803.„

Alzoo herleeft de status ante bellum.

Het traktaat van 24 Maart 1802, te Amiens gesloten, bij art. 3 bepaalt:

„Sa Majesté restitue à la République Batave toutes les possessions et „colonies qui lui appartenaient, qui ont été occupées ou conquises par „les forces Britanniques etc." [1].

Alweder de status ante bellum, en hetgeen bij art. 6 gezegd wordt bewijst ten duidelijkste dat de militaire occupatie gedurende den oorlog de souvereiniteit niet deed overgaan. Zelfs naar de begrippen van het Britsche Gouvernement: „Le Cap de Bonne Espérance reste à la République Batave en toute Souveraineté [2].

Hoe wordt dit onderwerp behandeld in het vredestraktaat van 20 Mei 1784? [2]

Art. 5 luidt dus:

„Le Roi de la Grande Bretagne restituera aux Etats-Généraux des „Provinces-Unies Trinconomale, ainsi que toutes les autres villes, forts, „havres et etablissements, qui dans le cours de la guerre ont été conquis „etc."

En art. 8:

„Tous les pays et territoires qui pouvraient avoir été conquis ou qui „pourraient l'être dans quelque partie du monde que ce fut par les „armes de Sa Majesté Brittannique ainsi que par celles des Etats-Généraux, que ne sont pas compris dans les présents articles ni à titre de „cession, ni à titre de restitution, seront *rendus* sans difficulté et sans „exiger de compensation."

Alle die uitdrukkingen komen op hetzelfde neêr, de status ante bellum. De traktaten zijn overeenkomstig de beginselen van het jus gentium. Wij treden jure post liminii in alle onze regten.

En men kan wel geen betere redenering ten betoog van dit ter neder gestelde bijbrengen, dan het gedrag van de Britsche Regering zelf, gelijk het Gouvernement van Bengalen het in de correspondentie, na den vrede van 1784 met de Hollandsche Directie gehouden, heeft aan den dag gelegd.

---

[1] Martens supplement, tome 2a, pag. 563.
[2] Martens recueil, tome 3, pag. 560.

Men zie den brief van den Commissaris Van Braam, 25 September 1817, n°. 18.

Ongelukkiglijk zijn deze papieren bij mijne schipbreuk verloren geraakt.

Maar wij behoeven ze niet tot bewijs. Daden spreken hier. Ook na 1784 tot 1795 heeft het Nederlandsch Gouvernement steeds zijne regten behouden: zij zijn door het Britsch Gouvernement geëerbiedigd. Men mag dus het argument van Lord Hastings omkeeren; volgens de aangenomene beginselen van het gezonde staatsregt brengt het vredestraktaat de zaken terug tot den vorigen staat, ten zij er eene uitzondering is.

Deze nu is er niet. — Men zou ze anders hebben aangehaald, en de redenering van den Gouverneur-Generaal van Britsch Indie bewijst, dat die regten te voren bestonden, anders zou hij ook dit hebben tegengesproken, en juist dit bestaan werpt geheel omverre de redenering, getrokken uit de grootheid dier voorregten.

De uitdrukkingen, die de Edele Lord gebruikt, kunnen den aard van onze regten niet veranderen. Hij moge ze extravagant noemen; zij bestonden. Hij moge die aanzien als indulgencies, die men vraagt; wij hebben bewezen, dat het regten zijn, die men tot in het laatste der tijden ons heeft laten uitoefenen; — het komt hier niet aan *to grant indulgences*, maar om ons regt te doen wedervaren. Of zou ook het 4de artikel van het traktaat van 1814 tegen ons pleiten, waarvan het het 2de lid werkelijk reeds bij een ander verschilpunt is aangehaald?

„Sa Majesté Britannique s'engage a faire jouir les sujets de son Altessse „Royale le Prince des Pays-Bas relativement au commerce et à la sureté „de leurs personnes et propriétés tant dans les limites de la Souverainité „Britannique que sur le continent des Indes, des mêmes facilités, privi- „lèges, et protections qui sont à présent ou seront accordées aux nations „les plus favorisées."

Dat het niets afdoet kan uit de volgende bedenkingen blijken. — Dit artikel spreekt van de Nederlandsche onderdanen, van bijzondere personen. — Aan dezen wordt in hunnen handel alles toegestaan wat aan de meeste bevoorregte natien is toegestaan of nog zal worden. Maar zou nu deze uitdrukking genoeg zijn om alle de regten, die men reeds had, zoo stilzwijgend zonder uitdrukkelijke verklaring af te schaffen? Ik beroep mij op de staatsmannen, die te zamen dat traktaat gesloten hebben, en vraag of een van beiden zoo iets bedoeld kan hebben?

Zoo ja, dan moeten wij het daarvoor houden, dat de vordering tot vrijheid van in- en uitgaande regten voor onze handelaren niet kan volgehouden worden.

Maar ook in die (niet ligt te gelooven) onderstelling blijven onze vorderingen met opzigt van het salpeter en amphioen hare volle kracht behouden. Het regt tot de hoeveelheden salpeter en amphioen is geen voorregt van bijzondere personen: dit komt aan het Gouvernement toe.

Dit regt is zelfs zoodanig inherent aan het Nederlandsch Gouvernement in Indie, dat het zich niet tot de bezitting van deze of gene plaats bepaalt. Het was niet bedongen door of voor eenige bijzondere bezitting, maar voor de algemeene Vereenigde Nederlandsch Oost-Indische Compagnie, in welke plaats de Koning getreden is.

Het regt dus is ontwijfelbaar, en het belang is te groot om het niet met ernst te vorderen. Het is niet te voorzien of en welk voorstel door het Britsch Ministerie te dezen zal gedaan worden, maar het is te dien aanzien belangrijk na te gaan, wat tusschen Engeland en Frankrijk is voorgevallen.

Men raadplege dus: „La convention entre la Grande Brétagne et la „France concernant la vente du sel, de l'opium et du salpêtre aux Indes „van 7 Maart 1815„ [1]. Het behoeft wel geen uitdrukkelijke herinnering dat dit traktaat voor ons geen rigtsnoer is. Wij halen het alleenlijk aan, omdat zoodanig stuk bestaat en het ten dezen niet mag voorbij gezien worden. Wij moeten er bijvoegen, dat wij de vroegere bestaande voorregten van het Fransch Gouvernement niet kennen en dus niet kunnen beoordeelen of het bij dit traktaat bepaalde, daarmede in eenige evenredigheid staat; maar wij moeten het van nabij beschouwen en dan zullen wij zien dat zelfs eene zoodanige overeenkomst voor ons niet voegzaam zijn zou. Al dadelijk valt in het oog de inleiding:

„Le commerce du sel et de l'opium ayant été assujetti dans l'étendue „des possessions Britanniques dans l'Inde à certains réglements et restric„tions, qui, s'il n'était pris des mesures convenables pourraient donner „lieu à des difficultés entre les sujets et agents de Sa Majesté Britan„nique et ceux de Sa Majesté Très chrétienne, les dites Majestés ont „jugé à propos de conclure une convention spéciale pour prévenir ces

---

[1] Martens supplement, tome 6, pag. 104.

„difficultés et écarter toute autre cause de discussion entre leurs sujets „respectifs dans cette partie du monde, à cet effet etc.„

Reeds is aangemerkt dat onze vordering betrekkelijk het salpeter en opium is eene zaak die geene bijzondere personen raakt of kan raken, maar alleenlijk het Gouvernement zelf.

Het staat nu op dit oogenblik aan elk bijzonder persoon vrij zich op de publieke verkoopingen, die het Britsch Gouvernement houdt, van opium te voorzien en salpeter te koopen, waar hij wil.

Dit gebeurt dagelijks, en het is moeijelijk te begrijpen hoe in dien staat van zaken, waarin die restrictien waarlijk niet meer bestaan, waar de amphioen openlijk verkocht wordt, waarin (en dit is tegen onze vordering betrekkelijk het salpeter aangevoerd) het Gouvernement van de monopolie van het salpeter heeft afgezien, eenige moeijelijkheden in den particulieren handel zouden kunnen ontstaan. Hoe toch het verschil tusschen Engeland en Nederland beslist worde, in geen geval zal het den bijzonderen koopman in zijne bijzondere speculatie hinderen of bevoordeelen; men ziet dan ook uit de artikelen van het traktaat zelf, dat de bepalingen omtrent het zout en de opium als eene zaak behandeld zijn, die de Gouvernementen zelven raakt.

Het Britsch Gouvernement staat de pacht van het zout in hunne bezittingen aan het Fransch Gouvernement af, tegen eene betaling van 400/m Sicca Ropijen, tegen eenige conditiën nopens de wederzijdsche behandeling en prijzen.

Deze bepalingen nu, ja de geheele zouthandel is op onze omstandigheden niet toepasselijk. Maar het artikel omtrent de opium (art. 6), valt in onze stoffe. Wij mogen niet der Franschen regt en belang beoordeelen, maar voor Nederland zou het niet aannemelijk zijn.

Op zich zelve reeds zou het geen groot voorregt kunnen genoemd worden, de toezegging te bekomen, dat jaarlijks tot zekere hoeveelheid amphioen zou worden geleverd tegen de middelprijzen van elke publieke veiling; welligt zou men door Commissionairs goedkooper te regt komen. Maar daarenboven zou het niet in evenredigheid zijn met de schade, die wij door de weigering van de jaarlijksche uitkeering van 500 kisten tegen inkoopsprijs zouden lijden; men herinnere zich de berekening. De toegezegde uitvoer van het salpeter, welke in art. 7 voorkomt, is evenmin aannemelijk. Het Nederlandsch Gouvernement heeft regt op de

uitlevering van het salpeter zelf tegen inkoopsprijs, en dit regt sluit den uitvoer van zelf in.

Dit artikel van het traktaat spreekt nu van de vrijheid van uitvoer aan de Fransche onderdanen toegestaan. Wij vragen het salpeter voor het Gouvernement zelf.

Men vergelijke het project-traktaat in 1791, art. 10, notulen (secrète) van 17 Februarij 1791 en de aanmerkingen van de Nederlandsche zijde daarop gemaakt, notulen 4 Maart 1791, en weder de antwoorden van Lord Aukland, notulen 1 September 1791, daarbij wordt de amphioen met ruimte toegestaan, en wel 600 kisten.

D. *Paarl- en Sjangkosvisscherij bij Tutucorijn.*

De Commissaris Van Braam heeft bij de overname van Tutucorijn tevens aangedrongen op de paarlvisscherij op de kust van Tinavelly [1]. Het Britsch Gouvernement van Madras en daarna (zoo het schijnt) het algemeen Indisch Gouvernement heeft dit geweigerd [2]. De gronden zijn, dat er niet bleek dat de Hollanders ooit dit regt *justo titulo* verkregen hadden en dat het in verband stond met de bezitting van Ceylon, welke nu aan het Britsch Gouvernement krachtens het traktaat van 1802 toekwam. De Heer Van Braam merkt juist aan in zijn antwoord, dat, daar bij de overgave van Tutucorijn in 1795 alle de papieren tegen reçu in handen der Engelschen zijn overgegeven, het ons niet mogelijk is nu met den brief te bewijzen wat er van het oorspronkelijk regt is; hij heeft dus zich vergenoegd te persisteren.

Bij ontstentenis alzoo van deze papieren, die in handen van de pars adversa zijn, moet men tot argumentatien overgaan en dan schijnt het onafgebroken bezit van zoo lange jaren nog al iets af te doen. Valentijns beschrijving van Nederlandsch Oost-Indie, 5e deel, 1e stuk, beschrijving van Ceylon, pag. 33 seq., van Tutucorijn, handelende, zegt het volgende:

„Wij hebben hier eene Logie en een Opperhoofd gehad al sedert

---

[1] De meeste papieren hiertoe betrekkelijk zijn helaas niet voorhanden.

[2] De brief van den Heer Van Braam aan den Directeur-Generaal Goldberg, 26 Mei 1818, en bijlagen.

„'t begin van Februarij anno 1658, dat deze plaats door ons onder „het gezag van den Heer Van der Meijden, nevens 't eiland Ramma-„nakojel, Adamsbrug enz. aldaar veroverd wierd."

Ziedaar de titel van de occupatie: le droit de conquête. Wat voegt die schrijver er bij? „deze stad is ook zeer vermaard door hare paarl-„visscherij, die redelijk goede paarlen uitlevert, hoewel *deze* of de „*Manaarsche* in schoonheid van *glans* en *water* bij die van Ormus en „Bahrein niet halen kunnen.

„Ook worden hier veel sjangkos of offerhoorns gevischt, die in „Bengalen zeer getrokken zijn om er ringen af te maken.

„De E. Maatschappij trekt van deze visscherij der paarlen en sjangkos „hare geregtigheid van de paruwas of duikers en handelt ook sterk in „kleeden, die hier geweven en geschilderd worden, hetgeen ons nog al „een fraaije winst opbrengt."

Nu is het ligt te begrijpen dat ten tijde zelfs, dat de Nabob van de Carnatie onder de dadelijke bescherming of bestiering van de Engelsche Oost-Indische Compagnie was in 1791, de Hollanders echter dat regt zijn blijven oefenen, en verder tot 1795 toe. Wanneer nu een bezit van 1658 tot 1795 niets zal uit afdoen, dan zullen vele bezittingen van vele natien ook nog gratuit zijn.

Intusschen schijnt men op dien eersten grond van weigering niet zoo zeer te bouwen. In allen gevalle, zoo gaat men voort, was de paarl-visscherij verbonden met het bezit van Ceylon, en is geëindigd met de overgave van dit eiland aan de Engelschen. — Zoo deze redenering juist is, dan hadden wij Tutucorijn zelve niet terug moeten hebben, dit stond ook onder Ceylon.

Maar juist de overgave bewijst, dat het twee afzonderlijke en afzonderlijk behandelde plaatsen zijn.

Ook zijn de paarlvisscherijen afzonderlijk. Behalve Valentijn, kan daartoe bijgebragt worden Hamilton in zijn East India Gazetteer, in 1815 uitgekomen:

„Tutucorijn — a town on the sea-coast of the province of Tinnevelly.

„At this place there is a pearl fishery, but the pearls found, are much „inferior to those procured in the Bay of Condatchy in Ceylon."

Een duidelijk bewijs, dat de paarlvisscherij bij Ceylon, en die bij Tutucorijn twee afgezonderde zaken zijn.

Art 5 van het traktaat van Amiens zegt:

„La République Batave cède et garantit en toute propriété et souve-„raineté à Sa Majesté Brittannique *toutes les possessions et établisse-„ments dans l'Isle de Ceylon*, qui appartenaient avant la guerre à la „République des Pays-Unis ou à la Compagnie des Indes-Orientales."

Zoo nu het Britsch Gouvernement daaronder ook rekent de visscherij die bij Ceylon zelve hoorde, het zij zoo, — hoezeer de letter van het traktaat hèt niet zegt; maar dan moet hetzelve ons ook niet betwisten de visscherij die onder Tutucorijn hoort, daar Tutucorijn onze bezitting is en blijft.

Men heeft ook maar de kaart in te zien, en vooral die van Arrowsmith, om overtuigd te zijn, dat het twee onderscheiden territoren zijn.

Het belang dezer visscherij is dan ook zoo aanzienlijk dat het niet mag opgeofferd worden.

Het is jammer dat de opgave door den Heer Van Spall medegedeeld verloren zijn geraakt; maar uit de lijst door den Britschen ambtenaar opgemaakt is die opbrengst van 1795 tot 1817 te zien, als bedragende ℔ St. 422,562:3:12.

En de Heer Van Braam berigt dat de visscherij volgens affirmatie van den Heer Hodgson in 1818 heeft opgebragt ℔ St. 46,000 [1].

E. *Monopolie van Lijnwaden.*

Ook dit geldelijk voorregt heeft de Heer Van Braam gereclameerd, doch hetzelve is evenzeer geweigerd.

Het komt mijns bedunkens hier nu niet aan op het regt, maar op het belang; en in de tegenwoordige begrippen en beginselen kan ik niet zien dat dit van eenig belang voor het Nederlandsch Gouvernement is.

De Heer Van Braam heeft dat mede niet onduidelijk te kennen gegeven. Het Indisch Gouvernement moest om voordeel van dien lijnwadenhandel te trekken veel voorschotten doen, hetwelk nu niet verkieslijk schijnt; vooral daar men geheel van nieuws aan de fabrijken zoude moeten opzetten; want alles is verwaarloosd, of door de omstandigheden te niet gegaan.

---

[1] Zie deze opgave als bijlage overgezonden in secrete missive van Commissarissen-Generaal, 7 September 1818, lett. FF.

Het komt mij dus voor dat men dit punt van onze zijde niet moet aanroeren, dan welligt in verhouding met voorstellen van geheel anderen aard, waarvan nader.

F. *Het sluiten der vaart op de rivieren, nazien van paspoorten, heffen van tollen.*

Het laatste is toegestaan, doch het eerste geweigerd, en het komt mij voor, dat het zeer vruchteloos zijn zou hierop aan te dringen en tevens van een zeer gering belang.

G. *Zoutfabrijken.*

Er is tusschen het Britsch Gouvernement van Fort George en den Heer Van Braam overeengekomen, dat ten minste voor een jaar de aanmaak van zout in de Nederlandsche factorijen op de kust van Coromandel zoude ophouden, dat daarvoor door het Britsch Gouvernement zou betaald worden twee duizend ₤ St. jaarlijks, mits dat het noodige zout aan de Nederlandsche etablissementen zoude worden gegeven tegen een redelijken prijs, en dat geen ander zout daar binnen tot minder prijs zou verkocht worden.

Het contrakt zelf is niet voorhanden, doch het schijnt geen zwarigheid in te hebben. En wat betreft de aanvrage van den Heer Van Braam, om ook voor Malacca en onze bezittingen op Sumatra met het noodig zout voorzien te worden, zoo zie ik daarvoor geene noodzakelijkheid: het tegendeel is verkiesselijk. De monopolie van zout op Java is eene belangrijke bron van inkomsten en daaruit voorzien wij onze bezittingen in den Indischen archipel.

H. *Schadeloosstelling voor den afstand van Bernagoor.*

De papieren hiervan zijn in het ongereede; dan uit een brief van den Heer Van Braam aan Commissarissen-Generaal, 28 September 1817, n°. 20, blijkt dat de jaarlijks daartoe te geven som bepaald is op Sicca Ropijen 6500.

Er is geen reden om hiervan af te gaan [1]; alleen moet nog bepaald worden het tijdstip, waarvan de betaling zal aanvangen; de Commis-

---

[1] Het origineel contrakt is te Chinsurah.

saris Van Braam is van meening, dat het moest aanvang nemen van 13 Augustus 1814, toen het vredestraktaat geteekend werd. Dan dit is niet aannemelijk volgens dat zelfde traktaat, — immers behoefde het Engelsch Gouvernement niets in Indie over te geven vroeger dan zes maanden na de teekening; de Britsche Commissarissen wilden het doen beginnen met 2 September 1817, den dag van de werkelijke overname.

En dit komt mij in dit bijzonder geval juist voor.

C. STAATKUNDIGE REGTEN, STAATKUNDIGE EN COMMERCIELE BETREKKINGEN MET ENGELAND EN INLANDSCHE VORSTEN.

Java.

De Britsche Luitenant-Gouverneur in Rade heeft aan Commissarissen-Generaal, nadat de bevelen tot overgave gekomen waren, eenige voorwaarden medegedeeld, op welke hij tot die overgave zou toetreden.

De belangrijkste waren, dat het Nederlandsch Gouvernement zich verbinden zou om het bestaande landelijk stelsel te behouden en evenzeer om de traktaten, door het Britsch bestuur met de Inlandsche Vorsten gesloten, gestand te doen.

Commissarissen-Generaal merkten aan, dat het traktaat van 1814 geene voorwaarden aan de teruggave van de Nederlandsch-Indische bezittingen gehecht had; dat mitsdien die teruggave en overname onvoorwaardelijk moest gedaan worden, daar noch het Britsch bestuur van Java, noch Commissarissen-Generaal eenigen anderen last hadden dan het traktaat ten uitvoer te brengen.

De eerste voorwaarde is door het Britsch bestuur losgelaten, de andere is steeds aangedrongen geworden, en hoezeer de standvastige weigering van Commissarissen-Generaal ten gevolge gehad heeft de overgave zelve, zoo heeft niettemin het Britsch bestuur, dadelijk na het sluiten van de overeenkomst, een protest ingeleverd tegen de weigering van Commissarissen-Generaal om die traktaten te guaranderen. Het is onzeker, of het Engelsch Ministerie op dit punt nu terug zal komen, en het schijnt dus verkieselijk ten minste, dat men van onze zijde hetzelve niet als

een nog openstaand verschilpunt beschouwe, ten zij men meent, dat dit protest in tijd en wijle tegen ons zoude kunnen worden ingeroepen, wanneer bij de nu te sluiten overeenkomst de zaak niet werde afgedaan.

Billiton.

Bij het traktaat van 1814 is het eiland Banca aan Zijne Majesteit afgestaan. Billiton is daarvan eene bijna onafscheidelijke onderhoorigheid. Het Britsch bestuur van Java heeft echter geweigerd hetzelve onder de overgave van Borneo te begrijpen.

Commissarissen-Generaal hebben verklaard dit in bezit te zullen nemen; ik durf niet zeggen of het gedaan is, maar men heeft het behandeld als overgenomen; er bestond geen Britsch ambtenaar aldaar.

In de Bataviasche Almanak was melding gemaakt van de directie over Banca en Billiton. Zulks heeft aan den Heer Raffles aanleiding gegeven deswegens een vertoog aan Commissarissen-Generaal in te leveren; dit punt zal dus beslist moeten worden; de belangrijkheid van Billiton is vooral daarin gelegen, dat het een verblijfplaats is van zeerooverijen en een stapelplaats van tin van Banca, met geweld gehaald of gesmokkeld.

Banca.

De Britsche Luitenant-Gouverneur in Rade heeft de overgave van Banca almede willen verbinden aan de voorwaarde, dat het Nederlandsch Gouvernement aan het Britsche de nakoming zou guaranderen van het traktaat, met den Sultan van Palembang gemaakt. Ook hier is het afgeloopen als met Java; — na de overgave is er wederom van de Britsche zijde tegen onze weigering geprotesteerd, doch bepaaldelijk met betrekking tot Banca zelf. Zij meenden namelijk, dat Banca als eene nieuwe bezitting van Nederland moest beschouwd worden, die afgestaan was door het Britsch Gouvernement; dat dus de bestaande traktaten moesten blijven werken.

Commissarissen-Generaal hebben deze gelegenheid waargenomen om aan te toonen, dat de afstand van Banca niet veel meer regt gaf aan het Nederlandsch Gouvernement dan het te voren had, daar de Koning van Palembang gehouden was eene zeer groote hoeveelheid tin jaarlijks, volgens de oude contrakten, aan het Nederlandsch Gouvernement te leveren. Zij hebben wijders het gedrag van Raffles vergeleken met de

uitgedrukte gevoelens van Lord Minto en daardoor hunne pretensie bevestigd: dit alles is bekend.

De Britsche Commissarissen hebben dus op Palembang te dezen opzigte het oog niet gehad en zelfs uitdrukkelijk dit verklaard.

Palembang.

Dan de Heer Raffles, op Bencoelen gekomen, heeft dadelijk een vertoog ingeleverd tegen het bezetten van de factorij te Palembang.

Al wat hieromtrent gebeurd is is successivelijk naar hier overgeschreven en dus overbekend; het Bengaalsche Gouvernement heeft het gedrag van den Heer Raffles afgekeurd; de gematigdheid van het Nederlandsch bestuur geroemd; maar tevens het punt zelf, in hoe verre de traktaten, door het Britsch bestuur met den Sultan gemaakt, voor het Nederlandsch Gouvernement verbindende waren, niet beslist.

Men zal dus welligt van de Britsche zijde hierop terug komen, want hoezeer de zaken door de latere gebeurtenissen uit haar geheel geraakt zijn, zoo zal welligt uit het gebeurde gevolgtrekkingen tegen de Nederlandsche hebzucht en monopolie getrokken worden, die het belangrijk is op te lossen.

Kortelijk diene daartoe het volgende:

De Engelsche Resident van Bencoelen, Siddons, voorganger van den Heer Raffles, bragt aan het Nederlandsch Gouvernement klagten in over de handelwijze van den Sultan, die zich geweldenarijen op het gebied en tegen de onderdanen van de Britsche Regering veroorloofde, en verzocht dat het Nederlandsch Gouvernement, als met het gezag over den Sultan bekleed, denzelven dit beletten zou. De Sultan handelde evenzoo op het Nederlandsch grondgebied in de Lampongs; hij weigerde zich te onderwerpen aan de beslissing van het Nederlandsch Gouvernement betrekkelijk eenige punten tusschen hem en zijn broeder den vorigen Sultan in geschil, welke beslissing van het Nederlandsch Gouvernement steunde op het traktaat tusschen hem en de Britsche Regering gesloten. Dit gaf aanleiding tot het zenden van den Commissaris Muntinghe, die het zoo verre bragt, dat er traktaten gesloten wierden, bij welke en de vorige Sultan en de toen regerende beide tot het bestier der landen, daarbij tusschen hen verdeeld, geroepen wierden.

De traktaten zijn bekend als ten aanzien van cultuur en commercie de meest mogelijk milde beginselen inhoudende. Zij zijn naar Bengalen gezonden, ten einde zij zouden vergeleken worden met het traktaat door Raffles met den jongeren Sultan gemaakt, toen hij (gelijk men weet) gewapenderhand het Nederlandsch grondgebied betrad, en welk traktaat alle commercie, ja alle betrekking tusschen den Sultan en andere volkeren, behalve het Britsche, met zoo veel woorden uitsluit. Dit zij genoeg voor het tegenwoordig oogmerk.

Vaste kust van Indië.

Het Generaal Britsch-Indisch Gouvernement heeft geweigerd de plaatsen, te voren aan Nederland behoorende, en nu weder volgens het traktaat van 1814 aan hetzelve teruggekeerd, over te geven met die politieke regten, welke dezelve te voren hadden.

Wij hebben reeds hierboven aangehaald het gevoelen van Lord Hasting omtrent de uitlegging van het traktaat. De brieven van den Heer Van Braam leeren ons, dat het Gouvernement van Madras, welligt op last van den Gouverneur-Generaal, ter ondersteuning der gemelde weigering aanhaalt de uitdrukkingen, te vinden in het 2de gedeelte van art. 4, waarin gesproken wordt van „Etablissements qui doivent „être restitués *et qui sont situés dans les limites de la Souveraineté „Britannique sur le Continent des Indes.*"

Het argument is, de plaatsen worden teruggegeven, maar zij worden beschreven als liggende in de grenzen van de Britsche Souvereiniteit. De souvereine regten komen dus steeds aan het Britsch Gouvernement toe, daarom weigert men de jurisdictie te erkennen.

Op de Cormandelsche kust evenwel, schijnt men dit met zekere wijzigingen te willen hebben toegepast.

Is zoo de meening der contrakterende hooge partijen in 1814 geweest, dan hebben wij ongelijk, maar dit is niet te gelooven, zonder eene stellige verklaring van beide zijden.

Het is niet mogelijk zou men bijna durven zeggen, dat bij het traktaat ons alle de plaatsen, op de vaste kust van Indië, zouden zijn terug gegeven, en dat door zijdelingsche en onduidelijke of ingewikkelde uitdrukkingen alle de voordeelen aan die plaatsen gehecht, commerciële en politieke, ons zouden zijn ontnomen. Waartoe dan de

teruggave? waartoe het bezit? En dit zij weder voor het oogenblik te dezer materie genoeg.

De verschillen over Fultha en het regt van loodsbooten zijn van een gemengden aard en vereischen geen bijzonder onderzoek, daar alles van dezelfde beginselen afhangt.

Singa-Poura.

Een groot grief door het Engelsch-Indisch Gouvernement ons toegebragt, is de inbezitneming van Singa-Poura.

De briefwisseling tusschen de Britsche en Nederlandsche Hooge Regeringen in Indië en de brieven van den Nederlandschen Gouverneur-Generaal aan den Minister van Koloniën, verspreiden over deze zaak een helder licht, en zij zijn ook nog versch in 't geheugen. De Gouverneur-Generaal heeft het onregtmatige dier bezitneming aangetoond, en het is eene hoogst belangrijke zaak, dat zijn schrijven den Britschen Gouverneur-Generaal zoo niet overtuigd, ten minste zeer schijnt getroffen te hebben.

In den brief van den Britschen Gouverneur-Generaal, 26 Junij 1819, zegt hij zelf, § 13, dat, na dat hij met de aanspraken van het Nederlandsch Gouvernement was bekend geraakt, hij orders gezonden had om af te zien van alle pogingen om een Britsch etablissement in den Oostelijken Archipel te vestigen.

§ 14. Dat intusschen die bevelen niet tijdig genoeg waren aangekomen; dat nu de vraag van eene andere natuur was, en hij gaat voort te bewijzen, dat hij nu enkel op de vertoogen van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, welke hij nog niet kan toestemmen, de eens bezette plaats niet verlaten kan.

In den brief van 21 Augustus 1819:

§ 4. Als de berigten van den Nederlandschen Gouverneur-Generaal juist zijn, „then we have been grossly deceived on that point; we should „be indignant at the authors of so strange a misrepresentation, if it ap„peared wilful„. Hij voegt er echter bij, dat dit maar eene collaterale kwestie is.

Men onthoudt zich hier om deze zaak breeder te ontwikkelen of uit sommige Indisch-Britsche papieren te doen zien, dat de wettigheid van die inbezitneming door den Heer Raffles zeer sterk wordt tegengesproken; en het is daaraan zeker te danken, dat de Gouverneur van

Poulo-Pinang, de kolonel en bewindhebber Bannerman, die (tot ons nadeel welligt) onlangs overleden is, den Heer Raffles niet heeft willen behulpzaam zijn in het daarstellen van zijn plan.

Een hoogst belangrijk argument en zeer rijk in gevolgen, van de Britsche zijde gemaakt, kan ik niet onaangeroerd laten; te minder, omdat het mij is voorgekomen, dat de Nederlandsche Gouverneur-Generaal, in zijnen brief van 16 December 1819 aan den Britschen Gouverneur-Generaal — een brief, die allen lof verdient en met juistheid, kracht en klaarheid gesteld is — het door mij bedoelde argument wat te ruimschoots heeft toegegeven.

De Britsche Gouverneur-Generaal zegt, dat alle onze regten in Indie voortvloeijen uit het traktaat van 1814; dat al wat ons bij dat traktaat niet is teruggegeven, ons niet hoort; dat het Britsch Gouvernement niet alle de plaatsen in deszelfs bezit had, waarop het Nederlandsch Gouvernement daarna aanspraak gemaakt heeft; en dat wij alzoo meer willen nemen dan ons is afgestaan.

De Nederlandsche Gouverneur-Generaal zegt hierop (pag. 6 van zijn aangehaalden brief): „Votre Excellence établit la proposition que nos „droits dans ces parages ne sont fondés que sur le traité d'Aout 1814. „Je ne fais aucune difficulté d'admettre ce principe!" Met allen waren prijs, dien ik op mijn vriends gevoelen stel, komt mij dit niet juist voor.

Alle plaatsen in Nederlandsch Indie, die ten tijde van het traktaat in 1814 in Engelsche handen waren, zijn ons teruggegeven.

Maar nu volgt daaruit niet, dat op die plaatsen, die ons te voren behoorden en niet in Engelsche handen waren, wij geen regt zouden hebben. De vraag is maar: hadden wij er regt op in Januarij 1803? Ons regt op Nederlandsch Indie is van ouden datum, steunt op aloude conquesten, traktaten etc. Dat regt was opgeschorst door den oorlog, zoo verre het jure belli door de Engelschen was geconquesteerd.

Door het traktaat revivifiëert dat regt; en 't geen door hen niet is uitgeoefend sliep, zoo lang wij niet bij magte waren het te doen werken. In dat regt treden wij nu, na het ophouden der vijandelijkheden, proprio nomine terug. De toepassing van die redenering is op zich zelve klaar, behoeft geene toelichting.

Dit alleen er nog bijgevoegd, dat de betrekking in overoude tijden tusschen Malakka, Singapour, Djohor, uit Valentijn duidelijk is.

De bezitneming van Singapour bewijst, dat het Britsch Ministerie niet heeft mogen slagen in het doen opvolgen der „Instructions which have „been sent out from London enjoining abstinenee not only from „every act, which might lead to violence, but which might commit „either party in a course of policy more extensive or less conciliating „than the Governments in Europe would be disposed to countenance„, gelijk Lord Clancarty in zijne nota zich uitdrukt.

Uit het tot dusverre ter nedergestelde blijkt, dat de verschilpunten tusschen de Britsche en Nederlandsche Gouvernementen te vereffenen zijn velen en van onderscheiden aard; allen van groot belang en grooten omvang. Wanneer dezelve punt voor punt behandeld, immers besloten wierden, zou er vrees zijn, dat het ware doel niet werd bereikt.

Ik geloof dat van de Nederlandsche zijde hetzelfde moet gezegd, en met de daad getoond worden, als hetgeen de Britsche Ambassadeur verklaart, dat zijn Cabinet met een ernstig verlangen bezield is, om tot eene voldoende overeenkomst met ons te geraken ter regeling van ons gemeen belang in dat gedeelte der wereld; en wij behooren elkander halverweg te gemoet te komen tot eene vriendelijke schikking, waardoor alle verdere botsingen, die eindelijk grooter en nadeeliger gevolgen zouden hebben, vermeden worden.

Lang, voor mij de nota van Lord Clancarty bekend kon zijn, had ik mijne gedachten over het algemeen belang en eene algemeene schikking laten gaan, — en de volgende bedenkingen waren mij onder anderen voor den geest gekomen:

Ons regt, zoo als ik het hiervoren op de onderscheiden punten van verschil heb opgegeven, was bij mij buiten bedenking, en er zou nu niets dan het striktste regt gedaan worden, indien men ons dit liet geworden. Maar er is eene andere vraag: hebben de tusschenbeide verloopen jaren en voorgevallen gebeurtenissen en veranderde omstandigheden ook eenigen invloed op de ware belangen gehad en dient dit nu niet te worden in acht genomen? Mij komt voor, ja.

Het is voorts niet te ontkennen, dat de beide Europesche Gouvernementen, bij het maken van het traktaat, niet genoegzaam bekend waren, noch konden zijn met den waren staat van zaken in Indie.

Beider belangen in Indie, de zoo wenschelijke eensgezindheid en

goede verstandhouding tusschen beide Gouvernementen, vorderen dus nadere bepalingen; de reeds voorgevallen gebeurtenissen maken het onvermijdelijk.

Men moet nu de zaken uit een ruim oogpunt behandelen en op eene groote schaal berekenen.

Hiertoe moeten wij weder in eenige bijzonderheden treden.

De bezittingen op de Oostkust van Indie waren voor Nederland in vroegere dagen gewigtig om de voorrégten die wij er hadden, en om den algemeenen handel.

Werden die voorregten verkort en de middelen om dien handel te drijven ingekort, dan zijn die bezittingen van alle waarde verstoken. Zij zijn lastposten, zonder eenig financieel of politiek voordeel op te leveren.

En Nederland zou weinig dank te betuigen hebben voor de teruggave van zulke nuttelooze, ja schadelijke bezittingen.

Zoodanig kan het oogmerk van Engeland niet geweest zijn of nog wezen; trouwens het traktaat heeft het reeds voor ons beslist. Maar nu aan de andere zijde eens nagegaan of in waarheid Engeland niet een redelijk belang kan geacht worden te hebben in het maken van eenige verandering en of Nederland daartegen een onvoorwaardelijk belang heeft in het behouden van hetgeen er nu is, en zoo als het is.

Het redelijk belang van Engeland vordert, dat zij ruime en vrije handen in de wijze hunner administratie, en daarin niet belemmerd worden door bijomstandigheden die, betrekkelijk tot het geheel, nietig zijn. Wanneer nu het belang van Nederland of in sommige punten gering is of in enkele op eene andere wijze kan beoordeeld worden, zoo eischt de eensgezindheid dat het, op hetgeen thans bestaat, niet aandringe. Bij voorbeeld den uitsluitenden handel in lijnwaden op sommige plaatsen waar zulks te voren ons toekwam, vast te houden, ware hinderlijk voor Engeland en niet in het minste voordeelig voor Nederland; de omstandigheden zijn veranderd, de fabrijken vervallen, de handel verlegd, het Gouvernement zelfs handelt niet; de lijnwaden zijn even gemakkelijk op eene andere wijze te verkrijgen, de fabrijken zijn niet dan met ontzaggelijke kosten, en welligt dan nog niet, te herstellen.

Zoo is het voor Nederland van belang salpeter tegen een goedkoopen

prijs te erlangen; daarentegen voor Engeland, zoo zij meenen dat de monopolie van salpeter over het algemeen hun niet voordeelig, maar dat eene vrije aanmaking en handel verkieslijk is, daarin niet belemmerd te worden door de bestaande regten van Nederland; en het zou dus weinig vriendschappelijk zijn van Nederland om niet in eenige schikking te komen. Wij kunnen dus van het regt tot de leverancie in natura afzien, daar wij allerwege salpeter kunnen verkrijgen; mits dat het Britsch Gouvernement ons te gemoet kome in den meerderen prijs dien wij besteden moeten, door eene uitkeering of afkoop en ons tevens waarborge den vrijen uitvoer, gelijk door de Franschen bedongen is.

Wij hebben gezien dat de winst op amphioen eene zeer aanzienlijke bron van inkomsten is, die Nederland wettig toekomt. Het Britsch Gouvernement heeft nog de monopolie van dat artikel aan zich behouden; en nu schijnt het eene onbillijkheid aan Nederland een regt te onthouden, waarbij het belang van Engeland nu geenszins meerder is geraakt dan in vorige tijden. Indien nu evenwel door de veranderde omstandigheden de prijs, dien de opium oorspronkelijk aan het Britsch Gouvernement kost, is 280 Sicca Ropijen, dan zou het eenigzins onbillijk zijn, dat het Nederlandsch Gouvernement bleef aandringen om die tot 160 Sicca Ropijen te verkrijgen, daar toch de winst ook tegen den eerstgemelden prijs zeer groot is.

Dan wat meer is: in de tegenwoordige omstandigheden en handelsbetrekkingen, kan het voor Engeland van belang zijn om de hoeveelheid amphioen op de publieke verkoopingen niet te verminderen, door den afstand in natura. Diezelfde omstandigheden, gevoegd bij het tegenwoordig aangenomen stelsel omtrent de opium in Nederlandsch Indie, immers op Java, de mogelijkheid om in de behoefte door den algemeenen handel te voorzien, maken het voor Nederland mogelijk in eene schikking te komen ten aanzien van eene uitkeering naar evenredigheid van het voordeel.

Maar dit moet ook vaststaan; — want de toezegging aan de Franschen gedaan, om tot den middenmarktprijs zekere hoeveelheid kisten te verkrijgen, zou geheel ondoelmatig voor ons zijn. Men herleze hier weder het verhandelde tusschen den Britschen Ambassadeur en HH. M. in 1791.

Het punt der in- en uitgaande regten is moeijelijker: hier schijnen de belangen in klaarblijkelijken strijd.

Het Britsch Gouvernement lijdt niet alleenlijk geldelijke schade, wanneer het Nederlandsch regt vast staat, maar het wordt belemmerd in zijn geheel administratief en commerciëel stelsel.

Het Nederlandsch Gouvernement en de Nederlandsche ingezetenen worden gegriefd, indien hun regt hun ontnomen wordt; op zich zelve weet ik bijna geen middel ter vereeniging.

Een afkoop is moeijelijk en niet doelmatig. Men kan wel een commercie-traktaat aangaan en bepalen dat de regten over en weder gelijk zullen staan, maar ook dit is niet buiten bedenking van weêrskanten.

Dit punt zal nu moeten ineen gesmolten worden met grootere. Zoo is het ook gelegen met andere staatkundige betrekkingen op de vaste kust. Welligt is het belang van Engeland te bevorderen, zonder dat het Nederlandsche daarbij lijde.

Het is voor Engeland hoogst belangrijk dat het op de vaste kust van Indie in waarheid meester zij en in het uitoefenen zijner regten en het uitvoeren zijner oogmerken niet gehinderd worde. Nederlands regten zijn echter daartegen beletselen, en zonder die regten verkrijgen de Nederlandsche bezittingen weder niet wat zij hebben moeten. Engelands belang brengt mede het daar henen te leiden, dat het op eene wettige wijze meester van die regten worde; dit is hun veel waard.

Voor Nederland is het belangrijk aan Engeland eene proeve van welgezindheid te geven.

Wanneer men alle de omstandigheden zich herinnert en overweegt, welker herhaling hier onnoodig is, dan zou een afstand van alle de bezittingen op de vaste kust van Indie op zich zelf onder aannemelijke voorwaarden ook dat belang kunnen bevorderen.

Maar hoe zal Engeland dien afstand compenseren?

Ook hier komen finantiele en politieke consideratien in aanmerking.

Zoo het voor Engeland van belang is ontheven te worden van alle belemmeringen in Indie, dan is dit even zoo belangrijk voor Nederland in den Indischen Archipel.

Ik had daarom reeds voor vier jaren eene ruiling van de bezittingen op de vaste kust van Indie tegen die der Engelschen in Sumatra enz., enz. voorgeslagen. Bencoelen is toch voor de Engelschen van geen belang. In dien tijd zoude welligt nog meer hebben kunnen ver-

kregen worden. Intusschen hebben de opgevolgde gebeurtenissen, de heimelijke en openlijke bemoeijenissen van den Heer Raffles het aanlokkelijke van zulke schikkingen buiten allen twijfel gesteld, terwijl door al dat gebeurde het Britsch Ministerie overladen is met klagten, bezwaren en ingebeelde gevaren over de Nederlandsche oogmerken in den Indischen Archipel.

Nu is het te vreezen, dat het moeijelijker zijn zal het eerst opgevatte oogmerk tot stand te brengen.

De nota van Lord Clancarty, om van nadere voorloopige gesprekken niet te gewagen, bewijst dit.

Het voorloopig antwoord op die nota, van onze zijde gegeven, is in allen deele juist.

Wanneer men nu nog moet twijfelen aan regten, sedert twee eeuwen bezeten, door traktaten met de inlandsche Vorsten tot in den laatsten tijd bevestigd en door alle Europesche mogendheden dan uitdrukkelijk, dan stilzwijgend erkend, dan schijnt er geen vastigheid in iets te wezen.

En het schijnt eene te groote vordering van het Britsch Gouvernement te zijn, om nu te willen, dat wij aan hetzelve geven een vertoog van alle de regten, die wij hier en daar beweren, met aanwijzing der titels, waarop die regten rusten.

Op zich zelf zie ik in die vordering een gevaarlijk beginsel, waaraan mij nederig voorkomt, dat, om der gevolgen wille, niet kan toegegeven worden.

Geheel anders is het te onderzoeken welke overeenkomst men daaromtrent billijk en gemeenschappelijk nuttig oordeelt.

Die nota stelt twee hoofdpunten vooruit:

1°. Dat het Britsch Gouvernement niet kan berusten in eenige uitsluiting, noch in eene loutere toezegging om den Britschen handel in den Indischen Archipel te zullen gedoogen.

2°. Dat hetzelve niet kan aanzien, dat de handel met China zoude blootgesteld worden aan alle de gevaren en nadeelen, welke daaruit zouden voortspruiten, wanneer vooral in tijden van oorlog alle de sleutels van Straat Sunda en die van Malakka bij uitsluiting zich bevonden in de handen van het Nederlandsch Gouvernement.

Ad I. Men vindt in de notulen van het Secr. Besogne van Hunne Hoog Mogenden in 1791 melding gemaakt van de onderhandelingen

tusschen Engeland en Nederland ten gevolge van het traktaat van 1784.

De vrije navigatie maakt daarvan ook een punt uit; het is belangrijk dit in zijn geheel te lezen, hoezeer er niets van dat alles is tot stand gekomen.

Moeijelijk, zeggen Commissarissen van Hunne Hoog Mogenden, zal het zijn terug te komen op art. 6 van het traktaat van 1784, waarbij de vaart in de Indische zee voor de Britsche onderdanen vrijgesteld wordt.

In den stand zoo als nu de zaken staan schijnt dit artikel minder belangrijk, en alle de daden van het Nederlandsch Gouvernement in Indie toonen, dat hetzelve geen monopolie van vaart of handel begeert; en er is nergens eene uitzondering gemaakt dan in de Moluksche eilanden, omdat de teelt en handel in specerijen daar nog is in handen van het Gouvernement, en dat eene onvoorwaardelijke toelating van vreemde schepen den smokkelhandel bevordert. Wel verre dus dat er zoude zijn een *practical exclusion*, zoo is er een *practical free intercourse.* Is men daarmede nog niet tevrede en meent men, dat, zoo als het nu geschapen staat, nog te veel overblijft van eene *mere permissive toleration?* Wel, men bepale het bij de nieuwe overeenkomst als een regt en men hale zelfs aan het traktaat van 1784 als een reeds bestaand regt.

Maar zou het dan te veel gevergd zijn of zou men het niet als een wederkeerig blijk van welwillendheid mogen aanmerken, dat het Britsch Gouvernement ook van deszelfs monopolie aan de Kaap de Goede Hoop, op Mauritius en elders afzag?

Men vergelijke nu al de traktaten door het Nederlandsch Indisch Gouvernement gemaakt met de pseudo-traktaten door Raffles aangegaan, en zie aan welken kant monopolie of liberaliteit is.

Het traktaat door den Kapitein Salmond in naam van Raffles met den Sultan van Palembang gesloten op 4 Julij 1818, houdt deze twee artikelen in:

Art. 1.

„His Highness being desirous of the protection of the British Govern-„ment and of excluding all other European nations from his dominion, „the Lieutenant-Gouvernor of fort Malberough hereby agree to furnish „such military establishment as shall be adequate.„

Art. 2.

„The Sultan on his hand agrees to receive the said military etablishe-
„ment as to provide for the expense thereof.”

Signed etc.

Zie dit als Bijlagen van den brief van Commissarissen-Generaal, 2 October 1818.

Het traktaat dat tusschen den zoogenaamden Sultan van Djohor en den Heer Raffles, betrekkelijk Singapour gesloten op 6 Februarij 1819, is niet veel milder. Men zie art. 6 [1].

„His Highness the Sultan Hussan Mahomed Shah Sultan of Johore
„and His Highness Dato Junrangang Sree Maharajah Abdul Rahman
„Chief of Singapour agree, promise and bind themselves their heirs and
„successors, that, for as long time as the Honorable English East India
„Company shall continue to afford to Their Highnesses support and
„protection then T. H. will not enter into any treaty with any other
„nation and will not admit nor consent to the settlement on any
„part of their dominions of any other power European or American.”

Zie den brief van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie, 24 September 1819, n°. 4.

Dit traktaat is door het Bengaalsche Gouvernement aan den Gouverneur-Generaal Van der Capellen gezonden als Bijlage van een brief, waarin men onzen monopolie-geest doorhaalt en de Britsche liberaliteit ophemelt.

Maar waar is dan die vrijheid, welke andere natien hebben in de Britsche kolonien, en kan het geval van de Shawfield op Mauritius, waarover ik de redeneringen der Britsche autoriteiten te dier plaatse zelve gehoord heb, niet bewijzen, hoe monopolisch de wetten zijn en worden uitgevoerd?

Genoeg ten betooge dat niet wij maar het Britsche Gouvernement monopolie wil; immers stellig eene „practical exclusion” daarstelt.

Men zie daarvan af, gelijk wij er reeds lang van afgezien hebben en make een traktaat.

---

[1] Als een bewijs dat deze Sultan de ware niet is, dient het traktaat op 19 Augustus 1818, door den Majoor Farguhar gesloten met den Sultan op Rhio, die de wettige is en toen door den Majoor Farguhar zelven erkend.

Ad II. Ja, maar, en dit is de grootste zwarigheid, het Britsch Gouvernement kan niet dulden dat Nederland de sleutels van de wegen heeft die tot China leiden.

Toen ik dit las, dacht ik om Van Beuningen, die toen ter tijd zeide en kon zeggen, dat zijne meesters de sleutels van de Sond hadden. Nu niet zoo — en zoo wij dan gezegd worden de sleutels van Straat Sunda en Malakka te hebben, zoo geloof ik dat het Britsch Gouvernement ter bekwamer tijd de daarop passende loopers gebruiken zou. Waarlijk deze redenering is niet juist, en juist is bij het antwoord aangemerkt dat die positie nu niet meer belemmerend is voor de Engelschen, dan gedurende 200 jaar. Hebben zij niet in Poelo-Pinang genoegzame waarborg en sterkte? ja, zijn zij niet op Atchin gevestigd? Maar wij verzekeren den vrijen doortogt door beide straten, door de stelligste traktaten; traktaten, niet te vervatten in woorden, die een permissie, tolerantie of iets van dien aard duiden, maar die de wederzijdsche regten als bestaande doet kennen; het komt hier aan op de zaak die men wil en op de woorden waarmede men ze uitdrukt.

Voor het overige mag men in het voorbijgaan aanmerken, dat toch in allen gevalle het belang of de convenientie van eene der partijen het regt van de andere niet kan wegnemen.

En waarlijk de territoriale bezitting van eenige dier plaatsen op zich zelve is niet wat wij begeeren. Ik zou ze willen zien in handen van elke natie die mij waarborgde dat Nederland, de zwakkere partij, er geen nadeel van had, dat de commercie van Nederlands ingezetenen noch door de maatregelen der hoogere of lagere autoriteiten, noch door de openlijke geweldenarijen of heimelijke listen van subalterne agenten lijden zou.

Immers zien wij nu niet bij herhaling dat Raffles de bevelen hem gegeven overschrijdt, dat die man desniettegenstaande wordt in bewind gesteld, en dat zijne daden, hoezeer gedeeltelijk afgekeurd toch maar gevolgen voortbrengen, waarvan men herstel vragen doch niet ligt bekomen kan?

En zoo het argument uit het bezit der sleutels ontleend welligt moet dienen om ons tot den afstand van Singapour te bewegen, dan is daartegen eene overgroote zwarigheid.

Het is eene niet gezochte uitvlugt, maar eene waarheid dat Singa-

pour onder Djohor hoort; dat de Sultan, die thans te Rhio of Linga is, de ware en wettige Souverein is.

Kunnen wij dit nu afstaan in zijn prejudice? een nadeel voor hem zoo veel te grooter, daar hem een ander door het Britsch Gouvernement als wettig Souverein, wordt tegengeworpen.

Eindelijk Rhio, Linga, staan in verband met andere streken; de zeerooverijen vinden daar haren oorsprong en bescherming.

Zoo het Nederlandsch Gouvernement nu deze plaatsen loslaat, dan verliest hetzelve al zijnen invloed, en de Indische handel, vooral de smalle en kusthandel is ten prooi.

Tegen den voorslag intusschen: „to leave open to Great Britain „such commercial facilites as may satisfy the fair pretensions of British „subjects”, bestaat geene bedenking.

Ik wenschte dat ik mij geregtigd voelde om ook toe te stemmen in: „the residence of commercial agents”.

Maar ik wenschte meer te weten, wat men bepaaldelijk door *commercial agents* verstaat. Raffles was als *commercial agent* in Benkoelen enz. en hij zendt op Nederlands territoir troepen; hij wordt er over aangesproken en daarna komt hij als *commercial agent* terug en neemt ons af Singapoura. Ik ben maar bang voor meer additien van zulke personen, en waarlijk zij doen nooit goed, altijd kwaad; overal geven dusdanige „agents” aanleiding tot ongenoegen.

Men bedenke daarbij met welke menschen men te doen heeft. De Indische vorsten en volkeren moeten anders behandeld worden dan anderen. Zij hebben toch niet die denkbeelden van regt, welke in Europa, hoezeer niet altijd in praktijk, echter in theorie als waarheden en nuttige waarheden erkend worden. Zij zijn open voor alle inblazingen. —

Derhalve:

De cessie van de bezittingen op de vaste kusten van Indie, van onze zijde;

De cessie van Benkoelen aan de Engelsche zijde;

Het vredig bezit van onze ons sedert onheugelijke tijden toekomende betrekkingen met de vorsten van den Indischen Archipel;

De ondubbelzinnigste en stelligste verbindtenissen nopens vrije vaart en handel; gelijkheid van regten, zoo mogelijk met alle bezittingen in

den Indischen Archipel, behalve de Molukkos, immers met modificatie in de Molukkos;

Eene billijke schadeloosstelling voor de finantiële regten van de amphioen, salpeter, paarlvisscherij enz.;

Eene billijke schikking omtrent de finantiële verschilpunten op Java;

Zie daar de „outlines" van eene naar mijn oordeel billijke overeenkomst.

Dan het zal in allen gevalle voorzigtig zijn te vernemen, wat eigenlijk het plan van het Britsch Ministerie is, en tevens of daarbij even goede of betere schikkingen worden voorgeslagen, en in hoe verre deze door de onze, dan wel de onze door de hunne kunnen gewijzigd worden.

Nov. 1819. ELOUT.

Londen, 14 October 1819.

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Ik heb de eer Uw HEd.Gestr. hiernevens toe te zenden een brief aan Uw adres van Lord Amherst, kort naa Uw vertrek ontfangen, en neem de vrijheid daarbij te voegen de brief, dien ik zelve te gelijker tijd van zijn Lordschap ontfangen heb. Ik heb hem in mijn antwoord kennis gegeeven van Uw vertrek, met bijvoeging dat ik niet buiten alle hoope was dat Uw HEd.Gestr. mogelijk nog dit jaar in het geval zoude kunnen zijn van zijne uitnoodiging aan te neemen, hetwelk ik uit zijne letteren duidelijk merke, dat hem bijzonder aangenaam zoude zijn.

Alhoewel de wind niet geheel gunstig geweest is voor Uwe spoedige overtogt, zoo vleije ik mij echter, uit hoofde van het schoone weder dat wij gehad hadden, dat Uw HEd.Gestr. Maandag of uiterlijk Dingsdag in 's Hage zal zijn aangekomen, alwaar ik weet dat Mevrouw Elout Dezelve met ongeduld was afwachtende. De Heer Van Nagell was reeds den 8sten verwittigd van Uw behouden aankomst alhier. Ik kan de eer hebben Uw HEd.Gestr. te verzeekeren, dat het mij tot groot genoegen gestrekt heeft Uw HEd.Gestr. eenige dagen hier te bezitten, en dat het mij zeer zoude verheugen Dezelve binnen kort her-

waards te zien retourneeren, waartoe ik de hoope niet opgeeve, ofschoon ik verneem, dat men ten Uwent verlangende is U HEd.Gestr. tot President van de Tweede Kamer verkozen te hebben.

Ik heb de eer enz.

Uw HEd.Gestr. gehoorzaame dienaar,

Z. E. den Heer Staatsraad Elout. H. Fagel.

Londen, 15 November 1819.

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Ik heb met veel genoegen zoo uit U Hoog Edgestr. Missive van den 9 deezer als uit eene Depeche van den Heer van Nagell van dezelve dagteekening vernomen, dat de Koning Uwe Exc. benoemd heeft tot het bijwoonen der bewuste Conferentien. Ik kan UE. met waarheid betuigen, dat geen keuze mij personeel aangenaamer had kunnen zijn [1].

De Bijeenkomst van het Parlement bepaald op morgen over acht dagen, en waarvan men geene de minste verwachting had, toen van deeze zijde de maand November tot het openen der Conferentien wierd voorgeslagen, zal daarin eenige vertraaging veroorzaaken. Ik had voorloopig daarvan kennis gegeeven aan den Heer van Nagell bij eene Depeche van den 12 deezer, waarvan Copie hiernevens gaat, en die zich gecroiseerd heeft met de zijne van den 9, houdende mededeeling Uwer benoeming (van welke benoeming ik insgelijks deezer dagen kennis bekomen had door Lord Castlereagh, die het wist door Lord Clancarty). Ik melde heden aan den Heer van Nagell, dat, zoo draa Lord Castlereagh mij kennis zal geeven, dat hij en de Heer Canning gereed zijn, ik hem Heer van Nagell daadelijk daarvan zal verwittigen tot UE. naaricht. Dat tijdstip zal buiten twijffel grootendeels afhangen van de keer, die de Parlementaire raadpleegingen naa de opening neemen zullen.

---

[1] In een schrijven aan den Minister van Buitenlandsche Zaken vermeldt de B[n] Fagel de tevredenheid te Londen over die benoeming.

Om nu de vraag van UE. ten aanzien van het geen zij zal moeten gereekend worden hier te Londen noodig te hebben, en hoedaanig zich zal behooren te etablisseeren, met dezelve openhartigheid te beantwoorden, als waarmede UE. mij dezelve doet, zal ik de eer hebben op te merken, dat naar mijn inzien een goed appartement (gelijk het geen UE. geduurende haar kort verblijf alhier gehadt heeft) en eene goede Equipage de twee hoofdvereischtens zullen zijn. Trakteeringen of Gasterijen zal niemand van U verwachten. Ik zoude derhalven van gedagten zijn, dat UEd., behalven een Kamerdienaar, een Domestiek in 't livrey zoude behooren mede te neemen om achter de koets te gaan, en dat vervolgens een Huurlakey, alhier daarbij te voegen, Uw etablissement allezints gepast en volleedig zoude maaken. Ik veronderstelle dat UE. een Amanuensis zal mede brengen. Daarbij dient dan, met opzigt tot de fixatie der daggelden, niet uit het oog verloren te worden, dat Londen het duurste verblijf in Europa is. Wat den Titel aangaat, zoo maake ik staat, dat aan UE. die van Plenipotentiaris (met de noodige volmacht, die hierbij onontbeerlijk zal zijn) zal gegeven worden, zijnde deeze Titel bij diergelijke geleegenheden gebruikelijk en sluitende die in alle diplomatieke onderscheiden van Rang, van den hoogsten tot den laatsten. Het spreekt overigens, zoo mij dunkt, van zelfs, dat UE. met een Credentiaal van den Koning voor den Prins Regent voorzien zal moeten zijn. Indien het appartement, dat UE. bij Brunet gehadt heeft, UE. medegevallen is, twijffel ik bijnaa niet of UE. zal hetzelve wederom kunnen bekomen. Dog verlangt UE. een ander iets ruimer of in eene eenigsints beetere stand, zijt dan zoo goed mij zulks te laaten weeten en ik zal er in voorzien.

Mijn Broeder en de Heer van Tuyll zijn zeer gevoelig aan UE. vereerend aandenken, en laaten U vriendelijk groeten. De laatstgem. zal U, naar alle waarschijnlijkheid, nog voor Uw vertrek in Holland aantreffen. Ik verzoek UE. de hernieuwde verzeekering aan te neemen van de oprechte Hoogachting waarmede de eer heb mij te noemen,

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Uwer Excellentie's

Gehoorz. dienaar,

Z. Exc. den Heere Elout, enz. enz. H. FAGEL.

Weenen, 13 Dec. 1819.

Waarde Vriend,

Hiernevens gaat nu, volgens de belofte, die ik u uit Frankfort toe deed komen, het belangrijk verslag der verrigtingen van Kommissarissen Generaal. Na gebruik verwacht ik het terug als een stuk van het Koloniaal Archief. Ik hoop dat de Heer Buyskes, wien ik met zijne t'huiskomst geluk wensche, zijn zegel hechten zal aan het door u geopperde en door mij beaamde denkbeeld, om gemeld verslag zoodanig te veranderen en te wijzigen, dat het, hoewel de houding hebbende van voor het Gouvernement te zijn opgemaakt, tevens bij publicering strekken kunne, om eenige juiste begrippen in omloop te brengen van den Staat der zaken in O. I. en van hetgene aldaar, voor 's Rijks belangen, door U en uwe ambtgenooten is verrigt. Mag ik U opdragen om daarvan, bij gelegenheid, voorloopige kennisgeving te doen aan Z. M.?

De tijdingen van Java, van de laatste helft van Juli, zullen U bekend, en misschien, wanneer dit schrijven U ter hand komt, reeds door latere vervangen zijn. Bijliggende van v. d. Capellen was gesloten in een partikulieren aan mij, en is, waarschijnlijk, even als deze laatste, van 15 Juli, in de ommestreeken van Tjanjoer gedagteekend. Mij zendt hij nog een extract uit the Calcutta Journal, dat alle aandacht verdient, omdat men er uit af kan leiden in welk daglicht de zaak van Sincapore door Raffles en zijne vrienden zal worden voorgesteld. Uit dien hoofde voeg ik dat stuk hiernevens. De valschheid van vele allegatiën springt nu reeds tegen het voorhoofd; maar zal nog veel duidelijker betoogd en de Engelsche Ministers zelve aan het verstand gebracht kunnen worden, wanneer wij eens in het bezit zullen zijn van het rapport van uw' zoon [1] over de conferentiën, welke hij met de Maleidsche Vorsten, misschien zelfs wel met den Sultan van Johor, zal gehad hebben. Met ongeduld zie ik het berigt van zijne terugkomst op Java te gemoet. Engelsche *Ministers*, zeide ik zoo even,

[1] Wijlen den Generaal-Majoor en Raad van Indie Elout, destijds Kapitein-Adjudant van den Gouverneur-Generaal van Neêrlands Indie en Secretaris voor de Inlandsche Zaken.

om dat ik niet deelen kan in v. d. Capellen's hoop, dat de kwestie in Bengalen ten onzen voordeele zoude beslist worden. — De omstandigheid dat het Supreme Govt. Raffles, na hem in andere opzichten gelaakt en gedesavoueerd te hebben, met eenige volmagt naar de Straat van Malakka heeft gezonden (en hieraan, dunkt mij, valt niet te twijfelen), beschouw ik bij voortduring, als een ongunstig teeken.

Het verblijf te Weenen is ten hoogste aangenaam en stelt ons ruim schadeloos voor de verveling en ongemakken eener langdurige zeereis in dit saisoen. Met dat al bespeur ik grooten trek naar huis en naar mijne gewone bezigheden. De voornaamste punten van hetgene ons hier te doen staan, zijn aan verschillende Kommissiës, ter voorbereiding, verzonden, en dat men dezen weg heeft ingeslagen, den veiligsten, zoo niet den eenigen, om in eene vergadering van bijkans twintig menschen tot vruchtbare resultaten te komen, doet mij vertrouwen dat het ernst is om met 20 Jan. te hebben afgedaan.

Gelief mijne vrouw en mij bij Mevrouw Elout, in vriendschappelijk aandenken te houden en geloof dat ik bestendig blijve

t. t.

Den Heer Staatsraad Elout. A. R. Falck.

Deze was juist af toen ik den uwen ontving van primo dezer. Van mijn eigen verlangen om onze conferentiën spoedig te hervatten, kan U uit het bovenstaande blijken, maar wil men ons waarlijk slechts zulke chicanes voor de voeten werpen, als die waarvan gij spreekt, omtrent onzen titulus possessionis, hebt gij noch mijne hulp noch eenige andere noodig om onze zaak staande te houden. Ik hoop echter pour l'honneur de l'Angleterre, dat de edele Lord zich onduidelijk uitgedrukt of de les die men hem uit Engeland mede heeft gegeven, verkeerdelijk opgevat hebben zal.

Meer bekommert mij Palembang. Hoe zouden Raffles c. s. triumpheren! Is er iets nadeeligs gebeurd, is Muntinghe apparent buiten schuld. Maar ik houd hem voor zeer berispelijk zoo er niets is voorgevallen. Waarom Capellen zoo lang in ongerustheid gelaten?

Q. N.

'sGravenhage, 20 December 1819.

Ik heb de Resolutiën van HH. M. van 1788 en vervolgens, doen naslaan en bevonden, dat wel Conferentiën met het Britsch Ministerie over de Indische zaken hebben plaats gehad, maar geenszins dat dezelve eenig resultaat hebben opgeleverd.

Hiervan aan den Heer Elout kennis gevende, in antwoord op ZHE. Gestr. vrage van den 16 dezer, meen ik verder te mogen opmerken, dat de vroegere bepalingen op dit stuk naar mijne gedachten, vervallen zijn door de Conventie van 13 Augustus 1814 en men dus enkel naar aanleiding van de daarbij gemaakte bedingen zal kunnen te werk gaan.

Ik betuig met de meeste achting te zijn.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,
A. W. C. VAN NAGELL.

Aan den HEGestr. Heer Staatsraad Elout enz., enz., enz.

Londen, 7 Januarij 1820.

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Ik heb van Lord Castlereagh ontvangen het copielijk, hiernevens gaande eigenhandig billet, 't welk ik heden ter kennis van den Heer van Nagell brenge. Ik zie met verlangen het tijdstip te gemoet, wanneer ik het genoegen zal hebben aan UHEGestr. mondeling de hernieuwde verzekering aan te bieden van de oprechte hoogachting waarmede ik de eer heb mij te noemen.

Uw HEGestr. gehoorzame dienaar,
H. FAGEL.

Z. E. den Heer Elout.

Private.

Crag Faron, 4 Januarij 1820.

My dear Sir,

The House of Commons being no longer an impediment to other important considerations, allow me, with Mr. Canning's concurrence, to propose to You the first week in February for our deliberations on the present state of our relations in the Eastern Seas. I should hope the

interval will afford full time for Your Colleague from the Hague to repair to London.

I have the honor etc.

Baron Fagel etc. (*Signed*) CASTLEREAGH.

Heden heb ik drie Engelsche posten ontvangen, mijn hooggeachten vriend! En eene missive van den Ambassadeur Fagel, houd d'uitnoodiging, om de bewuste onderhandelingen, over d'Oost-Indische belangens in d'eerste week van Februarij te beginnen: zal zulks mogelijk zijn?

's Hage, 20 Januarij 1820. t. t.

Den Heer Staatsraad Elout. A. W. C. VAN NAGELL.

Uwe missive aan den Ambassadeur Fagel, mijn waarde vriend! zal verzonden worden. Den Koning heeft goedgekeurt, dat ik het begin van April zou voorslaan, om de bewuste onderhandelingen te beginnen; en dat geschied heeden.

Den Heer Steengracht heeft geloov ik abuis: het project-tractaat is door Lord Malmesbury aan het Engelsche Cabinet gezonden, en ik vinde, dat zijn opvolger den Hr. Fitzherbert in 1789 geinterpelleert is, om een antwoord te bekoomen.

Met alle hoogachting

's Hage, 21 Januarij 1820. t. t.

Den Heer Staatsraad Elout enz. A. W. C VAN NAGELL.

London, 4 Februarij 1820.

Hoog Edel Gestrenge Heer,

U Hoog Ed. Gestr. twee Missiven, de eerste door den Heer Lt. Col. Van Tuyll overgebragt, en de laatste van den 21 der jongst afgeloopen maand, en betrekking hebbende tot het verlangde uitstel onzer aanstaande onderhandelingen, zijn mij wel geworden. Over dit laatste onderwerp heb ik insgelijks een brief ontfangen van den Heer Van Nagell, waarvan ik den inhoud (ten zelven einde tendeerende) onmiddelijk heb medegedeeld aan Lord Castlereagh, die op dien tijd nog afweezig was.

Seedert hebben zich de dood van den overleeden Koning, de komst van den teegenwoordigen tot den Throon en de ziekte Zijner thans regeerende Majesteit zoo spoedig agter elkander gevolgd, dat het mij niet verwondert nog zonder antwoord van Zijn Lordschap te zijn; dog ik heb alle reede te vermoeden dat deeze omstandigheeden, die een groote drukte veroorzaaken, hier ook zullen pleiten voor het renvoi der onderhandelingen tot een laater tijd, waarvan de bepaaling grootendeels zal afhangen van de dissolutie van het teegenwoordige en van de bijeenkomst van het nieuwe Parlement.

Men verschijnt hier ten Hove in hetzelve kostuum als bij ons; en alzoo het Hof, naa alle waarschijnlijkheid, nog in diepen rouw zal weezen, zal een zwart kleed aan alle vereischtens voldoen.

De Heer Van Tuyll en mijn Broeder verzoeken zeer hun Compliment, terwijl ik mij steeds met de meeste Hoogachting noeme,

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Uwer Excellentie's

Gehoorzaame dienaar,

Z. E. den Heer Staatsraad Elout. H. FAGEL.

Met de Engelsche Post van heeden heb ik, mijn hooggeachsten Vriend! tijding bekoomen, dat Lord Castlereagh genoegen nam in het uitstellen der bewuste onderhandelingen over de belangens in Oost-Indien, tot het begin van April. — Wanneer UHEGestr. eens eenige oogenblikken te spaaren heeft, zal ik haar eene zonderlinge correspondentie kunnen mededeelen.

t. t.

's Hage, 11 Februarij 1820. A. W. C. VAN NAGELL.

Den Heer Elout, Staatsraad enz.

Weenen, 14 Februari 1820.

Waarde vriend,

Sedert ruim acht dagen behoor ik tot de *acht en veertig duizend* personen ($\frac{1}{6}$ der populatie), die zich alhier onder docters handen bevinden. Ik ben zelf bedlegerig; het zijn catharrale stoffen in het hoofd

en in de zijde, voor welker losmaking en verdrijving tijd noodig is. Ik draag alles geduldig; omdat ik de overtuiging heb, dat mijne gezonde collega's inmiddels met het werk voortgaan, en mijne ongesteldheid noch de reden noch het voorwendsel zijn zal van eenige vertraging in den afloop onzer bezigheden. Nog levendiger is mijne overtuiging omtrent de noodzakelijkheid van mijn spoedig retour naar *Holland*. Ik heb reeds het plan opgegeven, om mij dat retour ten nutte te maken, tot het bezoeken van Munchen, Stuttgard, enz. Er zouden daarbij ligt tien of twaalf dagen te loor gaan over welke ik gevoel dat ik in de gegevene omstandigheden niet mag disponeren. Ik kom dus naar huis rectâ viâ, zoodra de gewigtigste punten alhier zullen zijn beslist, dat is, zoo mij niet alles bedriegt, tegen het einde van Maart. Bij den dood van George III, en de schikkingen, zoo parlementaire als andere die daarvan het gevolg moeten zijn, staat het te bezien of de Engelschen *April* zelfs niet te vroeg zullen vinden voor den aanvang der onderhandelingen.

Onder de zaken die gij zonder twijfel goed zult vinden dat ik tot mijn retour late rusten, is ook die, welke ......

t. t.

Den Heer Staatsraad Elout. A. R. FALCK.

Londen, 14 Maart 1820.

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Gisteren is mij wel geworden Uw HEdGestr. Missive van den 10. In antwoord daarop kan ik de eer hebben U HEG. te melden, dat ik Lord Castlereagh eenige dagen geleden, en kort voor zijn toen aanstaande vertrek naar Ierland, gevraagd heb of Zijn E. en zijn ambtgenoot, de Heer Canning, U HEGestr. nog bleven afwachten tegen het begin van de aanstaande maand. Hij zeide mij geen zwaarigheid daarin te zien. Dog ik kan wel begrijpen dat U HEGestr. liefst de komst van den Heer Falck zoude willen afwachten, en dit zal men hier insgelijks natuurlijk vinden. Aan de andere kant is het jammer dat wij op deze wijze geen gebruik zullen kunnen maaken van de leedige tijd die verloopen zal tusschen het begin van April en de bijeenkomst van het Parlement, die bepaald is op den 21. Ik weet bij

ondervinding, dat wanneer het Parlement bijeen is, vooral in het voorjaar, de drukte zoo groot is, dat de Ministers bijna niet te genaken zijn. Ik zoude Uw HEdGestr. dus durven aanraaden zich in gereedheid te houden om de reize te kunnen aanvaarden zoodra men hier gereed zal zijn. Van mijn kant zal ik niet in gebreke blijven Lord Castlereagh bij deszelfs terugkomst kennis te geeven van den inhoud Uwer laatste letteren, en wij zullen zien wat Zijn E. zeggen zal.

Mijn broeder is gevoelig aan Uw HEdGestr. verplichtend aandenken, en verzoekt zeer zijn compliment.

Ik heb de eer mij met de meeste hoogachting te noemen,

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Uw Hoog EdGestr. gehoorz. dienaar,

H. Fagel.

Z. E. den Heer Staatsraad Elout.

Uwe Missive, mijn hooggeachten vriend! aan den Ambassadeur Fagel wordt heeden verzonden. Lord Castlereagh is naar Ierland vertrokken ten eynde zijne electie te verzeekeren.

Volgens tijdingen heeden bekoomen uyt Engeland, begint men aldaar sterk te spreken van het ontwerp om den handel op China open te stellen.

t. t.

's Hage, 10 Maart 1820. A. W. C. van Nagell.

Den Heer Elout, Staatsraad enz.

Mijn hooggeachsten vriend! — Met de Engelsche post van heden, ontvang ik berigt van den Ambassadeur Fagel, dat Lord Castlereagh hem gezegd heeft, dat de bewuste conferentiën over d'O.-I. belangens niet voor aanstaande maand van Junij zullen plaats kunnen hebben.

t. t.

's Hage, 17 April 1820. A. W. C. van Nagell.

Den Heer Elout, Staatsraad enz.

Copij.

'sHage, 3 Mey 1820.

Waarde Vriend,

Telkens worden wij ten uwen aanzien geslingerd: dan, zegt men, zijt gij op reis, dan op het punt van uw vertrek, dan weder verhaalt men, dat aan uwe terugkomst nog niet te denken is — in die onzekerheid schrijf ik u: dit is ten minsten het veiligste.

De expeditie van Palembang is dan mislukt; deze heeft dooden, gekwetsten en zieken veroorzaakt; onder de eersten behoort tot mijn leedwezen de Luit. De Bruijn, een braaf officier, een hupsch mensch, geacht en bemind van allen; hij viel naast de zijde van mijnen zoon, die wederom het groote gevaar, waarin hij was, gelukkiglijk door Gods goedheid ontkomen is.

De Gouv.-Generaal en ook anderen schrijven, dat eene bezending schepen, matrozen en soldaten noodig is — gij zijt afwezig. Ik rekende het dus mijn pligt dadelijk den Koning hierover te onderhouden: Z. M. vond goed mij te zeggen, dat Hoogstdezelve den Minister van Marine spreken zou. Buyskes werd ook geraadpleegd en het gevolg was, eerst de order tot dadelijk vertrek van het *Zeepaard*, de gereedmaking van de *Sirene* en *de Dageraad* en eenige vaartuigen almede uit te rusten. Z. M. gelaste mij wijders de Heeren Ewijk, t' Joostinck en v. d. Velde over het zenden van troepen te spreken, en gaf daarna bevel tot het wegzenden van (zoo ik meen) 1100 man, die gereed waren. De schepen wierden ingehuurd en alles wierd gereed gemaakt om nog deze maand te zeilen. Dit alles was u onbekend, en men had u zoo het schijnt, niet zoo omstandig te voren geschreven, zoodat daaraan welligt is toe te schrijven, dat gij zulk eene talrijke bezending niet zoo hoog noodig schijnt gevonden te hebben. Nu zult gij van dat alles in deszelfs bijzonderheden onderrigt zijn. Gij zult ook nu Zijner Majesteits begeerte weten; en daar toch niemand beter dan de Gouverneur-Generaal beoordeelen kan, wat al of niet in Indiën noodig is, zoo moet men zijn aanvragen gehoor geven, ja voorkomen. De onophoudelijke toevoer gedurende mijn verblijf op Java naar de Molukkos gezonden, heeft de gezegende gevolgen gehad, die gij kent. Men drale of bezuinige dus hier niet; te meer mag ik daarop aandringen, daar de Indische begrooting over

1819, onlangs hier aangekomen, een zeer voordeelige uitkomst aanbiedt: ƒ 25,973,472:14 aan inkomsten en ƒ 22,194,000 aan uitgaven, geven een batig saldo van ƒ 3,7792,472:14.

Ziedaar het gevolg van de door Commissarissen-Generaal aangenomen beginselen en beraamde maatregelen. Ik beken dat het mijne verwachting zelfs te boven gaat, zoo als gij uit mijn voorloopig rapport, alleenlijk uit het geheugen op zee opgemaakt, herinneren zult. Een Regering van eene buitenlandsche bezitting, die zulke belangrijke voordeelen weet te bezorgen, verdient vol geloof en vertrouwen, moet dus krachtiglijk ondersteund worden — dat is zeker ook uw gevoelen. Z. M. heeft deze begrooting in handen van de Commissie, aan welker hoofd de Heer Mollerus zich bevindt, gesteld, maar het is belangrijk, dat gij bij uwe terugkomst, die ik voor zoo vele zaken zoo dringend noodzakelijk houde, die inziet, want die commissie kan 't alleen tot speculatie hebben: gij moet er uwe maatregelen naar nemen.

Ik heb dezer dagen een koffer ontvangen uit Java, waarin veel papieren tot verplaatsing der bij mijn schipbreuk verloren stukken. Ik heb heden ochtend met den Heer t' Joostinck die allen nagegaan, en aan ZEd. eenige zeer belangrijke overgegeven, ten einde hij die zich zou kunnen eigen maken en voorts bewaren tot uwe terugkomst; want gij zult moeten oordeelen, welke weg gij meent dat tot eindelijke afdoening geschikt zal zijn. Ik zal alleenlijk hier aanhalen het rapport van CC. GG., over de achterstallige schulden en de wijze van derzelver liquidatie en afdoening. Ik word van alle kanten, zelfs uit Duitschland, met brieven en aanvragen over dit onderwerp bemoeijelijkt. Daar nu het rapport er is, dient de hand aan het werk geslagen ten einde te doen zien, dat men wil wat men kan; want de afdoening zal toch zoo spoedig niet gaan. Meer dan één soort van consideratiën komen hier in overweging. Nog andere secrete stukken, die ik den Heer t' Joostinck verzocht heb onder zich te houden, tot dat gij komt, verdienen naauwkeurig onderzoek. Gij ziet dus, hoe veel, ja dat alles op u wacht.

Het Britsch Ministerie heeft ons verklaard, niet voor Junij de onderhandelingen te kunnen aanvangen, en het is mij aangenaam; want waarlijk vóór mijn vertrek moet ik met u spreken, gedurende mijn verblijf in Engeland met u corresponderen.

Ik heb een brief van Reimward van 10 December 1819; hij voelt de noodzakelijkheid van op Java nog wat te blijven. De Heer v. d. Kaa, koopman van Batavia is hier aangekomen, en was ook op dien tijd vertrokken. Op Java was toen alles wel en nadere tijdingen kunnen er niet zijn, zoo het mij voorkomt. Nu ik de gemelde bezending papieren ontfangen heb, ben ik eerst regt in staat aan mijn rapport te beginnen.

Geloof mij enz. ELOUT.

Z. E. de Heer Falck in Weenen.

Mijn hooggeachten vriend! Van den Ambassadeur Fagel te Londen, heb ik gisteren bericht ontvangen, dat Lord Castlereagh en den Heer Canning U HEGestr. verwachten tegen het eynde van Junij, en ik hoop dat dit tijdstip U HEG. zal gerieven.

t. t.

's Hage 17 Mei 1820. A. W. C. VAN NAGELL.

Den Heer Staatsraad Elout enz.

Londen, 20 Mey 1820.

Hoog Edel Gestenge Heer,

Ik had op den 26 dezer het genoegen te ontvangen U HEGes. Missive van den 19. Ik betreur met dezelve de voor ons al te zeer verlengde afwezigheid van den Heer Falck, dog deele aan den anderen kant in U HEdGestr. gevoelens, dat het groote gewigt onzer onderhandeling haar verder uitstel, naar den alsnu bepaalden termijn van het einde der maand Junij, volstrekt niet langer gedoogd. 's Konings krooning, op den 1 Augustus vastgesteld (naa dewelke noch Ministers, noch Leden van het Parlement geen duur meer zullen hebben in de stad en alles zich naar buiten zal spoeden), beperkt reeds meer dan te veel den tijd die ons nog zal overblijven. Met opzigt tot de geest en gezindheid door ons tot die conferentiën aan te brengen, ben ik het mede volkomen met UE. eens, gelijk ook ten aanzien van de noodzakelijkheid dat Raffles van die streken verwijderd worde, zoo er

ooit rust zal zijn voor de Nederlandsche Regering aldaar. Dan ik verbeelde mij, dat dit punt hier wel zal ingezien en toegegeven worden wanneer wij het ten aanzien van de zaak zelve eens zullen zijn.

Wat nu aangaat den juisten tijd van U HEdGestr. komst, zoo ben ik van gedagten, dat die zoude behooren plaats te hebben in den loop van de week tusschen den 18 en 25 Junij, zoo dat UE. op zijn laatst tegen den laatstgenoemde dag hier was. Ik zal Brunet in Leicester-Square laten weten, dat UE. van voornemen is deszelfs intrek bij hem te neemen. UE. zal bedagt dienen te zijn, dat er een groot onderscheid is tusschen de prijzen zoo van logement, levensmiddelen als anderzints, zoo als die waren toen UE. in October hier was, en zoo als die nu zijn en nog zullen blijven bij deszelfs aanstaande komst. Dit onderscheid heeft hier altoos plaats tusschen het na- en voorjaar, als zijnde de stad in het eerstgenoemde jaargetijde leeg, en in het laatste vol. Nooit echter heb ik Londen zoo opgepropt vol met menschen gezien als dit jaar, waartoe de aanstaande plechtigheid van de krooning het haare mede bijdraagt.

De Heer Crawfurd, bij u bekend, heeft hier onlangs een werk in drie deelen in 8° uitgegeven, onder den titel van *History of the Indian Archipelago*, dat zeer geprezen wordt. Hij heeft de goedheid gehad mij een exemplaar daarvan te schenken, maar ik heb de tijd nog niet gehad het door te loopen.

Mijn Broeder en de Heer van Tuyll zijn gevoelig aan uw verplichtend aandenken, en verzoeken zeer hun compliment, terwijl ik mij met de meeste hoogachting noeme

Hoog Edel Gestrenge Heer,

U HEdGestr. Zeer gehoorzaame dienaar,

H. Fagel.

Z. Exc. den Heer Elout enz., enz.

’s Gravenhage, den 14 Junij 1829.

Ik heb de eer U Hoog Edel Gestrenge een afschrift te zenden van het Besluit, waarbij het Zijner Majesteit behaagd heeft U HEG., benevens den Heer Ambassadeur Baron Fagel te benoemen tot Hoogstderzelver Plenipotentiarissen, om met Gevolmagtigden van Zijne Groot-Brittannische Majesteit in onderhandeling te treden over de belangen der beide Staten, de Oost-Indische bezittingen betreffende, mitsgaders over eene tot stand te brengen liquidatie, ter zake van het overnemen der Nederlandsche Oost-Indische Bezittingen uit handen van Groot-Brittaniën.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

Den Heere Staatsraad Elout. A. W. C. VAN NAGELL.

Wij WILLEM, bij de Gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

In aanmerking nemende de wederzijdsche bereidwilligheid der Nederlandsche en Britsche Gouvernementen, om zich onderling in het minnelijke te verstaan over de belangen der beide Landen, de Oost-Indische Zaken betreffende, mitsgaders over eene tot stand te brengen Liquidatie ter zake van het overnemen der Nederlandsche Oost-Indische bezittingen uit handen van Groot-Brittanniën, ten gevolge van de deswege gesloten overeenkomsten.

Gehoord de voordragten van onze Ministers van Buitenlandsche Zaken en voor het Publieke onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën.

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1.

Wij benoemen onzen Extraordinaris Ambassadeur en Plenipotentiaris bij het Hof van Londen, Baron H. Fagel, en onzen Staatsraad Mr. C. T. Elout, tot onze Plenipotentiarissen om met den Plenipotentiaris of de Plenipotentiarissen die door Zijne Groot-Brittannische Majesteit zullen worden gedespicieerd, ter zake voorschreven in onderhandeling te treden, en zulks op zoodanige Instructiën en Volmagt, als nader door ons zullen worden vastgesteld.

Art. 2.

Laatstgemelde Plenipotentiaris zal in die hoedanigheid genieten een daggeld van tachtig gulden en voor de uit- en te huisreize eene somme van twee duizend gulden, eens geld; — zullende hij bovendien het daggeld en de reiskosten van eenen amanuensis den Lande mogen in rekening brengen, volgens de bepaling daaromtrent, op zijne voordragt nader vast te stellen.

Art. 3.

De betaling van de daartoe benoodigde gelden zal door het Departement voor het Publieke Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën uit de Indische fondsen geschieden.

Onze Ministers van Buitenlandsche Zaken en voor het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën zijn, ieder voor zoo veel hem betreft, met de uitvoering dezes belast, zullende hen te dien einde afschriften van dit besluit worden gezonden.

Gegeven op het Loo, den 12 Junij des jaars 1823, het zevende van Onze Regering.

(*Get.*) WILLEM.
Van wege den Koning,
(*Get.*) J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.
Accordeert met deszelfs origineel,
De Griffier ter Staats-Secretarie,
(*Get.*) L. H. ELIAS SCHOVELL.
Voor Kopy conform,
De Secretaris bij het Departement van Buitenlandsche Zaken,
A. LE CLERCQ.

's Gravenhage, 16 Junij 1820.

Ik heb de eer U Hoog Ed. Gestr. te zenden Extract van een rapport van Zijner Majesteits Ambassadeur te Londen, waaruit U Hoog Ed. Gestr. zal ontwaren, dat de onderhandelingen met Groot-Brittannien over de Oost-Indische zaken voor eenen onbepaalden tijd verschoven zijn.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,
A. W. C. VAN NAGELL.

Aan den Heere Staatsraad Elout
enz, enz, enz.

Extract.

Londres, 13 Juin 1820.

J'ai eu occasion avant hier de parler à Lord Castlereagh de la prochaine arrivée de Mr. Elout, et, comme je m'y attendois, il m'a prié de soumettre au bon plaisir du Roi, par l'entremise de Votre Excellence, de renvoyer cette arrivée et l'ouverture de nos Conférences à une époque plus opportune qu'il s'est reservé d'indiquer aussitôt que le cours des événemens aura laissé au Ministère les mains un peu plus libres. Il en a appelé pour justifier cette proposition à ma propre connaissance des occupations de tout genre dont ils sont surchargés en ce moment. J'ai déjà eu l'honneur de mander à Votre Excellence, Mardi passé, que je regardais ce nouveau délai comme inévitable.

J'ai etc.

(*Signé*) H. FAGEL.

Pour Extrait conforme,
Le Sécretaire au Département des Affaires Etrangères,
A. LE CLERCQ.

A Son Excellence
Monsieur le Baron de Nagell etc., etc.

London, 15 Junij 1820.

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Uwe Hoog Ed. Gestr. Letteren van den 9 zijn mij eergisteren geworden. De Heer Van Nagell, en mijn Broeder, bij zijn komst in 's Hage, zullen U Hoog Ed. Gestr. reeds kennis gegeven hebben van het nieuwe uitstel in het openen onzer aanstaande onderhandeling, veroorzaakt door de teegenwoordige omstandigheden van de onverwagte aankomst der Koningin en daarmede gepaard gaande drukte en verleegenheid. Ik vleije mij echter, dat dit uitstel van geen langen duur zal zijn, en dat, wanneer deeze zaak vereffend is (waarmede men zich vleit), U Hoog Ed. Gestr. zal uitgenoodigd worden om zich tegen het begin van Julij herwaards te begeeven. Ik wensche zulks te meer, daar de Heer Canning mij gisteren aan 't Hof, naar den tijd van Uwe aankomst vraagende, mij te kennen gaf, dat hij zeer verlangde, terstond naa de Krooning, de Reize naar Italien te aanvaarden, alwaar Zijne Gemalinne en Kinderen zich seedert eenige maanden bevinden. U Hoog Ed. Gestr. ziet hoezeer dit strookt met hetgeen ik de eer had U in mijne laatste te melden van de waarschijnlijkheid, dat naa de Krooning alles, oud en jong, groot en klein, Ministers en Leden van 't Parlement uit de stad naar buiten zouden snellen.

Het is mij zeer aangenaam geweest de terugkomst van den Heer Minister Falck te verneemen.

Het daggeld van *f* 80 komt mij allezints toereikende en betamelijk voor. Wat de equipage aangaat, zal er geen de minste zwaarigheid zijn. Brunet zal u die bezorgen.

U Hoog Ed. Gestr. kan staat maaken, dat ik Dezelve bij tijds zal waarschuwen, zoo draa ik eenige opening zie voor Haare overkomst.

Ik heb intusschen de eer mij steeds met oprechte Hoogachting te noemen,

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Uw Exc's zeer gehoorz. dienaar,

H. FAGEL.

Den Heere Staatsraad Elout.

London, 29 Junij 1820.

Hoog Edel Gestrenge Heer,

De loop, die de zaak der Koningin thans genomen heeft de Ministers de handen eenigzints vrijer laatende, zoo hebben Lord Castlereagh en de Heer Canning beide mij gisteren aan 't Hof verzogt U Hoog Ed. Gestr. uit te noodigen om zich alsnu zonder uitstel naar herwaards te willen begeven tot het aanvaarden onzer Conferentien. Ik hoope dus (Zijne Majesteit het goedvindende) binnen weinige dagen het genoegen te zullen hebben, U E. mondeling de hernieuwde verzeekering aan te bieden van de hoogachting, waarmede de eer heb mij te noemen,

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Uw Exc's gehoorzaame dienaar,

H. Fagel.

Den Heere Staatsraad Elout.

P. S. Ik heb zoo even den kastelein van Burnet's Hotel gesproken. Hij heeft plaats, en U Hoog Ed. Gestr. zal aan zijn logement kunnen afstappen. Ook zal hij zorgen voor de equipage.

's Gravenhage, 3 Julij 1820.

Ik haaste mij, tot U H. Ed. Gestr. narigt, hiernevens te zenden het Extract uit eene Depeche van den Ambassadeur Baron Fagel, van 30 Junij, waaruit U H. Ed. Gestr. zal ontwaren, dat Uwe komst te Londen, hoe eer zoo beter, wordt te gemoet gezien.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

A. W. C. van Nagell.

Den Heere Staatsraad Elout.

Extract. Londres, 30 Juin 1820.

Monsieur le Baron,

Je etc.

Lord Castlereagh et Mr. Canning m'ont dit l'un et l'autre au Lever qu'ils étaient prêts à présent à entamer la négotiation sur les affaires

des Indes, et m'ont prié en consequence d'inviter Mr. Elout à se rendre ici dans le plus court délai. — Dans la supposition que le Roi notre Maitre l'approuve, j'espère que Mr. Elout pourra se mettre en route très peu de jours après que Votre Excellence aura reçu celle ci.

On etc.

(*Signé*) H. FAGEL.

Pour Extrait conforme,
Le Sécretaire au Département des
Affaires Etrangères,
A. LE CLERCQ.

A Son Excellence
Monsieur le Baron de Nagell etc., etc., etc.

's Gravenhage, 11 Julij 1820.

Ik heb de eer U H. Ed. Gestr. te doen toekomen:

1°. de volmagt, die bij den Koning gearresteerd is, voor Heeren Plenipotentiarissen, belast met de onderhandeling te Londen over de O. I. zaken, benevens eene kopie derzelve;

2°. de Instructie, door Zijne Majesteit geteekend;

3°. een credentiaal voor U H. Ed. Gestr., met de kopij;

4°. de benoodigde paspoorten voor U H. Ed. Gestr. en den Heer Serruys; en

5°. een pakket aan den Heer Ambassadeur Fagel, inhoudende afschriften der Volmagt en Instructie voor denzelven.

Ik hoop dat de reize van U H. Ed. Gestr. naar Engeland voorspoedig zijn zal en dat de belangrijke negociatie, die Haar, gezamenlijk met voorn. Ambassadeur, is aanbevolen, met geen minder goeden uitslag zal bekroond worden.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,
A. W. C. van Nagell.

Z. Exc. den Heere Staatsraad Elout,
ben. Plenipotentiaris te Londen.

Guillaume, par le Grâce de Dieu, Roi des Pays-Bas, Prince d'Orange-Nassau, Grand-Duc de Luxembourg etc., etc., etc.

A tous ceux qui ces présentes verront, Salut!

Les Gouvernemens des Pays-Bas et de la Grande Bretagne et d'Irlande ayant montré réciproquement des dispositions de s'entendre amicalement sur les intérêts des deux Etats par rapport aux affaires des Indes

Orientales et sur la conclusion d'un arrangement concernant la liquidation, qui résulte de la remise par le Gouvernement de la Grande Bretagne et d'Irlande à celui des Pays-Bas des Possessions Orientales de cette dernière Puissance, conformément aux Conventions existantes, il a été résolu d'un commun concert entre Nous et Sa Majesté le Roi du Royaume Uni de la Grande Brétagne et d'Irlande de tenir à cet effet des Conférences à Londres et Nous Confiant entièrement en la capacité, expérience, zèle et fidelité pour Notre service de Notre Très Cher et amé le Sieur Baron Henri Fagel, Conseiller d'Etat, Membre du Corps des Nobles de Hollande, Grand-Croix du Lion Belgique, Notre Ambassadeur Extraordinaire et Plénipotentiaire auprès de Sa dite Majesté et de Notre Très Cher et amé Le Sieur Cornelis Theodorus Elout, Conseillèr d'Etat, Commandeur de l'ordre du Lion Belgique, — Nous avons commis, ordonné et député et par ces présentes, signées de Notre main, commettons, ordonnons et députons les dits Sieurs Fagel et Elout et leur avons donné et donnons plein pouvoir et mandement spécial, en qualité de Nos Commissaires Plénipotentiaires de conférer, négocier et traiter avec les Commissaires Plénipotentiaires du susdit Royaume, revêtus de pouvoirs en bonne forme, arrêter, conclure et signer, sauf notre approbation, telles Conventions et arrangemens, qu'ils aviseront bon être. — Promettant d'accomplir et exécuter ponctuellement, tout ce que nos dits Plénipotentiaires, ou même, l'un des deux, en cas de maladie, d'absence ou d'autre empêchement de l'autre, auront promis et signé en Notre nom, comme aussi d'en faire expédier Nos Lettres de ratification en bonne forme et de les faire délivrer pour être échangées dans le tems dont il sera convenu. — En foi de quoi, Nous avons signé le présent Plein pouvoir auquel Nous avons fait apposer Notre Sceau Royal. — Donné au Château de Loo, le huit Juillet de l'an mil huit cent vingt et de Notre Règne le Septième.

(*Signé*) GUILLAUME.
(*L. S.*)

Le Ministre des Affaires Etrangères,
(*Signé*) A. W. C. DE NAGELL.

De Par le Roi,
(*Signé*) J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

INSTRUCTIE voor de Heeren Baron Fagel, Onzen Ambassadeur bij het Hof van Groot-Brittannie, en Onzen Staatsraad Elout, oud Kommissaris-Generaal over Neêrlands Indiën, bij Ons Besluit van 12 Junij ll., n° 35, benoemd tot Onze Gevolmagtigden, ten einde met de Gevolmagtigden van wege Z. M. den Koning van Groot-Brittannie te onderhandelen over de regeling der wederzijdsche belangen in Oost-Indien.

Alvorens over te gaan tot de bijzondere punten van Instructie, zal het nuttig zijn Onze Gevolmagtigden bekend te maken met het oogpunt uit welk Wij in het algemeen de hun toebetrouwde onderhandelingen beschouwen en hunne aandacht te vestigen op de omstandigheden welke aanleiding tot dezelve gegeven hebben.

De Conventie van den 13 Augustus 1814 is in algemeene bewoordingen vervat. Het ontbrak toenmaals in Engeland zoo wel als hier te Lande aan volkomen naauwkeurige en geloofwaardige berigten over den toestand der bezittingen, die terug moesten gegeven worden; en van de berigten zelve, die misschien voorhanden mogten zijn, wierden Wij althans belet gebruik te maken door den ongemeenen spoed met welke het Britsch Ministerie de zaak begeerde af te doen. Aan deze begeerte toegevende, was men ten minste geregtigd om te gelooven, dat de bepalingen van voormelde Conventie, als van een contrakt, ter goeder trouw gesloten, rondelijk en in den geest van herstel en teruggave die er den grondslag van uitmaakte, zouden worden ten uitvoer gelegd. Maar het gedrag en de houding der plaatselijke besturen, vooral op Java, strookten weinig met deze verwachting en hetzij men zulks aan gebrek aan instructiën uit Engeland, of aan eenige andere oorzaak toeschrijven wil, de Nederlandsche Commissarissen-generaal ondervonden weldra zwarigheden en tegenkantingen die de geheele overneming onbepaaldelijk hadden moeten doen verschuiven, indien men niet overeengekomen ware om de gewigtigste punten van verschil ter beslissing te stellen van de wederzijdsche Gouvernementen in Europa. Dit voorbeeld wierd sedert op de ondergeschikte kantoren, in de Molukkos, te Mallakka, op de Vaste Kust van Indiën en eindelijk nog bij de overneming van Padang gevolgd, en zoo ontstond eene massa van strijdende en onzekere belangen over welke het stilzwijgend en als ware

het van zelve tusschen Ons en Engeland uitgemaakt wierd dat in Europa zoude worden onderhandeld.

De verschijning van Sir Th. Stamford Raffles op Bencoelen, en zijne eerste daden en bemoeijingen in dien omtrek, deden het denkbeeld geboren worden om deze onderhandelingen een ruimer veld te geven. Men gevoelde de wenschelijkheid en de mogelijkheid om, door eene ruiling die aan de eene zoo wel als aan de andere partij voordeelen aanbood, de aanleidende oorzaak tot de plaats hebbende geschillen weg te nemen en derzelver vernieuwing in de toekomst zoo veel mogelijk te beletten. Van hier het voorstel in den beginne van 1819 Onzentwege aan het Engelsche Kabinet gedaan en dat Wij hadden mogen hopen van met grootere bereidwilligheid en iever te zien omhelzen. Eene spoedige schikking of overeenkomst nopens de bedoelde ruiling was het eenige middel om aan beide Natiën de onaangenaamheden en nadeelen te besparen die het gevolg moesten zijn van de tegenwoordigheid van zulk een ambtenaar als den Heer Raffles. Men had hem in de nabijheid der pas ontruimde kolonies gevestigd zonder zijne bekende eerzucht door stellige instructien in te binden of te beperken en niets bewijst beter de regtmatigheid onzer klagten deswege, dan de afkeuring zoowel door zijne onmiddelijke Superieuren als door het Bestuur in Engeland, van al hetgeen hij zich in de eerste maanden na zijne ontscheping ten aanzien der Nederlandsche regten en belangen veroorloofd had. Maar deze afkeuring, hoe formeel ook, is dermate onvruchtbaar gebleven in hare gevolgen dat men veel meer aan denzelfden ambtenaar èn de feitelijke aanranding Onzer regten door het bezetten van Sincapoera èn de verspreiding en voortplanting van die gevoelens van wantrouwen jegens de Nederlandsche staatkunde toeschrijven moet, welke de Britsche Regering op het onverwachtst eene groote bekommering hebben op doen vatten voor de veiligheid der vaart en handel van hare onderdanen op China en in de Oostersche Zeeën. En uit deze bekommering laat het zich aanzien, dat de geprojecteerde onderhandelingen eene nieuwe gedaante zouden kunnen ontleenen, daar blijkens de Nota van Lord Clancarty van 18 Augustus 1819, van de Britsche zijde verlangd wordt naar eene ontvouwing en toelichting der regten met welke voornoemde vaart en handel in verband staan.

Op zich zelf en in het afgetrokkene schijnt het aan geene zwarigheid

onderhevig te zijn, dat eene onderhandeling tusschen vriend-nabuurlijke Staten aangevangen, met oogmerk om de bestaande betrekkingen duurzamer en aangenamer te maken, de meest mogelijke uitbreiding en omvang bekome, maar in de gegevene omstandigheden is het wenschelijk daarbij zekere grenzen in acht te nemen. Onze Gevolmagtigden zullen bijzonder moeten zorgen van zich te onthouden van een opzettelijk onderzoek der gronden, krachtens welke de Nederlanders in verschillende gedeelten van Oost-Indie gezeten zijn. Niet als of er eenige reden ware om zich voor den uitslag van zoodanig onderzoek, indien het volstrekt noodwendig ware, eenigermate beducht te maken, — en in het antwoord Onzentwege op voormelde Nota gegeven is reeds Onze gezindheid verklaard om, in het algemeen den aard en omvang der Nederlandsche regten vrijmoedig en opregt te doen kennen; — maar geheel iets anders zoude het zijn de tytels op te sporen en met vreemden te debatteren, waarop de O.-I. Compagnie haar bezit in der tijd uitgebreid en zoo vele forten en kantoren opgerigt heeft. En de mogelijkheid zelfs van zulk een debat moet worden verwijderd en afgesneden, door onder anderen, wanneer het pas geeft, te betoogen dat zulks: 1°. Strijdig zoude zijn met den voet van gelijkheid en onafhankelijkheid, welken de negotiatie zelve in de beide partijen onderstelt en ten gevolge waarvan, zoo men eens in de bedoelde discussies verviel, van Onze zijde evenzeer naar den tytel zou kunnen gevraagd worden op welken de Engelschen eenig gedeelte van Hindostan beheerschen als zij Onze traktaten met de Vorsten van Makassar of Borneo zouden willen ontleden of beöordeelen. Maar 2°. zoude zulks ook schadelijk zijn voor de onderhandeling, die, daar men van weêrskanten opregtelijk een gunstig einde wil, in geene netelige paden afdwalen, maar dadelijk gebracht en bestendig gehouden worden moet bij voorname punten, waarvan het verband met den wezenlijken staat van zaken duidelijk en zichtbaar zij.

Daar overigens de Engelsche Regering, nog sterker dan van Onze zijde gedaan is, op het houden van conferentiën, tot het regelen der wederzijdsche belangen in Azie, heeft aangedrongen, schijnt het natuurlijk, zoo wel als verkieslijk voor Ons, dat Onze Gemagtigden de ouvertures afwachten die hun van de zijde van voornoemde Regering zullen worden gedaan, ten einde, van den beginne af, te kunnen overzien en zoodra mogelijk, herwaarts berigten, door welke middelen het Britsche

Gouvernement verlangende is om het gemeenschappelijke doel — afdoening der zwevende geschillen en verwijdering derzelven — in de toekomst te bereiken en in hoe verre die middelen overeen te brengen zijn met hetgene bij Ons, ten aanzien der onderscheidene punten, billijk geoordeeld is en in de nu volgende artikelen beschreven worden zal:

Art. 1.

Bij de overneming uit handen der Engelschen niet alleen van Java en deszelfs onmiddellijke onderhoorigheden, maar ook van de Molukkos, Padang enz., verschillende sustenuen ontstaan zijnde ten aanzien zoo van de verevening als van de erkenning van pretensien, in verband staande met de afgeloopene administratie dier Koloniën, zullen Onze Gevolmagtigden trachten deze pecuniëele belangen het zij dezelve regtstreeks 's Lands kasse dan wel koloniale instellingen of ook particulieren interesseren, op de voordeeligste wijze te doen beschouwen en regelen, achtervolgens de aan deze Instructie geannexeerde staat en memorie.

Art. 2.

Zij zullen op den voorgrond plaatsen het onbetwistbaar beginsel dat een door verovering bezet land, tot op deszelfs terruggave aan den eigenaar of tot dat de vrede hetzelve van Heer doe veranderen, moet worden gehouden in den staat waarin het gevonden is door den Veroveraar, zonder dat deze zich meerdere of andere maatregelen veroorloove, dan het belang eener behoorlijke administratie gebiedt of medebrengt; en zullen zij bij deze gelegenheid doen zien, hoe verre het er af is, dat de Engelsche Besturen, bijzonder de Luitenant-Gouverneur Raffles, dat beginsel of zelfs maar hetgeen de gematigdheid en de bescheidenheid voorschreven, zouden hebben in acht genomen, b. v. bij hunne beschikkingen tot verkoop van domeinen, nopens de papierenmunt enz.

Art. 3.

Hoewel bij de behandeling dier geldelijke posten te stade kunnen komen de argumenten door Commissarissen-generaal in hunne negociatie met het Britsche Bestuur op Java gebezigd, zullen Onze Gemagtigden echter niet uit het oog verliezen, dat die argumenten gegrond waren op begrip-

pen van strikt regt, van welke Commissarissen-generaal zich niet bevoegd rekenden om te glisseren; terwijl het nu aankomt op eene schikking in der minne, waarbij de billijkheid en de omstandigheden die de tijdelijke administratie moeijelijk hebben gemaakt allezins in aanmerking verdienen te komen; latende Wij dus ook aan hunne prudentie over, om, naar gelang van den loop der discussiën eenige der vorderingen van de Engelsche zijde toe te laten, van sommige der Onzerzijds geopperde, af te stappen, mits zorgende dat door deze opofferingen hoe langer hoe meer blijkbaar worden de gevoelens van inschikkelijkheid en vriendschap met welke Wij in dezen handelen.

Daarentegen zullen Onze Gevolmagtigden, bijaldien van de Engelsche zijde als nog mogt worden aangedrongen op de verpligting der Nederlanders tot eerbiediging der traktaten met de Vorsten op Java en den Sultan van Palembang gesloten, de onbestaanbaarheid dier vordering met dezelfde gronden en redenen aantoonen, als in der tijd door Kommissarissen-generaal gebezigd zijn; te dien effecte dat van die voorgewende verpligting voortaan niet meer gewaagd en dus ook het bezit van het, Ons tegen een equivalent afgestaan, eiland Banka als onvoorwaardelijk beschouwd worde.

Art. 4.

Wij verlangen bij deze gelegenheid door de Engelsche Gevolmagtigden erkend te zien, dat de evengenoemde afstand van Banka zich ook tot het naburige en onderhoorige eilandje Billiton uitgestrekt heeft.

Art. 5.

Onze Gevolmagtigden zullen zoodra mogelijk, eene geschikte gelegenheid waarnemen om hunne Medeonderhandelaars te doen opmerken, dat bij de teruggave der kantoren op de Vaste Kust van Indie, niettegenstaande de pogingen van den derwaarts gezondenen Nederlandschen Commissaris, gehandeld is tegen hetgeen bij soortgelijke restitutiën doorgaans wordt in acht genomen, en nog meer tegen hetgeen de bepalingen van de Conventie van 1814 regt gaven van te verwachten. Zij zullen dus ernstig aandringen op het herstellen der regten en voor-

deelen aldaar, zoo als dezelve tot in den jare 1795 door Nederland genoten zijn geweest, en voor zoo verre derzelver verval en gemis niet door den veranderden loop der zake onvermijdelijk geworden is; behoorende hiertoe:

de vrijdom van inkomende en uitgaande regten;

de jurisdictie op Calespour;

de afstand tegen inkoopsprijs (natural cost) van amfioen en salpeter in zekere bepaalde hoeveelheden;

de parelvisscherij, afhankelijk van Tutucorijn.

Art. 6.

Wanneer de regtmatigheid Onzer aanspraak op de in het voorgaande artikel aangehaalde objecten, ten genoege zal zijn betoogd, en van de Britsche zijde alleenlijk zullen worden tegengeworpen de inconvenienten die uit het inwilligen derzelve voor de huishouding in Indie, zoo als zij zich, gedurende den veeljarigen oorlog, allengskens gevormd en ingerigt heeft, zouden ontstaan, vergunnen Wij aan Onze Gevolmagtigden om zich in te laten met het onderzoek der vrage, voor welke jaarlijks door Engeland uit te keeren som van die aanspraak zoude kunnen worden afgezien.

Art. 7.

Indien in den loop der onderhandelingen de aandacht zich mede vestigen mogt op de oirbaarheid eener ruiling van territoriale possessien, zullen Onze Gevolmagtigden de kantoren op de Vaste Kust als zoodanige beschouwen, tot welker afstand tegen een behoorlijk equivalent Wij gereedelijk zouden kunnen besluiten, vooral indien tot dat equivalent behooren mogt de ontruiming, door de Engelschen, van Benkoelen en wat zij in dien omtrek verder bezitten, zelfs, indien mogelijk, zoodanig dat zij voortaan in geen gedeelte van Sumatra anders dan als particuliere handeldrijvende personen verschijnen.

Art. 2.

Zoodra en zoo dikwijls zich maar eenigermate de gelegenheid aan zal bieden, zal Onzentwege het leedwezen en de bevreemding worden te

kennen gegeven, die het in bezitnemen van Sincapoera hier te lande heeft veroorzaakt, met aanmerking dat Ons, ten tijde der beantwoording der meergemelde nota van Lord Clancarty (Augustus 1819), de omstandigheden van dien vermetelen en door niets te verontschuldigen aanslag op de regten van Nederland en van deszelfs Bondgenooten, slechts onvolledig bekend waren. Onze Gevolmagtigden zullen zorg dragen van die regten met de meeste uitvoerigheid te betoogen en te ontwikkelen, daarbij speciaal achtgevende op hetgene ten zelfden einde door den Baron van de Capellen aan den Gouverneur-Generaal in Bengalen is gemeld. Wij dragen hun uitdrukkelijk op aan de goede trouw hunner Medeonderhandelaars de vraag ter beslissing voor te stellen of Nederland behoudens deszelfs eerbied voor de traktaten en het daarvan afhankelijk crediet bij de Inlandsche Vorsten en Volken in het alzoo gebeurde kan berusten, en Wij verlangen dat zij vervolgens met al dien ernst welke het gewigt der zake medebrengt op de ontruiming van Sincapoera en op de herstelling van dit Eiland in deszelfs vorigen toestand aandringen; als zijnde deze maatregel de eenige door welken de nadeelige indrukken worden weggenomen die tegen alle regt en reden en zonder den schijn zelfs van eenig aannemelijk voorwendsel bij de Naburen en in den geheelen Archipel is te weeg gebracht.

Art. 9.

En daar het zich laat aanzien dat, bij ontstentenis van eenige verdedigbare argumenten, degenen welke zich de bezetting van Sincapoera hebben veroorloofd, dezelve aan het Engelsche Ministerie zullen hebben voorgesteld als eene daad van noodzakelijkheid ter beveiliging van den Britschen handel en bijzonder van dien op China, zullen Onze Gevolmagtigden zich gereed houden om ook deze wijze van beschouwen met de veelvuldige gronden die de aard der zaak en de ondervinding aan de hand geven te bestrijden en zullen zij zich vooral beijveren om aan te toonen hoe verre het er van af is, dat van den Nederlandschen kant in deze laatste jaren eenige poging zoude zijn gedaan om andere natien van den vreedzamen handel op die gewesten uit te sluiten of om zich, door vestiging op andere punten dan die welke oudtijds door de Compagnie bezeten wierden, eenen onbehoorlijken invloed aan te matigen op de algemeene vaart.

Art. 10.

Wij begeeren dat te dezen einde de Britsche Onderhandelaars uitgenoodigd worden tot eene aandachtige vergelijking niet alleen tusschen de traktaten in 1818 ten behoeve van Nederland met eenige Inlandsche Vorsten gesloten en die welke de Heer Raffles ongeveer ter zelfder tijd te Palembang en elders tot stand zocht te brengen, maar ook tusschen de systema's ten aanzien der in- en uitgaande regten in Bengalen en op Java vigerende en dus tusschen de behandeling die de Engelsche commercie op dit laatste eiland en de Nederlandsche daarentegen in de bezittingen der Engelschen ondervindt.

Art. 11.

In zoo verre als noch deze vergelijking en de daarmede in verband staande redeneringen, noch de bepaling in art. 6 van het traktaat van 1784, voorkomende, genoegzaam mogten zijn om de bij de Engelschen of werkelijk gerezene of slechts voorgewende bekommering weg te nemen, kan Onzentwege bewilligd worden om, door middel van een of meer artikelen van de overeenkomst, die men onderstellen mag dat tot afdoening van al de geschillen zal worden gesloten, de vrije scheepvaart en handel in den Oosterschen Archipel, met uitzondering van de Molukkos, alwaar provisioneel slechts de vrije doorvaart geoorloofd wezen zal, op de plegtigste wijze te waarborgen, wel verstaande, dat, wederkeerig van de Britsche zijde de bevoegdheid van Onze onderdanen tot de navigatie en commercie in alle gedeelten der O. I. Zeeën stellig worde erkend en verzekerd.

Art. 12.

Over het geheel wordt aan Onze Gevolmagtigden aanbevolen om, bij de ontwerping der bedoelde overeenkomst uit te gaan van de Conventie van 13 Augustus 1814, in dezen natuurlijken zin verstaan en uitgelegd, dat dezelve, behoudens de uitdrukkelijk vermelde uitzonderingen, den *status ante bellum* hersteld heeft, in welken niet alleen het dadelijk bezit van een aantal eilanden, districten, kantoren, enz., maar ook het genot der bij traktaat of overoud gebruik verworvene regten en voordeelen begrepen is, zoo als zij, bij publieke notorieteit, eene eeuw en langer hebben bestaan.

Art. 13.

Mogt ten gevolge der naauwkeurige beschouwing van de wederzijdsche belangen, van den kant der Britsche Gevolmagtigden eenig project worden in het midden gebracht om door eene andere of meer uitgestrekte ruiling dan hierboven bij art. 7 aangeduid is, dat zelfde doel te bereiken, zullen Onze Gevolmagtigden zich ongelast verklaren om deswege opzettelijk te onderhandelen, doch aannemen zoodanig project aan Onze examinatie en goedkeuring te onderwerpen, in de veronderstelling, namelijk, dat daarin niets zal worden gevonden nadeelig voor het ontzag dat de Inlandsche Vorsten en Volken voor het Nederlandsche Gebied behooren te hebben, noch strijdig met de Onzentwege met dezelve geslotene verdragen.

Art. 14.

Hoewel het buiten allen twijfel te stellen is dat, ten gevolge der ophelderingen welke in den loop der negotiatie zullen worden gegeven, gevoegd bij de reeds bestaande ondervinding, het Engelsche Gouvernement de raadzaamheid zal gevoelen om het verblijf van den Heer Raffles in in het Oostelijk gedeelte van Azie zoo veel mogelijk te bekorten, zullen Wij echter met des te meer welgevallen vernemen, dat deswege aan Onze Gevolmagtigden, eene stellige verzekering gegeven is, naar mate Wij hoogeren prijs stellen op eene bestendige onderhouding der rust en veiligheid in die Gewesten, en op de aankweeking van alle gevoelens van vriendschap en vertrouwen tusschen de wederzijdsche Regeringen.

Art. 15.

Bij het sluiten eener overeenkomst, welke eenigen afstand van territoir ten gevolge hebben moet, zullen Onze Gevolmagtigden bedacht zijn op art 51 der Grondwet, krachtens welke de ratificatie daarvan eerst plaats hebben kan na overleg met de Staten-Generaal.

Art. 16.

Zij zullen op hunne aanvrage door het Departement voor het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën worden voorzien

van al zulke aldaar voorhanden zijnde bescheiden, als tot de behandeling der hun toevertrouwde zaak vereischt worden, doch zullen zij overigens corresponderen met Onzen Minister van Buitenlandsche Zaken aan denzelven regulier verslag inzenden der plaats vindende deliberatien en, na afloop hunner Commissie, een algemeen rapport over dezelve met de papieren daartoe betrekkelijk, aan hem overhandigen ten einde in de Archieven te worden opgelegd.

Gegeven Loo 10 Julij 1820.

(*Get.*) WILLEM.

Londen, 21 Julij 1820.

Hoog Welgeboren Heer,

Ik heb de eer Uwe Excellentie mede te deelen, dat op de voorbereidende aanvrage van den Heer Ambassadeur Fagel ik op laatstleden Woensdag voor het lever ter audientie bij Zijne Majesteit den Koning van Groot-Brittannien ben toegelaten, werwaards Zijne Excellentie mij wel heeft willen vergezellen.

Nadat ik den brief, dien het den Koning, onzen Souverein, behaagd had mij ter bezorging te doen geworden, aan Zijne Majesteit had overgegeven, heeft Hoogstdezelve betuigd voor onzen beminden Koning de hartelijkste vriendschap en genegenheid te voeden, terwijl Zijne Majesteit hierover in een zeer gemeenzaam gesprek met mij meer uitwijdde.

Ik heb de eer met hoogachting te zijn,

Hoog Welgeboren Heer,

Uwer Excellentie's Dw. Dienaar,

ELOUT.

Aan

Zijne Excellentie den Baron van Nagell,

Minister van Buitenlandsche Zaken.

's Gravenhage, 25 Julij 1820.

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Het was mij bijzonder aangenaam, door Uwer Excellentie's depêche, van 25 dezer, te vernemen het vriendelijk onthaal, dat Uwe Excellentie

bij Zijne Groot-Britannische Majesteit ontvangen heeft en dat UHEG. zoo overwaardig is.

Met alle hoogachting heb ik de eer te verblijven,

Hoog Edel Getr. Heer,

Uwer Excellentie's ootmoedige en gehoorzame dienaar,

A. W. C. van Nagell.

Aan Z. Exc. den Heere Staatsraad Elout enz., enz., enz.

's Gravenhage, 25 Julij 1820.

Ik heb de eer UHEd.G. bij deze toe te zenden een afschrift van het Besluit, waarbij Zijne Majesteit heeft gelieven te bepalen, dat door UHEd.G. zal mogen worden in rekening gebragt eene somma van *f* 10 daags ten behoeve van den Commies van Staat C. T. Serruys, die UHEd.G. als Amanuensis naar Londen zal vergezellen, buiten en behalve de reiskosten van denzelven.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

A. W. C. van Nagell.

Aan Z. Exc. den Heere Staatsraad Elout enz, enz., enz.

Afschrift.

Wij Willem, bij de Gratie Gods Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg enz., enz., enz.

Gelet op art. 2 van Ons Besluit van 12 Junij 1820, n°. 35;

Gezien het Rapport van Onze Ministers van Buitenlandsche Zaken en voor het Publieke Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Kolonien, van 12 Julij 1820, n°. 160;

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1.

Boven en behalve de reiskosten, welke Onze Staatsraad Mr. C. T. Elout, een Onzer Plenipotentiarissen voor de onderhandelingen met

Groot-Britannien, naar aanleiding van het bepaalde bij art. 2 van Ons besluit van 12 Junij 1820, n°. 35, den Lande zal mogen in rekening brengen voor zijnen Amanuensis, den Commies van Staat C. T. Serruys, zal hem wegens daggeld voor denzelven Amanuensis worden geleden de somma van *tien* gulden daags.

Art. 2.

De betaling van de daartoe benoodigde gelden zal door het Departement voor het Publieke Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Kolonien uit de Indische Fondsen geschieden.

Onze Ministers van Buitenlandsche Zaken en voor het Publieke Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Kolonien zijn, ieder voor zoo veel hem betreft, met de uitvoering dezes belast.

Gegeven op het Loo, den 15 Julij des jaars 1820, en van Onze regering het zevende.

(*Get.*) WILLEM.
Van wege den Koning,
(*Get.*) J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.
Accordeert met deszelfs Origineel,
De Griffier der Staats-Secretarie,
(*Get.*) L. H. ELIAS SCHOVEL, L. G.
Voor eensluidend afschrift,
De Secretaris bij het Departement van Buitenlandsche Zaken,
A. LE CLERCQ.

UITTREKSEL uit het dagblad „THE TIMES" *van* 31 *Julij* 1820.

„We felt ourselves justified, by the wholesale menaces of the Secretary for Foreign Affairs against the press, to offer his Lordship, in our Fridays's journal, some salutary admonitions as to the real subjects which demanded, and will demand, the exercise of whatever spirit and sagacity he possesses. We thought it might be useful—and we are sorry for its being a truth of so disagreeable a nature—to inform him, that the whole fabric of his foreign policy—that policy which, as his admirers have boasted, was more peculiarly and emphatically his own—is tumbling, or about to tumble, about his ears—and, what is worse, about the ears of his countrymen in every quarter of the globe. We conjure his Lordship, therefore, to think a little more of what involves the permanent interests of the empire—since he must be aware that his own *permanent* interests are deeply affected by what concerns the British empire—than of what may gain him a transient and paltry majority in the House of Commons, or even a few weeks' longer possession of the seals of office. The kingdom of the Netherlands, like that of Sardinia—like Lombardy—Venice—like Naples—was his work. His Lordship cannot be indifferent to the relations now existing between this country—which, in its intercourse with foreigners, he represents—and his own Belgic offspring. All our readers may not kwow that an important negotiation is actually going forward between the two States—a negotiation whose result must be of extreme importance to the British commerce in the Eastern Ocean. H. E. M. Elout, who was presented at the levee the other day, has come over, on the part of the King of the Netherlands, to fight the Dutch battle on this occasion. He is the

same gentleman who went out to India, in 1816, as Commissioner-General, to receive and organize the British conquests which our negotiator gave up to Holland at the congress of Vienna—conquests which he gave up to her without the shadow of an equivalent—for equivalent she had at that time none to offer—the sole return which we were led to hope for, being justice and moderation in her future dealings with Great Britain, her disinterested benefactress. The Indian Government of the Netherlands has since been accused by our authorities of pursuing a system of aggrandizement and exclusion hostile to the commercial interests of this country, the object of which is no other than to establish a permanent sovereignty in those vast and opulent regions. One of the means by which this plan is said to be prosecuted has been the renewal of all the dormant and obsolete treaties, which, in the course of two centuries, the Dutch had imposed upon the natives. We hope there may be no truth in these accusations, because we should grieve to see exemplied, in the conduct of the Dutch, whom we esteem, towards us, who deserve better at their hands, another instance of national ingratitude added to those in which history abounds already. But, if it be otherwise, it is undoubtedly time that the firmness of Ministers should be called into play, to redeem, so far as may be yet be practicable, the bad effects of their own singular munificence. The post established by Sir Thomas Raffles at Sincapoor appears to have given umbrage to the Dutch. Now what is the nature of that position? and what are its capabilities? It commands in some degree the Straits of Malacca, the direct road from British India to the Chinese empire. The Dutch have attempted Palembang, which being a part of the earth unknown, we believe, to Lord Castlereagh, was not included within the vast sweep of his concessions. We do not know that the British Government has resented this encroachment—for such it may be fairly termed—upon the Sultan of Palembang: on the contrary, whe whole effort of our Colonial Minister in the House of Lords was to screen the Dutch, and to disclaim Sir Thomas Raffles. Well, then, why should Holland quarrel with our occupation of Sincapoor, which, be it remembered, is, on the part of England, a purely *defensive* position, to cover her direct trade with China from her own dominions? With the Straits of Sunda we have not meddled, although they command our trade from Europe and

the Cape to and from the Chinese market. Let us ask our Dutch neighbours fairly, what business have they with the Straits of Malacca? Do they wish to lay tolls upon that passage, as Denmark has done upon the Sound? Besides, our readers may not be aware that the Dutch Government owes this country a very large sum of money—not far short, we fear, of a million sterling—on account of British property transferred to Holland with Java and its dependencies. Now, if Lord Castlereagh had done his duty, he would have stipulated that the transfer should be reciprocal; and that we should have touched the species of the moment that Holland laid her hands upon the goods. And we put it again to the candour of our Dutch neighbours, with whom, though we are compelled to take our own part on this occasion, it will give us sincere pleasure to live on terms of comfort and amity—we ask them, would it not be far more creditable that they should discharge their engagements punctually (if they *have* engaged to pay this money) than to look sour at us and our distant authorities for striving only to secure our unquestionable right to a free passage between our own dominions and a market which is indispensable to British commerce? If the Dutch are dissatisfied with an English station at Sincapoor, surely they may at least afford us Banka, which is another strictly *defensive* position—convenient indeed to the Straits of Malacca, but more to the South, and not so immediately controlling them. What can the Dutch get by irritating this country, or by compelling her to prepare at any future period for means of redressing her own injuries, more powerful, though more painful, than negotiation? A people so clear-sighted in what affects their interest must certainly acknowledge that with our supremacy by sea, and our vast superiority over them by land, it would require but a squadron and 4,000 or 5,000 soldiers to capture Batavia, and every inch of Dutch territory in the East, within two months after the breaking out of hostilities. But we would much rather employ the force of persuasion than of more vulgar instruments, and infinitely rather cultivate the feelings of kindness and fraternity towards Holland than those of bitterness, suspicion, or revenge. All the topics of discussion to which we have referred above are, we have been told, within the personal cognizance of Mr. Canning, to whom the negotiation upon them has been intrusted. And if it be true that the Dutch Ministers,

from their experience of Lord Castlereagh's former kindness, have expressed any partiality for his Lordship, or wish that the negotiation should be transferred to his hands, we do not scruple to say (being, like Mark Antony, „plain men„) that such a preference would furnish a very powerful reason for *not* taking the conduct of these critical question away from Mr. Canning. The object of Mr. Elout's mission is to adjust the existing differences with this country on the subject of the Indian Isles. As he is said to be a man of sense and equity, we shall rejoice to see these rare diplomatic virtues exercised in a cause of such importance to the peace and welfare both of the English and the Dutch. „

UITTREKSEL uit het dagblad „THE MORNING CHRONICLE„ *van* 3 *Augustus* 1820.

„A most important negociation is at present in progress between the Governments of this country and of the Netherlands, principally conducted on our part by Mr. Canning, and on that of the Netherlands by Mr. Elout, a gentleman of probity and talent, with the advantage of a personal and local experience of the chief subjects under discussion. We anticipate solid advantages to all parties concerned, and to ourselves a restoration of just rights from this negociation, which is said to be conducted, as it ought to be, in a spirit of liberality and conciliation. The subject of the negociation is the Indian Islands, a portion of the globe so curious, so interesting and extensive, that the French geographer who published a laboured work on the subject last year, is almost justified when he views it as a *third* portion of the globe, and designates it, in contradistinction to *the Old* and *the New Worlds*, *the Maritime World.* By the hasty and inconsiderate Convention of 1814, our interests in those regions were certainly sacrificed; but it would, perhaps, be rash or unjust to ascribe the whole blame of an unconditional surrender to the sovereignty of Holland to our Ministers. Respecting these countries the Ministers showed the common ignorance of the rest of the nation; and even Holland was as little acquainted with the value of what she was receiving, as England was of that she was

bestowing. It could not well be otherwise, for our essential experience of their true value is of little more than six short years standing. For more than two centuries they were locked up from European knowledge, by a system of policy the most perversely foolish and ruinous that the vanity and ignorance of legislation ever meddled in. Facts speak for themselves: in the proudest period of the Dutch restrictive system, the intercourse between those countries and European nations hardly employed 20,000 tons of shipping. No sooner was European genius and capital allowed a little fair play (and it is but a little that has been yet allowed), than the resources of those countries began to be elicited; commerce advanced with rapid strides, and it is, perhaps, estimating very moderately the European and American tonnage at present employed, at not les than *five* times what it ever was before!

. . . .

„But to return to our negociation. Acknowledged errors have been committed in the unconditional surrender of the Indian Islands to the Dutch, and this is the time to rectify them. A vague rumour has got abroad, that the Dutch were no sooner put in possession of the vast territories which we had bestowed upon them, organized and improved than they began to pursue a line of policy, the object of which was to exclude their benefactors, and to establish, by indirect means, a virtual supremacy over the whole of those vast regions. Such visionary pretensions would remind us of the *modest* claims of the early Spanish or Portuguese discoverers, if they had only the sanction of a Pope's Bull! Both in a military and commercial point of view, stations within the Archipelago are indispensible to us, and have them we must. Whether we view the restless ambition of the European character, or the jealous timidity and strange manners of the barbarians or semi-barbarians of these regions; such stations afford the only means of carrying on a safe, agreeable, und extensive commerce. In a military view they are necessary, to secure to us a safe passage through this grand high-way of nations, to protect us against the piracy of native States, and the petty depredation of European ones. To the nation that has so victorious a navy and a military population of 70 millions of subjects, with great financial ressources, supplying an organized force of 300,000 men, real danger is indeed quite out of the

question. In six short weeks the whole Dutch Empire in the Archipelago would fall beneath such a force without a struggle. The contest would be with a few exhausted Europeans for neutrality, and surely this is all that could be expected from the natives. These countries indeed would, from their nature, be unconquerable against so patriotic a Government, founded in the affections of the people; but what probability is there of seeing such a Government in that quarter of the Globe?"

VERBAAL

VAN HET VERHANDELDE TUSSCHEN DE BRITSCHE EN NEDERLANDSCHE GEVOLMAGTIGDEN, TER REGELING DER INDISCHE ZAKEN IN 1820.

Van wederzijde overeengekomen zijnde, dat zouden worden opgegeven de punten, welke in overweging zouden dienen genomen te worden, is van wege de Nederlandsche Gevolmagtigden voorloopig overgegeven de volgende promemorie:

Questions financielles transitoires.

Java.

I. Fixer le montant et le mode de payement des sommes dûes et reconnues de part et d'autre.

A. En faveur du Gouvernement Britannique:

1°. Meubles, provisions, médicamens etc, etc., cedés au Gouvernement des Pays-Bas et dont l'évaluation se trouve dans l'état annexé à la convention du 24 Juin 1817.

2°. — Objets militaires notés dans la même pièce pro memoria.

Une évaluation en a été faite par des officiers Néerlandais, dont le résultat est comme suit:

à Java, 1. div. m. fl. d'Hol.	452,181.14.8$\frac{2}{3}$
à Java, 2. div. m. . . .	121,388.14
à Java, 3. div. m. . . .	422,720. 8
à Macassar	9,832.10
à Banjermassing.	471.—
à Banca et Palembang . .	36,976. 6
à Timor	8,171.16

3°. Intérêts dûs au Gouvernement Brit. par la chambre des orphelins, depuis le 11 Sept. 1811 jusqu'au 31 Juillet 1816.

v. l'état déjà cité.

B. En faveur du Gouvernement des Pays-Bas divers postes dont le montant est noté dans la pièce susmentionnée.

II. Décider les questions ayant rapport à la mise hors de circulation de l'ancien papier monnaie.

1°. Le Gouvernement Britannique a-t-il le droit de réclamer, le Gouvernement des Pays-Bas est-il tenu de payer les sommes émises pour cette opération par l'administration Britannique de Java?

2°. Le Gouvernement des Pays-Bas doit-il en tout cas se contenter de la vente des domaines dont le payement s'est fait en papier monnaie au taux fixé par Lord Minto, ou pouvoit-il réclamer au moins une somme plus forte, calculée d'après la valeur qu'avoit ce papier au temps de la vente.

3°. Le Gouvernement des Pays-Bas peut-il réclamer la somme de Rijksdaalders 1,108,956:24½ en papier monnaie qui lors de la conquête de Java par les armes Britanniques se trouvait hors de circulation, dans la caisse du gouvernement, mais qui a été émise de nouveau par les agents de prise.

4°. Le Gouvernement des Pays-Bas a-t-il droit de réclamer la valeur des produits coloniaux et autres objets hypothéqués spécialement aux créanciers de l'Etat, mais capturés par les agents de prise?

III. Le Gouvernement Britannique est-il de droit propriétaire des effets nommés *mortgage bonds* et résultés du papier émis par la chambre des orphelins durant l'administration Hollandaise — ou bien la propriété de ces effets est-elle un accessoire de l'administration de Java et doit-elle en conséquence être considérée maintenant propriété du Gouvernement des Pays-Bas?

IV. Le Gouvernement Britannique peut-il réclamer les sommes payées pour la révendication des districts de Probolingo, Besoeki et Panaroekan?

V. Qu'elle est l'époque à fixer pour la jouissance des revenus de Java?

Le Gouvernement des Pays-Bas peut-il la réclamer depuis le 2 mai 1816, ou bien cette jouissance ne lui revient-elle qui depuis le 1 août 1816?

VI. Quelle est l'époque à fixer pour la jouissance des revenus de l'isle de Banca et doit-on suivre ce qui sera adopté pour Java, ou faut-il qu'on se tienne à l'époque de la remise même en Decembre 1816?

VII. Quels droits peut-il résulter d'après le traité de 1814, pour le Gouvernement des Pays-Bas, de la différence entre l'état des places etc. au moment de la reprise de Java et cet état à l'époque de la signature du dit traité?

VIII. Décider les questions notées sur diverses listes EE, FF, GG, HH.

Moluques.

IX. Décider la question par rapport à la propriété des esclaves attachés à la culture des noix de muscade à Banda.

X. Décider la question pareille à celle qui a été décrite au n°. VII.

XI. Décider le différend sur la propriété de Batogodjo et de Waynitoe.

Malacca.

XII. Traiter la question si le Gouvernement des Pays-Bas est tenu de défrayer les dépenses faites par l'administration Britannique depuis 1795 ou bien depuis le 2 November 1816.

Padang.

XIII. La même question a été mise en avant à Padang comme à Malacca, du moins quant à la première partie.

On ne connait pas la convention lors de la remise et on ignore par conséquent si d'autres questions sont encore à discuter et à décider.

Questions financielles permanentes.

I. Le Gouvernement des Pays-Bas réclame l'exemption des droits d'entrée et de sortie, telle qu'elle a eu lieu pour ses établissements sur le continent des Indes avant et jusqu'en 1795.

II. Le dit Gouvernement réclame de même le droit dont il a joui jusqu'à la dite époque sur 23,000 maunds de salpêtre au prix du premier coût.

III. Il réclame encore le même droit pour 500 caisses d'opium au même prix, ce dont il a joui constamment jusqu'au temps susmentionné.

IV. Il réclame le droit de pêche des perles et sjangkos sur les côtes de Tinnavelle près de Tutucorin.

V. Décider la question par rapport au monopole des cotoneries et fabriques de sel.

VI. Fixer le dédommagement pour la cession de Bernagoor.

Droits politiques, rélations politiques et commerciales.

Billiton.

I. Le Gouvernement des Pays-Bas envisage Billiton comme un accessoire de Banca.

L'administration Britannique de Java a soutenu que Billiton n'étoit pas compris dans la cession de Banca.

Palembang, Banca, etc.

II. Une contestation s'est élevée tant avec l'administration Britannique de Java qu'avec Sir T. S. Raffles, rélative aux droits réciproques à Palembang, Banca, etc.

Le Gouvernement suprême de l'Inde Brit. a désavoué les démarches faites par le dit Sir T. S. Raffles. — Toutefois il parait nécessaire que les Gouvernemens Européens en viennent à une explication claire et précise.

Continent des Indes.

III. Le Commissaire Van Braam n'a pu réussir à convaincre les Gouvernemens des différentes présidences Britanniques que le traité de 1814 fît revivre tous les anciens droits politiques et commerciaux dont jouissait le Gouvernement des Pays-Bas; et ce point reste donc encore à décider.

IV. Sir T. S. Raffles a pris possession de Singa-Poura. Le Gouvernement de l'Inde Néerlandaise a porté ses plaintes au Gouvernement suprême de l'Inde Britannique; le point est à décider par les Gouvernements Européens.

V. Le cours des évenements et la note remise par l'Ambassadeur de S. M. B. à la Haye, a donné lieu à des considérations générales par rapport aux droits et intérêts réciproques des deux nations, sur lesquels il est du plus grand intérêt de s'entendre mutuellement.

En door de Britsche gevolmagtigden is overgegeven de volgende nota:
Points to be discussed and settled between the two Governments.

accounts relating to:
1. Java.
2. Moluccos.
3. Malacca.
4. Padang.

5. Chinsarah, Bernagore, Calcapore, Fultah, etc.
6. Banca and Palembang.
7. Lampong.
8. Rhio.
9. Singapore.
10. Banjermassing.
11. Principle of Territorial occupation.
12. Principle of Treaties with native powers.
13. Principle of reciprocal commercial facilities.
14. Abuse of the English Flag by Dutch vessels.

20 Julij.

Tegenwoordig de Heeren Canning, Fagel, Elout.

De onderscheiden punten in de overgegeven nota's voorkomende, zijn, bijzonder naar aanleiding van de Nederlandsche, het onderwerp van een vertrouwelijk en onvervankelijk gesprek geworden, en is goedgevonden de hoofdsom der gehoudene gesprekken te vervatten in den navolgenden brief aan den Minister van Buitenlandsche Zaken en morgen te verzenden:

„Wij hebben de eer Uwe Excellentie bij deze mede te deelen den loop, welken de onderhandelingen over de Indische zaken tot nu gehad hebben.

In eene eerste zamenkomst met den Heer Canning, die (gelijk aan Uwe Excellentie uit een vorig berigt van den eerstondergeteekende bekend is) zich vooreerst alleen met die taak van de Britsche zijde belast heeft, wierd overeengekomen, dat men van wederzijde eene opgave der punten doen zou, die overwogen dienden te worden. In eene tweede bijeenkomst, welke op gisteren plaats had, wierd elk opgegeven punt op zich zelven het onderwerp van een vertrouwelijk gesprek. De

Heer Canning gaf kortelijk en voorloopig te kennen waarheen zijne gedachten vooralsnog liepen; dit weder gaf aanleiding tot eene vlugtige beschouwing van het geheel, en wij namen deze eerste gelegenheid dadelijk waar, om de oogpunten uit welke al het gebeurde moest worden ingezien, kortelijk, naar aanleiding onzer instructie, aan te stippen. Van beide zijden werd evenwel daarin toegestemd, dat men deze gesprekken als niet verbindende zou aanzien, maar dat men zich voorbehield het verhandelde nader te overdenken.

Wij zullen nu de punten vlugtig doorloopen, en bij de meest gewigtige een oogenblik stilstaan, opdat Uwe Excellentie in het algemeen met het oogpunt bekend zal worden, waaruit vooralsnog de zaken van de Britsche zijde zijn beschouwd geworden.

De meeste der voorbijgaande geldelijke punten vorderden eene nadere herziening, en daarom zijn dan nog geene bepaalde gedachten geuit. Zoo als zich echter nu de zaak voordoet, schijnt men van de Britsche zijde genegen, om ons toe te kennen het regt en den eigendom van de verbandbrieven uit het zoogenaamde weeskamer-papier te Batavia voortgevloeid, welk regt door het plaatselijk Britsch Gouvernement van Java in der tijd was betwist.

Daarentegen scheen men niet genegen onze bevoegdheid te erkennen om het beloop der Bataviasche papieren van crediet, die in de Hollandsche Indische kas reeds vóór de verovering van Java waren teruggekeerd, doch door de Britsche prijs-agenten op nieuw in omloop gebragt, ons in rekening te doen gelden. Even zoo dacht men over de aanspraak die Commissarissen-Generaal over Nederlandsch Indie gemaakt hadden op de vergoeding van de producten, die door het Hollandsche Gouvernement in der tijd speciaal aan de schuldeischers van den Staat in Indie waren verpand geweest, doch alweder door de Britsche prijsagenten naar zich genomen. Daar evenwel deze twee punten in een naauw verband staan met andere tot die geheele handeling met het papieren geld betrekkelijk, en deze van de Britsche zijde nog niet genoeg doordacht waren, zijn deze verschillen niet bepaaldelijk ontwikkeld.

Op de vraag van welk tijdstip de inkomsten van Java dienden te worden genoten bij de Nederlandsche regering, meende de Britsche Gevolmagtigde, dat zulks van den dag der bezitneming zoude dienen te worden genoten, dat is den 1 Augustus 1816. — Zoo daartegen

wierd bepaald dat dezelve zouden worden genoten van den 2 May 1816, den dag op welken de Nederlandsche Commissarissen in der tijd tot de overname zich bereid verklaard hadden, in dat geval maakte men aanspraak op de kosten van het beheer door het Britsch plaatselijk bestuur van Java in dien tusschentijd gemaakt. — Wij merkten hierop aan, dat de vertraging der overgave buiten schuld van het Nederlandsche Gouvernement had plaats gehad en dat ook dit Gouvernement gedurende dat tijdstip zware kosten tot onderhoud van de daar zijnde Zee- en Landmagt had moeten dragen, zonder eenige inkomsten genoten te hebben.

Die zelfde vraag nagenoeg was ten aanzien van de inkomsten van Banca geopperd; dan van den Br. kant meende men, dat de overgave van Banca uit een ander oogpunt dan die van het overig gedeelte van Nederlandsch Indie moest beschouwd worden, aangezien Banca als een vorig Britsch eigendom tegen Cochin in ruiling was afgestaan, en alle de andere bezittingen daartegen als vorige Hollandsche eigendommen waren terug gegeven.

Deze aanmerking gaf eene zeer natuurlijke aanleiding tot ontwikkeling van de betrekkingen welke de Hollandsche Regering van ouden tijd op Banca als eene onderhoorigheid van Palembang gehad en steeds geoefend heeft en het regt om zich de tin daar vallende, tot eene grootere hoeveelheid dan nu daar van getrokken wierd, te doen leveren. Wij meenen het daarvoor te mogen houden, dat de Britsche Minister met den waren toestand van zaken en gebeurtenissen niet zoo is bekend geweest, als wij ons mogen vleijen dat na onze opgave nu het geval is.

Op de vraag welke regten op grond van het traktaat van 1814 voortvloeiden uit het verschil van den staat der plaatsen enz., op het oogenblik van de teekening dier overeenkomst, met dat waarin zij waren bij de overgave zelve, zoo scheen het begrip van de Britsche Gevolmagtigde daarop uit te loopen, dat alle onroerende goederen in den staat, waarin zij op den dag der teekening zich bevonden, moesten worden overgegeven, en alle verschil daaromtrent vergoed, maar dat zulks met de roerende goederen, als zijnde kanonnen en andere wapenen, niet het geval was, en dat althans geene verdere vergoeding van het weggevoerde of vermiste konde plaats vinden, dan voor

zoo verre bewezen was dat alle dezelve oorspronkelijk Hollandsch eigendom geweest waren.

Dan ook dit punt is maar ter loops behandeld, vooral omdat de gedachte geopperd wierd, of ook de mogelijkheid zou bestaan, om bij het ontwerpen eener conventie een groot gedeelte der voorbijgaande geldelijke punten tot een geheel te brengen.

Wij zijn eenigzins dieper getreden in het onderzoek der blijvende geldelijke voordeelen, waarvan in het 5de artikel onzer instructie is melding gemaakt.

De Britsche Gevolmagtigde meende, dat in den tegenwoordigen staat van het Britsche Rijk in Indie, de aanspraak op vrijdom van de in- en uitgaande regten en op de levering van de bekende hoeveelheid salpeter en opium niet meer konde gelden.

Wij merkten daarop aan, dat die veranderde toestand wel het belang, niet het regt kon regelen, en bewezen uit de traktaten van 1784, uit de onderhandelingen ten jare 1791 tusschen Gecomm. uit H. H. M. en den toenmaligen Britschen Ambassadeur in 's Hage, Lord Auckland gehouden; uit het vredestraktaat van Amiens; uit het traktaat van 1814, welke alle den *Status ante bellum* hadden hersteld, en eindelijk en voornamelijk uit het genot tot 1795, van alle de genoemde regten, dat onze aanspraken gegrond en erkend waren.

Bij de beantwoording van deze aanmerkingen wierd vooral aangedrongen op het duidelijk uitgedrukt gevoelen van het Britsche Gouvernement te dien aanzien, en de daarop gegronde weigering van alle of eenige dier regten zoo aan het Fransche als Deensche Gouvernement, blijkens de conventien met deze Mogendheden aangegaan.

Ons wederantwoord was, dat deze voorbeelden het Nederlandsche Gouvernement van zijne regten niet versteken konden; dat daarenboven de zaken niet gelijk stonden, dat Frankrijk en Denemarken geene andere Bezittingen in Indie hadden dan de plaatsen op de Vaste Kust gelegen, dat Nederland daarentegen aanzienlijke Bezittingen in de Indische Zeeën had, dat dus de eerstgenoemde Mogendheden ligter van hunne aanspraken hadden kunnen afzien dan Nederland, die daarbij het grootste belang had.

Daartegen bragt men in, dat het Nederlandsch Gouvernement zich van salpeter en opium steeds op de markten kon voorzien, en dat het

ten aanzien der in- en uitgaande regten kon gelijk gesteld worden met de meest begunstigde natien. Wij trachtten het onvolledige van dit alles aan te voeren, wij deden het verlies opmerken, dat Nederland lijden zoude door nu tegen markt-prijs in te koopen waarop het tot inkoops-prijs geregtigd was; dat het voorregt van de meest begunstigde natien met betrekking tot de in- en uitgaande regten in Britsch-Indie, niet zeer aanzienlijk was, en wij namen deze gelegenheid waar, om het verschil op te merken tusschen de Nederlandsche en Britsche verordeningen te dien aanzien. Wij maakten echter ons dit gesprek ten nutte, om aan den Britschen Gevolmagtigde te doen doorstralen de geneigdheid die er van de Nederlandsche zijde was, om de Britsche Regering in hare oogmerken en verordeningen niet hinderlijk te zijn door het blijven staan op de wijze waarop die belangrijke regten tot 1795 waren uitgeoefend, maar om integendeel, door eene minnelijke schikking, daaraan eene andere wijziging te geven.

Ten aanzien der parelvisscherij op de kusten van Coromandel, wilde de Britsche Gevolmagtigde zich nog eenige nadere ophelderingen doen geven, alvorens zich daarover uit te laten.

Tot de overweging der politieke regten, politieke en commercieele betrekkingen overgaande, zoo kwam al aanstonds voor de aanspraak op Billiton. Hier meende de Britsche Gevolmagtigde zich te moeten vereenigen met het gevoelen, dat Billiton niet onder den afstand van Banca kon gerekend worden, zich vooral daarop grondende, dat Banca en Billiton uitdrukkelijk door den Sultan van Palembang aan het Britsch Gouvernement waren afgestaan, en dat in het traktaat van 1814 alleenlijk van Banca, niet van Billiton wierd melding gemaakt.

Wij kwamen nu terug op de redeneringen, hiervorens reeds opgegeven, en voegden daarbij, dat het niet uitdrukken van Billiton in dat traktaat, in waarheid geene andere reden kon hebben dan de weinige bekendheid der beide Hooge Contractanten over den waren stand van zaken, vroeger en later. Terwijl wij verder betoogden, dat Billiton aan den bezitter van Banca onontbeerlijk was, daar het andersins eene schuilplaats van zeeroovers en smokkelaars van Bancaasch tin zijn zou.

Vervolgens zijn wij gekomen tot de behandeling van een belangrijk punt, het in bezit nemen namelijk van Singa-Poura door de Britsche ambtenaren. Op het behouden van deze plaats wierd aangedrongen.

Wij hadden dus gelegenheid om, ter voldoening aan het 8ste artikel onzer Instructie, alle de omstandigheden van die gebeurtenissen naar waarheid open te leggen, en de dadelijke onmogelijkheid aan te toonen waarin het Nederlandsch Gouvernement zich bevond om in de aanhouding dier bezitneming toe te stemmen, daar het te dezen aankwam niet zoo zeer op het regt van Nederland of Groot-Brittannie, maar op dat van den Sultan van Lingen, Rhio etc., aan wien Nederland van alle tijden zijne vriendschap en bescherming verleend had, en die nu op nieuws de oude verbonden van vriendschap en alliance had vernieuwd, met uitzondering alleen dat daarbij nu het beginsel van een vrijen handel was aangenomen; dat dus het Nederlandsch Gouvernement niet kon instemmen, dat deze Vorst van een gedeelte zijner domeinen zoude verstoken worden, en dat wel op grond (gelijk de Heer Raffles had uitgedacht) dat niet Z. H. maar een ander de ware Souverein van dat Rijk zijn zoude, welk voorwendsel eindelijk ten noodzakelijken gevolge zou moeten hebben, dat de door ons erkende en nimmer betwiste Vorst, met wien de Britsche ambtenaren zelve verdragen gesloten en over den afstand van Singa-Poura gehandeld hadden, zelfs geene zekerheid nopens zijne andere bezittingen had.

Wij mogen met eenig vertrouwen zeggen, dat al wat wij te dezen aanvoerden op den Britschen Gevolmagtigde eenigen indruk maakte. Hij beantwoordde evenwel onze redeneringen met de aanmerking, dat het Gouvernement van Bengalen, in deszelfs laatste brieven, die zaak nog al uit een ander oogpunt had voorgedragen, en dat hij niet mogt ontveinzen, dat deze geheele zaak in de opinie van het Britsch publiek eenig gewigt verkregen had, hetgeen de zaak van eenen bijzonderen aard had doen worden. Wij beantwoordden deze zwarigheden met nader onze opgave op te helderen, en voegden daarbij, dat ook het Nederlandsch publiek over al het gebeurde in de Indische Zeeën een aandachtig oog geslagen had; wij deden voorts opmerken van hoe weinig belang die plaats voor de Britsche belangen in Indie was, en wij ontwikkelden eindelijk den geest die er in de Nederlandsche beheering in Indie, allerwege doorstraalde; wij deden zien dat Nederland geene andere plaatsen bezet had dan die te voren bezeten waren geweest, dat er alleenlijk dit merkbaar onderscheid bestond tusschen de vroegere en tegenwoordige bezittingen, dat toen alles uitsluiting ademde, gelijk dit

het systema was van alle andere volkeren en zelfs nu nog is, terwijl wij allerwege het voorbeeld geven van de opening van vrijen handel, zoodat alle vrees en ongerustheid in waarheid als ijdel moest worden beschouwd.

Na op deze wijze de gansche omvang der zaken voorloopig en onvervankelijk beredeneerd te hebben, zoo stelde de Britsche Gevolmagtigde voor of het niet raadzaam zijn zoude, dat wij ieder van zijne zijde een ontwerp van overeenkomst zouden stellen, aan elkander mededeelen en naar aanleiding daarvan de zaken verder behandelen.

Wij merkten aan, dat het voor ons moeijelijk zijn zoude zulk een ontwerp te schetsen, daar wij vooralsnog alleenlijk op onze regten konden blijven staan, maar dat wij volgaarne ter overweging zouden nemen zoodanige punten van schikking als ons van de Britsche zijde zouden worden voorgedragen. Het schetsen van zulk een ontwerp is daarna door den Britschen Gevolmagtigde aangenomen.

Op deze wijze hebben wij alzoo bereikt het oogmerk Zijner Majesteit, Die bij de inleiding van onze Instructie Hoogstdeszelfs verlangen heeft te kennen gegeven, dat wij de ouvertures en de middelen tot verevening der geschillen, van de Britsche zijde zouden afwachten.

Het ontwerp dat wij nu wachten, zal zekerlijk aanleiding geven tot eene meer bepaalde ontwikkeling en overweging van dit groote punt, waarop het te dezen aankomt, en ons tevens juister doen kennen, welke gedachten het Britsch cabinet te dezen voedt.

Wij willen dezen niet eindigen zonder Uwe Excellentie uitdrukkelijk te verklaren, dat de wijze waarop de onderhandelingen begonnen en tot nu voortgezet zijn, ons bij uitnemendheid geschikt voorkomt om zelfs de teederste en neteligste punten openhartiglijk en vertrouwelijk te behandelen.

Wij hebben de eer etc.„

Den 22 Julij.

Ontvangen van den Heer Canning het volgende privaat en confidentiëel stuk, om des noods te dienen tot een grondslag van verdere overweging [1]:

---

[1] Dit stuk was vergezeld van het navolgende schrijven:

My dear Baron Fagel,

I send according to my promise the „Projet de Convention„, though not, accor-

Art. 1.

The British Government disavow the retention, and confirm the retrocession to the Netherlands Government, of Padang, in the Island of Sumatra.

Art. 2.

The British Government renounce all claim to the Lampong territory, in the said Island.

Art. 3.

The British Government disavow the Treaties for surrender of territory to the British Government, made without authority by the Lieut.-Governor of Bencoolen with the Chiefs of Manangcabon etc. Tiga-Blas, in the said Island.

Art. 4.

The Island of Billiton having been ceded to the British Government expressly and by name together with the Island of Banca, "and *their* dependencies" in the year 1812, and not having been ceded to the Netherlands Government by the Convention of 13 August 1814, by which Banca was exchanged against Cochin, the British Government claim the Island of Billiton as their undoubted Territory. But the British Government nevertheless will consent to transfer the Island of Billiton to the Netherlands Government, provided that the Netherlands Government will engage not to interpose any obstacle to the Establishment of a British Factory at Singapore.

---

ding to my promise', within an hour after your leaving me: for the matter has grown under my hands and chiefly as you will observe to your advantage.

The Projet now contains suggestions upon I think all the points in discussion and such as upon all of them, I hope, tend to the reconcilement of differences.

I need not repeat the caution, under which I promised this communication, viz; that it is not to be taken as an official proposal, but as a grondwork for deliberation.

The Projet is in effect *double* for as much omitting the articles XI, XII et XVIII it would still be a whole; only without a proposed alternative.

Sending this communication so much later than I intended I can hardly believe that Mr. Elout and you will be prepared for a conference to morrow. But I am entirely at your service.

I have etc.

India Board, (*Get.*) CANNING.

July 22 1820, ½ p. m.

Art. 5.

On the same condition, the British Government will acknowledge the treaty recently concluded by the Netherlands Government with the Sultan of Rhio, to be valid and effectual.

Art. 6.

The British Government agree to recognize and respect the treaties, entered into since the Peace by the Netherlands Government with the chiefs of Banjermassin, Sambas, Pontiana and Mempauwa; such treaties having been communicated to the British Government and being found not to contain any article excluding British trade.

Art. 7.

The two Governments agree to communicate reciprocally to each other any treaty wich they may henceforth respectively make with any native Power in the Eastern Seas, and not to stipulate in any such treaty for the exclusion of the subjects of each other from the Ports of such native power.

Art. 8.

The two Governments engage not hereafter to exclude the subjects of each other from the commercial intercourse with any of their respective possessions in the Eastern Seas; and further, to place the subjects of each other in respect of trade at their respective possessions in those Seas, on the footing at least of the most favored nation.

Art. 9.

The two Governments agree to prohibit, each respectively, as well to their vessels of war as to their merchantmen, the use of the Flag of the other in the Eastern Seas, on any occasion or pretence whatever.

Art. 10.

The two Governments agree to nominate commissioners on each side, to determine the amount of the balance, due to the British Government upon a comparison and adjustment of the several claims and counterclaims arising out of the retrocession of Java and the other Dutch possessions in the Eastern Seas and on the Continent of Java.

Art. 11.

Nevertheless in order to avoid prolonged discussions upon that subject, the British Government is willing to receive in full satisfaction of such balance, the Island of Banca, and the small Factory of Fultah in Bengal.

Art. 12.

Upon the cession to the British Government of the Island of Banca by the Netherlands Government, the British Government will desist from the establishment of a Factory at Singapore.

Art. 13.

The British Government agree that at each of the periodical sales of opium in India, there shall be set apart for the agents of the Netherlands Government............ chests which shall be paid for at the average sale price.

Art. 14.

If any restrictions shall hereafter be imposed by the British Government in India upon the free exportation of salpetre, the subjects of the Netherlands Government shall notwithstanding such restriction, preserve the liberty of exporting that article to the extent of..... maunds.

Art. 15.

The British Government agree that the several Establishments and Factories of the Netherlands Government in the East Indias, shall be placed, in respect of internal Jurisdiction and Police, upon the footing upon which they respectively stood before the war in 1795 — provided that effectual measures be taken in concert with the British Government in India to prevent the harbouring of Criminals or Debtors who may seek refuge from the British territories, within such local jurisdictions.

Art. 16.

The Duties on importation or exportation of the several Dutch settlements; the Duties paid on the carriage of goods by land or sea from a British to a Dutch settlement; and the Duties paid on exports and imports, at a British port in Dutch bottoms shall be lowered, so as in

no case to be charged as more than double the amount of the duties paid by British subjects and on British bottoms.

In like manner, the Duties payable on importations and exportations at the Dutch ports in the East Indian Islands in British vessels, shall in no case be charged at more than double the amount of Duties paid on similar importation and exportations in Dutch vessels.

Art. 17.

A participation in the Pearl and Chauk Fishery near Tutticorin, shall be restored to the subjects of the Netherlands Government, precisely as it was held by them before the year 1795; and an account shall be rendered of what would have been their share of the produce of such Fishery since March 1818.

Art. 18.

It is understood and agreed however between the two Governments, that, in the event of the arrangement suggested in art. 11 being carried into effect, all pecuniary payments on account of the pearl fishery, shall be considered as satisfied up to the date of the present convention.

Art. 19.

The agreement concluded for one year between the Madras Government and the Netherlands Commissioners respecting the saltpans in .... is confirmed, and shall be renewed for a period of..... years.

Art. 20.

The British Government leave their claim for compensation for their property in slaves in the Island of Banda, upon condition that the Netherlands Government promise to take all measures for the improvement of the condition of these slaves, and engage not to establish Slave-Labour in any of their possessions in the East-India Islands in which it does not now exist.

Art. 21.

Upon the signature of this convention, in order to avoid umpleasant retrospects and personal recriminations, all that has passed in and respecting Palembang between the agents of the respective Governments whether personally or by correspondence, shall be buried in oblivion.

---

24 Julij.

Tegenwoordig de Heeren Canning, Fagel, Elout.

De onderscheiden artikelen vervat in het stuk onder de dagteekening van den 22 dezer, in dit verbaal opgeteekend, zijn onderling overwogen, waarna van wege de Nederlandsche Gevolmagtigden aan den Britschen Gevolmagtigde is toegezonden de volgende schets eener overeenkomst, om op gelijke wijze als het eerstgemelde te worden aangezien en behandeld als een privaat en confidentieel stuk:

„Afin de vuider les différends, qui se sont élévés entre les autorités locales et autres fonctionnaires publics dans l'étendue des Indes Orientales, et de cimenter sur des bases solides, dans ces parties du monde, la bonne intelligence qui règne entre les deux Gouvernemens, il est convenu, ainsi que suit:

Art. 1.

Le Gouvernement de la Grande Bretagne désavoue la conduite tenue par Ses agens dans les différentes parties de l'Archipel Indien, et reconnait les droits du Gouvernement des Pays-Bas sur les places et établissemens réoccupés par celui-ci en vertu et en consequence du traité conclu le 13 Août 1814, nommément sur ceux qui ont donné lieu à des altercations connues. Le Gouvernement Britannique s'engage à donner les ordres nécessaires pour l'évacuation de Singa-Poura.

Art. 2.

Pour terminer le différend survenu par rapport à Billiton, le Gouvernement Britannique cède le dit îlot au Gouvernement des Pays-Bas qui en échange, cède au premier la place de Fultha située au Continent des Indes.

Art. 3.

Les deux Gouvernements s'engagent à donner des ordres positifs pour évacuer et remettre les dites places sans délai, et afin que les questions latérales, qui pourraient s'elever contre toute attente, n'en rétardent pas l'exécution, il est enjoint de part et d'autre aux autorités locales d'en référer aux Gouvernements Européens.

Art. 4.

Les deux Gouvernements s'engagent à respecter mutuellement les traités faits ou à faire par l'un d'eux avec les Puissances Indigènes. Il est expressément convenu néanmoins que ces traités ne pourront contenir aucune stipulation tendante à exclure leurs sujets respectifs des ports des dites Puissances.

Art. 5.

Les deux Gouvernements s'engagent à ne pas exclure, dans l'avenir, les sujets de l'autre du commerce dans leurs possessions aux Indes Orientales, à l'exception des Isles Molucques, jusqu'à l'époque où le Gouvernement des Pays-Bas jugerait à propos d'abandonner le monopole des épiceries.

Les sujets respectifs seront en tous cas traités comme ceux de la nation la plus favorisée.

Art. 6.

Les Droits d'entrée et de sortie existant pour les marchandises transportées par mer ou par terre des établissemens Britanniques dans ceux du Gouvernement des Pays-Bas au continent des Indes — ainsi que les droits sur les marchandises importées ou exportées sur des bâtimens des sujets du Gouvernement des Pays-Bas dans les ports Britanniques, seront diminués, au point qu'en aucun cas ils ne pourront surpasser le double des droits dûs par des sujets ou vaisseaux Britanniques.

De même, les droits d'entrée et de sortie pour les sujets et vaisseaux Britanniques dans les différens ports Néerlandais dans l'Archipel Indien, ne pourront dans aucun cas, surmonter le double des droits dûs par les sujets et vaisseaux des Pays-Bas.

Art. 7.

Le Gouvernement Britannique rend aux divers établissements et factories appartenant au Gouvernement des Pays-Bas sur le continent des Indes, la jurisdiction et police internes, telles qu'elles ont été possédées avant 1795 — les deux Gouvernements s'engagent cependant à ne donner aucun asyle aux criminels ou débiteurs, sujets de l'autre, qui pourraient se réfugier chez eux.

Art. 8.

Les revenus et les dépenses des différentes places rendûes ou cédées, seront au profit et à la charge des Gouvernements respectifs, depuis l'époque de la reddition.

Art. 9.

Le Gouvernement des Pays-Bas acquiesce dans la vente des Domaines et les autres mesures prises par l'administration Britannique de Java, afin de retirer l'ancien papier de crédit à Batavia.

Le Gouvernement Britannique reconnoit le compte dressé et signé par le Lieut.-Gouverneur de Java en son Conseil et les Commissaires-Genéraux de S. M. le Roi des Pays-Bas en date du....

Le Gouvernement Britannique en outre s'engage à restituer la différence qui existoit entre la valeur des dits papiers au moment de la vente susmentionnée, avec la valeur pour laquelle ils ont été acceptés en payement, laquelle somme est fixée à.....

Le dit Gouvernement s'engage encore de faire valoir en compte une somme de..... retirée déjà de la circulation par l'ancien Gouvernement Hollandais, mais de nouveau émise par erreur.

Le Gouvernement des Pays-Bas renonce à la réclamation faite pour la restitution de la valeur des objets, qui se sont trouvés dans les magasins au moment de la conquête en 1810, mais qui étoient spécialement hypothèqués aux créanciers de l'Etat.

Art. 10.

Le Gouvernement Britannique reconnoit le droit de propriété qu'a le Gouvernement des Pays-Bas, sur les effets nommés *mortgage bonds* et résultés du papier émis par la chambre des Orphelins de Batavia, durant l'ancienne administration Hollandaise.

Art. 11.

Le Gouvernement Britannique renonce à toute réclamation faite sur la restitution des sommes payées pour la reprise des districts de Probolingo, Bezoeki et Panaroekan.

Art. 12.

Le Gouvernement Britannique s'engage à restituer au Gouvernement des Pays-Bas, la valeur des biens immeubles aliénés par les administra-

tions Britanniques; à l'exception des Domaines vendus, à l'égard desquels il est statué déjà à l'art. 9.

Le Gouvernement des Pays-Bas renonce à toute autre réclamation faite et résultant de la différence entre l'état des places au moment de la signature du traité 1814, avec celui existant au moment de la reddition des différents établissements.

Art. 13.

NB. Listes EE, FF, GG, HH.

Art. 14.

Le Gouvernement des Pays-Bas s'engage à restituer au Gouvernement Britannique, les dépenses de Batogadjo et Wayentoe, aux Molucques.

Le Gouvernement Britannique rénonce à la réclamation faite quant au petit nombre d'esclaves attachés à la culture des noix de muscade à Banda.

Art. 15.

Les deux Gouvernements s'engagent à payer les sommes qui peuvent être dues par l'un ou l'autre, tant en vertu des stipulations précédentes, que pour des objets cédés ou vendus réciproquement, de la manière suivante . . . .

Art. 16.

Etant reconnu de part et d'autre, que le système maintenant en vigueur dans l'empire Britannique de l'Inde, ne souffre pas l'exécution précise des droits et priviléges, dont jouissait ci-devant le Gouvernement des Pays-Bas, celui-ci, jaloux de contribuer autant que possible à ce qui peut favoriser l'interêt du Gouvernement Britannique, renonce à toute livraison de salpêtre et d'opium en nature. Le Gouvernement Britannique s'engage à payer pour l'abandon de ces droits et priviléges une somme de . . . . qui sera mise au compte précité, — ou bien une somme annuelle de . . . . dont le payement se fera sans interruption, même en temps de guerre.

Art. 17.

Le droit du Gouvernement des Pays-Bas sur la pêche de perles et sjangkos près de Tutucorin, lui sera rendu tel qu'il se trouvait en 1795; —

un compte sera dressé pour constater la part qui lui en revient depuis Mars 1818.

Art. 18.

La convention faite par le Gouvernement de Madras, et le Commissaire Néerlandais, relative aux salines, est approuvée; et elle sera renouvellée pour...

Art. 19.

La convention faite pour la somme à payer annuellement pour la cession de Bernagore, montante à .... est approuvée; — on pourrait comprendre cette petite somme dans celle stipulée pour l'opium etc.

Art. 20.

Il est stipulé de part et d'autre, que tous les différends à l'égard desquels il pourrait n'être pas statué dans cette convention, seront considérés nuls et comme non avenus.

Den 25 Julij.

Is goedgevonden den volgenden brief aan den Minister van Buitenlandsche Zaken te verzenden.

„Wij hebben de eer Uwe Excellentie te berigten, dat wij het ontwerp, waarvan wij in onzen vorigen gewag maakten, als een privaat en confidentiel stuk hebben ontvangen, en in eene zamenkomst op gisteren gehouden, tot den leiddraad onzer beraadslagingen gelegd. „Wij hebben nu ook van onze zijde een ontwerp gevormd, welke overweging nog heden ons zal bezig houden. Wij verzoeken, ons thans bij dit berigt te mogen bepalen, alzoo wij het geschikter vinden de opgekomene denkbeelden, ter vermijding van alle noodelooze omslachtigheid, niet aan te roeren, voor dat wij eenigzins verder gevorderd zullen zijn.

„Wij hebben de eer enz.”

Den 26 Julij.

Tegenwoordig de Heeren Canning, Fagel en Elout.

Bij de overweging der onderscheiden punten is door den Heer Canning voorgesteld de nuttigheid eener stellige bepaling, dat de wederzijdsche schepen van oorlog in geen geval den handel en vaart zouden

belemmeren, en is daar voorloopig in toegestemd en het volgende artikel ontworpen:

Article additionnel.

„Des ordres précis seront donnés à tout bâtiment de guerre, de respecter l'entière liberté de commerce, et de ne gêner en aucun cas la libre communication avec les ports des deux gouvernements respectifs aux Indes, ni avec ceux appartenant aux Nations Indigènes.

Les deux Gouvernements s'engagent de même à concourir efficacement pour réprimer les pirateries de quelques Princes et Nations Indigènes. Ils n'accorderont aucun asyle ni protection aux bâtiments faisant la piraterie, et ils ne permettront en aucun cas, que des bâtiments ou marchandises capturés par eux, soient introduits, déposés ou vendus dans aucune de leurs possessions dans l'Inde."

Voorts bepaaldelijk overwogen zijnde het plaats hebbende geschil over Singa-Poura, is, na wisseling van wederzijdsche bedenkingen, door den Heer Canning te kennen gegeven, dat er eene zwarigheid bestond om dit punt af te doen, voor dat nadere berigten van den Gouverneur-Generaal van Britsch Indie zouden zijn ingekomen; dat dien ten gevolge, de verdere onderhandelingen zouden dienen te worden uitgesteld tot dien tijd, ten zij men konde overeenkomen in een voorwaardelijk artikel, over hetwelk hij zijne gedachten zou laten gaan. — En is daarna door den gemelden Heer toegezonden het volgende [1]:

„Where as a British Establishment has been formed upon the „Island of Singapore, in virtue of a treaty concluded on the 6 of „Februarij 1819, between an agent of the British Government on the „one part, and Hussein Mahomed Shah, assuming to be the rightful „Sovereign of the kingdom of Johore, and Datoo Jummungong Sree „Maharajah Abdul Dahman, assuming to be the rightful chief of Singa„pore, on the other part; and whereas it is alleged by the Nether-

---

[1] Dit stuk werd vergezeld van het navolgend schrijven:

„This is the very utmost that we could do, under present circumstances. It gives you, as you see, all that you can want, *if you can can be sound.*

„And this we cannot do unless it is most liberally compensated on your part.

Very sincerely Yours,

July 26 1820. *Get.* CANNING.

„lands Government of Batavia, that the said Island of Singapore is a „dependency upon Malacca, and that neither Hussein Mahomed Shah, „nor Datoo Jummungong Sree Maharajah Abdul Rahman had any „lawful power to convey to the British Government the right of for- „ming an Establishment at Singapore; and whereas the Governor- „General of British India has, in consequence of a representation to „the effect above stated from the Netherlands Government of Batavia, „instituted an enquiry into the truth of these allegations: the British „Government engage to give instructions to the Governor-General in „Council of Bengal, that in case it shall be ascertained that these „allegations are true, the British Troops and Establishment shall be „withdrawn from the said Island of Singapore.

„It is agreed by the Netherlands Government that in such case the „treaty concluded on the 19th. of August 1818, in the name of „the British Government with Sultan Abdul Rahman whom the Nether- „lands Government represent as the lawful Sovereign of the Kingdom „of Johore, shall be acknowledged and respected by the Nether- „lands Government in so far as it stipulates for the admission of „British trade and navigation into the Ports subject to the said Sultan, „on the footing of the most favored nation.

„It is understood also that the Dutch agree, in such case, not to „erect fortifications on the Island of Singapore."

En is, na lezing en overweging van dat artikel, goedgevonden het onaannemelijke daarvan in de bijeenkomst op morgen, aan den Heer Canning aan te toonen, en tevens denzelven mede te deelen den brief door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie, op den 16 December 1819, over de zaken van Singapoura, aan den Britschen Gouverneur-Generaal geschreven, met de daarbij hoorende bijlagen, — al welke stukken Z. M.'s regt boven alle bedenking stellen.

Den 27 Julij.

Tegenwoordig als voren.

Na voorlezing van de missive van den Gouverneur-Generaal over Nederlandsch Indie, in het verbaal van gisteren aangehaald, is aan den Heer Canning medegedeeld, dat, èn de gronden in dit stuk vermeld, èn het weinige gevoegelijke van eene verwijzing ter beslissing aan

de onderhoorige Regeringen, de Nederlandsche Gevolmagtigden moesten doen huiverig zijn in het aannemen van het laatst gedaan voorstel.

De Heer Canning verklaart de zwarigheden te gevoelen, en hij gaf tevens te kennen, dat voorbehoudende zijne nadere en stellige gedachten, de nu gelezen stukken hem voorkwamen ons regt boven redelijke aanspraak te stellen. Dan hij volhardde steeds in het geuit gevoelen; nopens de onmogelijkheid om vóór het ontvangen van de meening des Britschen Gouverneur-Generaal over den nu voorgelezen brief, het geschilpunt hier stellig af te doen. Hij verzocht dat als nog zoude worden beproefd eenig verbeterd voorwaardelijk artikel te ontwerpen, en dat inmiddels de bovengemelde brief en stukken hem mogten worden gelaten, ten einde daarvan een afschrift te doen maken, waarin bewilligd wierd.

In den namiddag is nader van den Heer Canning ontvangen de volgende project-overeenkomst:

„The Britisch Government and the Government of the Netherlands being mutually desirous of settling and declaring the principles by which the commerce of the two Nations in the Eastern Seas, shall here after be regulated, with a view to the advantage of both — and of adjusting the differences which have arisen between the Governors and agents of the respective countries, concerning the relations of the two Crowns, and the interest of the subjects of each, in that part of the world; and the British Government being moreover solicitous to give effect, in the most liberal manner, to the provisions of the convention signed at London on the 13 August 1814, whereby the British Government agreed to restore certain Establishements and Factories to the Netherlands Government.....

Art. 1.

The two Governments engage for the future not to exclude the subjects of each other from trade with their respective possessions in the *Eastern-Seas;* and each to place the subjects of the other, as to such trade, upon the footing of the most favored nation.

Art. 2.

The Molucca Islands are excepted from the operation of the preceding

article, until the Netherlands Government shall think fit to abandon the monopoly of spices, but if the said Goverment shall, at any time, previous to such general abandonment, allow the subjects of any Power other than a native Asiatic Power, to carry on any commercial intercourse with the said Islands, the subjects of the British Government shall be admitted to such intercourse upon a footing precisely similar.

Art. 3.

The two Governments engage to communicate to each other, and mutually to respect, the treaties which have been or may be made by either with any native Power in the Eastern Seas; it being distinctly understood, that no treaty made by either party contains or shall contain any article, leading, either expressely, or by the imposition of unequal duties, to exclude the trade of the other party from the ports of Such native Power.

Art. 4.

Whereas a British Establishment has been formed upon the Island of Singapore, in virtue of a Treaty concluded on the 6th of February 1819, between an agent of the British Government on the one part, and Hussein Mahomed Shah, assuming to be the rigthful Sovereign of the kingdom of Johore, and Datoo Jummungung Sree Maharajah Abdul Rahman, assuming to be the rightful chief of Singapore, on the other part, and whereas it is alleged by the Netherlands Government of Batavia, that the said Island of Singapore is a dependency upon Malacca, and that neither Hussein Mahomed Shah, nor Datoo Jummungong Sree Maharajah Abdul Rahman has any lawful power to convey to the British Government the right of forming an Establishment at Singapore; — and whereas the Government General of British India has, in consequence of a representation to the effect above stated from the Netherlands Government of Batavia, instituted an enquiry into the truth of these allegations: the British Government engage to give instructions to the Governor General in Council of Bengal, that in case it shall be ascertained that these allegations are true, the British Troops and Establishment shall be withdrawn from the said Island of Singapore.

It is agreed by the Netherlands Government that in such case, the treaty concluded on 19th. of August 1818, in the name of the British

Government, with Sultan Abdul Rahman, whom the Netherlands Government represent as the lawful Sovereign of the kingdom of Johore, shall be acknowledged and respected by the Netherlands Government in so far as it stipulates for the admission of British trade and navigation into the Ports subject to the said Sultan on the footing of the most favored nation.

It is understood also that the Dutch agree, in such case, not to erect fortifications on the Island of Singapore.

Art. 5.

In this case also the two Governments engage to give directions to their respective officers in the East Indias, to communicate with each other for the purpose of agreeing upon some naval station, eastward of the streights of Malacca, fit for the harbouring and refitment of British ships of war and merchantmen, the occupation where of may not give ground for any contestation or interference.

Art. 6.

Should the Island Billiton not afford such a station, the British Government will cede that Island to the Netherlands Government in exchange for the Dutch Establishment at *Fultha and Calcapore* in Bengal which are, in that case, to be ceded to te British Government.

Art. 7.

Strict orders shall be given to all ships of war to respect the entire freedom of trade, and in no case to impede a free communication with the ports of the two Governments respectively in the Eastern Seas, or with the ports belonging to native Powers.

The two Governments engage in like manner to concur effectually in repressing the piracies of any native Princes or States in those Seas. They will not grant either asylum or protection to vessels engaged in piracy; and they will in no case permit the ships or merchandize captured by those vessels, to be introduced, deposited or sold in any of their possessions.

Art. 8.

In order to prevent mistakes and misunderstandings with the native

Powers, the two Governments agree to prohibit each respectively to their vessels of war the use of the flag of the other in the Eastern Seas, on any occasion or pretence whatsoever.

Art. 9.

The subjects of one Government shall not pay, upon importation and exportation at the ports of the other in the Eastern Seas, any duty at a rate beyond the double of that at which the subjects of the nation to which the Port belongs are charged.

The duties on importation or exportation now paid by the Dutch at their settlements on the continent of India; the duties paid on the carriage of goods, by land or sea, from a British to a Dutch settlement; and the Duties paid on exports and imports, at a British port on Dutch bottoms, shall be arranged so as in no case to be charged at more than double the amount of the Duties paid by British subjects and on British bottoms.

In regard to any article upon which no duty is imposed when imported or exported by the subjects or on the vessels of the nation to which the Ports belong, the duty charged upon the subjects or vessels of the other shall in no case exceed 2½ p. cent.

Art. 10.

The British Government agree that at each of the periodical sales of opium in India, there shall be set apart for the agents of the Netherlands Government .....

.. chests which shall be paid for at the average sale price.

Art. 11.

If any restrictions shall here after be imposed by the British Government in India, upon the free exportation of salpetre, the subjects of the Netherlands Government shall notwithstanding such restrictions, preserve the liberty of exporting that article to the extent of maunds....

Art. 12.

The agreement concluded for one year between the Indian Government and the Netherlands Commissioners, respective the saltpans in ..... is confirmed, and shall be renewed for a period of ..... years.

Art. 13.

A participation in the profits of the Pearl and Chank Fishery near Tutticorin, shall be restored to the subjects of the Netherlands Government and an account shall be rendered of what would have been their share of the produce of such fishery since March 1818.

Art. 14.

The British Government agree that the several Establishments and Factories of the Netherlands Government in the East Indias shall be placed, in respect of internal jurisdiction and police, upon the footing upon which they respectively stood before the war in 1795, provided that effectual measures be taken in concert with the British Government in India, to prevent the harbouring of criminals or debtors, who may seek refuge from the territories of the one within the jurisdiction of the other.

Art. 15.

The two Governments agree to nominate Commissioners on each side, to determine the amount of the balance due, upon a comparison and adjustment of the several claims and counterclaims, arising out of the retrocession of Java, and of the other Dutch possessions in the Eastern Seas, and on the Continent of India.

In order to facilitate as much as possible this adjustment, the two parties have agreed to certain principles by which the settlement of these accounts is to be regulated.

Art. 16.

The preceding articles shall continue in force for fourteen years from the signature of the present convention.

Art. 17.

It is agreed on both sides, that all differences which have arisen between the agents of the two Governments in the East Indies or Eastern Islands, respective which the present convention contains no stipulation, shall be considered as null, and buried in oblivion.

Den 28 Julij.

De volgende brief is aan den Minister van Buitenlandsche Zaken geschreven:

„De beide onderhandsche ontwerpen, van welke wij in onzen vorigen „gewag gemaakt hebben, zijn in onze dagelijksche bijeenkomsten het „onderwerp van gesprekken en overwegingen geweest, die evenwel tot „nog toe geen bepaald resultaat hebben opgeleverd. Die gesprekken „evenwel hebben ons met het oogpunt, waaruit de belangrijkste onder„werpen worden beschouwd van de Britsche zijde, bekend gemaakt, „en wij achten ons verpligt U E. hiervan eenige mededeeling te „doen.

„Het was te voorzien, dat de bezetting van Singa-Poura steeds „groote zwarigheden zou opleveren. Eene eerste gedachte van den „Britschen Gevolmagtigde was Billiton aan ons af te staan (waarvan „hier onder nader) mits het Nederlandsch Gouvernement zich niet ver„zette tegen het oprigten eener Britsche Factory op Singa-Poura. — Het „8ste artikel onzer Instructie was ons hier ten regel en wij hebben alle „de redeneringen bijgebragt die aan U. E. en bijzonder ook aan Z. E. „den Minister voor het openbare onderwijs, de nationale nijverheid en „de kolonien uit de stukken door het Nederlandsch-Indisch Gouver„nement naar het vaderland gezonden, overbekend zijn. — Wij hebben „ten sterkste aangedrongen op het regt van Z. M., op het regt van „den Sultan van het Rijk van Johoor etc. en op den nadeeligen in„vloed van zulk eene gebeurtenis in het algemeen; wij behoeven dit bij „deze niet te ontwikkelen. Reeds had onze mededeeling eenen merk„baren indruk gemaakt, en eene andere gedachte rees toen op, om in „de onderstelling van de hooge waarschijnlijkheid dat de Gouverneur„Generaal van Britsch-Indie door de nadere berigten hem door den „Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indie gezonden, volkomenlijk „zoude kunnen overtuigd worden van de verkeerde handelingen en ge„dragingen des Heeren Raffles, en van de wettigheid der Nederlandsche „aanspraken, om (zeggen wij) in die onderstelling een artikel in het „traktaat in te lasschen, bij hetwelk het Britsch Gouvernement zich „verbond hunnen Gouverneur-Generaal te bevelen de Britsche troepen „en de geheele bezetting van Singa-Poura terug te trekken, ingeval

„zoude worden bevonden dat de opgave van het Nederlandsch Gouver-„nement in Indie, der waarheid overeenkomstig was.

„Wij zenden U. E. hierbij het onderhands ontworpen artikel te dien „aanzien bij ons ontvangen.

„Wij waren beiden zonder lang beraad van gevoelen, dat het voor „ons onmogelijk was dit voorstel aan te nemen. — Het was toch niet „het Bataviaasch Gouvernement dat de te dezen geopperde gedachten „omtrent Nederlandsch regt voedde, het was Z. M. zelve die daarvan „overtuigd was, die geen meer inlichtingen noodig had; de zaak was „(als wij ons zoo mogen uitdrukken) dus voor ons voldongen, en wij „mogten uit dien hoofde zoo min als uit aanmerking van het onvoegelijke „eener zoodanige handeling, toetreden tot eene bepaling, bij welke de „Souvereinen in Europa eene zaak lieten afhangen van de beslissing „hunner onderhoorige Regeringen in Indie, bij welke vooral Z. M. „onze Koning zijn onbetwistbaar regt en dat zijner bondgenooten in „Indie, aan zulk een nader onderzoek en beslissing onderwierp.

„Wij gaan met stilzwijgen het overige gedeelte van dat voorstel „voorbij, welk ons ook niet aannemelijk voorkwam.

„Gisteren hierover bepaaldelijk zullende handelen, lazen wij den „Britschen Gevolmagtigde voor den brief dien de Gouverneur-Generaal „van der Capellen op den 19den December aan den Gouverneur-„Generaal van Britsch-Indie had geschreven, en welks verstandige, „beredeneerde en krachtige inhoud, gestaafd door bijgevoegde stukken „ons voorkwam dat indruk moest maken. Wij hebben dan ook ons „niet bedrogen: na de lezing merkten wij aan, dat wij geen beter „antwoord op het gedaan voorstel konden geven dan waartoe die brief „zelve aanleiding gaf. — Het wederantwoord was voor ons wel niet vol-„doende, maar wij moeten regt doen aan de openhartige wijze waarop „de Heer Canning ons te kennen gaf, dat naar zijn persoonlijk ge-„voelen, de stukken hem nu bekend gemaakt, onze aanspraak boven „redelijke bedenking stelden, maar hij bragt tevens bij de onmogelijkheid „dat het Britsch Gouvernement hier die zaak zoude afdoen, zonder ook „op de laatste stukken het gevoelen van den Britschen Gouverneur-„Generaal te vernemen, hetwelk naar de gewone berekening niet langer „dan een paar maanden kon uitblijven. Hij dacht dat een tegengesteld „gedrag dien hoogen ambtenaar welligt in onaangenaamheden zoude

„kunnen wikkelen. De Heer Canning trad in bijzonderheden, tot „welker mededeeling aan ons hij zekerlijk niet gehouden was; hij be- „sloot dus met het gevoelen, dat of de conferentien moesten worden „uitgesteld tot dat nadere berigten uit Britsch-Indie zouden ontvangen „zijn, of wel dat het door hem voorgeslagen of eenig ander verbeterd „en van de bestaande zwarigheid gezuiverd artikel in de overeenkomst „zoude worden gelascht; hij verzocht ons daaromtrent onze gedachten „te laten gaan. Wij konden dit niet afslaan, maar wij ontveinsden hem „niet, dat wij daartoe weinig kans zagen, en ook nu nog is dit ons „hoogst moeijelijk voorgekomen. Het kan ons niet dan aangenaam zijn „hieromtrent eenige wenken te ontfangen. De noodzakelijkheid eener „afdoening van zaken, de waarschijnlijkheid dat de Britsche Gouverneur- „Generaal overtuigd zal wezen, staan aan de eene; de mogelijkheid „van het tegendeel en het zonderlinge van zulk eene voorwaardelijke „overeenkomst, staan aan de andere zijde.

„Billiton is een andere steen des aanstoots, welke zoo ligt niet te „verzetten schijnt, als wij te voren dachten en art. 4 onzer Instructie „onderstelt.

„Wij hebben in onzen brief van 20 Julij de deswegens aangevoerde „redeneringen medegedeeld. Om echter zoo veel mogelijk alle nutte- „looze geschillen af te snijden, meenden wij een middel gevonden te „hebben, om Billiton te behouden en daarom is het toch maar nu te „doen. De Britsche Gevolmagtigde namelijk had weder ter bane ge- „bragt het voorstel van het Bengaalsch Gouvernement om Fultha, aan „de rivier Hooghly liggende, aan Engeland af te staan; hij had dit „met iets anders verbonden. Nu stelden wij voor, om Billiton voor „Fultha te verruilen. Dit is wel van de Engelsche zijde niet afge- „slagen, maar met een geheel nieuw punt verbonden, op hetwelk wij „Uwer Excellentie's aandacht verzoeken.

„In de onderstelling dat Singa-Poura aan het Nederlandsch Gouver- „nement blijft, draagt men voor, dat de beide Gouvernementen de „wederzijdsche Indische besturen last geven zouden, om met elkander „overeen te komen tot het uitzoeken van een *„naval Station Eastward „of the Streights of Malacca fit for the harbouring and refitment of „British ships of war and merchantmen, the occupation where of may „not give a ground for any contestation or interference.„*

„En hier wordt dan bijgevoegd, dat, zoo Billiton daartoe geene „geschikte plaats mogt geoordeeld worden, dan èn Fultha èn Calcapora „in Bengalen tegen Billiton in ruiling zouden gegeven worden. Dit „punt is ons eerst gisteren na de bijeenkomst medegedeeld en dus nog „geen onderwerp van gesprek geweest.

„Wij zullen er op antwoorden, dat onze werven op Java ten dienst „zijn, dat zoodanige bezetting de zekere en voortdurende aanleiding „tot nieuwe geschillen geven zou, en dat wij de ruiling van Billiton „tegen Fultha in onze onvervankelijke gesprekken enkel hadden voor-„geslagen om alle noodelooze twisten af te snijden, maar dat wij er „verre van af zijn om ons regt op Billiton op te geven. — Voorts zal „welligt de voorgestelde ruiling der twee genoemde plaatsen aanleiding „geven om aan art. 9 onzer Instructie te voldoen, waartoe wij meenen „dat de tijd tot nu niet gekomen is.

„Het behoeft geen betoog, dat, zoo wij alleen op ons belang en „onze rust letten, de bezetting van Singa-Poura minder bedenking op-„levert dan eene inrigting op Billiton; terwijl ons dit voorts van belang „voorkomt, dat dit traktaat nu alle geschillen afsnijdt en niet door „nieuwe onzekerheden en voorwaarden geschillen doet geboren worden.

„Nog een ander geheel nieuw punt is ons voorgedragen, dat namelijk „door de beide Gouvernementen aan hunne oorlogschepen in de Indi-„sche Zeeën zoude worden verboden het gebruik van de vlag der andere „Natie, onder wat voorwendsel en bij welke gelegenheid ook.

„Wij hebben daarop geantwoord, dat dit buiten onzen last en onze „commissie was; dat wij geene redenen zagen, waarom dit algemeen „gebruik der oorlogschepen in die Zeeën minder dan in andere zoude „worden geduld; dat, zoo er een ons onbekend geval bestond, gelijk „de Heer Canning ons te kennen gaf, hetwelk eene schikking verkies-„selijk maakte, die nieuwigheid een op zich zelf staand punt van over-„weging diende uit te maken, maar dat deze verklaring in dit traktaat „geene plaats kon vinden.

„Het is belangrijk dat UE. hiervan kennis draagt, en wij wenschen „ook omtrent dit en het vorige punt eenige wenken te ontfangen. Wij „sparen de behandeling der overige punten tot eene volgende gelegen-„heid.„

28 Julij.

Tegenwoordig als voren.

Door den Heer Canning is bij de teruggave van den meergemelden brief van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie nader zijn persoonlijk gevoelen geuit omtrent de zaak van Singa-Poura, hierop nederkomende, dat èn de betrekking van Singa-Poura tot het Rijk van Johoor èn de wettige aanspraak van den thans regerenden Sultan van Rhio enz. tot de souvereiniteit, hem bewezen voorkwamen, voor zoo verre hij uit de hem medegedeelde stukken zulks kon beoordeelen: dat hij daarentegen die bedenking had, of niet de verklaring van den Gouverneur van Malakka, Couperus, in der tijd het regt van Nederland verzwakt had. — Het een en ander is daarna geworden het onderwerp van een vertrouwelijk gesprek, in hetwelk alle de omstandigheden zijn aangevoerd, die ten betoog van Nederlands regt strekken.

Op nieuw overwogen zijnde wat in den onzekeren stand van het geschil over Singa-Poura zoude kunnen gedaan worden tot bespoediging der zaak, is, onder voorbehoud steeds eener proeve tot het stellen van een voorwaardelijk artikel, waarvan in de vroegere bijeenkomst is melding gemaakt, beslist het laatst gesteld ontwerp artikelsgewijs te overwegen.

Is voorts door den Heer Canning de bedenking geopperd, of het ook verkiesselijk zijn zoude zoodanige punten, omtrent welke eene wederzijdsche verklaring mogt noodig geoordeeld worden, en die echter niet gevoegelijk in het te sluiten traktaat zelve schijnen geplaatst te kunnen worden, met gemeen overleg te behandelen, bij wijze van gezamenlijk opgemaakte en onderling gewisselde nota's; als daar zijn: de afkeuring van het gebeurde te Padang, in de Lampongs, Palembang enz., de wederzijdsche bepalingen omtrent den geest en de strekking van de wederkeerige Indische betrekkingen, en wat van dien aard meer zoude kunnen in aanmerking komen.

Is na deliberatie goedgevonden dit te beproeven. Daarna is het reeds gemelde ontwerp in overweging genomen, en op eene bedenking dezerzijde, bijzonderlijk op het laatste gedeelte der inleiding, besloten, dat deze inleiding eerst zou worden opgemaakt, nadat alle de artikelen zelven zouden zijn overwogen en bepaald.

---

29 Julij.

Tegenwoordig de Heeren Lord Castlereagh, Canning, Baron Fagel en Elout.

In aanmerking genomen zijnde de zwarigheden, die er bestaan tegen het sluiten eener voorwaardelijke overeenkomst, waarvan in vorige aanteekeningen is melding gemaakt, en door de Britsche Gevolmagtigden verklaard zijnde, dat zij ten aanzien van het verschil over Singa-Poura tot geen bepaald besluit konden komen, voor dat zouden zijn ontfangen de berigten van den Gouverneur-Generaal van Britsch Indie over den laatsten brief van den Nederlandschen Gouverneur-Generaal, geschreven op 16 December 1816:

Zoo is besloten de verdere deliberatien op dat punt vooralsnog aan te houden, doch voorloopig met de behandeling der andere ontworpen artikelen van het dikwijls genoemd ontwerp voort te gaan.

Daarna is door Lord Castlereagh aangedrongen op de noodzakelijkheid, dat Engeland bezit had van een bepaald punt in den Indischen Archipel; immers dat het regt daartoe hun van onze zijde wierd erkend, en dat in de Nederlandsche bezittingen Britsche Consuls zouden kunnen geplaatst worden, ten einde alzoo de Britsche commercieele belangen zouden worden gewaarborgd.

Er zijn over dit punt eenige gesprekken gehouden, welke zullen worden ontwikkeld in den brief, aan den Minister van Buitenlandsche Zaken te schrijven, waartoe te dezen kortheidshalve wordt verwezen, zoo wel als tot het gedeelte diens briefs, dat handelt over de behandeling der ontworpen artikelen; waarmede, nadat gemelde Lord zich had verwijderd, een aanvang genomen is. En is de verdere Conferentie uitgesteld tot 1 Augustus.

Is ontvangen de volgende Missive, van den Minister van Buitenlandsche Zaken geschreven op 25 dezer, luidende aldus:

„Uwer Excellenties belangrijke Depêche van 21 dezer is mij reeds „Zondag geworden en is vervolgens gisteren aan Zijne Majesteit opge„zonden. — De loop, die de onderhandeling, aan UU EE. toever„trouwd, tot nu toe genomen heeft, schijnt vertrouwelijk te zijn, en „het vervolg zal ontwikkelen wat wij te verwachten hebben.„

(*Get.*) VAN NAGELL.

1 Augustus.

De volgende Missive is aan den Minister van Buitenlandsche Zaken verzonden:

„Wij hebben de eer U E. bij dezen verslag te doen van het ver„handelde tusschen de Britsche Gevolmagtigden en ons zelven, na het „afzenden van onzen vorigen brief, en bepaaldelijk ook in de laatst „gehouden bijeenkomst op den 29 der vorige maand. Lord Castlereagh „was daarbij tegenwoordig.

„Men sprak op nieuw over de onmogelijkheid, waarin het Britsche „Ministerie was om zich over Singa-Poura bepaaldelijk uit te laten, „voor dat zouden zijn ontfangen de berigten van den Gouverneur-„Generaal over Britsch Indie over den laatsten brief, hem op 16 De„cember 1819 door den Nederlandschen Gouverneur-Generaal geschre„ven. — De Heer Canning had ons daags te voren gezegd, dat hij, „na dien brief nogmaals met aandacht gelezen te hebben, voor zich „zelven overtuigd was, dat Singa-Poura tot het Rijk van Johore be„hoorde, en dat de tegenwoordig regerende Sultan van Rhio, Lingen „enz. de wettige Souverein was; maar dat hij daarentegen bedenking „voedde, of niet het gedrag van den Gouverneur van Malakka, Cou„perus, in 1795, en diens verklaring aan de Britsche autoriteiten van „dien tijd, dat Rhio was opgegeven, Nederlands regt op die streken „verzwakt had.

„Wij hebben wel alle de redeneringen bijgebragt, die, getrokken „uit de omstandigheden van dien tijd, en uit de ophelderingen, welke „de persoonlijke kennis, die de tweede ondergeteekende had, en de „berigten van den Gouverneur-Generaal Van der Capellen ons aan de „hand gaven, naar ons inzien de zaak ten onzen voordeele beslisten; „maar hoedanig ook de indruk moge geweest zijn, die dit alles op de „Britsche Gevolmagtigden gemaakt heeft, hun vast besluit, om niets „te beslissen vóór de ontfangst van nadere tijding uit Bengalen, belet „de afdoening; en daar wij bij voortduring in een zoogenoemd voor„waardelijk artikel, waarvan wij in onzen vorigen gewaagden, de „grootste bedenking zagen, bleef er niets over, dan de verdere behan„deling uit te stellen tot nadere aanmaning van de Britsche zijde, „terwijl men vertrouwde, dat na verloop van een paar maanden de „verwacht wordende brieven zouden zijn aangekomen.

„Om evenwel den tijd, die van nu tot aan het voorgenomen vertrek „van den Heer Canning naar Italien overbleef, niet onnut te doen „voorbijgaan, wierd besloten voort te gaan met de behandeling der „andere punten, die overwogen moesten worden, en zulks in het „onderstelde, doch van de Britsche zijde nog niet geheel toegegeven „geval, dat Singa-Poura door de Engelschen zoude worden opgebroken.

„Lord Castlereagh gaf daarna te kennen, hoezeer de Britsche han„delaren alhier het oog gevestigd hadden op den handel in de Indische „Zeeën, en bij hen een denkbeeld heerschte van de noodzakelijkheid, „dat Engeland in die wijd uitgestrekte ruimten een vast punt had en „dat voorts Engelsche commercieele agenten of consuls in de Neder„landsche bezittingen, vooral op Java, wierden aangesteld, ten einde „alzoo de handel zelve zekere vastheid en waarborg zoude hebben. — „Dit wierd aangedrongen door de aanmerking, dat, naar de gedachte „van het Bengaalsch Gouvernement (in de laatste brieven over Singa„Poura doorstralende) het Nederlandsch-Indisch Bestuur zich eene uit„sluitende magt over den Indischen Archipel scheen aan te matigen. „Het is U E. uit onzen brief van 21 Julij bekend, dat reeds de Heer „Canning in het algemeen zich hierover had uitgelaten, en wat wij „hierop kortelijk antwoordden; nu was de gelegenheid daar om zulks „nog meer te ontwikkelen.

„Wij merkten al aanstonds aan, dat het buiten onzen kring was te „beoordeelen wat het Britsch belang ten aanzien van de eerste stelling „medebragt — dat wij alleenlijk moesten aanmerken, dat èn Bencoelèn „èn Pulo-Pinang in die streken aan Engeland behoorden, en dat wij „ons niet verzet hadden tegen de onderhandelingen, welke door den „Heer Raffles met den Koning van Atchien en anderen volgens de open„bare geruchten waren getroffen of aangevangen. — Dan noch Ben„coelen, noch Pulo-Pinang schenen aan het oogmerk te beantwoorden, „en aan de aangehaalde onderhandelingen scheen men ook niet veel te „hechten. U E. gelieve bij dit alles te vergelijken wat wij in onzen „vorigen op het artikel van Billiton mededeelden, en wat hieronder bij „de behandeling van zekere punten van de ontworpen overeenkomst zal „gezegd worden.

„Ten aanzien van het plaatsen van commercieele agenten of consuls, „merkten wij aan, dat hierdoor geen nut voor de handelaren zoude

„ worden aangebragt, gelijk door eene commissie van kooplieden op „ Java, waaronder ook Britsche, aan Commissarissen-generaal over „ Nederl. Indie in der tijd rondelijk was verklaard: dat in waarheid de „ handel en handelaren in Nederl. Indie de meest mogelijke vrijheid en „ de daarmede overeenkomstige bescherming genoten, en dat de inrig- „ tingen daar ten gevolge hadden, dat de Gouverneur-Generaal voor „ elk steeds toegankelijk is; dat er nooit eenige klagten gehoord, of „ reden van ontevredenheid gegeven zijn, en dat bij het noodelooze „ dus van het voorgestelde, nu eene andere gewigtige bedenking kwam, „ de vrees namelijk, dat gelijk de ondervinding sulks reeds in de Indische „ Zeeën had bewezen, met der tijd die agenten, wel verre van tot het „ behoud der eensgezindheid tusschen beide Gouvernementen mede te „ werken, juist de middeloorzaken van verwijdering en verschil zouden „ worden. Ook dit wierd van wederzijden ontwikkeld, en het gesprek „ wierd afgebroken door deze aanmerking van de Britsche zijde, dat het „ niet zoo zeer was de dadelijke toepassing en uitvoering der beide nu „ gewilde punten, maar het regt zelve dat men bedoelde, en dat welligt „ de erkenning van dat regt genoeg zoude zijn om de handelaren ge- „ rust te stellen.

„ Wij hebben voorts niet onbeantwoord gelaten de opvatting als „ wilde Nederland zich een uitsluitend regt aanmatigen op den Indi- „ schen Archipel, maar wij hebben in den geest van art. 9 en 10 onzer „ Instructie, dat alles uiteengezet, wat tot betoog dienen konde, en dit „ zelfs met de kaart in de hand opgehelderd. Deze gesprekken, vooral „ het laatste gedeelte, gaf aanleiding om terug te komen tot eene ge- „ dachte reeds vroeger door den Heer Canning geopperd, en hier op „ nederkomende, dat het verkieselijk scheen zoodanige punten, omtrent „ welke eene wederzijdsche verklaring mogt noodig geoordeeld, en die „ echter niet gevoegelijk in het te sluiten tractaat zelve schijnen ge- „ plaatst te kunnen worden, met gemeen overleg te behandelen in ge- „ zamenlijk opgemaakte en onderling gewisselde nota's; als daar zijn: „ de afkeuring van het gebeurde te Padang, in de Lampongs, Palem- „ bang, de wederzijdsche verklaringen omtrent den geest en de strek- „ king van de wederkeerige Indische betrekkingen, en wat van dien „ aard meer zoude kunnen in aanmerking komen. Er wierd na delibe- „ ratie goedgevonden dit voorloopig te beproeven.

„Na het vertrek van Lord Castlereagh zijn de deliberatien voortge„zet over de onderscheiden artikelen van het laatste ontwerp ons door „den Heer Canning medegedeeld.

„Over de inleiding van dat ontworpen tractaat wierden door ons „eenige bedenkingen geopperd, die ten gevolge hadden het besluit om „eerst de overeenkomst zelve na te gaan.

„Het eerste artikel hield in eene bepaling omtrent eene wederkeerige „vrijheid van vaart en handel. Daar echter de Engelsche uitdrukking „zich bepaalde tot *the Eastern Seas*, is op onze aanmerking overeen„gekomen, dat er zoude gesproken worden van den Indischen Archipel „en van het Vaste Land van Indie. Voorts zoude daarbij gevoegd „worden de bepaling, dat die vaart en handel vrij zijn zouden, mits „zich houdende aan de plaatselijke verordeningen.

„In het tweede artikel zijn van die vrije vaart uitgesloten de Mo„lukken, zoo lang het Nederlandsch Gouvernement goed zal oordee„len de teelt en den handel der specerijen aan zich te houden, ge„lijk art. 11 onzer instructie ons oplegt.

„Het derde artikel zou het volgende inhouden:

„The two Governments engage to communicate to each other and „mutually to respect the treaties which have been made or may here„after be made by either with any native power in the Eastern „Seas, it being distinctly understood, that no such treaty contains or „shall contain any article tending either expressly, or by the imposition „of unequal duties to exclude the trade of the other party from the „ports of such native power.”

„Wij vinden in dit artikel geene bedenking — de mededeeling der „tractaten, wordt zij wederzijdsch gedaan, schijnt veel nuttigheid te „hebben, gelijk het Nederlandsch Indische Gouvernement dan ook „geene de minste zwarigheid gemaakt heeft, om dezelve ter bevestiging „van het door hen beweerde in der tijd aan het Bengaalsche Gouver„nement mede te deelen, en de vrijheid van handel is bij alle de trac„taten door het Nederlandsch Bestuur gemaakt, erkend en daargesteld. „Zoo is ook veelal, zelfs in de Nederlandsche bezittingen van Malacca „alle onderscheid van regten tusschen vreemde en Nederlandsche sche„pen opgeheven ten einde den bloei dier plaatsen te bevorderen. Wij „mogen hierbij voegen, dat zoo op Java een ander stelsel is gevolgd

„en verder, naar aanleiding van de nadere artikelen, kan en moet „blijven gevolgd, zulks op de plaatsen waarvan in dit art. gehandeld „wordt, zoo veel te minder noodig is, daar dezelve door schepen uit „Nederland niet zoo bezocht worden.

„Er is nog wel in bedenking gekomen of men bij dit artikel zoude „voegen de bepaling, dat geen der beide Mogendheden verbindtenissen „zou aangaan met de inlandsche Vorsten of Volkeren, waarmede de „andere reeds verbonden was; dan men heeft gemeend, dat eene zoo„danige bepaling in een openbaar tractaat welligt tot verkeerde gedach„ten en stappen van andere Mogendheden aanleiding zoude kunnen „geven.

„Het vierde artikel hetwelk bij den vorigen brief aan U E. is be„kend gemaakt, handelt over Singa-Poura, en is dus nu niet aan„geroerd.

„Het vijfde artikel handelende over het uitzoeken van een „naval „station„ het welk almede aan U E. uit dien brief bekend is, is van „de Britsche zijde ingetrokken, terwijl het zesde, handelende over de „ruiling van Billiton tegen Fultha en Calcapore, door ons beantwoord „is, gelijk wij in den meergemelden brief schreven het te zullen beant„woorden.

„Dit artikel heeft ons ook wezentlijk aanleiding gegeven om te „spreken over de ruiling, waarvan art. 7 onzer Instructie gewag „maakt.

„Wij merkten namelijk aan, dat die gestadige voorstelling tot af„stand dan van deze, dan van gene plaats, de zaken in onzekerheid „hielden; dat wij wel inzagen hoe belangrijk het voor Engeland was „in hunne regering op het vaste land van Indie zoo weinig mogelijk „hinder te ontmoeten, en dat wij dus open waren voor een meer al„gemeen voorstel, zoo ons voordeelige voorwaarden wierden aangeboden; „dat wij alleen daarin moeijelijkheid zagen, omdat Engeland ons eigen„lijk niets naamwaardig konde afstaan. De Heer Canning merkte op, „dat welligt Benkoelen in aanmerking zoude komen; maar wij bleven „niet in gebreke te antwoorden, dat Bencoelen voor Nederland geene „stellige voordeelen aanbood; dat die bezitting alleen negatief, en in „zoo verre als eenigzins, nuttig zoude kunnen worden beschouwd, omdat „het dan alle botsing met de Lampongs en Palembang weg zou nemen.

„De Heer Canning bragt toen een ander denkbeeld te berde, om „namelijk onze bezittingen op de vaste wal van Indie af te staan, „voor de som die, naar zijn oordeel, toch bij het sluiten der reke- „ningen aan Engeland door ons zoude dienen te worden betaald. Wij „bragten tegen de laatste gedachte onze twijfeling bij, en merkten „voorts op, dat zoo al dit het geval mogt zijn, Nederland die som „liever zoude betalen, dan voor gelden uit geheele andere oorzaken „spruitende, die bezittingen over te dragen; doch dat mogelijk ter „afsnijding van alle de geschillen over de regten en voorregten van „visscherij, opium, salpeter enz. de afstand van die plaatsen met die „regten tegen eene behoorlijke schadeloosstelling zoude kunnen in aan- „merking komen. — Dit punt is nu nog onbeslist gebleven.

„Tot beveiliging van den vrijen vaart en handel dient het volgende „7de artikel, waartegen wij geene bedenkingen hebben, behelzende het- „zelve een last aan civiele en militaire autoriteiten, zoowel als aan alle „oorlogsvaartuigen om die vrije vaart niet te hinderen, maar te be- „schermen.

„Het achtste artikel houdt in eene onderlinge verbindtenis, om de „rooverijen tegen te gaan, aan de zeeroovers geen bescherming of „verblijf toe te staan en niet te gedoogen dat de geroofde goederen „worden ingevoerd, bewaard of verkocht in de wederzijdsche bezittingen.

„Hierbij wierd van de Britsche zijde weder gevoegd het verbod dat „geen oorlogsvaartuigen in de Indische Zeeën van de wederzijdsche vlag „gebruik zouden mogen maken: welk artikel wij evenwel op gronden, in „onzen vorigen brief vermeld, hebben aangehouden.

„Het negende artikel handelt over de in- en uitgaande regten; dan „hieromtrent zijn nog eenige bedenkingen overgebleven. De overige ont- „worpen artikelen staan in verband met de andere regten waarvan hier- „voren is melding gemaakt, of met de voorbijgaande geldelijke punten, „met welker overweging men van de Britsche zijde nog bezig is.

„Er was ook van de Britsche zijde voorgeslagen om het te sluiten „tractaat kracht te geven voor 14 jaren, omdat dan het octrooy van „de Britsche Oost-Indische Compagnie een einde neemt, zoo het niet „vernieuwd wordt; dan op de aanmerking, dat tusschen het een en „ander ten minste voor zoo verre het Nederlandsche regt betreft, geen „verband bestaat, is hier van afgezien.

„Wij hebben heden weder eene bijeenkomst, en zullen daarmede „voortgaan tot het vertrek van den Heer Canning, wij voorzien alzoo „dat deze voorloopige onderhandelingen nog in deze week eindigen „zullen.

„Uwer Excellentie depêche van 25 ll., houdende kennisgeving van „de ontfangst van onzen brief van 21 Julij, is ons wel geworden.„

---

4 Augustus.

Tegenwoordig de Heeren Canning, Fagel, Elout.

Is door den Heer Canning voorgelezen de volgende nota:

Their Excellencies the Plenipotentiaries of His Majesty the King of the Netherlands, having communicated to the undersigned Plenipotentiaries on the part of His Brittannic Majesty, the copy of a most important Despatch relative to the Island of Singapore, addressed in the month of December last, by the Baron Van der Capellen, Governor General of the Netherland Possessions in the East, to the Marquess of Hastings, Governor General of British India, of the contents of which Despatch the undersigned had no previous knowledge, — it becomes necessary to wait for the report of Lord Hastings upon that Despatch, before the conferences between the undersigned and their Excellencies the Plenipotentiaries of His Majesty the King of the Netherlands can be brought to a conclusion.

The undersigned will be prepared to resume those conferences so soon as they shall be in possession of the Governor General's Report; which may be expected in the month of October.

In the meantime it is satisfactory to review the advance which has been made in these conferences, not only towards a settlement of misunderstandings, but towards an agreement upon principles; and to consign to this less ostensible form of ministerial notes, those reciprocal desavowals and declarations, which it may not be necessary or expedient to record in a treaty.

The frank and prompt desavowal by the Government General of British India of the unfriendly acts of the Lieutenant-Governor of Bencoolen, cannot but have conveyed to the mind of His Majesty the King

of the Netherlands, an assurance of the entire indisposition of the British Government to trench upon the rights of His Britannic Majesty's Ally; or even to create any embarrassement to the Netherland Interests in the Eastern Seas. Those disavowals, are here distinctly confirmed.

The delay in restoring Padang is admitted to have been contrary to the just rights of the Netherland Government. The occupation of Lampong is declared to have been properly relinquished. Upon the hostile interference at Palembang it is less necessary to pronounce a formal opinion, because in that case the Netherland Government took redress into their own hands. The abrogation of the Governor General of the treaties entered into with certain Chiefs in the interior of Sumatra, is also confirmed. Those treaties were not abrogated in consequence of any remonstrance, or in deference to any clains on the part of the Government of the Netherlands but simply on account of the absence of authority on the part of the negociation. The confirmation however of the Governor-General in this instance, furnishes sufficient proof, how little the British Government is disposed to extend its possessions in that part of the world (even where there are no conflicting rights to obstruct such extension) for the mere sake of territorial aggrandizement.

It has been ascertained, on the other hand, that the Government of the Netherlands distinctly and solemnly disclaim any design on their part to aim either at political supremacy or at commercial monopoly in the Eastern Archipelago.

They deny that any treaties have been made by them with native Powers other than for the renewal of connections which subsisted, at the period when the Dutch were deprived by the war of their possessions in the Eastern Archipelago, with Powers at that time considered and admitted to be actual dependencies of those possessions. They declare that in no treaty which they have renewed since the Peace, is there any article excluding the trade of British subjects from the Ports of native Powers — and they profess their willingness to enter into stipulations for the future, which shall preclude either the admission of any such article into any treaties which may be made by them here after, or the adoption of such a principle at their own Ports. They profess to look for nothing but reciprocal indulgences, and the most perfect free-

dom of trade between the subjects of the two Crowns, and their respective Dependencies in that part of the world.

If the undersigned have rightly understood and correctly described the intentions of the Netherland Government as declared by their Excellencies the Plenipotentiaries of the King of the Netherlands, they trust that a foundation has been laid in these conferences for an arrangement calculated to insure a lasting harmony between the two Governments in the East: and they look forward with satisfaction to the completion of such an arrangement when the arrival of the expected information on the points still in discussion shall enable them to meet again.

The undersigned avail themselves of the opportunity to request that the Plenipotentiairies of His Majesty the King of the Netherlands will accept the assurances of their most distinguished consideration.

London, August 4th. 1820.

(*Signed*) CASTLEREAGH.
G. CANNING.

Waarop is goedgevonden van de Nederlandsche zijde vast te stellen de volgende nota:

Les Soussignés ont eu l'honneur de récevoir la note de LL. EE. Lord Castlereagh et M. Canning, de ce jour, et quoiqu'ils eussent aimé pouvoir terminer dès à présent l'objet de la mission dont ils se trouvent chargés de la part de Sa Majesté le Roi des Pays-Bas, ils se rendent néanmoins à la proposition de LL. EE. Messieurs les Plénipotentiaires Britanniques, de remettre les conférences jusques après la réception des Dépêches du Gouvernement Suprême de l'Inde Britannique relatives à l'objet de la lettre écrite le 16 Decembre 1819, par le Gouverneur-Général Baron Van der Capellen à Lord Hastings. Ils s'y rendent d'autant plus volontiers, qu'ils osent se flatter, qu'alors la conviction des droits de leur Gouvernement sur le point auquel cette lettre se rapporte, sera établie. Les soussignés partagent la satisfaction exprimée par LL. EE. les Plénipotentiaires Britanniques en résumant les grands points, qui ont donné lieu à des plaintes et à des alarmes dissipées aussitôt qu'on en est venu à une explication franche et amicale. Le désaveu positif de ce qui s'est passé à Padang et aux Lampongs; le

désaveu moins formel mais non moins satisfaisant par rapport aux événements à Palembang, ne laissent rien à désirer. Les soussignés y voient avec plaisir la preuve du désir qui anime le Gouvernement Britannique de respecter les droits de Son Allié. Ils ont reçu encore avec reconnaissance la communication amicale qui leur a été donnée à l'égard de la désapprobation des traités conclus et des démarches faites dans l'intérieur de Sumatra par un agent non autorisé à cet effet.

Les soussignés se trouvent heureux de pouvoir assurer de leur côté Messieurs les Plénipotentiaires Britanniques que le Gouvernement des Pays-Bas dans l'Inde, après la réoccupation de ses possessions dans cette partie du monde, n'a fait aucune démarche tendant à un commerce exclusif, ou à se procurer une suprématie quelconque aux dépens d'autres nations, mais qu'il s'est borné à renouveller en partie, avec les Nations Indigènes, les rélations anciennes qui subsistaient avant la guerre, et que même dans les nouveaux traités conclus, bien loin de rétablir une exclusion de commerce et de navigation, tout au contraire une pleine liberté de commerce avec toute autre nation a été reconnue en principe et garantie dans plusieurs de ces traités de la manière la plus solennelle.

Les soussignés croyent pouvoir s'enorgeuiller de cette conduite, qui offre tout à la fois un exemple frappant de facilités de communication et de commerce dans les Etablissements Coloniaux et une preuve non équivoque du système prononcé du Gouvernement des Pays-Bas, qui de son plein gré a établi les principes les plus libéraux en fait de commerce, tant dans ses propres possessions territoriales que dans les Pays des Princes ses amis et alliés.

Les soussignés peuvent ajouter encore que le Gouvernement des Pays-Bas désire ardemment de voir établir une liberté de commerce reciproque dans toute l'étendue de l'Inde et de concourir à cet effet avec le Gouvernement Britannique de la maniére la plus efficace.

Les soussignés ont déclaré dès l'ouverture des présentes conférences et ils déclarent solennellement encore, qu'ils sont prêts à sanctionner dans le traité à conclure, des principes propres à rassurer complètement sur ce point les sujets des deux Puissances, tant en Europe que dans les autres parties du monde, et à leur garantir réoiproquement pour l'avenir l'entière liberté de commerce et de navigation. Si les

soussignés se trouvent, pour le moment, dans la nécessité d'en excepter les Molucques, il ne leur paraît pas absolument improbable qu'avec le temps on pourrait en venir même là à un système moins restrictif.

Les soussignés aiment à se persuader que ces explications cordiales ne sauraient avoir que des conséquences heureuses et satisfaisantes pour la conclusion des points qui restent encore à arranger. Ils saisissent avec empressement cette occasion de présenter à LL. EE. Messieurs les Plénipotentiaires Britanniques, l'assurance de leur considération la plus distinguée.

Londres, 4 Août 1820.

(*Signé*) H. FAGELL.
C. T. ELOUT.

En zijn deze beide stukken ten zelven dagen behoorlijk geteekend en uitgewisseld, zullende de oorspronkelijke worden bewaard in het archief van den Ambassadeur Fagel, en kopijen daarvan overgezonden aan den Minister van Buitenlandsche Zaken.

Voorts zijn in overweging gebragt de artikelen welke voorloopig zouden kunnen worden vastgesteld, om daarna in het te sluiten traktaat te worden gevoegd; zijnde daarvan opgemaakt en den volgenden dag geteekend, het hierna volgende stuk, waarvan het oorspronkelijke zal worden bewaard in het archief van den Ambassadeur Fagel en kopy afgezonden aan den Minister van Buitenlandsche Zaken:

Les Plénipotentiaires soussignés de Leurs Majestés les Rois des Pays-Bas et du Royaume-Uni de la Grande Brétagne et d'Irlande, sont convenus des quatre articles suivants, pour être insérés dans le traité à conclure dès que les autres points en discussion entr'eux seront arrangés à leur commune satisfaction: sauf néanmoins les arrangements ultérieurs dont ils pourraient convenir pour assurer d'autant mieux le but des dits articles.

Art. 1.

The two Governments engage for the future, not to exclude the subject of each other from trade with their respective possessions in the Eastern Archipelago, and on the Continent of India — and each to place the subjects of the other, as to such trade, upon the footing of the most favoured nations, their respective subjects conforming themselves tho the local regulations of each settlement.

Art. 2.

The Molucca Islands are excepted from the operation of the present article, until the Netherland Government shall think fit to abandon the monopoly of spices: but if the said Government shall, at any time previous to such abandonment allow the subjects of any Power, other than a native Asiatic Power to carry on any commercial intercourse with the said Islands, the subjects of the British Government shall be admitted to such intercourse upon a footing precisely similar.

Art. 3.

The two Governments engage that no treaty, here after made by either, with any native Power in the Eastern Seas, shall contain any article tending, either expressly or by the imposition of unequal duties, to exclude the trade of the other Party from the Ports of such native Power, and that if in any such treaty now existing on either part, any article to that effect has been admitted, such article shall be abrogated upon the conclusion of the present.

It is understood that before the conclusion of the present treaty, communication has been made by each of the contracting Parties to the other of all treaties or engagements subsisting between each of them respectively and any native Power in the Eastern Seas, — and that the like communication shall be made of all such treaties concluded by them respectively here after.

Art. 4.

The two Governments engage to give strict orders as well to their civil and military authorities as to their ships of war, to respect the freedom of trade, established by art. 1 and 3; and in no case to impede a free communication of the Native Powers in the Eastern Archipelago, with the Ports of the two Governments respectively; or of the subjects of the two Governments, with the Ports belonging to those Native Powers.

Londres, 5 Août 1820.

(*Signé*) H. Fagel.
C. T. Elout.
Castlereagh.
G. Canning.

En is wijders nog goedgevonden, bij wege van pro memoria, aan te teekenen welke punten beslist zijn en welke nog dienen te worden overwogen.

Points décidés.

Le désaveu de la conduite des agens subalternes.

Liberté de commerce, à l'exception des Molucques.

L'ordre aux autorités civiles et militaires de respecter la libre navigation.

Communication réciproque des traités.

Points à décider.

Singa-Poura.

Billiton.

Les Etablissemens Néerlandais sur le continent des Indes, et les questions sur les anciens privilèges de l'opium, du salpêtre, de la pêche de perles etc.

L'égalité réciproque des droits d'entrée et de sortie: chercher un principe sûr et équitable à cet égard.

La répression des pirateries et la défense aux vaisseaux de guerre d'arborer le pavillon d'autrui.

Le monopole du sel.

La propriété de Baroos et de Ayer-Bongi, près Padang.

Les questions financières transitoires.

Etablissement Britannique dans l'Archipel Indien.

L'appointement des consuls à Java ou ailleurs.

Waarna de verdere bijeenkomsten zijn uitgesteld tot de ontfangst van tijdingen, waarvan in de Britsche nota is melding gemaakt.

De volgende missive is aan den Minister van Buitenlandsche Zaken verzonden:

„Gelijk wij gedacht hebben, zoo zullen de bijeenkomsten met de „Britsche Gevolmagtigden op heden eindigen; wij zullen, onder Uwer „Excellenties welmeenen, tot den volgenden postdag uitstellen het „verslag van het gebeurde na het schrijven van onzen vorigen brief, „en tot het eindigen der nu voor eene wijle opgeschorte onderhande-„lingen."

---

8 Augustus.

Ontfangen de volgende missive van den Minister van Buitenlandsche Zaken:

's Hage, 1 Augustus 1820.

„De depêche van Uwe Excellentien van 28 Julij is mij wel geworden, en zij is gisteren aan Zijne Majesteit medegedeeld. Zoodra mogelijk zal ik mij de eer geven de twee verlangde wenken aan Uwe Excellentien te doen geworden, — inmiddels met alle hoogachting verblijvende.”

(*Get.*) VAN NAGELL.

De volgende missive is aan den Minister van Buitenlandsche Zaken geschreven:

„Wij worden verhinderd aan Uwe Excellentie heden het verslag te zenden, waarvan wij in onzen laatsten van 4 dezer melding maakten: niet alle de bijlagen zijn nu gereed. Wij verzoeken dus daarmede te mogen wachten tot den volgenden postdag; de tweede ondergeteekende die te gelijkertijd naar Holland zal overgaan, zal de eer hebben persoonlijk daarvan de brenger te zijn.

„Wij hebben Uwer Excellenties depêche van 1 dezer wel ontfangen.”

De volgende missive is van den Minister van Buitenlandsche Zaken ontfangen:

's Hage, 4 Augustus.

„De depêche van Uwe Excellentien van 1 dezer, is gisteren ter hand gekomen; de inhoud zal zekerlijk, simul en semel, met de depêche van 28 Julij, een voorwerp van overweging zijn voor mijn ambtgenoot Falck. — Er zal, zoo veel mogelijk, spoed gemaakt worden met de slotsom der overwegingen aan Z. M. te onderwerpen, en Hoogstdeszelfs welbehagen te vernemen; doch terwijl men in Engeland twee maanden tijd vraagt voor dat men de groote kwestie over Singa-Poura zal kunnen afhandelen, zal men, vertrouw ik, het van onze zijde niet voor onbescheiden houden, dat men de zaken met rijpe rade behandelt. — Naar mijn bijzonder gevoelen, hebben Uwe Excellentien volmaakt geantwoord op het voorstel, dat men in Oost-Indien consuls

„ of commercieele agenten zou moeten toelaten, en het verwondert mij,
„ dat men aan dit voorstel zoo veel hecht, *alsof het een soort van regt*
„ *was*. Dit regt rust altans op geen gebruik, het is eene nieuwe daar-
„ stelling en ik geloof dat men in de kolonien ten dezen respecte geen
„ meer regt kan vorderen als in Europa — en daar bestaat dit regt
„ niet. — Het hangt van ieder onafhankelijken Staat af, al of geen
„ directe relatien te houden, door gezanten, consuls of commercieele
„ agenten, en er bestaan verscheidene Mogendheden, met wien het Rijk
„ der Nederlanden geene betrekkingen van dit soort onderhoudt. Wat
„ nu de zaak zelve betreft, komt het mij voor, dat men niet te zorg-
„ vuldig kan zijn, om alle intriganten te weeren; de Heer Raffles levert
„ het beste argument op, om te bewijzen het gevaar waaraan men de
„ vriendschappelijke betrekkingen bloot stelt, wanneer dezelve door fortuin-
„ zoekers onderhouden zullen worden."

(*Get.*) VAN NAGELL.

9 Augustus.

Is goedgevonden den volgenden brief aan den Minister van Buitenlandsche Zaken te schrijven en te verzenden op den 11den:

„ Als nu ten gevolge van onze brieven van 4 en 8 dezer verslag zullende doen van den staat, waarin de onderhandelingen zijn, hebben wij de eer het volgende aan Uwe Excellentie mede te deelen.

Na voorloopig over de te wisselen nota's (waarvan wij in onzen brief van 1 dezer hebben melding gemaakt) gezamenlijk met de Britsche Gevolmagtigden te hebben gehandeld, zijn op den 4den van wederzijde overgegeven de stukken welke wij hierbij onder n°. 1 en 2 kopielijk voegen. — Wij achten het niet onnut dezelve eenigzins op te helderen.

De aanhef van de Britsche nota is daarom voor ons belangrijk, omdat er in doorstraalt, dat de brief van den Gouverneur-Generaal van der Capellen eenen indruk ten voordeele van Nederlands regt gemaakt heeft, en wij hebben getracht dit in zachte doch genoegzaam verstaanbare woorden in ons antwoord uit te drukken.

De afkeuring van de weigering van de overgave van Padang; de verklaring dat de Lampongs wel en te regt door het Britsche bestuur van Bengalen waren verlaten, hebben nu ons regt in die streken boven alle bedenking gesteld.

Wij hadden wel gewenscht, dat de afkeuring van het gedrag der Britsche ondergeschikte ambtenaren te Palembang, stelliger ware uitgedrukt geworden, dan de rede van deze meer ingewikkelde afkeuring door de Britsche Gevolmagtigden bijgebragt, heeft ons ten minsten aanleiding gegeven, om in ons antwoord het zoo voor te stellen, dat wij ook deze verklaring als zakelijk genoegzaam beschouwden. — Wij moeten hierbij opmerken, dat in het ontwerp der Britsche nota nog wierd voorbehouden te handelen over den jongeren, nu op Java overgebragten Sultan van Palembang, maar dat op onze vertoogen en ophelderingen daarvan is afgezien, hetwelk alzoo het nu ter nedergestelde versterkt.

De afkeuring van de overeenkomsten door den Luitenant-Gouverneur van Bencoelen met zekere hoofden op Sumatra gemaakt, is door de Britsche Gevolmagtigden zekerlijk daarom alleenlijk in deze nota aangehaald, om gelegenheid te hebben tot het afleiden van eenige gevolgtrekkingen, daarbij gevoegd. Intusschen zal aan UE. niet ontsnappen de uitdrukking: *for the mere sake of territorial aggrandizement*, welke te kennen geeft, dat het uitbreiden van bezittingen in die streken, tot zoogenaamde commercieele einden niet voorbijgezien wordt; dit zal aan UE. zooveel te klaarder worden door het berigt, dat bij het opsommen der punten nu nog te beslissen, op uitdrukkelijke aanvrage van Lord Castlereagh gevoegd is de onderhandeling over het oprigten van eenige Britsche factory in die streken. Wij hebben echter gemeend voor die vriendelijke kennisgeving onzen dank te moeten betuigen. Het overige gedeelte van de Britsche nota heeft betrekking tot de gedragingen van de Nederlandsch Indische Regering.

Op zich zelve zouden wij welligt ten aanzien van de wijze waarop dit een en ander voorgesteld is, eenige aanmerkingen hebben kunnen maken, maar wij hebben liever verkozen in ons antwoord onbewimpeld en met eenige kracht te kennen te geven, dat de Nederlandsche Regering, ongezocht, uit eigen beweging de meeste milde beginselen heeft aangenomen en ten uitvoer gelegd, en wij hebben daarbij rondelijk verklaard hoezeer Z. M. wenschte wederkeerige vrijheid op vaste gronden te zien gevestigd.

Zulks is dan ook door de Britsche Gevolmagtigden niet onopgemerkt gebleven.

Wij hebben ten gevolge van onze Instructie de Moluksche eilanden van den vrijen handel uitgesloten. Maar wij hebben geene zwarigheid gemaakt, om in het verschiet de mogelijkheid te doen zien, dat met den tijd, daaromtrent andere maatregelen zouden genomen worden. Het is aan den Minister voor het Openbaar Onderwijs en Nationale Nijverheid en Kolonien bekend, wat deswege in de Instructie door Z. M. aan Commissarissen-Generaal van Nederlandsch Indie in den tijd gegeven, was voorgeschreven, en wat te dezen opzigte naderhand in overweging genomen is.

Wij zijn daarna overgegaan tot het vaststellen der vier artikelen welk kopyelijk hierbij onder n°. 3 gevoegd zijn.

De inleiding van de deswegens geteekende overeenkomst doet zien, dat ter meerdere bevordering van het bekende oogmerk der onderhandlingen, nadere bepalingen mogelijk en niet onwaarschijnlijk zijn. Deze bepaling is door de Britsche Gevolmagtigden voorgesteld en wij hebben daarin dadelijk toegestemd.

Het zou ons niet bevreemden dat deze bijvoeging in den geest van de Britsche Gevolmagtigden in eenig verband stond met de zending van consuls of commercieele agenten, dan dit blijft eene onderstelling; en voor ons kan deze bijvoeging niet dan nuttig zijn. Het eerste artikel toch waarborgt den vrijen handel, zoo op het vaste land van Indie als in den Indischen Archipel, aan de onderdanen van beide Mogendheden, op den voet van de meest bevoorregte natie. Dit is wel een goed beginsel, maar voor den Nederlandschen handelaar niet genoegzaam.

Belangrijk is het nadere bepalingen omtrent de wederzijdsche in- en uitgaande regten vast te stellen. Reeds hebben wij daarover gehandeld en ten gevolge der gehouden gesprekken was in een ontwerp van overeenkomst door de Britsche Gevolmagtigden overgegeven, en hierbij sub n°. 4 kopyelijk gevoegd, een artikel gelascht, zijnde het 9de; maar dit artikel is tot nu aangehouden, om dat wij het voorzigtig oordeelden hierin niets dan na rijp overleg te bepalen. Er is toch een merkbaar onderscheid èn in de bepaling der regten, èn in de berekening van dezelve, èn welligt ook in den vrijen aanbreng van goederen.

In Nederlandsch Indie zijn niet alleenlijk alle goederen welkom, maar van het eene soort wordt *tot nu toe* niet meer betaald dan van

het andere. Zulks schijnt ook op de kust van Coromandel wel plaats te hebben, doch ook daar zijn de regten hooger. In Bengalen heerscht een geheel ander stelsel. De in- en uitgaande regten op Java worden berekend naar de facture waarde, verhoogd met 30 pCt., en daarvan worden door Nederlandsche schepen betaald 6 pCt. door vreemden 12. Van de koffij en eenige andere producten wordt een vast regt nagenoeg in dezelfde evenredigheid geheven.

In Bengalen is elk voorwerp onderscheidelijk belast en sommige zoo hoog, dat de belasting met een verbod gelijk staat; het dubbel hiervan op vreemde schepen maakt het voor de onzen althans onmogelijk, om zulk soort van goederen aan te brengen. Ten voorbeeld strekke de Bataviasche arak: op Britsche schepen ingevoerd, betaalt de legger 55 S. Ropijen aan regten; op vreemde schepen wordt een dubbel regt geheven van 110 S. Ropijen. Wanneer men nu de tegenwoordige waarde van de arak nagaat, zoo blijkt van zelf, hoe drukkend dit is èn voor de vaart, èn voor den handel, èn voor de Bataviasche arakstokerijen. Vele andere voorbeelden zouden kunnen worden bijgebragt, ten betooge, dat het gedeelte van het ontworpen 9de artikel, waarover wij nu handelen, de Nederlandsche schepen in Bengalen niet gelijk zou stellen met de Britsche schepen op Java. Het laatste gedeelte vereischt nog eene bijzondere melding. De bepaling namelijk dat, ingeval eenig artikel op eigen schepen in- en uitgevoerd geheel vrij van regten was, vreemde schepen dan maar 2½ pCt. zouden betalen. Het Bengaalsche reglement van 26 Augustus 1815 stelt de meeste Britsche manufacturen geheel vrij. Onze schepen zouden dus zekerlijk in zoo verre nog voordeel hebben, indien zij voor Britsche voortbrengselen, door hen in Britsch Indie ingevoerd, maar 2½ pCt. betaalden. Onze Nederlandsche manufacturen zijn (zoo wij ons niet bedriegen) door Z. M. van alle inkomende regten in Java vrijgesteld; de Britsche schepen zouden dus ook met voordeel Nederlandsche voortbrengsels kunnen overbrengen; en was het te voorzien, dat zulks het geval zoude zijn, dan zouden even daardoor de Nederlandsche fabrieken, immers zijdelings, bevoordeeld worden, maar het is waarschijnlijker, dat Nederlandsche schepen Britsche goederen, dan dat Britsche schepen Nederlandsche goederen zullen overbrengen. Wij hebben dus gemeend met geene overhaasting te dezen te moeten te werk gaan, en daarom is onder de punten, welke

alsnog in overweging zullen moeten genomen worden, bepaaldelijk genoemd *de wederzijdsche gelijkheid van in- en uitgaande regten en het zoeken van een vast en billijk beginsel daaromtrent.* Het is intusschen niet onbelangrijk hier melding te maken van het geval dat thans hier plaats heeft: een Nederlandsch Indisch schip op Java gebouwd en uitgerust, nu in de rivier liggende, had het voornemen van hier naar Java uit te klaren, maar èn het bestuur van de schatkist, èn dat van de in- en uitgaande regten, èn ook nog Bewindhebbers van den O. I. C. verzetten zich daartegen.

Het 2de nu provisioneel vastgestelde artikel heeft geene opheldering noodig; het laatste gedeelte is daarbij op verzoek van de Britsche Gevolmagtigden gevoegd, en wij hebben er geene zwarigheid in gevonden.

Uit eene vergelijking van het nu vastgestelde 3de artikel met de lezing die wij daarvan bij onzen brief van den 1sten dezer hebben opgegeven, zal aan UE. blijken dat hetzelve eenige verandering ondergaan heeft. De uitdrukking, dat men zich onderling verbond de reeds gemaakte traktaten met Inlandsche Natien mede te deelen en te eerbiedigen, was vooral ten aanzien van de traktaten over Singa-Poura naar het oordeel van de Britsche Gevolmagtigden, niet juist — ten aanzien van deze was de zaak nog onbeslist.

Wij hebben wel beweerd, dat deze traktaten eigenlijk dien naam niet konden verdienen; dan na over dit en eenige andere daarmede gelijk staande punten gesproken te hebben, hebben wij geene bedenking, maar veeleer voor ons nut gevonden in de verandering zoo als zij was voorgesteld en nu bepaald.

Het 4de en laatste artikel verdient nog dat wij op hetzelve Uwer Exc. aandacht vestigen. Hierbij is alleenlijk overgenomen, het eerste gedeelte van het ontworpen 7de artikel en het onder n°. 4 hierbij gevoegd; maar het 2de artikel (hetwelk vroeger bij het eerst ontworpen 8ste gevoegd was en waarvan wij ook in den aangehaalden brief melding maakten) is nu vooreerst in overweging gehouden, omdat de Britsche Gevolmagtigden de wering van de zeerooverijen niet anders, dan in verband met het verbod om de wederzijdsche vlag te voeren, wilden beschouwen en behandelen.

Onder de nog onbesliste punten is dat, hetwelk de Nederlandsche bezittingen op het vaste land van Indie en de voorregten daaraan

gehecht betreffen, zekerlijk van het grootste belang. Wij behoeven thans daaromtrent niet uit te wijden, daar ingeval van afstand dezer bezittingen op aannemelijke voorwaarden, veel bijpunten van zelve vervallen zullen. En dat groote punt is thans ter overweging van eene geheime Commissie uit Bewindhebbers der Britsche Oost-Indische Compagnie.

U. E. zal onder de onbesliste punten ook vinden opgeteekend het monopolie van het zout. Tot verstand hiervan dient te worden aangeteekend, dat het zelve alleen bij wege van promemoria is aangehaald, om daarna over de ware strekking van hetzelve de noodige inlichtingen te geven.

Het verschil over den eigendom van Baroos en Ayer bij Padang is ons vreemd. Welligt zal uit de stukken, die de Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie betrekkelijk de overname van Padang ingezonden heeft of inzenden zal, hieromtrent meerder licht opgaan.

Op bijzondere begeerte van de Britsche Gevolmagtigden, zijn onder de nog onbesliste punten opgeteekend:

1°. de oprigting van eenige Britsche bezitting in den Indischen Archipel, en

2°. het aanstellen van Consuls op Java en elders.

Wij hebben met genoegen uit Uwer Exc. depêche van den 4den dezer gezien, dat de wijze op welke wij het laatst aangehaalde punt tot nu behandeld hebben, met U Exc. wijze van zien instemt. Er zal nu gelegenheid zijn over dit en alle nog overige onderwerpen, bedaardelijk door te denken, en in zoo verre heeft dan het uitstel der onderhandelingen nog eenige nuttigheid."

Den Haag, 1 Augustus 1820.

Amicissime,

Heb dank voor uwe twee brieven. Op den laatsten kan ik niet pertinent antwoorden omdat uwe officieele depêches dadelijk naar het Loo gaan en eerst als de Koning ze teruggezonden heeft, onder mijne oogen komen. Het strookte wel, zoo als ge u zult herinneren, met mijne gissingen dat de kwestie van Sincapoer in Engeland niet „by its own merits” zoude worden beoordeeld, maar in hare betrekking tot „public feelings” die ongelukkig in dezen tot eene onbehoorlijke kittelbaarheid opgewekt en opgewonden zijn geworden. Daarentegen valt mij de bedaardheid van den Engelschen negociateur zeer in de hand en de Ul. gegevene mogelijkheid om de punten waarop het aankomt en onze regten en belangen naauwkeurig uiteen te zetten en toe te lichten. Ik vreesde voor een „sic volo, sic jubeo”, waaraan wij, wel is waar, ons niet hadden hehoeven te onderwerpen, maar dat de zaak in haren tegenwoordigen miserabelen staat zoude hebben gelaten.

Van Van der Capellen zijn er, hoor ik, bij U aan huis brieven, die ik denk van het laatste van Februarij te zijn en die U waarschijnlijk met deze zelfde post zullen worden toegezonden. Volgens zijn schrijven aan mij, was hij toen in het drukste zijner toebereidselen tot de nieuwe expeditie tegen Palembang, en voorts weinig tevreden met de buiten-etablissementen, noch in een politiek, noch vooral in een financieel aspect. Van hier dan ook dat hij mij voorkomt den afstand van Malakka en Sincapoera, dit laatste wel te verstaan „salvo honore” zonder aandoening te zullen vernemen. Daarentegen hebben de geschillen met de Portugeezen en Amerongen's rapport de Indische Regering, op eene

aanwinst van territoir belust gemaakt, waaraan wij tot dusverre niet hadden gedacht; dat gedeelte van Timor namelijk, dat wij thans niet bezitten. Met de positie van dat eiland tusschen Java en de Molukkos is het in allen geval onraadzaam om er vreemdelingen te hebben, maar nog veel bedenkelijker zoude het zijn, indien vroeg of laat, deze vreemdelingen, in plaats van Portugeezen, Engelschen mogten heeten, en door nieuw Zuid-Wallis inmiddels tot meerdere bloei en consistentie mogt zijn gekomen. — Van der Capellen meende dus, dat men van de Engelschen thans konde stipuleren hunne goede officieen te Rio-Janeiro tot den afstand van het Portugesche Timor tegen vergoeding, die de Engelschen op Malabaar of eenig ander gedeelte van het vaste land verschaffen zouden. Ik heb er maar tegen, dat het uwe onderhandeling compliceren en de finale regeling der zaken tot een onbepaald tijdstip verschuiven zoude. Voor dat ik, door rapport aan den Koning, aanleiding geve tot eenigen officieelen last deswege aan UE., verlange ik uwe consideratien te weten. Als middel van compensatie, ten minste additioneel, ingeval wij tot eenige aanzienlijke opoffering aan Engeland moesten besluiten, is mij nog in de gedachte gekomen zekere vordering der Afrikaansche Visscherij-Societeit, ter zake van het haar in 1802 verleende, doch na de vermeestering der Kaap door de Engelschen miskend Octrooi. Neem dit *ad notam* en vraag mij meerdere inlichting indien zoo iets te pas kan komen.

De goede uitwerking der brieven door UE. voor Mevrouw Hovy medegenomen, maakt mijne vrouw dubbel dankbaar voor de goede zorg die derzelver bestelling van u ondervonden heeft. Mag ik gelijken dienst vragen ten behoeve van den bijgeslotenen, aan het adres van Mr. Millar?

Eerstdaags nader, en ik hoop dat het dan minder warm en aangenamer schrijfweer wezen zal dan heden. Inmiddels

Zijne Excellentie den Heer Staatsraad Elout, t. t.
Nederlandsch Plenipotentiaris te Londen. A. R. Falck.

Londen, 15 Augustus 1820.

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Het weder is seedert Uwer Excellentie's vertrek zoo fraai geweest, dat ik mij vleije met de Hollandsche post van morgen te zullen ver-

nemen, dat Dezelve eene korte en aangenaame reize zal gehadt hebben.

Ik zende Uw HEd.Gestr. hiernevens twee artikels, raakende onze onderhandeling, die successivelijk in de Courier van gisteren avond en in de Morning Chronicle van heden uitgekomen zijn. Het eerste komt wel van Gouvernementswege en het laatste draagt kenmerken van te komen van dezelve hand als het eerste artikel in dat zelve blad, dat UHEd.Gestr. zich zal erinneren. Ik kan mij niet geheel van de gedachte onthouden, dat Crawfurd daaronder werkt; hetwelk, zoo zijnde, hem in mijne achting niet zoude doen rijzen.

Ik heb de eer mij met hoogachting te noemen,

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Uw Excell. onderd. dienaar,

Z. Exc. den Heere Elout enz., enz. H. Fagel.

Uit de „Morning Chronicle of August 15.

„The Courier says, that our Statement with respect to the negociations with the Government of the Netherlands is *materially incorrect.* In what particular? We stated that they were suspended until dispatches could be received from India as to the steps taken by the Marques of Hastings, which could not be expected before October next. But what made this suspension necessary? The positive refusal of the Dutch agents to concede any one point that was asked, although at the same time they disclaim all pretence to the Sovereignty of the Archipelago. Wherever we attempt to fix on a station, they instantly set up a claim to it; thus, though they never had a footing at Sincapoor, we no sooner proposed to make it a resting place, than they alleged that it was theirs. And we see in *the Vrai Liberal*, that they accuse us of indulging in attempts at aggrandizement, though our most strenuous efforts were made for their deliverance from the Gallie yoke, and though we delivered to them back the Conquest of Java, with all our own Colonies put together. „

Uit de „Courier, 14 August 1820.

„We understand that the Statement in the Morning Chronicle of Thursday, relative to the negociations with the Government of the Netherlands, is materially incorrect. It is true that the Conferences have been suspended, in order to give time for the arrival of some

expected elucidations of late transactions in India; but we believe that the character of the discussions, as far as they have proceeded, is quite different from that which has been ascribed to them by the Morning Chronicle, and that very friendly and liberal disposition was carried on both sides."

London, 24 November 1820.

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Ik heb Lord Castlereagh reeds een en andermaal onderhouden over het hervatten onzer onderhandeling, waartoe mij de onderdaags plaats gehad hebbende terugkomst van den Heer' Canning gisteren wederom aanleiding gegeeven heeft. Bij die geleegenheid heb ik gebruik gemaakt van het argument door Uwe Excellentie bij haar missive van 3 deezer bijgebragt, dat namelijk eene briefwisseling tusschen den Marquis Hastings en den Baron Van der Capellen, onlangs ter Uwer kennis gekomen, UHEd.Gestr. ten sterksten deed vermoeden, ja, bijnaa zeker stellen, dat beide eene beslissing uit Europa wachten. Lord Castlereagh had nog geen geleegenheid gehad den Heer Canning over dit onderwerp te onderhouden, dog zoude zulks eerstdaags doen: dan intusschen gaf Zijn E. mij in bedenking UEd.Gestr. te verzoeken ons, indien mogelijk, van die briefwisseling kennis te geeven, ten einde den Heer Canning daardoor mede te helpen overtuigen van de noodzaakelijkheid om, zonder verder uitstel het werk wederom bij de hand te neemen, bijaldien Zijn E. intusschen geen naadere berichten uit Indien mogt ontvangen. Ingevalle UEd.Gestr. aan dit verlangen kan voldoen, twijffel ik niet of zulks zal ons oogmerk zeer bevorderen. Ik geeve heden van dit alles kennis aan den Heer Baron Van Nagell, en heb de eer mij met de meeste hoogachting te noemen,

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Uwer Excellentie's onderd. dienaar,

H. Fagel.

Z. Exc. den Heere Elout enz., enz.

London, 25 November 1820.

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Ik had gisteren geleegenheid den Heer Canning te onderhouden over het hervatten onzer onderhandeling. Zijn E. betuigde mij volmondig daartoe volstrekt onbereid te zijn, zoo lang het verwacht wordende rapport van den Marquis Hastings over den bewusten brief van den Gouverneur-Generaal Van der Capellen van 16 December 1819, bij hem Heer Canning, niet ontvangen was. Hij voegde daarbij, dat hij wist dat de Marquis Hastings dien brief ontvangen had, en dat dus zijn berigt daarover van den eenen dag op den anderen konde verwagt worden. De Heer Canning herhaalde mij een en andermaal de onmogelijkheid die er voor hem bestond om het werk wederom bij de hand te neemen, voor dat hem het bewuste berigt van Lord Hastings geworden was: intusschen zoude het hem mede aangenaam zijn kennis te draagen van de briefwisseling, tusschen de beide Gouverneurs-Generaals in UHEd.G. missive aan mij van 3 deezer vermeldt en waaromtrent ik UHEd.G. reeds het verlangen van Lord Castlereagh heb medegedeeld bij de mijne van voorl. Vrijdag. Ik geve van dit alles heden kennis aan den Heer Baron Van Nagell en heb de eer mij met de meeste hoogachting te noemen,

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Uwer Excellentie's gehoorz. dienaar,

H. Fagel.

Z. Exc. den Heere Elout enz., enz.

---

29 November 1820.

Al weder ontfangt gij een brief van mij, hoezeer ik u pas gisteren schreef. Heden ochtend namelijk ontfing ik den brief van den Ambassadeur Fagel te London, welken ik u ter lezing zend, met verzoek van dien daarna terug te mogen hebben: wat aanleiding tot dat schrijven gegeven hebbe, zal u uit den brief zelven blijken. Intusschen heb ik hem den aard of den inhoud der briefwisseling tusschen Lord Hastings en den G. G. v. d. Capellen niet bekend gemaakt. Wat nu deze betreft, ik vinde in de beide onderhandsche brieven van die Heeren een duidelijk blijk, dat zij alleen op de beslissing uit Europa wachten. Men zou wel

extractsgewijze de zinsneden daartoe betrekkelijk kunnen mededeelen, maar ik ga verder: ik vind vooral in den brief van v. d. C. zoo veel juiste en krachtige aanmerkingen, dat mijne opinie stellig is, de beide brieven naar Engeland te zenden, en die ter lezing aan de Heeren Castlereagh en Canning te geven, vooral ook omdat Hastings zelve daarin erkent met ronde woorden, dat Raffles ook ten aanzien van Singa-Poera zijne les is te buiten gegaan en daarover gehekeld is; hoezeer men hem nu laat voortgaan, hetgeen v. d. C. dan ook niet onopgemerkt laat. Zijt gij, gelijk ik hoop en vertrouw, met mij van datzelfde begrip, zend dan onder de hand de kopijen aan Fagel ter mededeeling: laat U niet terug houden door de beschuldiging van mijne *„ungovernable splenetic distaste towards the English"*, het beste is naar mijn oordeel in alles met open kaart te spelen. Het is mij onverschillig welke beschrijving men van mij geven wil, en voor 's Lands belang kan zij, nadat wij reeds conferentien gehouden en te samen persoonlijk kennis gemaakt hebben, niet meer schaden. Voorts zult gij U herinneren, dat Canning ons ook confidentieele brieven heeft voorgelezen, en dit zou nu Fagel ook kunnen doen. — Meld gij wat gij meent in dezen, opdat ik ook naar Londen schrijve. De Ambass. Fagel heeft, zoo als gij weet ook aan den Min. v. Nagell geschreven; wees zoo goed dezen bij gelegenheid dat gij te samen hierover spreken zult, van mijne achting te verzekeren, gelijk ook U doet t. t.

Aan den Heer Minister Falck te Brussel. ELOUT.

---

2 December 1820.

Nu ontfang ik heden ochtend inliggenden brief van den Ambassadeur Fagel, dien ik u zende, hoezeer u de meening van den Heer Canning reeds bekend zal zijn uit den brief aan den Minister Van Nagell. Het verlangen van Lord Castlereagh om de bewuste briefwisseling te kennen kwam mij voor ten doel te hebben de kennis der waarschijnlijkheid, dat er geen nader berigt van den Marquis Hastings te wachten was. Ik die meende en nog meen dat dit uit dien brief mij duidelijk bleek, stelde U voor die stukken mede te deelen. De Heer Canning zegt nu dat hij reden meent te hebben, te denken dat er berigt komen zal. De mededeeling dus van de gewisselde brieven tusschen de beide Gouverneurs

Generaal, is te dien opzigte niet meer noodig, ja zou zelfs daarom niet afdoen, omdat die Heer nu bij herhaling verklaard heeft in de volstrekte onmogelijkheid te zijn om dat werk weder bij de hand te vatten, voor hij het door hem verwachte berigt zal ontfangen hebben. Maar eene andere vraag is: moet van deze zijde geheel stil gezwegen worden, of moet er aangedrongen worden op voortgang? en dat wel op grond van den stand der zaken, zoo als v. d. Capellen dien onder anderen in den brief mij geschreven en nu nog onder uwe berusting, opgeeft; met aantooning van het verderfelijke daarvan; gelijk mede uit zijnen officielen aan U over de *intrigues* bij den Sultan van Sambas blijkt. En kan ook de brief van Van der Capellen aan Lord Hastings dienen tot overtuiging van de Britsche Ministers, dat zoo lang Raffles niet krachtdadiger beteugeld wordt, hij steeds zal voortgaan, om tegen de stelligste orders aan, de zaken hoe langer zoo meer uit elkander te brengen, en dat daartegen zeker geen hulpmiddel is, indien de redeneringen van Lord Hastings mogen doorgaan, welke hij in zijnen onderhandschen brief aan Van der Capellen bij brengt. Kan ook uit dien hoofde de verdere mededeeling van dien brief nuttig zijn? dit bedoelde ik reeds bij mijnen vorigen, en ik zou er nog zoo over denken: men meet dan de maat vol, en zulk eene handelwijze van onze zijde kan niet anders dan bij redelijk denkende menschen iets goeds uitwerken. Bestaan er geheime drijfveeren bij de andere zijde, dan is er toch niets aan te doen. Immers het is buiten mijn bereik te beoordeelen, tot hoe verre het al of niet geraden is sterk aan te dringen. Ik zie alleen en kan alleen het belang van Indie zien; alle andere consideratien laat ik daar.

Gaarne wilde ik met den eerstgaanden post den Heer Fagel op beide zijne brieven antwoorden, hetwelk ik niet heb willen doen voor ik uw antwoord ontfangen zou hebben. Zend mij dus antwoord en gezonden stukken zoo spoedig mogelijk terug. Bij dat verzoek voeg ik de herhaalde verzekering van mijne achting enz.

Aan den Minister Falck. ELOUT.

's Hage, 5 December 1820.

Hoog Welgeboren Heer,

Ik heb de eer gehad Uwer Excellentie's brieven, daaronder den laatsten van 28 November ll., wel te ontfangen: ik heb over derzelver

inhoud dadelijk naar Brussel geschreven: dan de oppasselijkheid van den Heer Falck belet hem mij te antwoorden. Ik ben dus niet in staat om nog een juist antwoord op de Uwen te geven en uit de briefwisseling, waarvan ik in vroegeren melding maakte, en uit de brieven, door den Baron Van der Capellen aan mij geschreven, en onlangs ontfangen, dat mede te deelen, wat ter gemeenschappelijke zake dienstig is. Ik wil echter U niet geheel zonder eenige tijding laten.

Toen Lord Castlereagh verlangde te kennen den inhoud der brieven, op welker grond ik meende dat er geene nadere berigten uit Indie te verwachten waren, dacht ik, dat zulks ter overtuiging van den Heer Canning (hetgeen men verlangde) strekken moest. Nu de Heer Canning daarna aan Uwe Excellentie verklaard heeft, dat hij wel degelijk nadere berigten wacht, zoo moet ik mijne onderstelling tegen de zijne opgeven, en het is dus niet noodig dit punt nader op te helderen: te minder, daar de Heer Canning bij herhaling aan Uwe Excellentie verklaard heeft, dat hij niet in de mogelijkheid is de onderhandelingen te hervatten, zoo lang het door hem verwacht wordende berigt niet is aangekomen. Dan toch is er niets te doen dan met geduld te wachten. Of evenwel zulks (als ik mij zoo mag uitdrukken) er door kan, laat ik aan het eigen gevoel van den Heer Canning over. Wanneer ik de brieven van Van der Capellen, die ik nu aan den Minister Falck gezonden heb, terug ontvang, zal ik UE. doen zien hoe verderfelijk de staat der zaken voor de Nederlandsche regten en belangen is — hoe bij voortduring de Heer Raffles en zijne agenten op alle plaatsen van den Indischen Archipel, zelfs op Java intrigueren. Hoe dan ook de openlijke afkeuring zijn moge, die de Britsche Gouverneur-Generaal in Rade en het Europeesch-Britsch Cabinet wegens de daden van Raffles aan den dag leggen — hij gaat voort. En als ik de waarheid hulde moet doen, hij wordt met woorden afgekeurd, maar niet eene daad wordt er gedaan om hem in de onmogelijkheid te stellen van voort te gaan. Dan hierover zal ik daarna in meer bijzonderheden kunnen treden, en ik hoop dan dat een en ander op het gemoed van den Heer Canning werken zal. Intusschen zie ik weder eene nieuwe bijeenkomst van het Parlement aangekondigd; zal nu de Heer Canning zich onttrekken kunnen aan de deliberatien, die de netelige zaak der Koningin toch wel zal aan de hand geven? En hoe lang zullen wij

nog moeten wachten, zoo als de Gouverneur-Generaal Van der Capellen wel aanmerkt, Engeland nu in de beata possessio, en deszelfs agenten kwaad op kwaad berokkenen!

UE. zal wel gelegenheid hebben bij voorraad het nadeelige van dat alles, daar, waar het pas geeft, te doen opmerken.

Ik heb de eer met hoogachting te zijn,

Uw Exc's dienstw. dienaar,

Aan den Ambassadeur Fagel te Londen. ELOUT.

Brussel, 17 December 1820.

Waarde Vriend,

Na mijne herstelling zijn er eenige dagen verloopen zonder dat ik den Heer van Nagell en Z. M. over de bewuste mededeeling aan Engeland heb kunnen onderhouden. Thans kan ik u berigten, dat daarin geene zwarigheid gezien wordt en eerstdaags zend ik dus aan den Amb. Fagel afschriften zoo van den brief van Lord H., in dato 14 Januarij, als van die van Capellen, van 16 April ll.; bijaldien, namelijk, gij het voor waarschijnlijk houdt dat ik Capellen niet bij zijnen Calcuttaschen correspondent compromitteer met aan de Britsche Ministers kennis te geven van een schrijven dat zeer duidelijk begint met de woorden *private et confidential.* Bedenking baart vooral ten deze de passage in welke hij aan Capellen, een vreemdeling, openbaart hoe Raffles door hen weggezonden, bij de Compagnie zijne baan schoon gemaakt had en weder met een post van vertrouwen uitgekomen was. Door het mededeelen van extracten wordt de zwarigheid niet geheel weggenomen en het effect dat men van het stuk verwachten kan vermindert natuurlijk. Op de hervatting der onderhandelingen kan men ook zonder die communicatie aandringen, hoewel ik, zal ik regt uit mijn hart spreken, niet bevroede, hoe de Engelschen voor dien aandrang wijken kunnen na zoo stellig, zoo herhaaldelijk en niet zonder schijn van reden, verklaard te hebben, dat zij allereerst in het bezit moesten zijn van het berigt van Lord H. Tegen Palembang zal nu in het voorjaar, zonder Bencoelen geägeerd moeten worden en onze vriend had een weinig te veel aan zijne verbeelding den teugel gevierd met te onderstellen

dat de afstand, al ware men deswege in Europa overeengekomen, spoedig genoeg van de dadelijke overname, NB. uit de handen van een Raffles, zoude zijn gevolgd geworden om nog op die expeditie eenigen invloed te oefenen. In al het overige, bijzonder in het uitstellen dezer expeditie en in het weigeren eener nieuwe creatie van papieren munt kan ik niet genoeg uitdrukken, hoezeer ik zijne matiging en voorzichtigheid laudeer en toejuich. In uwe billijke bekommering voor de keuze van een opvolger die bij een zoo voortreflijken regent niet te zeer afsteke, zult gij met welgevallen lezen den volgenden §, getrokken uit Van der Cappellen's brief van 6 Aug. „De lezing der couranten heeft bij mij de lust niet verlevendigd om naar Europa terug te komen, en ik zal mij getroosten een besluit des Konings om mij een jaar langer te doen verblijven. Buitendien schijnt de tijd hier zoo onbegrijpelijk schielijk om te gaan, dat ik mij niet kan voorstellen slechts een groot jaar overig te hebben van den aanvankelijk bepaalden tijd. Het is voor mij gelukkig dat ik te vreden wezen zal, welke beslissing de Koning omtrent mij nemen moge." Dit laatste vooral geeft mij ruimte; en ik blijve dus leven in de hoop dat mij t'avond of morgen iemand bekend worden zal dien ik het op mij durf nemen aan den Koning aan te bevelen. De weinige menschen die in aanmerking kunnen komen zouden niet willen, om hunne neigingen of betrekkingen, b. v. Van Doorn, de Gouverneur van Zeeland, die slag van regeren heeft. En hoe is het mogelijk iemand met eene groote magt zoo verre weg te zenden van wien men niet in eenen anderen gewichtigen post de zekerheid erlangd heeft, dat hij in staat is van meester te zijn en te blijven, niet van anderen, maar van zich zelven? In mijne verlegenheid met de zaak ben ik ook al eens op de gedachte gevallen, die ik u echter, na uwe verklaring dat niemand die reeds in Indien is geweest, voor het oppergezag aldaar geschikt is, met huiverigheid mededeel. Indien de Generaal de Kock eens groote eer in mogt leggen met den togt op Palembang en men liet hem dan eens herwaarts komen om zich gedurende eenige maanden, bij den Koning en met hetgeen Hoogstdezelve wil en verwacht bekend te maken, zou die vervolgens niet met vertrouwen kunnen worden uitgezonden om Capellen te vervangen? Over een paar jaren zoude de administratie toch zoo moeijelijk en ingewikkeld niet meer zijn als thans. Eene opene kop, ondervinding

van velerlei zaken, fermeteit en gematigdheid — met deze hoedanigheden, dunkt mij, zoude een tweede Gouverneur-Generaal het al ver brengen. Onder ons gezegd en gebleven, ik doe er mij, bij mij zelven nog al iets op te goede, dat ik bij Z. M. de oorzaak van vele doelmatige keuzen geweest ben en niet ongelukkig in de vergelijking van de verdiensten der zich opdoende kandidaten, met de vereischten van den te vervullen post. In een zoo belangrijk geval, als dat welk ons thans bezig houdt, te kort te schieten zoude mij oneindig meer grieven, dan het Ministerie der Kolonien te verliezen. Maar tijd gewonnen is veel gewonnen.

Hiernevens de brieven van den Heer Fagel terug. Eerstdaags schrijf ik u weder. Interim vale et me quod facis ama.

t. t.

A. R. Falck.

Er hangt, vreeze ik, eene zwarte wolk over het Koninklijk Huis. Z. M. zelve schijnt, tot dusverre, tamelijk gerust. Ik wenschte mij, naar hetgene ik van goeder hand verneem, te kunnen overreden, dat Prinses Marianne zich niet in eenen hoogst gevaarlijken toestand bevindt. Heden zijn de symtomes alweder bedenkelijker.

Den Heer Elout.

---

20 December 1820.

Waarde Vriend,

Aangenaam is het mij uit uw schrijven uwe geheele herstelling te zien; ik hoop dat spoedig een nadere brief mij de voortduring daarvan zal bewijzen. Inmiddels wil ik op het eerste gedeelte van den bij mij ontfangen niet geheel zwijgen, om dat ik in de gelegenheid ben U eene opheldering te geven, die met uwe bedenking over het mededeelen van het *private et confidential* berigt in eenig verband staat. De Heer Canning namelijk heeft aan den Heer Fagel en mij reeds vroeger in vertrouwen medegedeeld een schrijven van Lord Hastings, waarin deze juist hetzelfde aan dien Heer privatim et confidentieel zegt nopens het plan van Raffles na zijne terugkomst in Indie. Nu zou de Heer Fagel die brieven, welker kopijen aan hem daartoe zullen worden gezonden, ook vertrouwelijk, niet in het minst bij officiele communicatie kunnen

voorlezen, niet afgeven, en zoo, dunkt mij, is dan alles in orde. Immers ik verbeelde mij dit onder verbetering. Wanneer ik van U het berigt ontfang, dat gij aan den Ambassadeur schrijven zult, dan zal ik mede van mijne zijde schrijven. De brief van Van der Capellen van 6 Augustus doet mij groot genoegen, en laat ons nog tijd om over eenen opvolger te denken. Hartelijk hoop ik dat Prinses Marianne spoedig herstelle en de zorge van HH. MM. alzoo ophoude. Wij hooren hier van deze belangrijke omstandigheid bijna niets, en de Brusselsche bulletins zijn hier naauwelijks bekend. Vaarwel

t. t.

Aan den Minister Falck te Brussel. ELOUT.

Amicissime,

Ik heb wel niet noodig U te zeggen hoezeer ik mij verheuge over de ambtsbetrekkingen in welken wij op nieuw tot elkander geplaatst zijn. U zelven feliciteer ik nog niet, omdat ik eerst weten wil of uwe aanvaarding van het gewichtig ambt niet een offer is dat uwe vaderlandsliefde den Koning toebrengt; maar des te ruimer is mijne gelukwensching aan Z. M., die bij het verliezen van zulk een dienaar als de Heer Six, bezwaarlijk hopen kon van hem zoo spoedig door iemand te kunnen doen vervangen die gelijke trouw aan gelijke omzichtigheid paart.

Men zegt mij dat gij over tien of twaalf dagen hier wezen zult. Ik stel dus tot ons mondeling onderhoud alles uit wat mij over Oost-Indie en voornamentlijk over de onderhandelingen met Engeland op het harte ligt. Maar is het U, bij de drukte in welke ik wel na kan gaan dat gij thans verkeert, mogelijk om een paar bladzijden over De Wilde vol te schrijven, doe het dan om het belang der zaak zoo wel als mijnenthalve. Ik ben bang dat hij ongeduldig wordt en van projecten afziet, in welken onbetwistbaar voor ons goede Java zoo veel heilzaams ligt.

t. t.

Brussel, 4 Mei 1821. A. R. FALCK.

Z. Exc. den Heere Elout, Minister van Financien enz.

Londen, 8 Mey 1821.

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Ik verneem met bijzonder genoegen, dat het den Koning behaagd heeft aan Uwe Excellentie het vakante Departement van de Finantien op te draagen en heb de eer UHEd.G. daarmede van harte geluk te wenschen, onder verdere toewensching van den best mogelijken uitslag Uwer pogingen in deeze nieuwe en gewigtige amptsbetrekking. Ik maak verder gaarne gebruik van deeze gelegenheid om mij aan UH.Ed.G. aandenken en voortduurende vriendschap aan te bevelen.

Met opzigt tot onze onderhandeling blijft alles *in statu quo*. Men heeft nog geen antwoord van Calcutta. Ondertusschen zie ik met leedwezen in een Rapport, deezer dagen door den Marquis Van Lansdown in het Hoogerhuys uitgebragt, namens het Committé tot onderzoek der vreemde handelsbetrekkingen van dit Rijk (speciaal in Indien), eene passage waarin met veel ophef gesproken wordt van het nieuwe Etablissement van Sinca-Poura en van deszelfs aanwas seedert dat de Engelschen zich in het bezit van hetzelve gesteld hebben.

Met de meeste Hoogachting heb ik de eer mij te noemen,

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Uwer Excellentie's onderdaanige dienaar,

H. Fagel.

Z. Exc. den Heere Elout, Minister van Financien enz.

Secret Dep[t].

Honorable Sir,

We have the honor to acknowledge the receipt of your Excellencys Dispatch of the 16 December last.

Being in expectation of receiving at an early period the orders of our Government in Europe, announcing the conclusion of an agreement between our respective Sovereigns on all points on which any difference of opinion exists between your Excellency and this Government, we forbear from troubling your Excellency with any further discussion on

the subjects treated in your dispatch and confine ourselves to a renewal of the assurance of our highest esteem and consideration.

We have the honor to be with the highest consideration,

Honorable Sir,

Your Excellencys most obedient humble Servants,

Fort William, (*Signed*) HASTINGS.
the 22 April 1820. " J. ADAM.
" COLEBROOKE.

To His Excellency Baron van der Capellen, Secretary of State, Governor General of the Netherlands Possessions in the East Indies, etc. etc. etc.

Wij WILLEM, bij de Gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Op de voordragt van Onzen Minister voor het Publieke Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën, van 17 September ll., n°. 683, ten opzigte van het hervatten der nog onafgedane onderhandelingen tusschen dit Rijk en Groot-Brittannien, over de onderlinge betrekkingen in de Oost-Indien.

Gehoord het Rapport van Onzen Minister van Buitenlandsche Zaken van den 28 der gemelde maand, n°. 368;

Hebben goedgevonden en verstaan:

1°. Onzen laatstgenoemden Minister te magtigen om onzen Ambassadeur te Londen aan te schrijven, ten einde aan het Engelsch Gouvernement Ons verlangen mede te deelen, dat de in deze bedoelde onderhandelingen hoe eerder hoe liever worden hervat, en om zich met hetzelve nopens het tijdstip dier hervatting te verstaan.

2°. Aan Onzen evengemelden Minister tevens op te dragen om, inmiddels, met Onzen Minister voor het Publieke Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën, en met den Heer Elout, gewezen Commissaris-Generaal voor Nederlandsch Indie, na te gaan en vervolgens aan Ons te berigten, of de instructien van welke Onze Plenipotentiarissen in 1820 zijn voorzien geweest, thans, ingevolge van het in dat jaar verhandelde, of van sedert opgekomene omstandigheden, eenige wijziging behooren te ondergaan, en zoo ja, welke?

En zullen afschriften dezes worden gezonden aan Onze voornoemde Ministers en aan den Heer Elout, tot informatie en narigt respectivelijk.

's Gravenhage, den 1 October 1822.

(*Get.*) WILLEM.

Van wege den Koning,

(*Get.*) J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

Accordeert met deszelfs Origineel,

De Griffier ter Staats-Secretarie,

(*Get.*) L. H. ELIAS SCHOVEL,

Londen, 10 Januarij 1823.

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Ik heb gemeend niet beter te kunnen beantwoorden aan het oogmerk van Uwer Excellentie's letteren van den 1 deezer, ten aanzien van den hiernevens teruggaanden brief en diens Schrijver, dan door mijnen partikulieren Secretaris May naar den laatstgen. te doen informeren. Hij is hem dan gaan opzoeken, en heeft hem ook aangetroffen, en de verdere bijzonderheden, hem en zijn plan betreffende, zijn vervat in het hiernevens gevoegde Rapport van den jongen Heer May. Deze Barckly schijnt een reizende Jood te zijn, die niet gelukkig geweest is in zijne affaires, en voor het overige zegt wel bekend te zijn bij de Heeren Six, Appelius, Falck en Noël Simons. Hij is gisteren, en wederom heden, hier aan huis geweest, dog vermits ik uit het Rapport van May gezien had dat hij ongenegen was eenige inlichting over den aart van het plan te geven, heb ik het raadzamer geacht hem niet te zien vóór en aleer ik Uwer Excellentie's rescriptie ontvange.

Ik ben gevoelig aan hetgeen UwH.Ed.Gestr. mij zegt, met opzicht tot het verlies van mijnen jongsten Broeder. Het treft mij zeer, doch in den staat van lijden waarin hij zich bevond, kon men de verlenging van zijn leven naauwelijks hopen, en bijnaa niet wenschen.

Het vertrek van Lord Amherst zal in de eerste dagen van de aanstaande maand plaats hebben. Ik heb zijn Lordschap, die sedert eenige dagen in de stad is, nog niet gezien. Hij heeft den jongen Serruys, bij zijn kortstondig aanwezen alhier in October laatstl., zeer vriendelijk bejegend. Ik houde mij verzekerd, dat hij gevoelig zoude zijn aan een brief van UH.Ed.G., en bijaldien UH.Ed.G. die aan mij wil toezenden, zal ik er mij een genoegen uit maken die in persoon aan Lord Amherst ter hand te stellen. — Ik had mede wel gewenscht, dat onze afgebrokene Conferentien, spoediger hervat hadden kunnen worden, en heb niets verzuimd om daartoe te geraken. De Markies Hastings wordt dagelijksch in Europa terugverwacht, en men belooft ons alsdan weder aan het werk

te zullen gaan. Ik heb eenige reden te vermoeden, zonder het echter met gewisheid te weten, dat er indertijd een antwoord van hem over de vraag aangaande Sinkapore ingekomen is, en dat het voor ons niet ongunstig was, dog dat men hier verdere inlichtingen verlangd heeft.

UH.Ed.Gestr. bedankende voor deszelfs verplichtende Nieuwejaarswenschen, en dezelve van harte reciproceerende, neeme ik deeze gelegenheid waar om haar de hernieuwde verzekering aan te bieden van de achting waarmede ik de eer heb mij te noemen,

Uwer Excellentie's gehoorz. dienaar,
H. Fagel.

P. S. Barckly heeft mij nog verzogt de inleggende aan Uwe Excellentie (die hij open gelaten heeft en gedagteekend is van den 9den) aan Haar te doen geworden.

Z. Exc. den Heere Minister Elout.

London, 26 Februarij 1823.

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Ik heb heden morgen een zeer vriendelijke visite van afscheid gehad van Lord Amherst, wiens oogmerk tevens was (gelijk UHEd.Gestr. ontwaren zal uit het hiernevensgaande billet, geschreven ingeval ZijnE. mij niet te huys gevonden had) mij te verzoeken een brief voor hem aan den Heer Gouverneur-Generaal Van der Capellen te bezorgen. Daar het mij voorkomt, dat de gelegenheden daartoe in Holland meer frequent moeten zijn dan hier, ben ik te rade geworden die missive, die hiernevens gaat, aan Uwe Excellentie toe te zenden, in het vertrouwen, dat UHEd.Gestr. zich wel met de verdere verzending van dezelve zal willen belasten. Ik meene die vrijheid des te eerder te mogen nemen, daar zulks mij de gelegenheid verschaft mij te kwijten van eenen last, mij door Lord Amherst op de aller bijzonderste wijze opgedragen, om namelijk Zijn Lordschap op het minzaamste aan UHEd.Gestr. genegen aandenken en vriendschap aan te bevelen. Hij heeft mij zulks tot twee reizen toe opgelegd, en drukte zich ten Uwen aanzien op eene zeer hartelijke wijze uit. Ik moet zeggen, dat ik weinige menschen kenne, die door hunne manieren meer genegenheid inboezemen als deeze Lord. Hij is zeer ongesteld geweest, dog bevindt zich nu aan de beterhand, vleyt zich, dat de zeereize hem zoo wel als Lady Amherst, die de reize

insgelijks zeer getroost te gemoet ziet, goed zal doen. Ik heb de eer met onveranderlijke en oprechte gevoelens van hoogachting en vriendschap mij te noemen,

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Uwer Excellentie's gehoorz. dienaar,

H. Fagel.

P. S. Mag ik UHEd.Gestr. verzoeken mij het billet van Lord Amherst te doen terug zenden?

Z. Exc. den Heere Minister Elout.

Saltram near Plymouth, 10th. March 1823.

My dear Sir,

Detained here at the house of a friend, by contrary winds, I have at least had the satisfaction of receiving this morning your very obligeing letter of the 1th. inst.

I can with truth assure you that I entertain a very lively sense of the interest which you are pleased to express in my appointement of Governor General of India. My return to that part of the world will bring back to my mind a very strong recollection of the circumstances under which I had the good fortune to make your acquaintance. It was a great gratification to me to renew it in this country and I shall look forward to the hope of once more seeing you in good health, when it shall be my lot to return to Europe.

It will afford me much satisfaction to renew a friendly intercourse with the Baron Van der Cappellen; and if any points as yet remain unadjusted between the two Governments, I shall look forward with confidence to their final arrangement in a manner satisfactory to both Countries.

I had heard of the loss which occurred some time ago in your family and was only prevented offering you my sincere condolence by the fear of being troublesome and intrusive.

You afford me much pleasure in giving me the hope of seeing your son in India. I begg he will consider himself as a most welcome visitor at Government House, and that be will depend on every thing being done by Lady Amherst, my son and myself to render a residence at Calcutta agreable to him.

I once more return you my best thanks for all your good wishes, and requesting your Excellency to accept the united compliments and respects of all my family, I have the honor to remain with great regard and esteem,

My dear Sir,

Your Excellency's most obedient humble servant,

AMHERST.

His Excellency Mr. Elout etc., etc., etc.

Amicissime,

Gaarne bleef ik buiten alle verwijt van de genoegens van uw buiten leven te stooren, maar ik worde zelf geplaagd en kan dus niet nalaten U die Fransch-Oost-Indische reclamatie te herinneren van Louis Perrée, ni fallor. Toen wij er hier laatst over spraken meendet gij op den weg te zijn om mij te kunnen helpen en thans zal dit nog minder moeijelijk zijn daar gij het geluk hebt van te midden van al uwe menschen en al uwe papieren te arbeiden. Warendorff is, geloof ik de man die het leveren moet, uit Villepoix nalatenschap.

Verder verzoek ik U om bij uwe komst hier de stukken mede te brengen, die U bij de Londensche onderhandeling gediend hebben, en mogt die komst problematisch zijn (want ik verneem dat de Koning nog eenige weken op het Loo gaat doorbrengen), zend ze mij dan in twee, drie of meerdere successieve pakken. De zaken laten zich zoo aanzien dat ik het raadplegen derzelve niet zal kunnen uitstellen tot dat ik weder naar acosti verhuisd ben en Z. M. dringt mij reeds tot het ontwerpen van eene nadere instructie voor de eventuële plenipotentiarissen.

Ten slotte herhale ik mijne aanbeveling *in omnem eventum* van den Ontvanger Generaal te Utrecht. Die man schijnt door eene vague ongerustheid geplaagd te worden. t. t.

Brussel, 17 Augustus 1823. A. R. FALCK.

Z. Exc. den Minister Elout.

Hoog Edel Gestrenge Heer,

Uwer Excellentie's Heer zoon heeft mij ter hand gesteld UHEd.Gestr. letteren van 24 November, en het is mij zeer aangenaam geweest zijn

Eds. personeele kennis te maken. Ik behoeve UHEd. wel niet te zeggen, dat al had de Heer Elout mij geen brief van UHEd.G. gebragt, zijne betrekking tot UHEd.G. eene genoegzame beweegreden voor mij zoude zijn geweest, om hem de meest mogelijke dienst en oplettendheid te bewijzen. Ik heb echter met veel genoegen vernomen hetgeen UHEd.G. mij te zijnen opzichte meldt, en ik twijfel niet of zijn Ed. zal den Heer Minister Falck in den loop der onderhandeling van veel nut kunnen zijn. Ik heb de eer mij in UHEd.G. aanhoudende vriendschap, waarop ik prijs stelle, aan te bevelen, en met de meeste hoogachting te noemen

London, 4 December 1823.

Uwer Excellentie's gehoorzame dienaar,

H. FAGEL.

Z. Exc. den Heere Elout, Minister van Financien enz.

London, 6 Februarij 1824.

Private.

My dear Sir,

I reserved my answer to your Excellency's letter of the 1st. December, to be sent by your son; — but I find he is gone, though to return.

I will no longer delay, therefore, to thank you for your kind remembrance of me; to assure you how much pleased I was to have an opportunity of making acquaintance with any of your family and to express the satisfaction which I should derive from any future opportunity of renewing that which I had the honor of forming with yourself.

As you were not to come to us again, you could not do better than send us M. Falck, to complete, as I hope, the work which some years ago we happily began together.

I venture to recommend my friend Lord Granville, who succeeds Lord Clancarty as Ambassador to your King, to your Excellency's kindness and esteem. He will repair to his post upon the end of the present month.

I have the honor to be with high consideration and regard,

Sir,

Your Excellency's most obedient faithful servant,

GEORGE CANNING.

His Excellency Mr. Elout, Minister Secrety. of State etc., etc., etc.

'sHage, 18 Januarij 1824.

Zoo even — 's avonds 9 uur — ontvang ik uit naam des Konings de uitnoodiging, ten spoedigste eene conferentie te houden met Uwe Excellentie, betrekkelijk eene heden van onze Plenipotentiarissen te London ingelopene depêche, om alsdan Zijner Majesteit een concept-antwoord op dezelve, in den zin van het in die bijeenkomst verhandelde, aan te bieden.

In uitvoering van dezen last, neem ik de vrijheid, Uwer Excellentie de gemelde depêche hiernevens te doen geworden, om derzelver inhoud aan deszelfs overweging te onderwerpen, terwijl ik haar tevens verzoeke, mij te willen laten weten, wanneer ik mij morgen bij Uwe Excellentie zal kunnen vervoegen, om deszelfs gedagten te verneemen, en of zulks zoude kunnen geschieden, wanneer ik uit de gewoone conferentie met den Koning terugkom, dewelke ten 12 ure plaats grijpt, tenzij Uwe Excellentie mij een vroeger uur wilde bepalen, ofte mij deszelfs gedagten schriftelijk mededeelen, waarmede mij buiten twijffel niets zal afhouden mij volkomen te vereenigen.

In afwachting van Uwer Excellentie bevelen, heb ik de eer, dezelve de hulde mijner opregte hoogachting aan te bieden.

J. G. Reinhold.

Z. Exc. den Heer Minister Elout.

Londen, 12 Januarij 1824, n°. 5.

Copie.

—

UH.Ed. draagt kennis van den inhoud der missive die wij den 26 der jongstverloopen maand de eer hadden aan den Baron Van Nagell te schrijven. In het slot derzelve maakten wij gewag van Bencoolen en van het denkbeeld van dit Engelsch etablissement met al deszelfs onderhoorigheden op Sumatra's Westkust, te ruilen tegen Malakka en Sinkapoer. Hoewel het uitzigt op zoodanige ruiling nog niet volkomen helder zij, meenen wij echter om tijdverlies voor te komen, reeds nu met eenige uitvoerigheid de consideratien te mogen in het midden brengen, die in het 4de artikel onzer additionele instructie door Z. M. gevorderd zijn.

Uit onze depêche n°. 3 is gebleken, dat de Britsche onderhandelaars

bij den aanvang der conferentien niet ongezind schenen om aan Nederland voor de opoffering van deszelfs aanspraak op Sinkapoer eene pecunieele vergoeding aan te bieden. Maar wij hebben sedert bespeurd dat men daarbij voornamelijk het oog had op de gelden die zij sustineren dat hun nog, wegens geschut en goederen op Java overgenomen, verschuldigd zijn en dat bij de tegenwoordige naauwgezetheid hier te lande in het regelen der financieele aangelegenheden, op geene betaling uit de treasury ten onzen behoeve veel min op eene naamwaardige som gerekend worden mogt.

Edoch al ware het hiermede anders gelegen, zoo zoude naar ons inzien de bedoelde quaestie veel voegzamer afgedaan worden, door eene vergoeding in *natura* om zoo te spreken, door middel eener ruiling van grondgebied. Bij de beoordeeling hiervan, komt het in niet geringe mate aan op den indruk bij de inlandsche regeringen en volken. Aan deze zoude nimmer iets blijken van de sommen gelds, die ten gevolge van ons beding met Engeland, in de Nederlandsche kassen mogten komen te vloeijen. Het aannemen daarentegen van bezittingen die thans Engelsch zijn, geschiedt onder hunne oogen en moet alle bevreemding op doen houden, dat wij wederkeerig de Engelschen gevestigd laten op eene plaats, alwaar oorspronkelijk geene andere Europesche vlag dan de onze had behooren geplant te worden. Wij gevoelen echter, dat het ontzag van den inlander niet gekocht moet worden voor een al te duren prijs en gaan dus over tot de beschouwing der waarde van de te ruilen objecten op zich zelven.

Aan het eiland Sinkapoer verliezen wij niets. Of deszelfs nieuwe bezitters er veel voordeel mede zullen doen, valt te betwijfelen. Het bloeijen van hunne vrijhaven aldaar, staat in verband met onze eigene maatregelen omtrent handel en scheepvaart in den Oost-Indischen Archipel, en hoe grooter vrijgevigheid betracht wordt op de plaatsen, die aan onzen invloed onderworpen zijn, hoe minder de toevloed worden moet op Sinkapoer.

Malakka, welk de Engelschen dus niet ten onregte er bijvoegen, was 23 jaren lang onafgebroken onder hun beheer; geen wonder, dat het van de Nederlandsche gewoonten en aard verbasterd is, en in dit opzigt schijnt de opoffering van geen aanbelang. Reeds in 1820 drukte zich de Gouverneur-Generaal Van der Capellen op de volgende wijze

uit, in zijn secreet verslag aan den laatst ondergeteekende omtrent den staatkundigen toestand der Nederlandsche etablissementen in Oost-Indie:

„De Engelschen genieten in de geheele uitgestrektheid van het „Gouvernement van Malakka die onderscheiding, welke elk volk schenkt „aan degenen, die de aanbrengers van deszelfs voorname behoeften zijn „en uit wier handelsbetrekkingen hetzelve zijne meeste winsten ontleent. „De straat Malakka is daarenboven de gewone weg van alle schepen, „die, van Westelijk Indie en Poelo-Pinang komende, den wil naar „Java, China en den Oostelijken Archipel hebben. Die weg is dus „onophoudelijk met hunne schepen bedekt en geen wonder daarom, dat „de Vorsten des lands eenen meerderen eerbied betoonen voor de vlag, „die gestadig op honderd kielen voor hunne oogen wappert, dan voor „die, welke zich in die streken zelden anders dan op enkele onzer ge„wapende vaartuigen en aan de vlaggestokken onzer kwijnende bezittingen „vertoont. Sedert de vestiging der Engelsche factory op het eiland „Sinkapoer, heeft de dadigheid der Engelsche scheepvaart in dat oord „eene vermeerderde veerkracht bekomen, terwijl vrijstellingen van regten „en de zoo openlijke als bedekte wegen eener sluwe staatkunde, den „geringen handel, die ons nog over was gebleven, in gelijke mate doen „verflaauwen, als die onzer mededingers aanwakkert, en hiertegen is „onzerzijds niets aan te wenden, daar de voorname voorwerpen van „dien handel, opium en lijnwaden, op Britschen grond worden gekweekt „en vervaardigd."

De berigten der volgende jaren zijn even ongunstig. Voor het onderhoud van Malakka en diens onderhoorigheden, behalve de kosten van het garnizoen, staat op de Indische begrooting van 1822 eene som uitgetrokken van 260,000 ropijen, terwijl de inkomsten slechts op 235,000 worden geraamd, doch in effecte is het resultaat nog veel nadeeliger; want onder deze inkomsten figureren de in- en uitgaande regten voor niet minder dan 135,000 ropijen, op welk bedrag men schijnt te hebben gehoopt, in de onderstelling, dat de Engelschen van Sinkapoer zouden opbreken; doch dit geene plaats hebbende gevonden, is de perceptie der regten van in- en uitvoer steeds beneden het noemenswaardige gebleven en de Heer Van der Capellen heeft Malakka bij herhaling beschreven als een lastpost.

Veel grooter lastpost echter zoude Bencoelen zijn, indien wij bij onze

eventueele vestiging aldaar, de kostbare huishouding der Engelschen wilden voortzetten. Volgens de *East India revenue accounts*, op last van het Parlement gedrukt, beliepen er de uitgaven gemiddeld over de vijf jaren van 1817—1821, 400,000 Sp. d. en de inkomsten niet meer dan 42,000; waaruit een jaarlijksch deficit blijkbaar is van 358,000 Sp. d. of 787,000 ropijen. Zeer veel daarvan moet worden gesteld op rekening der veelomvattende ontwerpen, met welke zich de Heer Raffles juist gedurende dat tijdvak bezig hield en welke hem onder anderen tot verschillende constructien van grooten omvang schijnen bewogen te hebben, want volgens eene opgave van den Heer Wijnn, in den loop zijner conferentien met den Heer Falck gedaan, had de O. I. Compagnie niet lang geleden, in zekere verrekening met het Gouvernement de waarde der civiele en militaire gebouwen op Bencoelen begroot willen hebben op ongeveer LS. 250,000. Groote besparingen zullen op dit alles te maken zijn door de invoering eener Nederlandsche wijze van administratie, alsmede ten gevolge der meerdere nabijheid van Batavia dan van Calcutta. Misschien ook zullen de aldus aan te wenden etablissementen op eene doelmatige wijze vereenigd kunnen worden met Padang en onze overige kantoren op de Westkust, en deze eenheid van bestuur zoude al wederom aan de bezuiniging van onkosten bevorderlijk zijn. Doch al bleef die kust nog gedurende een aantal jaren buiten de mogelijkheid om door eigen inkomsten hare lasten te dekken, het Indische bestuur zoude zich, naar wij meenen, gaarne eene opoffering getroosten ter contemplatie van het belang, dat het stellen moet om zelf te kunnen leiden en in verband met het systema der Moluksche eilanden te kunnen regelen de cultuur der specerijen, die de Engelschen sedert 1796 met zorg op Bencoelen beproefd hebben en die nu laatstelijk van den Heer Raffles bijzondere begunstiging en aanmoediging ondervonden heeft. Een gewigtiger voordeel nog zal het zien in de verwijdering van alle Europeesch gezag uit oorden, alwaar de rust en de tevredenheid onder den inlander niet zonder moeite en omzigtigheid schijnen te kunnen worden gehandhaafd. Genoeg is het hier aan de tegenwoordige geschillen met de Padries te herinneren en aan de plotselinge verschijning van Britsche zendelingen uit Bencoelen, terwijl de Commissaris Muntinghe in 1818 met de Sultans van Palembang onderhandelde. Naar onze bedoeling zoude de ruiling, waarvan thans kwestie is, in dezer voege

bedongen moeten worden, dat niet alleen alle Britsche possessien op Sumatra's Westkust aan ons worden ingeruimd en dat dus het Nederlandsche gezag zich uit de Lampongs over Croe en Fort Marlborough onafgebroken naar Padang en verder over Natal tot benoorden de baai van Tappanoeli uitstrekte; maar ook dat aan de zijde van Engeland afstand gedaan werd van alle bevoegdheid om zich ergens elders op Sumatra te vestigen of met de Vorsten of volken van dat aanzienlijk eiland overeenkomsten te maken of onderhandelingen aan te knoopen. Het spreekt van zelf, dat Nederland niet zoude kunnen weigeren om wederkeerig af te zien van allen staatkundigen invloed op de ommestreken van Malakka; maar voor zoo veel wij in staat zijn te beoordeelen, kan het behoud van dien invloed in de gegeven omstandigheden weinig baten, en veel, ja zeer veel, integendeel moet er het Nederlandsch bestuur aan gelegen zijn om volkomen vrije handen te hebben voor de uitvoering van alle ontwerpen, die nu of in den vervolge raadzaam mogten bevonden worden, hetzij ter uitbreiding van cultuur en handel en ter beschaving der onderscheidene volksstammen op Sumatra zelve, hetzij ter bevestiging van onze magt op onze andere bezittingen in de nabuurschap.

UH.Ed. zal ons verpligten, met ons hoe eer hoe liever te doen weten of de aldus ontwikkelde wijze van zien in het algemeen 's Konings goedkeuring wegdraagt, zoodat wij het voor geoorloofd kunnen houden om eene territoriale ruiling in den geest van het voorgestelde tot een der bestanddeelen te maken van het ontwerp van conventie; met het schetsen waarvan het dezer dagen tijd worden zal, dat wij ons ernstig bezig houden, indien men de onderhandelingen tot een gewenscht einde wil gebragt zien, vóór dat de bijeenkomst van het Parlement den tijd en de aandacht der Plenipotentiarissen ten behoeve van andere en in hun oog dringende staatszaken vordere.

Wij willen echter deze niet besluiten, zonder ten overvloede te hebben doen opmerken, dat de afstand van onze factorijen op de Vaste Kust van Indie, ter behandeling bij eene volgende depêche bewaard blijft. Men betuigt van de Engelsche zijde zeer weinig op het bezit derzelve gesteld te zijn, en ze ongaarne in rekening te zullen laten gelden, voor de sommen die Nederland blijken zal schuldig te wezen. Een zoo gewigtig etablissement als Bencoelen, met die factorijen te compenseren,

is dus een denkbeeld, waaraan het ons onmogelijk geweest is den minsten ingang te verschaffen.

(*Get.*) H. FAGEL.

Aan den Ridder R inhold. A. R. FALCK.

Aan den voet der depêche stond met de hand van den Minister Elout geschreven :

NOTANDA.

Geene gezanten of andere zendelingen te zenden naar vorsten of volkeren, tot eene der wederzijds contracterende Mogendheden in verbond, alliantie enz. staande.

Geene passen te verleenen dan aan inlanders, onder en op eigen territoir wonende.

Engelsche of Nederlandsche passen zullen geen beletsel tegen visitatie zijn of de schepen of vaartuigen onder sententie stellen.

Zonder dat het zal aangemerkt worden als eene schennis der vlag, zullen de vaartuigen de zeeroovers mogen opbrengen.

Vrijelijk varen door alle wateren veroorloofd aan alle schepen, vooral Engelsche en Nederlandsche.

---

20 Januarij 1824.

Nadat ik de eer had UE. gisteren te zien, heb ik gemeend de vlugtige gedachten die bij mij opgekomen zijn, in eene nota te moeten vervatten, in de mogelijkheid dat UHEd. welligt verkiezen zoude dezelve, enkel als zoodanig, aan de Heeren Fagel en Falck mede te deelen. In dat geval zoude ik met geheele onderwerping aan UE. beter oordeel in overweging geven, om aan die Heeren, in antwoord op hunnen brief, te kennen te geven dat over het algemeen eene ruiling van grondgebied tegen grondgebied wel aannemelijk kan geacht worden, maar dat daarbij niet uit het oog moet worden verloren, maar wel in verband gebragt ook anderen ruilingen en vooral ook geldelijke tegemoetkomingen en schadevergoeding van geldelijke voordeelen.

Ik heb de eer enz. (*Get.*) ELOUT.

Aan den Gezant Reinhold, belast met de Portefeuille van Buitenl. Zaken.

NOTA.

Het schijnt eenigzins moeijelijk om het onderwerp van den brief door de Heeren Fagel en Falck, op 12 December, n°. 8, geschreven, op zich zelven te behandelen.

De Heer Falck is in het bezit van eene memorie nopens de geschikte wijze van afdoening der onderscheidene met het Britsche Gouvernement nog onverevende punten in de Oost-Indische Bezittingen.

Bij die memorie is voor grondslag aangenomen om alle de onderscheidene verschilpunten als het ware aan elkander te verbinden en niet elk geschilpunt, ook niet elk soort van geschilpunt op zich zelf te beschouwen en af te handelen.

Onvervankelijk van deze algemeene aanmerking meent men het volgende ter overweging te mogen geven.

Singapore is, zoo als de brief wel aanmerkt, voor Nederland als bezitting van weinig belang. In de tegenwoordige staats- en handelsbetrekkingen schijnt ook Malacca niet van groot gewigt. En het is te denken dat het steeds een lastpost voor Nederlandsch Indië blijven zal. Van dien kant is dus tegen den afstand niet veel aan te voeren.

Maar men vergete niet dat wanneer Nederland geheel die bezittingen zal kwijt zijn, onze invloed bij den Koning van Djohor, den tegenwoordigen door ons erkenden Sultan van Djohor en Linga merkelijk lijden zal; en van dien kant hebben wij veel van zeerooverijen te vreezen.

Het is dus van het allergrootste gewigt om wel te letten, hoe die Vorsten het op zullen nemen.

Verder: de Britsche agent Raffles, heeft om zijn voornemen te bereiken een ander lid der familie als Sultan van Djohar erkend. Hoe zal het wezen als wij afzien, gelijk in den brief staat „van alle staatkundigen invloed op de omstreken van Malacca?"

De Sultan van Rhio is onze bondgenoot; wij kunnen hem niet geheel aan zijn lot overlaten.

De afstand van Bencoelen en onderhoorigheden aan het Nederlandsch Gouvernement heeft eene goede zijde. Maar deze bezitting schijnt niet zoo belangrijk dat, daarvoor alleen, Malacca en wat daartoe behoort, moet afgestaan worden. Onder de Engelschen was Bencoelen een lastpost, en het is meer dan twijfelachtig of het ooit voor Neder-

land iets anders wezen zal. De vereeniging van bestuur over alle de deelen van Sumatra, zelfs van Sumatra's Westkust, komt niet zoo gemakkelijk voor. De bezittingen zijn te ver vaneen gelegen. Tot nog toe schijnen noch de Lampongs, noch Palembang veel geldelijk nut aan te brengen; en het is, ik herhaal het, twijfelachtig of het met Bencoelen beter zal zijn. De specerijcultuur is niet van dien aard dat wij die èn in de Molukken èn elders kunnen houden; vooral niet, daar op andere buitenlandsche bezittingen, vooral op Bourbon, specerijen met vrucht worden geteeld.

Wanneer het verder op ruiling van grondgebied aankomt, dan schijnt alles bij elkander te moeten worden genomen en dan zouden de bezittingen op de Westkust van Indie tegelijk dienen te worden behandeld.

Deze bezittingen zijn voor ons uit een geldelijk oogpunt van weinig belang; uit een staatkundig oogpunt schijnt het ook niet verkieslijk dat wij ze behouden in den tegenwoordigen stand van de Britsche huishoudelijke betrekkingen in het rijk van Indie zoo wel als in den stand van ons tegenwoordig handel- en fabriekwezen op Indie. Maar voor de Engelsche is het niet uit een geldelijk, maar uit een staatkundig oopgunt van zeer veel belang, dat zij die bezittingen verkrijgen. Van hier dat welligt de Compagnie er weinig belang in stelt; maar het Britsch Gouvernement moet er belang in stellen. Dit een en ander doet zien dat de ruiling van Malacca cum annexis tegen Bencoelen voor ons niet genoegzaam is; maar dat daarbij nog meer moet komen, naamlijk gepaard met geldelijke voordeelen voor ons.

Men meent daar nog al op te moeten blijven staan. De voordeelen welke wij op de opium en het salpeter hadden, gevoegd bij de parelvisscherij bij Tutucorin, van welke wij nu verstoken zijn, dienen bij deze gelegenheid te worden aangevoerd; hetzij dat eene jaarlijksche geldelijke bijdrage, of wel een afkoop in één ons worde uitbetaald.

Die geldelijke punten dienen tegelijkertijd behandeld te worden. De sommen toch welke de Britten beweren dat hun toekomen, moeten in verband worden beschouwd met de sommen waarop wij aanspraak maken; en dezen zijn nog al van belang.

Deze aanmerkingen zijn mij bij eene voorloopige overdenking van dit gewigtig onderwerp voor den geest gekomen. De tijd is te kort om

alles te ontwikkelen, en welligt is de niet bekendheid met latere berigten oorzaak dat men zich in de beschouwing bedriegt.

Men merkt verder nog het volgende aan:

„Den invloed van de Britten en van de Nederlanders op en tot „sommige gedeelten van Indie te bepalen, is op zich zelf een zeer aan„nemelijk denkbeeld, maar het zal wel moeten omschreven worden, „en dan is de vraag of men zich alleen tot Malacca ter eenre en tot „Sumatra ter andere zijde bepalen zal. MEN DENKE BIJVOORBEELD „AAN BORNEO.”

Maar dan noch moet men zich eene vraag veroorlooven: Zal dit alles wel aan de zijde van het Britsch Gouvernement of liever van de subalterne Britsche agenten worden geëerbiedigd? De ondervinding doet hieraan met reden twijfelen. Raffles wordt honderdmaal gelaakt, hij gaat steeds voort, en steeds toch (gelijk in Singapore) worden zijne wederregtelijke handelingen, hoewel in stilte afgekeurd, echter openlijk volgehouden. Men houde dit in het oog, en sluite alle commercieele agenten geheel uit. Hoezeer ook dit niet alles afdoet; want koopvaarders enz., die als zoodanig zich uitgeven, hebben reeds menig kwaad berokkend.

Voorts vergete men niet over Billiton te spreken.

Deze vlugtige bedenkingen moeten niet beschouwd worden van de strekking te hebben om de denkbeelden, door de Nederlandsche Gevolmagtigden geopperd, af te keuren, maar alleen om eenige wenken te geven, die bij gelegenheid der onderhandelingen hare nuttigheid hebben kunnen.

Het zal voorts moeijelijk zijn om over alle, en over elk der geschilpunten een juist oordeel te hebben, tenzij men den geheelen zamenhang der zaken en den geheelen inhoud van eene te ontwerpen overeenkomst zie en overwege, en het is de huivering om over een gedeelte te oordeelen zonder het geheel te kennen, die dit een en ander uit de pen heeft doen vloeijen.

ELOUT.

N°. 18.

—

's Gravenhage, 24 Januarij 1824.

De Koning verlangende, dat het rapport van de Plenipotentiarissen te Londen van 19 Januarij, n°. 6, op dezelfde wijze behandeld worde als ten aanzien van n°. 5 is geschied, heb ik, ten gevolge van deze Zijner Majesteits beschikking, de eer het voorz. rapport hierbij te voegen, Uwe Excellentie vriendelijk verzoekende, om mij zijne gedachten deswegens wel, zoo spoedig doenlijk, te willen mededeelen.

De Promemoria, door Uwe Excellentie omtrent n°. 5 ontworpen, heeft de goedkeuring van den Koning weggedragen en is reeds aan de Plenipotentiarissen verzonden.

De Gezant van Zijne Majesteit bij den Heiligen Stoel en het Hof van Toskanen, ad interim belast met de Directie van het Departement van Buitenlandsche Zaken,

J. G. REINHOLD.

Z. Exc. den Heere Elout enz., enz., enz.

Londen, 19 Januarij 1824, n°. 6.

De Instructie, volgens welke de ons toebetrouwde onderhandeling in 1820 werd aangevangen, behelsde reeds, dat de Koning niet ongaarne afstand zoude doen van de Nederlandsche bezittingen op de Vaste Kust van Indie, mits onder beding van een equivalent. En in waarheid, al die bezittingen zijn zoo vele lastposten voor Java, zonder dat er het minste uitzigt zij op omstandigheden, die er de vervallen nijverheid en handel kunnen opbeuren. Eenstemmig is hieromtrent het gevoelen van allen, die in de laatste jaren over de O. I. zaken geraadpleegd zijn geworden; maar ongelukkig is deze waarheid ook geen geheim voor de Engelschen. Van hier hunne onverschilligheid, van welke wij op het slot van ons voorgaand nummer gewag maakten. Wij hebben hen doen opmerken, dat de kosten van beheer onbeduidend zouden worden, ingeval men de onderhoorige kantoren met de districten, in welke zij

geïncluseerd zijn, vereenigde en dan alleen voor de aanstelling van eenige plaatselijke magistraten te zorgen had. Ook zoude de met Nederland te maken schikking een brug kunnen zijn om tot soortgelijke schikkingen met Denemarken en Frankrijk te geraken, zoodat het Britsch gezag zich over Tranquebar en Pondichery uitstrekte. Doch ons is te gemoet gevoerd dat de existantie eener vreemde vlag op deze weinige punten der onmetelijke oppervlakte van Hindostan, niet bevonden was hinderlijk te zijn aan de bereiking der doeleinden van de tegenwoordige administratie, dat zich misschien nu en dan wel eens zwarigheden opdeden, doch waarvan het onaangename en lastige nederkwam op de schouders der naburige gezaghebbers; en dat bewindhebbers der O. I. Compagnie er zelden iets van hoorden — het Ministerie nimmer.

Beschouwt men deze betuigingen als opregt dan zoude ook de eenige maatstaf ter berekening van een equivalent gezocht dienen te worden in het werkelijk bedrag der inkomsten; zoodat indien dit bedrag bijv. 60,000 ropijen wezen mogt, en men overeenkwam om het naar rede van 6°/₀ te kapitaliseren, wij voor den bedoelden afstand een millioen ropijen te vorderen zouden hebben. Edoch over het *quantum* dier inkomsten is men het alles behalve eens, zoo als geredelijk zal zijn afgeleid uit hetgeen bij onze depêche van 26 December voorkomt over de geldigheid der *grants* of concessien van Nabobs en van den Grooten Mogol. Wij hebben iedere goede gelegenheid te baat genomen om die geldigheid ten behoeve van Nederland te adstrueren; doch onze redeneringen hebben geenen indruk gemaakt en van het hernieuwen derzelve durven wij geene vrucht voorspellen, wanneer wij ons herinneren dat het systema, hetwelk men tegen het onze overstelt, geen ander is dan dat welk men van de Engelsche zijde reeds 30 of 40 jaren geleden vasthield. Immers blijkt uit de notulen van het Secreet Besogne van HH. MM. van den jare 1791, dat in de toen vruchteloos afgeloopen onderhandelingen in den Haag over een commercietraktaat met Engeland, Lord Auckland nimmer af te brengen is geweest van de sustenue dat de Engelsche Souvereinen waren van Bengalen en ongehouden tot de inachtneming der firmans van hunne voorgangers in de Souvereiniteit. Van hier dan ook dat bij art. 9 der schets van het traktaat aan de ingezetenen van de Vereenigde Provincien slechts met algemeene bewoordingen n Britsch Hindostan zoodanige behandeling was toege-

zegd, als de meest begunstigde natien er genoten, zonder van eenige *grants* of privilegien te gewagen; en dit artikel zoude naar het gevoelen der Gecommitteerden van HH. MM. geen hinderpaal geweest zijn, indien men zich over andere punten en speciaal over de kwestie der neutrale vaart had kunnen verstaan. Het is waar dat dezelfde schets of project van Engeland de verpligting oplegde om jaarlijks de O. I. Compagnie tot inkoopprijs te gerieven met 600 kisten opium, en bij dit aanzienlijk voordeel mogt men zich misschien ten opzigte der privilegien in het algemeen faciel betoonen. Doch het uitdrukkelijk opnemen dier verpligting bij een bijzonder artikel van het te sluiten traktaat bewijst, dat dezelve niet voor incontestabel gehouden werd. En zoo zeer gevoelden dit voormelde Gecommitteerden van HH. MM. dat zij alles nagaande, waarop men bedacht wezen moest, indien men niet over de gerezen zwarigheden heenstapte en het traktaat tot stand bragt, onder anderen deze vraag opperen: „of men continueren zal jaarlijks aan de O. I. „Compagnie te leveren 600 kisten opium, hetzij voor den prijs zoo als „de Compagnie zegt ze tot dusverre te ontvangen, hetzij voor den „prijs als de Franschen betalen?”

Gedeeltelijk heeft deze leverantie nog eenigen tijd plaats gevonden, namelijk van jaar tot jaar en ten gevolge van eene toezegging door Lord Cornwallis in 1787 aan onze gezaghebbers in Bengalen gedaan, doch als het ware uit gunst precario en zonder eenige verpligting te erkennen. Wij vorderen dan weinig met aan te dringen op den *status ante bellum*, want die *status* was, blijkens het verhandelde in 1791 en vroeger, onbestemd en aan twijfel onderhevig, en aan dezen twijfel nu ten voordeele van Nederland een einde te doen maken, hiertoe zien wij te minder kans, dewijl de Franschen bereids van alle beroep op hunne oude *firmans* en *grants* afgezien hebben en zelfs bewilligd om eene zekere hoeveelheid opium (300 kisten) te ontvangen tegen marktprijs, eene bepaling met welke alle wezenlijk voordeel vervalt.

UHEd. bespeurt uit dit een en ander hoe moeijelijk het wezen zal om aan 's Konings etablissementen op de Vaste Kust van Indië eene aanzienlijke waarde te doen hechten. Wij zullen, gelijk trouwens van zelve spreekt, in onze nog te houden conferentie daarvoor het meest mogelijke trachten te bedingen, doch gelooven in den geest onzer instructie te handelen, door in alle gevalle het principe te blijven vast-

houden, dat dezelve bij deze gelegenheid behooren te worden afgestaan; tot volkomen betoog waarvan misschien dienstig wezen kan de hierbij gevoegde vergelijkende staat.

(*Get.*) H. FAGEL.
A. R. FALCK.

Etablissementen op de Vaste Kust.

Vergelijkende Staat van Inkomsten en Uitgaven, geraamd naar de Indische begrooting van 1822.

	Inkomsten.	Uitgaven.
Chinsurah. . . .	Rop. 25,288 [1]	Rop. 46,176
Tutucoryn. . . .	34,186 [2]	18,635
Paliacotta. . . .	3,827	12,435
Jaggerna poeram .	3,451	7,639
Palicol.	5,758	6,856
Sadras.	11,285 [3]	15,825
Suratte	59	5,154
	Rop. 83,854	Rop. 112,720
		83,854
	Meer aan uitgaven	Rop. 28,866

's Hage, 26 Januarij 1824.

Ter beantwoording van den brief, met welke U Exc. mij op den 24sten vereerd heeft, heb ik alweder gemeend niet beter te kunnen doen, dan even als vóór eenige dagen U Exc. eene Nota omtrent het daarin verhandelde onderwerp toe te zenden. U Exc. zal dadelijk ontwaren, dat die in den geest der vorige gebleven is.

Met enz. ELOUT.

Den Ridder Reinhold.

---

[1] Hieronder begrepen de jaarlijksche som van 6500 ropijen, door de Engelschen voor den afstand van Bernagor betaald wordende.

[2] Hiervan worden gerekend 33,612 ropijen de opbrengst te zijn der parelvisscherij.

[3] In dit bedrag is de som van 6805 ropijen begrepen, die jaarlijks volgens contract door de Engelschen wordt betaald wegens den afstand onzer zoutpannen.

NOTA.

Bij de lezing van den brief der Nederlandsche Gevolmagtigden, van 19 Januarij, heeft men op nieuw de moeijelijkheid ondervonden, van op elk punt afzonderlijk een bepaald gevoelen te vestigen. Een algemeen overzigt van den stand der onderhandelingen is ter beoordeeling noodig. Onze Gevolmagtigden zijn daarmede bekend. Dat de afstand van de Nederlandsche Bezittingen op de Vaste Kust van Indie aan te raden is, werd in de vorige Nota vermeld. Er is evenwel te gelijk in overweging gegeven, om dien afstand in verband te beschouwen en te behandelen met andere ruilingen van grondgebied en met andere geldelijke aangelegenheden. Juist om de weinige waarde op zich zelven van die bezittingen schijnt zulk eene behandeling aan te raden. Men kan ze toch niet louter weggeven. Zoo zwaar zijn de lasten niet. De som immers van 28,000 ropijen, op welke bij de vergelijkende staat de meerdere uitgaven dan inkomsten berekend worden, is daartoe geen genoegzame grond. Gering is die som in verhouding tot de kosten onzer Indische bezittingen. Wanneer de overgave van de bedoelde plaatsen kon versmolten worden in de afdoening van andere onderwerpen die voordeel aanbrengen, al wordt dan niet voor die bezittingen afzonderlijk een som gelds bedongen, dan zeker zou men daartoe mogen besluiten. Het komt wijders niet ongerijmd voor te denken, dat Engeland aan het bezit dier plaatsen om staatkundige redenen meer hecht dan het voorgeeft. Men ziet dus met genoegen dat onze Gevolmagtigden op dit stuk nog nader zullen aandringen en in dien zin is zeker het beginsel juist om bij deze gelegenheid die bezittingen af te staan.

Wat betreft het al of niet verbindende van vroeger toegestane regten, zoo schijnt uit vroegere berigten te blijken, dat er allezins kans is, om de Britsche Gevolmagtigden tot het erkennen van eenige verpligting uit dien hoofde te brengen.

Intusschen is het verschil door den opium en de salpeter van veel geldelijk belang. Bij de vorige Nota is hiervan reeds gesproken.

Het is juist daarom dat HH. M. ten jare 1797, daarvan een uitdrukkelijke erkentenis in een artikel van het te sluiten traktaat hebben willen inlasschen. Het was noodig om een punt dat wel bij H. M. en

bij de O. I. Compagnie vast stond, maar dat Engeland trachtte twijfelachtig te maken, voor altijd te beslissen. En waarlijk de zoogenaamde gratuite of precaire levering tegen inkoopsprijs, ook tot in latere dagen kan zeer ten onzen voordeele worden ingeroepen.

Het jongste traktaat na 1819, door Engeland met de Franschen gesloten kan niet tegen ons worden ingeroepen. Men zegge dit maar ronduit. De Franschen hebben het geheele verschil niet begrepen. Het beding toch om tegen marktprijs zich te doen leveren kan niet wel als oordeelkundig beschouwd worden, wanneer ieder (gelijk het geval is) op de markt koopen kan.

Zoo veel geeft men gaarne toe, dat van het Britsche Gouvernement of van de Britsche Compagnie niet te vergen is, om ons die voortbrengselen in natura te leveren. Dit kan niet worden overeengebragt met hunne tegenwoordige huishoudelijke inrigtingen. Maar de afkoop van het voordeel dat wij er uit trokken, is billijk en regtmatig.

Ook hier evenwel komt het niet aan op eene afzonderlijke beslissing. Kan het met anderen gelijkelijk behandeld worden en voor allen te zamen een algemeen verdrag gesloten, dan schijnt dit aan te raden. Het komt toch niet aan op ieder punt van regt en voordeel, maar op eene algemeene goede uitkomst. Men geeft al weder dit een en ander als wenken welker behartiging aan beter oordeel gaarne worden onderworpen.

ELOUT.

's Gravenhage, 31 Januarij 1824.

Overeenkomstig Zijner Majesteits bevelen heb ik de pro memoria, welke laatstelijk door Uwe Excellentie vervaardigd is omtrent het Oost-Indische onderhandelingswerk, even als de vroegere aan de Plenipotentiarissen tot instructie toegezonden.

Naar aanleiding van 's Konings verlangen, heb ik de eer Uwe Excellentie alsnu weder bekend te maken met een nader rapport van 27 Januarij, n°. 7, met vriendelijk verzoek, om te dien aanzien op gelijke wijze te willen handelen als met de vorige en het resultaat van UHEd.

Gestr. overwegingen te vervatten in eene pro memoria, welke ik vervolgens zal brengen onder het oog van Zijne Majesteit.

De Gezant van Zijne Majesteit bij den Heiligen Stoel en het Hof van Toskanen, ad interim belast met de Directie van het Departement van Buitenlandsche Zaken,

J. G. REINHOLD.

Aan Zijne Excellentie den Heer Minister Elout enz., enz. enz.

NB. Het hierbij bedoelde rapport, betrekkelijk de verevening van geldelijke punten, schijnt tusschen de Ministers Elout en Reinhold mondeling te zijn behandeld.

Overeenkomstig Uwer Excellentie's gedagten heb ik aan den Koning een ontwerp van antwoord aan onze Plenipotentiarissen voorgedragen, hetgeen niets beslist, en hetwelk, door Z. M. goedgekeurd, heden vertrekt. Ik neem de vrijheid, hetzelve hiernevens copielijk bij te voegen tot Uwer Excellentie narigt, en heb de eer, Dezelve de verzekering van mijne volkomenste hoogachting aan te bieden.

3 Februarij. J. G. REINHOLD.

Z. Exc. den Heer Minister Elout.

'sGravenhage, 3 Februarij 1824.

Copie.

Ik heb de eer gehad te ontvangen Uwer Excellentien rapport van 27 Januarij, n°. 7, over de geldelijke punten der onderhandeling, en hetzelve onverwijld ter kennisse gebragt van den Koning.

Het is al aanvankelijk aan Zijne Majesteit voorgekomen, dat Uwe Excellentien de vorderingen, die tegen die van Engeland kunnen worden overgebragt, met zorg behandeld hebben. Ondertusschen zal het rapport nog vooreerst geen dadelijk of stellig bepaald antwoord behoeven, alzoo het den Koning noodzakelijk is voorgekomen, dat Hoogstdezelve vooraf meer omstandig bekend gemaakt worde met de gevoelens van den Heer

Falck, over de voorregten, die met betrekking tot den handel op Java, aan Engeland zouden kunnen worden toegestaan, in plaats van de gelden welke die Mogendheid bij afrekening zouden blijken van Nederland te kunnen vorderen, weshalven ik, overeenkomstig Zijner Majesteits verlangen, Uwe Excellentien uitnoodige mij ten dien opzigte hoe eer zoo beter met hunne denkbeelden bekend te maken.

Aan de Heeren Plenipotentiarissen te Londen.

's Gravenhage, 6 Februarij 1824.

N°. 16.

Ingevolge de kopijlijk nevensgaande bevelen, op heden van wegen den Koning ontvangen, heb ik de eer, bij dezen ter kennisse van Uwe Excellentie te brengen de belangrijke stukken, die door den Heer Kapitein Elout zijn overgebragt met betrekking tot de onderhandelingen te Londen over de Oost-Indische zaken, met vriendelijk verzoek, om, naar aanleiding van Zijner Majesteits verlangen, wel UHEd.Gestr. gedachten over den inhoud derzelve te willen laten gaan en mij met Uwer Excellenties gevoelen bekend te maken.

In de conferentie die ik heden met Zijne Majesteit gehad heb, heb ik kunnen ontwaren, dat de Koning over het algemeen tevreden is over de ontworpen conventie. Ook de wijze van zien van den Heer Falck, in zijn afzonderlijk rapport aan den Koning, als Minister voor het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Kolonien, voorgedragen opzigtelijk art. 8 van dezelve, den aankoop van eene zekere hoeveelheid specerijen door de Engelschen op Batavia betreffende, heeft Zijner Majesteits bijval gevonden. Hoogstdezelve heeft evenwel aangemerkt, dat Zijne Majesteit vreesde, dat eene bepaling van dien aard bij den handel te Amsterdam niet wel zoude worden opgenomen.

Wat mij aangaat, ik herhale hetgeen ik reeds aan Uwe Excellentie gezegd heb, dat ik mij niet voor bevoegd houde, om over zaken en belangen te oordeelen, die mij natuurlijk geheel vreemd zijn.

Uit een generaal oogpunt beschouwd, komt het mij voor dat de overeenkomst, zoo als die door de Plenipotentiarissen is ontworpen, de Ne-

derlandsche magt in Oost-Indiën concentreert, de afscheiding tusschen onze en de Engelsche bezittingen naauwkeurig bepaalt en een einde maakt aan vele onzekerheden, waaruit nieuwe twisten zouden kunnen ontstaan. Zoo dus geene overwegende bedenkingen aanwezig zijn, schijnt het tot nog toe allerwenschelijkst te zijn, dat men eene gelegenheid, die zich thans aanbiedt, om zoo begeerde resultaten te verkrijgen en welke zich welligt nimmer weder zoo gunstig zal voordoen, niet verwerpe, terwijl ik verder vermeen, dat het afsluiten van een soortgelijk traktaat met Engeland in het tegenwoordig tijdstip mede van eenen meer of min voordeeligen invloed voor onze staatkundige belangen in het algemeen zouden kunnen zijn.

Eene aanmerking veroorloove ik mij, aan Uwe Excellentie te onderwerpen. Volgens artikel 9 staat de Koning der Nederlanden aan Zijne Groot-Brittannische Majesteit af, alle zijne etablissementen, factoryen en bezittingen op de Vaste Kust van Indie enz., terwijl in het volgende art. 10, de Koning van Engeland *bewilligt* in de overdragt van de factory van fort Marlborough enz. De redenen, waarom de bewoordingen van deze beide artikelen niet gelijk zijn, worden opgegeven in de depêche van de Plenipotentiarissen, met bijvoeging, dat de overdragt zal plaats vinden, zonder dat eenige verdere of subsidiaire onderhandelingen met de Bewindhebberen der Engelsche O. I. Compagnie behoeven plaats te vinden. Deze verzekering der Plenipotentiarissen neemt ondertusschen niet weg, dat er naar mijn inzien, uit den aard der zake, op de *bewilliging* nog iets meer schijnt te moeten volgen, immers dat de *afstand* door die uitdrukking niet genoegzaam verzekerd is. Om dit eenigzins te wijzigen, geef ik Uwe Excellentie in bedenking of men niet, in plaats van het woord *bewilligt*, zoude kunnen zeggen *doet afstand van en bewilligt*, dewijl toch het artikel niet alleen spreekt van de bezittingen der *Engelsche Maatschappij*, maar ook van *die van Z. G. B. M.* en de woorden *doet afstand van en bewilligt* alsdan in dier voege verstaan zouden kunnen worden, dat zij van toepassing zijn op de eene, zoowel als op de andere dezer onderscheidene bezittingen.

Ik onderwerpe deze consideratie aan Uwer Excellenties overweging, terwijl ik mij overigens gedrage aan de toelichtingen en ophelderingen, welke de Heer Kapitein Elout door zijne kennis van personen en zaken in de Indien, mitsgaders van al hetgeen de onderhandeling heeft op-

geleverd, in de gelegenheid zijn zal, Uwe Excellentie omtrent het voorschreven en andere punten dier conventie te geven.

De Gezant van Zijne Majesteit bij de Hoven van Rome en Toskane, ad interim belast met de Directie van het Departement van Buitenlandsche Zaken,

J. G. REINHOLD.

Aan Zijne Excellentie den Heer Minister Elout.

---

1 Februarij 1824, n°. 8.

B, n°. 17.

—

De lang vertraagde post van 23 Januarij heeft ons eergisteren eindelijk in het bezit gesteld van UH.Ed.G. rescriptie op onze depêche n°. 5 betrekkelijk de aanwinst van Bencoelen. Onze inmiddels van hier afgezondene rapporten van den 19 en den 27 van gemelde maand zullen UH.Ed.G. bereids hebben doen zien dat, allezins overeenkomstig 's Konings gemanifesteerde bedoelingen, het gemelde punt door ons niet afzonderlijk, maar in verband met den afstand der kantoren op de Vaste Kust van Indie en met de geldelijke kwestien behandeld geworden is. Bijzondere voldoening heeft ons verschaft de betuiging, dat onze wijze van zien de goedkeuring van Z. M. wegdraagt, zoodat wij geene argumenten meer behoeven te bezigen om het hooge nut te bewijzen, welke er, uit het gezichtspunt der staatkunde, in gelegen is: 1°. dat geene conventie met Engeland gemaakt worde, die niet vooral inhoudt een afstand van territoir aan Nederland; 2°. dat Bencoelen in dier voege aan Zr. Ms. Oost-Indische bezittingen aangehecht worde, dat het geheele eiland van Sumatra eens vooral aan elken Britschen invloed worde onttrokken.

Door deze hooge goedkeuring dus meer gesterkt dan door de aanmerkingen der ons toegezondene nota ontmoedigd, hebben wij ons beijverd de laatste hand te leggen aan de schets der te sluiten overeenkomst en kunnen thans de eer hebben UH.EdG. te verzoeken om dezelve, zoodanig als zij hiernevens gaat, aan de overweging des Konings te onderwerpen. De materie van elk artikel is achtervolgens met de

Engelsche Gevolmagtigden in het breede bediscutieerd en de bewoordingen zijn gestadig vergeleken met de door hen voorgestelde redactie. Over de voorname punten hebben zij zich op zulk eene wijze uitgelaten, dat wij geenzins twijfelen of dezelve zullen, bij de definitieve conventie geheel overeenkomstig met deze schets kunnen worden geregeld, maar op ettelijke ondergeschikte bepalingen hebben zij verlangd vooreerst nog in hun geheel te blijven, b. v. den termijn der overgifte van de wederzijds te ontruimen possessien; het getal jaren gedurende welke de ingezetenen vrij en onverlet naar elders zullen kunnen verhuizen, enz. Daar tot de cessie van Bencoelen tegen de begeerte van Bewindhebberen der Oost-Indische Maatschappij besloten is, tracht men deze magtige Heeren ten minste in de schikkingen van gering aanbelang zoo veel mogelijk te wille te zijn. Men heeft ze deswege geraadpleegd, maar zij hebben nog niet geantwoord.

Op de redactie der inleiding van de overeenkomst zullen wij gaarne zoodanige reflectien vernemen, als UHoogEd.G. bij de lecture derzelve voor den geest mogten komen. Er is afgesproken, dat er twee texten zullen zijn, een Engelsche en een Nederduitsche, beide wederzijds te onderteekenen, nadat de naauwkeurige overeenstemming derzelve onderling met de meeste zorg zal zijn geconstateerd. Zulks schijnt ons vooral doelmatig te zijn, omdat aan de te maken bepalingen gevolg moet worden gegeven door collegien en beambten, aan welke geene grondige kennis van eene andere taal dan hunne eigene toegeschreven worden kan.

Art. 1, 3, 4.

Reeds in 1820 afgesproken en geteekend en bij examinatie in Nederland zoodanig bevonden, dat Z. M. blijkens de additionele instructie verklaard heeft in dezelve te kunnen berusten.

Art. 2.

Over dit onderwerp is in de conferentien van 1820 veelvuldig gehandeld. Men was het, op een paar bedenkingen na, eens, en deze eenstemmigheid heeft de Heer Canning doen gelden bij den thans door hem gebezigden aandrang om een artikel van dezen aard in de te sluiten conventie op te nemen. Onze aanvankelijke verklaring, dat wij daarin niet mogten treden, heeft dien aandrang eer sterker doen worden dan

verflaauwen. Wij zouden echter, uithoofde der stellige bewoordingen van art. 5 der additionele instructie, bij onze weigering hebben volhard, ware het niet dat de laatst ondergeteekende, naar eene aandachtiger beschouwing der kwestie, bevonden had, die stellige bewoordingen te moeten toeschrijven aan een misverstand of liever aan eene al te groote bezorgdheid, bij het Departement van Kolonien gerezen, toen het in de maand ll. met den Minister van Buitenlandsche Zaken te rade ging over de nieuwe voorschriften, van welke 's Konings Plenipotentiarissen voorzien moesten worden. En daar zulks in een afzonderlijk rapport aan Z. M., hetwelk tegelijk met deze geëxpedieerd wordt, uiteen zal worden gezet, onthouden wij ons van hier, door verdere détails, de afwijking van de letter van onze instructien te regtvaardigen.

Art. 5.

Over de beteugeling der zeerooverij kan geene bedenking vallen. Reeds in 1820 hadden de Engelsche Gevolmagtigden een bijvoegsel voorgesteld, behelzende, dat men zich over en weder onthouden zoude van elkanders vlag te gebruiken. Zij hebben er thans wederom op geinsteerd, doch eindelijk toegegeven aan onze remonstrantien omtrent de nutteloosheid van een zoo ongewoon verbod.

Art. 6.

Het voorstel tot deze bepaling kwam van de Britsche Gevolmagtigden. Zij zelve schenen overtuigd, dat men zonder een zoodanig middel niet op den duur gewaarborgd zoude zijn tegen de onaangename gevolgen van overhaaste stappen en ondernemingen zoo als die van den Heer Raffles. Wanneer wij van onze zijde de uitgebreidheid der Nederlandsche etablissementen nagaan, schijnt er geene vreeze te kunnen bestaan voor eenig *periculum in mora* bij de oprigting van een nieuw etablissement, ten minste niet zoodanig, dat er geen tijd zoude zijn om orders uit Europa af te wachten.

Het zal nu met de goede trouw en de liberaliteit, die in al deze bepalingen doorstralen, overeenkomen, om zich wederzijds, wanneer zoodanige orders uitgezonden worden, in tijds te waarschuwen, doch zulks bij de conventie zelve tot eene verpligting te maken, is bij ons onvoegzaam geoordeeld.

Wij hebben voorts, dit artikel discuterende, de Engelsche Plenipotentiarissen bij voorraad op doen merken, dat Nederland waarschijnlijk in de omstandigheid, dat geheel Sumatra thans onder deszelfs invloed geplaatst is, aanleiding vinden zal om er tot de oprigting van een of ander nieuw kantoor te doen overgaan, gelijk het daarentegen van zelve spreekt, dat ook Engeland te dezen opzigte naar verkiezing handelen kan op het Maleische Schiereiland.

Art. 7.

Dit is mede een der artikelen, bereids in 1820 vastgesteld en door Z. M. gehomologeerd.

Art. 8.

Tot deze concessie heeft aanleiding gegeven de in onze depêche van 27 Januarij 1824, n°. 7, vermelde aanvrage onzer mede-Gevolmagtigden, of er al dan niet ettelijke voordeelen voor hunne scheepvaart en handel in Oost-Indie uit te denken waren, door het bedingen van welke zij zich voor verantwoord konden achten wegens het laten varen der, huns inziens zoo wel bewezene, pecuniële vordering ten onzen laste. Uit de deswege gehoudene ruggespraak zijn voortgevloeid de min beduidende toezeggingen van gunstig onthaal der Britsche vlag in de baai van Tappanuli en aan de punt van Anjer, waarrover hierna zal gehandeld worden, en eindelijk het onderhavige artikel. Deszelfs strekking en effect zullen mede in het rapport, dat de laatst ondergeteekende heden de eer heeft van in zijne kwaliteit van Minister van Kolonien aan den Koning te rigten, breedvoerig ontwikkeld en toegelicht worden en bepalen wij ons dus hier tot de aanmerking, dat de Engelsche Plenipotentiarissen, ten overvloede gewaarschuwd zijn, dat de opneming van hetzelve in de project-conventie geheel is voor onze eigene rekening; dat onze instructien daartoe geene bevoegdheid hoegenaamd verleenen en dat wij in geenen deele verzekeren kunnen, dat eene zoo nieuwe en ongewone zaak als het verkoopen van specerijen te Batavia voor andere markten dan de Aziatische, de goedkeuring van het Nederlandsche Gouvernement verwerven zal.

Art. 9 en 10.

Behelzen den afstand eener Nederlandsche en dien van eene Engelsche bezitting. Dat de bewoordingen niet gelijkluidende zijn, is toe

te schrijven aan de omstandigheid, dat Fort Marlborough of Bencoelen eene bezitting niet van de Kroon maar van de Oost-Indische Compagnie is, sprekende het overigens van zelf dat de overdragt desniettemin plaats vinden zal, zonder dat eenige verdere of subsidaire onderhandeling met de Bewindhebberen dier Compagnie behoeven plaats te vinden.

Wij mogen voorts niet afzijn de aandacht van UHoogEdG. op het het slot van dit artikel te vestigen, vleijende wij ons dat door die stellige en duidelijke uitdrukkingen geheel zal zijn voldaan aan de herinneringen, die wij in de ons toegezondene Nota hebben aangetroffen: *dat het op zich zelve aannemelijke denkbeeld, om den invloed van de Britten en van de Nederlanders tot sommige gedeelten van Indie te bepalen, wel zal moeten omschreven worden.*

Art. 11.

Het zoude zeer gewaagd zijn een tijdstip te noemen, waarop *schepen van Z. M. den Koning der Nederlanden* in het geval zouden kunnen komen van deze baai te bezoeken. Het artikel is dus allezins onschuldig, en het heeft ons te meer verwonderd, dat de Engelsche Gevolmagtigden het als een gedeeltelijk equivalent eener geldelijke pretensie aangenomen hebben, dewijl zij niet onkundig zijn kunnen van hetgene deswege bij W. Hamilton, den besten schrijver over Oost-Indie, voorkomt:

„Tapanooly (zegt hij „India Gazetteer„ p. 799) a British settlement „in Sumatra. Lat 1°40′ N. Long. 98°50′ E.

„The bay of Tapanooly, with the island of Mansalar, forms one of „the finest ports in the world; but not being in the general tract for „British vessels this harbour has been little frequented for naval „purposes.„

Art. 12.

Van geen meerder aanbelang, hetzij voor de eene hetzij voor de andere partij, is de verbindtenis om de Engelsche schepen van ververschingen te doen voorzien aan de punt van Anjer. In tijd van vrede spreekt zulks van zelve en bij een onverhoopten oorlog houdt de kracht der verbindtenis op.

Art. 13.

De bewoordingen van het laatste gedeelte van dit artikel corresponderen met die, in welke de verpligting der Engelschen omtrent Sumatra uitgedrukt is (art. 10).

Art. 14.

Door ons was de volgende redactie voorgeslagen:

Billeton en deszelfs onderhoorigheden worden verklaard begrepen te zijn in den afstand van Banca, bij het traktaat van 1814 *bedongen.*

Doch wij hebben moeten toegeven aan de ons medegedeelde aanmerking, dat in de praeparatoire onderhandeling van 1820 reeds van de Nederlandsche zijde bewilligd was geworden om Calcapoer en Fultha aan den Ganges, als equivalent voor Billeton te geven, zoodat de afstand van dit eiland thans niet meer erkend worden kan, als in 1814 te hebben plaats gehad. De hoofdzaak is, dat ons regt voor de toekomst boven allen twijfel verheven worde.

Art. 15.

§ 1. Beiderzijds is begrepen, dat, zoodra men het eens was om aan de kwestie over Sinkapoer een einde te maken, de kortste wijze om zulks uit te drukken ook de beste zoude zijn.

§ 2. Noodzakelijk geacht om voor te komen, dat niet te eeniger tijd ons afzien van alle reclamatie omtrent Sinkapoer zóó uitgelegd worde, dat de Engelschen ook eenige connexie of invloed zouden kunnen pretenderen met of op de eilanden Lingin, Rhio en de Carimons.

En het is hier de plaats om van de zwarigheid gewag te maken, die onafscheidelijk is van het plan om het Nederlandsche en Britsche gezag respectivelijk op Sumatra en Malakka te concentreren. Er liggen namelijk op het schiereiland en achter Sinkapoer eenige landen, die den Sultan van Lingin toebehooren, doch van welke hij weinig partij trekt. Behoudt hij deze, zoo komt hij in eene dubbele aanraking met de Engelschen, die op Malakka en met de Nederlanders, die op Rhio gevestigd zijn, en deze dubbele aanraking kan gelegenheid geven tot verwarring en twist. Van een anderen kant schijnt het eenigzins hard, dat wij hem, onzen vassal en bondgenoot tot het afstaan van landen verpligten, aan welker bezit een gedeelte zijner titels verbonden is. Hiervan eenige opentlijke melding te maken is ons in allen gevalle

ongepast voorgehouden. Het Indisch Bestuur heeft de beste gelegenheid om welgemelden Sultan den drang der omstandigheden begrijpelijk te doen worden, en te maken, dat hij zich denzelven getrooste door het tijdelijk jaargeld, dat hem wegens het gemis van Sinkapoer zal worden toegelegd, eenigzins ruimer te nemen dan de waardij, die het eiland op zich zelve voor hem hebben kan, zoude vorderen.

Het is vooral uit besef der teederheid van deze materie en van het verlangen, welk Z. M. misschien hebben zal om deswege nog meer ontwikkelingen te hooren dan het gemakkelijk is in geschrifte te suppediteren, dat wij besloten hebben het overbrengen der tegenwoordige depêche en van de daartoe behoorende stukken op te dragen aan den kapitein Elout, die zoo zeer als iemand met de kennis van plaatsen, personen en betrekkingen in den Maleischen Archipel toegerust is. Hoe meer wij ons te loueren hebben over de diensten, welke deze ijverige en oordeelkundige ambtenaar ons in den loop onzer negociatie bewezen heeft, hoe meer wij vertrouwen dat UHoogEdG. en eventueel ook Z. M. hem ten eenenmale berekend zullen vinden, om al die bijzonderheden en al dat licht te verschaffen, welke tot eene juiste beschouwing „van vele ingewikkelde kwestien en tot de behoorlijke kennis van het verband, welke tusschen dezelve bestaat„, vereischt worden.

Art. 16.

Hoe begeerig wij ook zijn om de bepalingen der te sluiten conventie spoedig ten uitvoer te doen leggen, is er echter bevonden, dat het niet voorzigtig zoude zijn, tot de overgifte der af te stane bezittingen een vroegeren termijn te stellen dan de eerste maanden van 1825. Ons Indisch Bestuur zal gaarne eenige ruimte van tijd hebben, om de betrekkingen met de inlandsche Vorsten los te maken, die het tot dusverre, ten gevolge van het bezit van Malakka, te onderhouden heeft gehad.

Het slot van dit artikel is zoo ingerigt, dat er geen verschil tusschen de ontruimende en de in bezit nemende partij ontstaan kan. Ieder geniet de inkomsten tot op den dag der overgifte, doch blijft ook verantwoordelijk voor de tot op dien dag loopende schulden, zonder dat er van de verrekeningen kwestie zij, die op Java tot zoo vele onaangenaamheden aanleiding hebben gegeven.

Het is als eene van zelf sprekende zaak beschouwd, dat van weêrskanten, zoodra mogelijk, na het ratificeren der conventie, bevelen aan de respectieve gezaghebbers in Indie zullen worden afgevaardigd, naauwkeurig met den inhoud van dat stuk overeenkomstig en alle vertraging en uitvlugten afsnijdende.

Art. 17.

Schijnt geene opheldering te behoeven.

Art. 18.

Hetzelfde valt te zeggen van de groote voorzorg, die hier, op aanzoek der Britsche Gevolmagtigden, bepaald is. Zij komt eventueel den Engelschen niet alleen, maar ook ons ten bate, die dus kans hebben, om vroeg of laat onzen invloed weder op Sinkapoer te doen gelden, ingeval dit eiland deszelfs populariteit verliezen en vervolgens door het Engelsche Bestuur geoordeeld worden mogt de kosten van bezetting en onderhoud niet meer waardig te zijn.

Art. 19.

Ten einde te doen beoordeelen van welk gewigt voor ons deze renunciatie aan de pecuniële vorderingen is, nemen wij de vrijheid van te verwijzen naar de bijlage B van onze depêche n°. 7 en naar den inhoud van die depêche zelve. Er is in den loop der onderhandelingen meer dan één tijdstip geweest, waarop wij ten eenenmale moesten wanhopen het immer zoo ver te zullen brengen.

Art. 20.

Wij hebben *vier* maanden gesteld, omdat de Staten-Generaal, aan welke de conventie voor de ratificatie moet worden medegedeeld, eerst in Mei aanstaande hunne zittingen zullen hervatten.

Na aldus den inhoud der project-conventie, zoo als wij gelooven dat die zal kunnen worden gesloten, te hebben geadstrueerd en toegelicht, zij het ons nog vergund tot aanbeveling derzelve te doen opmerken, dat er alles uit verwijderd gebleven is, wat aanleiding zoude kunnen geven tot het sustineren van eenig regt om Consuls naar onze Overzeesche Bezittingen te zenden. Uit art. 6 onzer additionele Instructie blijkt hoe ernstig bij Zijne Majesteit over dit onderwerp gedacht is, en

wij hebben ons dus verblijd deswege niet meer van de Engelsche zijde dien aandrang te ondervinden, welke hunne voorstellen van den jare 1820 vergezelde.

Wij hebben zoo even het woord *aanbeveling* gebezigd en daarin ligt reeds opgesloten, welke meening wij, behoudens alle reverentie, omtrent de uitkomst van den ons toevertrouwden arbeid hebben. Niet alsof wij de wenschelijkheid miskennen dat voor Nederland nog meerdere voordeelen hadden kunnen bedongen worden, maar wij zijn in gemoede overtuigd dat de zwarigheden van welke zulks, blijkens onze verschillende rapporten, vergezeld ging, noch door herhaling onzer dringende vertoogen, noch door eenige andere middelen onder ons bereik, hadden kunnen worden overwonnen. Wij refereren ons speciaal aan hetgene gemeld is omtrent de wijze, waarop de Engelschen onze voormalige privilegien op de Vaste Kust beschouwd hebben, en omtrent de waarde die zij aan onze kantoren aldaar, afgescheiden van het genot dier betwiste privilegien, hechten. Bij de verrekening wegens de Javasche pretensien hadden wij dit tegen ons, dat bij de Conventie van 24 Junij 1817 zeer aanzienlijke sommen bereids gaaf aan Engeland waren toegestaan, terwijl die, welke voor Nederland nog moesten worden gereclameerd, onzeker en van zeer betwistbare principes en daadzaken afhankelijk waren. Uit de aanteekeningen op die Conventie, te vinden in de Bijlage lett. A van onze depêche n°. 7, zal gebleken zijn hoe vele der geschilpunten het ons desniettemin gelukt is tegen de oorspronkelijke vorderingen van de Britsche Commissarissen op Java te doen beslissen en verevenen, zoodat wij niet eens met de meeste ruimte gebruik hebben gemaakt van de bevoegdheid bij art. 3 der Instructie van 12 Junij 1820 verleend; een artikel dat wij UHEd.G. verzoeken bij deze gelegenheid na te lezen.

Het saldo der rekening zoude eene minder ongunstige vertooning hebben gemaakt, indien het onverwacht verschil in de waardering der artillerie enz. voor eenige afzonderlijke onderhandeling had kunnen worden bewaard. Aan moeite van onze zijde, om de Engelsche gevolmagtigden tot zoodanig iets te bewegen, heeft het voorzeker niet gehaperd. Hunne weigering is UHEd.G. reeds bekend en hunne beweegredenen daartoe behoeven niet uiteen te worden gezet. Dat verder aanhoudende reclamatien, hetzij in dit opzigt, hetzij in eenig ander tot het gewenschte

doel zouden voeren, voor zoo ver dit doel is de uitkeering aan Nederland van eene noemenswaardige somme gelds, nemen wij de vrijheid van ten sterkste te betwijfelen. Maar al bestond ten deze eenige kans in ons voordeel, de tijd, die inmiddels verloopen moet, zoude waarschijnlijk andere kansen aanbrengen, waarover wij ons geenszins zouden verheugen kunnen. Onder dit aspect komen in aanmerking de onzekerheid of het Engelsche Ministerie nog wel zoo veel prijs op de afdoening der onderwerpelijke zaken zal blijven stellen, wanneer andere belangen, tot de Europeesche of Amerikaansche staatkunde betrekkelijk, deszelfs aandacht meer gebiedend mogten roepen; — de mogelijkheid dat de Oost-Indische Compagnie eenen magtigen steun in de volksmeening zal vinden, zoodra het plan, om Bencoelen door haar te doen afstaan, eenige ruchtbaarheid zal hebben verkregen; — de bewegingen eindelijk van allerlei aard, welke men van den Heer Raffles voorzien kan, dadelijk nadat hij in de ophanden zijnde lente te Londen zal zijn aangekomen.

Wij hebben gemeend deze consideratien, als zoo vele drangredenen tot de afdoening, die men ten onzent sedert zoo lang en met zoo veel regt begeerd heeft, niet te mogen verzwijgen, en zullen nu voorts met een eerbiedig geduld afwachten wat UHEd.Gestr. ons omtrent de bevinding en beslissing des Konings mede te deelen hebben zal.

(*Get.*) H. Fagel.
A. R. Falck.

Ik heb de eer gehad Uwer Excellentie's brief van den 6 dezer (geheim n°. 16) met de daarbij gevoegde stukken te ontfangen, en het is ter voldoening aan de uitnoodiging, welke Uwe Exc. mij daarbij op des Konings last heeft gelieven te doen, dat ik mij veroorloofd heb mijne gedachten over het daarin verhandelde onderwerp in eene nota te vervatten, welke met de mij toegezonden stukken hierbij aan Uwe Exc. wordt overgelegd.

Met de meeste enz. (*Get.*) Elout.

12 Februarij 1824.

Den Heer Reinhold, enz.

NOTA.

Wanneer men het ontworpen traktaat in deszelfs verband beschouwt, dan schijnt de algemeene inhoud uitermate geschikt tot eene goede uitkomst.

De wederzijds voorgestelde afstand en ruiling van bezittingen in Indie is wel geregeld.

De voorbijgaande geldelijke geschillen zijn meestal naar billijkheid beslist; en zoo al ten aanzien van sommige, zoo wel als ten aanzien van eene en andere niet ingewilligde vorderingen van meer duurzame strekking aan de Nederlandsche zijde twijfelingen zijn te opperen, zoo moeten die niet worden aangedrongen, wanneer de zoo hoog wenschelijke afloop der zaak daardoor eenigzins zou kunnen lijden.

Men wenscht dus dat uit dit oogpunt mogen beschouwd worden de weinige bedenkingen, welke men ten aanzien van de bedoelde punten zich zal veroorloven mede te deelen.

Na dit te hebben doen voorafgaan, zal men, de artikelen van het ontwerp volgende, vooreerst de bedenkingen van de opgegeven aard aanstippen, om in de tweede plaats meer bepaaldelijk stil te staan op een hoofdpunt van afdoening, waaromtrent men een verschillend gevoelen koestert, dan in het ontworpen traktaat doorstraalt, doch door welks aanneming de afdoening niet wordt verhinderd:

I. De inleiding kan zeker, gelijk de Nederlandsche Gevolmagtigden te kennen geven, uitgebreider en meer omvattende zijn; doch de eenvoudigheid, welke in de nu gestelde heerscht, heeft ook groote voordeelen. Er is dus geen reden voor eenige verandering.

De 1ste, 3de en 4de artikelen zijn door de Gevolmagtigden genoegzaam toegelicht.

Het 2de artikel evenzeer is wel uiteengezet. De Gouverneur-Generaal Van der Cappellen gaf in een vertrouwelijken brief van 18 Februarij 1821, zijne vrees te kennen, dat de Nederlandsche belangen door eene gelijkheid van regten zouden lijden, daar de wederzijdsche verhoudingen niet dezelfde zijn. De wijze waarop nu dit belangrijk onderwerp geregeld is schijnt een juisten middenweg daar te stellen.

Het 5de artikel heeft eene allernuttigste strekking. Door deszelfs strenge handhaving mag veel goeds verwacht en veel kwaads geweerd worden.

Evenzeer verdient allen bijval het 6de artikel, hetwelk, ware het vroeger overeengekomen, vele heillooze gebeurtenissen zou hebben voorgekomen.

Het 7de artikel bevat eene vooralsnog noodzakelijke beperking.

Het bij het 9de artikel vervatte onderwerp is reeds bij eene vorige gelegenheid behandeld. Het nu bepaalde is juist.

De aanmerking door den Heer Reinhold op het 10de artikel gemaakt, heeft veel waarde. De bewoordingen van het 9de en 10de artikel dienen meer gelijk te zijn. Inderdaad schijnt de afstand van Bencoelen daardoor niet genoegzaam verzekerd. Het verledene kan hier het tegenwoordige en toekomende ophelderen. Toen de Nederlandsche Commissarissen in 1816 op Batavia aankwamen, werd eerst de overgifte van de Indische Bezittingen geweigerd, op grond dat er in het geheel geene bevelen te dien aanzien aan het plaatselijk Britsch bestuur waren toegezonden. Toen naderhand de bevelen van de Europeesche Britsche Regering waren gekomen, wilde hetzelve bestuur wel onder zekere voorwaarde, maar niet anders over de overgave handelen, omdat zij zich niet verantwoord hielden door eenige andere bevelen dan die van het opperste Bengaalsch gouvernement, als hunne *immediate superiors*.

Men houdt het dus met den Heer Reinhold voor hoogst belangrijk en noodzakelijk dat te dezen aanzien eene meer stellige bepaling in het traktaat voorkome; en men veroorlooft zich wijders op grond van zeer schadelijke ondervinding, met alle ernst de oplettendheid der Regering in te roepen op de middelen om alle vertraging van uitvoering in Indie voor te komen door het aandringen op de overgifte van alle de noodige bevelen hier in Europa, opdat het Nederlandsch Gouvernement die in deszelfs boezem hebbe.

Voor het overige mag nog worden aangemerkt hoe noodzakelijk het is, dat eene bepaling worde daargesteld, waardoor alle bemoeijenis der Engelschen met Sumatra worde uitgesloten, gelijk de Nederlandsche met het Malaksche Schiereiland.

Het 13de artikel kan aanleiding geven tot de vraag, of het welligt niet beter ware hier de uitdrukking te bezigen van het „Schiereiland van Malakka” dan die van het „Maleische Schiereiland”, waaronder b. v. Tranganor en eenige andere plaatsen ten onregte zouden kunnen begrepen worden.

Het 14de artikel (luidende: „Z. B. M. staat aan Z. M. den K. der N. af, het eiland Billeton, enz.”) schijnt op eene andere wijze te kunnen worden gesteld. Nu zou het schijnen alsof de overgave van Billiton eene geheele nieuwe zaak was. Ondertusschen is dit zoo niet. De Nederlandsch Indische Regering heeft altijd beweerd, dat Billiton onder den afstand van Banca begrepen was. Zij heeft aan het Britsch bestuur dit verklaard en er ook daarna de Nederlandsche vlag geplaatst. Het is wel zoo, dat bij de onderhandelingen in 1820 gesproken was van het geven van Calcapoer en Fultha als equivalent van Billiton; maar ook dit was eene minnelijke schikking, gelijk duidelijk blijkt uit den brief, op 21 Julij door de toen gezonden Nederlandsche Gevolmagtigden aan den Minister van Buitenlandsche Zaken geschreven, „dat namelijk de ruiling van Billiton tegen Fultha in hunne onvervankelijke gesprekken enkel was voorgeslagen om alle noodelooze twisten af te snijden, maar dat zij er verre af waren, om het regt op Billiton op te geven.” Daar nu bij het volgend artikel de Koning der Nederlanden afziet van alle vertoogen tegen de bezetting van Singapour, zoo schijnt het niet te veel gevergd om eene soortgelijke uitdrukking ook ten aanzien van Billiton te bezigen.

Het 15de artikel en wel de tweede zinsnede geeft aanleiding tot de vraag of het niet beter zijn zoude in stede van de uitdrukking „de overige eilanden tot het aloude rijk van Djohor” deze te bezigen „de overige eilanden in die streken gelegen”, ten einde alzoo ook voorgekomen worde de mogelijke twist, of een of meer dier eilanden daargelegen, al dan niet tot het Djohorsche rijk behooren of behoord hebben.

Het 16de artikel schijnt juist; en het tweede gedeelte is zeer geschikt tot het voorkomen van geschillen, gelijk door de Nederlandsche Gevolmagtigden met regt wordt aangemerkt.

De 17de, 18de, 19de en 20ste artikelen van het traktaat, worden door de Gevolmagtigden juist toegelicht en betoogd.

Tot nu toe is niet gesproken van de 8ste, 11de en 12de artikelen [1], tot welker bepaalde behandeling nu

[1] Oorspronkelijk luidden deze artikelen:

Art. 8. Jaarlijks, te beginnen met 1825 en zoo lang het Nederlandsch Gouvernement den alleenhandel in specerijen blijft handhaven, zullen er te Batavia voor het Britsch Gouvernement worden afgezonderd en aan zoodanige personen als hetzelve

II. zal worden overgegaan, als het hoofdpunt behelzende, dat men in de tweede plaats wilde onderzoeken.

Het is hoogst belangrijk en voor alles te wenschen dat het te sluiten traktaat alle bestaande verschillen niet alleen afdoe, maar ook dat het nieuwe voorkome, en althans niet de bron van nieuwe worden kan.

Uit dit oogpunt schijnt het verkiesselijk in eens eene somme gelds af te betalen, dan wel ter besparing dier som, voorregten op den duur voor alle tijden toe te staan, welke welligt aanleiding geven zullen, immers kunnen, tot verkeerde opvattingen, klagten en wat van dien aard meer is. Konden dus de gevraagde £ S. 100,000 worden uitgekeerd, of kon vermindering nog van de Britsche zijde worden verkregen, of eindelijk de som in termijnen voldaan worden, dan althans zou (onder verbetering) zulk eene afdoening meest aan te raden zijn.

Men gevoelt wel dat eene vermindering niet gemakkelijk te verkrijgen zal zijn, men zou anders onvervankelijk nog de volgende redeneringen kunnen bijbrengen.

Het crediet-papier dat in handen van het Nederlandsch Gouvernement ten tijde der verovering van Java was, en meer dan Rop. 300,000 bedroeg, was waarlijk reeds ter vernietiging ingetrokken. De tegenwerping, dat het niet bewezen is, wordt geheel ontzenuwd door het voorgevallene. Alle boeken en papieren zijn in handen van het Engelsch bestuur van Java gekomen en daarin heeft de allergrootste wanorde

---

daartoe zal magtigen, afgeleverd de hoeveelheden specerijen welke zij zullen vragen, voor zoo ver deze hoeveelheden niet te boven gaan: 100,000 ponden nagelen, 100,000 ponden notenmuskaat, 25,000 ponden foelie.

Deze specerijen zullen te Batavia worden betaald volgens den middenprijs der openbare verkooping, die de aanvrage het laatst voorafgegaan is, en zullen onder voldoening der gewone regten van uitvoer naar Groot-Brittannie en Ierland of naar de kolonien van dat rijk moeten worden afgescheept.

Op zoodanig gedeelte der voormelde jaarlijksche hoeveelheid, als zes maanden na ommekomst van ieder jaar niet is aangevraagd, zal alle aanspraak vervallen zijn.

Art. 11. De baai Tapanoeli, die begrepen is in de overdragt bij het voorgaande artikel omschreven, zal niet alleen ten allen tijde voor de schepen onder Britsche vlag open en toegankelijk zijn, maar zij zullen ook aldaar, gedurende derzelver verblijf, op denzelfden voet behandeld worden als de schepen van Z. M. den K. d. N.

Art. 12. Z. M. de K. d. N. verbindt zich om te bevelen, dat de Engelsche schepen, die de punt van Anjer op Java zullen komen aan te doen, steeds aldaar op de vriendschappelijkste wijze ontvangen en van ververschingen en van al het noodige voorzien worden, even als de schepen onder Nederlandsche vlag.

geheerscht. Daarna is een ambtenaar door het Britsch Bestuur zelf met het in orde brengen van dit archief belast, maar veel is er uit gemist; door welke toevallen is moeijelijk te bewijzen.

Eene andere bedenking is nog gerezen op het in rekening brengen van de Rop. 440,000 wegens twee betaalde, doch nog niet verrekende termijnen van de *promissory notes*, gesproten uit de maatregelen omtrent Bezoeki en Panaroekan genomen. Wat de helft dier som betreft, welke eerst met 15 September 1817 zou zijn vervallen geweest, voor deze teruggave van onze zijde pleit de billijkheid. Maar de termijn, verschenen 15 September 1816, schijnt noch naar regt, noch naar billijkheid geheel te kunnen worden gevorderd. Daar de inkomsten van 1816 voor de helft aan het Britsch en voor de wederhelft aan het Nederlandsch Gouvernement zouden worden toegekend, hetwelk eene zeer billijke verdeeling is, zoo schijnt ook juist deze som althans niet meer dan tot de helft, dat is tot Rop. 110,000, ten laste van Nederland te kunnen gebragt worden.

Deze twee artikelen van Rop. 300,000 en Rop. 110,000 zouden eene aanzienlijke vermindering op de £ S. 100,000 uitmaken.

Indien nu evenwel de nadere aandrang daartoe van geen goed gevolg is of kan zijn, zoodat die is af te raden, hetgeen ter beoordeeling van de Nederlandsche Gevolmagtigden veilig is over te laten, dan zoude een tweede vraag zijn, of ook de nu gevorderde som in termijnen kon worden betaald, al ware het met renten; er zou dan geene volstrekte onmogelijkheid tot betaling zijn. Vooral niet (en dit mag men nog in overweging geven), wanneer die som in Indie kon betaald worden. Zoo liep dan eindelijk onze geheele aanraking te niet, waarop groote prijs moet worden gesteld; ja, men stelt daarin zoo veel belang, dat men, al moest die som hier te lande worden voorgeschoten, nogthans Z. M. ten hoogste zou aanraden om tot zulk eene opoffering te besluiten. Men is bereid daarover nader zijne gedachten te laten gaan. Intusschen kan de som in het traktaat worden toegezegd.

Kent men daarentegen ter besparing der som andere duurzame regten toe, hoe gering ook in den eersten opslag, dan is de mogelijkheid daar tot nieuwe twist, welligt uit de geringste en minst voorziene omstandigheden te spruiten. — Het vriendschappelijk onthaal op Anjer is zóódanig in den geest van onze Regering, dat het niet kan of zal

geweigerd worden. Een regt op hetzelve te geven heeft dus van die zijde niets tegen zich; maar een onvergenoegd scheepsbevelhebber klaagt eens en dat nog wel zonder reden, ziedaar een punt van twist tusschen de beide Gouvernementen. De ondervinding leert, dat dit geene ver gezochte onderstelling is.

De baai van Tapanoeli is zeer ten dienste. Niemand behoort uitgesloten te worden. Maar welke uitlegging kan indertijd worden gegeven aan het „op gelijken voet behandelen der Britsche en Nederlandsche schepen„? (Men merkt in 't voorbijgaan op, dat de uitdrukking omtrent de behandeling in de baai van Tapanoeli tot geene wijdere uitlegging zou moeten aanleiding geven dan die van Anjer.

Belangrijker is het onderwerp van het 8ste artikel. Men gevoelt de aanleiding tot het voorstellen dezer bepaling. De Nederlandsche Gevolmagtigden zijn bekend met de moeijelijkheid om de gevraagde som te vinden. Naar het oordeel van den steller dezes is die moeijelijkheid geringer dan die der bepaling zelve.

Eene eerste twijfeling is hoe den prijs te bepalen der af te leveren specerijen, zoo lang niet de geheele verkoop op Java is toegestaan; dan toch is er geen marktprijs, d. i. voor de Europeesche markt. — Nu worden door het Indisch Gouvernement gedeeltelijk de specerijen verkocht voor de huishoudelijke behoeften van Java en ook van de Chineesche of Indische markt. Het laatste wordt bij openbare veiling uitgevoerd. Men durft niet bepalen of die marktprijs in het ondersteld geval de juiste zijn zou.

Eene andere twijfeling is of niet, hetzij eene mislukte pluk, of verongelukte ladingen, of geen genoegzaam voorhanden hoeveelheid goede soorten specerijen, aanleiding tot verschillen geven kan.

Ten derde: zou het niet uit een dezer oorzaken kunnen gebeuren, dat er op Java geene genoegzame hoeveelheid was om elken kooper, vooral Nederlandsche koopers, te gerieven en om Nederlandsche schepen ladingen te bezorgen (een der beweegredenen, waarom men op Java dacht te verkoopen). En wat, zoo dan uit kracht van het traktaat het Engelsche schip werd verzorgd en het daarnevens liggend Nederlandsch schip niets verkrijgt? Die twijfeling staat in verband met Zijner Majesteits vrees, dat zulk eene bepaling te Amsterdam welligt niet welgevallig zal zijn.

Een vierde twijfeling zet aan die vrees eenige waarde bij. Wanneer het mogelijk was te bepalen en dan nog aan de gemaakte bepaling krachtiglijk de hand te houden, dat de alzoo af te geven specerijen allen in Engeland en deszelfs kolonien zouden kunnen vervoerd en verbruikt worden, dan zoude het zeker (de Heer Falck geeft daarvan goede redenen op) den Nederlandschen handel niet benadeelen of hinderen. Maar indien ééns de specerijen in Engeland zijn, worden ze ook naar andere landen vervoerd. Volgens de opgaven zijn door die landen in 1823 nagelen 74,424 ponden, noten 65,254 ponden, foelie 12,754 ponden verzonden. Deze hoeveelheden staan in evenredigheid tot de af te leveren nagelen 100,000 ponden, noten 100,000 ponden, en foelie 25,000 ponden. Nu is er reeds in de Britsche pakhuizen nog eene groote voorraad. Deze zal dus telkens worden vermeerderd. De uitvoer naar andere landen kan uitgebreid worden; en zal dit niet den handel van Nederland hinderlijk zijn en nog meer dan nu naar elders verplaatsen? Zonderling is het dat men in andere landen uit Engeland ontbiedt wat men in Nederland tot lagere prijzen en betere soorten krijgen kan. Juist is deze aanmerking van den Heer Falck; maar welligt is even juist de twijfeling of het niet gebrek aan activiteit en correspondentie bij onze Nederlandsche kooplieden aanduidt. Doch zal de hier voorgedragen vergunning die activiteit opwakkeren of niet? en zal in elk geval niet de mogelijkheid om die activiteit te doen werken, minder worden? althans het den Engelschen niet gemakkelijk maken de Europeesche markten te voorzien van een produkt, dat voor het grootste gedeelte het onze is?

Het is wel zoo, de Engelschen doen hetzelfde met de opium; maar dit staat niet gelijk, want de fabriecatie en het vertier werken geheel anders.

Wanneer men evenwel, om hoogere beweegredenen tot die afgifte van specerijen mogt besluiten, dan is de vraag, of het niet nuttig zou zijn om den indruk bij de kooplieden te verminderen, dat een gelijk beding voor de opium van de Engelsche zijde te leveren, gemaakt werd. Men zou dan op de noodzakelijkheid van dit heulsap voor Indien kunnen wijzen en zoo verdedigen de bepaling omtrent de specerijen, die dan wederkeerig was. De Engelschen zouden er wel toe willen overgaan en dit zou den indruk lenigen. De clausule toch, dat van hetgeen na

zes maanden niet is afgehaald, zou gerekend worden te zijn afgezien, zou ons niet verpligten, wanneer eens onze kooplieden, gelijk zij reeds hadden kunnen doen, er zich op toelegden eene leverantie opium aan te brengen.

Dan, men herhaalt het met een eerbiedig vertrouwen, de drie genoemde artikelen hebben zoo vele en zoo groote bedenkingen in, dat men niet aarzelt, aan Z. M. stellig aan te raden veel liever met eene somme gelds, al is het ook de gevraagde, de geheele zaak af te doen, dan bij het traktaat eenige bijzondere en duurzame voorregten toe te kennen, welke men vreest dat van meer dan eene zijde welligt zouden bestreden worden.

Zoo men zich de vrijheid veroorloofd heeft om op dit hoofdpunt eenigzins aan te dringen, men moet bij herhaling aanmerken, dat de overige medegedeelde bedenkingen enkel aan de nadere oplettendheid van onze Gevolmagtigden zouden kunnen worden overgelaten en dat het ontworpen traktaat, zoowel als de wijze waarop de tegenwoordige onderhandelingen zijn voortgezet, Zijner Majesteit's bijzondere goedkeuring verdienen.

ELOUT.

Geheim. 'S Gravenhage, 13 Februarij 1824.
N°. 16.

De Nota van bemerkingen, welke Uwe Excellentie mij gisteren heeft doen toekomen, nopens het ontwerp van een te sluiten traktaat met Groot-Brittanien, aan den Koning hebbende voorgelegd, zijn de Heeren Gevolmagtigden, naar aanleiding van dien, van voorschriften voorzien geworden, terwijl de overbrenging derzelve aan den Heer Kapitein Elout is opgedragen; van welk een en ander ik de eer heb Uwe Excellentie bij dezen kennis te geven.

De Gezant van Zijne Majesteit bij den Heiligen Stoel en het Hof van Toskanen, ad interim belast met de Directie van het Departement van Buitenlandsche Zaken,

J. G. REINHOLD.

Aan Zijne Excellentie den Heer Elout,
enz., enz., enz.

Uit een schrijven van den Kapitein Elout aan den Minister Elout, 14 *Februarij* 1824.

Uwe nota is geheel mede gegeven. Overigens is men in geen details getreden, zich refererende aan hetgeen ik mondeling zou mededeelen.

'S Gravenhage, 2 Maart 1824.

N°. 9.

Ik heb de eer, hierbij, ter kennisse van Uwe Excellentie te brengen het jongst ontvangen rapport van de Heeren Commissarissen te Londen, omtrent den stand der onderhandelingen, het Oost-Indisch werk betreffende, ten gevolge der voorschriften, welke aan hen zijn overgebragt door den Heer Kapitein Elout.

Ofschoon het zich niet laat aanzien, dat, hangende den uitslag van de nadere conferentie der gezamenlijke negociateurs, waarvan in het slot wordt gewag gemaakt, het tegenwoordig rapport tot eenige beschikking van Z. M. aanleiding zal behoeven te geven, zoude evenwel bij Uwe Excellentie eene of andere bemerking kunnen bestaan, waarvan nog in de correspondentie gebruik zoude kunnen worden gemaakt, en ik neme, dientengevolge en naar aanleiding van Z. M. mij deswegens betoond verlangen, de vrijheid Uwe Excellentie te verzoeken, mij wel, met terugzending van de bijlage, de consideratien te willen mededeelen, welke daaromtrent bij UH.Ed.Gestr. zouden mogen bestaan.

De Gezant van Zijne Majesteit bij den Heiligen Stoel en het Hof van Toskane, ad interim belast met de Directie van het Departement van Buitenlandsche Zaken,

J. G. Reinhold.

Aan Z. Exc. den Heere Minister Elout enz., enz., enz.

Londen, 24 Februarij 1824, n°. 9.

Door den Kapitein Elout is ons op zijn tijd overhandigd de depêche n°. 3, van 13 Februarij, welke UHoogEdG. heeft doen strekken om ons met de uitkomst der beoordeeling van het project-traktaat bekend te maken, en met de intentien des Konings omtrent onze verdere handelwijze. Sedert zijn er ettelijke dagen verloopen, zonder dat wij de Britsche Gevolmagtigden in hunne parlementaire drukte hebben kunnen overhalen tot het houden eener voltallige conferentie. Eerst gisteren zijn wij in de gelegenheid gesteld om hun opening te doen van den bij ons ontvangen last. Het wegvallen der drie artikelen: over de aflevering van zekere hoeveelheden specerijen te Batavia; over Tappanuli; en over Anjer, was in hunne oogen *a serious disappointment*, en zij hebben zich deswege veel breeder uitgelaten dan wij verwacht hadden, speciaal ook op grond der bereids gedane mededeelingen aan de Oost-Indische Compagnie. Deze had reeds met de beraamde schikkingen genoegen genomen. Nu zouden nieuwe onderhandelingen met dezelve noodzakelijk worden enz. enz. Al spoedig volgde de vraag, wat wij dan in de plaats dier vervallende artikelen aan te bieden hadden. Ons betoog dat Engeland in den afstand van Sinkapoer, Malakka enz. voordeel genoeg had, vond geenen ingang, ook niet het aanbod van £ S. 50,000, welk wij in den verderen loop des gespreks deden. De Heer Canning zeide, onder anderen, dat hij liefst de regeling der zaken gezien had, zoo als die eerst was ontworpen, maar, moest het traktaat eene pecuniële verrekening behelzen, dan ware het beneden de waardigheid der contracterende mogendheden om van eenige som te spreken minder dan £ S. 100,000.

Vervolgens zijn de ondergeschikte bepalingen te berde gebragt omtrent welke wij in het 1ste gedeelte van ons n°. 8, bij de inzending van het project-traktaat, meldden, dat de Engelsche Ministers uithoofde van hunne nog niet afgeloopene ruggespraak met Bewindhebberen, vooreerst wenschten in hun geheel te blijven. Aldus is er kwestie geweest van eene verzekering ten behoeve van planters en andere inwoners van Bencoelen, dat het Nederlandsch bestuur zich zoude houden aan de schikkingen in de laatste jaren aldaar gemaakt omtrent de afschaffing der verpligte pepercultuur, omtrent de verhouding der in-

landsche bevolking tot hare opperhoofden enz. Wij behoeven niet te zeggen, dat zulks door ons, ten minste als een ingrediënt van het traktaat afgewezen is, maar in de levendigheid en ernst, waarmede men aan de Engelsche zijde op dat punt is blijven staan, hebben wij den indruk bespeurd der klagten, die hier sedert een geruimen tijd van Java zijn aangebragt, betreffende den onverhoedschen en retroactiven maatregel van ons Indisch bestuur tegen de landverpachtingen in de rijken van Solo en van Djokjokarta. Sommigen der pachters, welke daardoor zeer aanmerkelijke verliezen ondergaan, zijn Engelschen of Schotten van geboorte en hebben hier nog al connexien.

In de tweede plaats is ter sprake gekomen het in standhouden op Atsjien van betrekkingen van gastvrijheid en hulpbetoon ten behoeve der Britsche scheepvaart. Het traktaat, in 1819 door Sir Stamford Raffles gesloten, is gelezen en wederzijds erkend in den nieuwen staat van zaken voor geene, zelfs niet voor eene gedeeltelijke handhaving vatbaar te zijn. Doch onze mede-Gevolmagtigden hebben ons toen voor het eerst hunne bekommering medegedeeld, dat zoo de Sultans van Atsjien aan zich zelve overgelaten worden, de Vereenigde Staten van Amerika vroeger of later, trachten zullen zich met dezelve te verbinden en den voet te krijgen voor eene vestiging, welke ingeval van oorlog tot overgroot nadeel voor de Britsche navigatie zoude strekken. Het gereedste middel tot afwending van dit kwaad schijnt te zijn, dat Nederland op zich neemt bij die van Atsjien te bedingen, dat zij nimmer eenig etablissement van eene vreemde mogendheid zullen toelaten. Eindelijk heeft men ook bij ons aangedrongen om eene uitvoerige opgave der eilanden, die beschouwd moeten worden den Molukschen Archipel uit te maken.

Het temporair verbod van den vreemden handel aldaar, wenschte men tot de voornaamste plaatsen der specerij-cultuur, b. v. Ambon, Banda enz. te bepalen, zoodat niet alle bevoegdheid afgesneden werd, tot die betrekkingen, welke de Engelsche walvischvangers sedert eene reeks van jaren, met andere door ons niet bezette eilanden onderhouden.

Aan hetgene in deze verschillende voorstellen billijk is, vleijen wij ons nog. al, dat zal kunnen worden te gemoet gekomen en voldaan door middel eener nota of verklaring, door ons bij het teekenen van

het traktaat aan de Britsche Gevolmagtigden ter hand te stellen. Hunne Excellentien gevoelen zelve, dat het opnemen of behandelen van zoodanige kwestien bij de artikelen van een openlijk traktaat aan bedenkelijkheid onderworpen is.

Eene nadere conferentie moet aanstaanden Zaturdag plaats hebben. In het bedingen der door UHoogEdG. aangewezen veranderingen en de redactie van het project, voor zoo veel den afstand van Bencoelen en Billiton en de omschrijving der eilanden in den omtrek van Sinkapoer betreft, hopen wij geene zwarigheid te zullen ontmoeten; en voelen wij ons, ten einde tot eene conclusie te komen, genoopt om in de uitbetaling de volle som van £ S. 100,000 te bewilligen, zoo behoort hiertoe ten minste een ruimen termijn te worden toegestaan en van alle stipulatie van interest te worden afgezien; want ook dit mogen wij op onze beurt den Heer Canning te gemoet voeren, zoude beneden de waardigheid der contracterende Mogendheden zijn.

(*Get.*) H. FAGEL.
A. R. FALCK.

Bij de terugzending des briefs door de Nederlandsche Gevolmagtigden te Londen, op 24 Februarij ll. geschreven, heb ik onder dankzegging voor de gegunde lezing, de eer Uwe Excellentie mede te deelen, dat ook ik van gevoelen ben, dat hetzelve berigt niet wel tot eenige beschikking des Konings aanleiding kan geven, en het zal best zijn een nader schrijven af te wachten, alvorens eenig oordeel over den afloop te vellen.

's Hage 4 Maart 1824. ELOUT.

Den Ridder Reinhold.

Hoezeer ik vooronderstel, dat de brief, dien ik Uwe Excellentie gister avond toezond, Haar reeds van den stand der onderhandeling zal hebben onderrigt, zoo vermeene ik nogthans, mede den hiernevensgaanden brief van den Heer Fagel aan dezelve te doen geworden, Haar met den uitslag eener zaak geluk wenschende, waarin Uwe Excellentie zoo veel aandeel gehad heeft.

Ik verzoeke dezelve, de verzekering mijner opregtste hoogachting te willen aannemen.

3 Maart 1824. J. G. REINHOLD.

Aan Zijne Excellentie den Heer Elout.

Londen, 8 Maart 1824.

Heb dank mijn vriend, voor de spoedige mededeeling eener tijding die mij voor de zaken, voor u, voor mij zelven ten hoogste verblijdt. Men mag u veilig met deze verwisseling geluk wenschen, want er is van de administratie der Kolonien veel genoegen te wachten. Over veertien dagen hoop ik bij u te zijn, en onderstellende dat het 's Konings bedoeling is U de nieuwe functien met het tweede kwartaal te doen beginnen, zullen mij dan nog eenige dagen overblijven om verachterde zaken af te doen en met u alles te applaneren wat tot eene geleidelijke overgifte strekken kan.

Uw zoon is weder volmaakt wel. t. t.

Z. Exc. den Minister Elout. A. R. FALCK.

Ik heb de eer Uwe Excellentie hiernevens toe te zenden het jongste rapport onzer Plenipotentiarissen, het traktaat in originali, en voorts de nota door de Engelsche Plenipotentiarissen aan de onze ingeleverd, terwijl het antwoord door laatstgemelden daarop gegeven, zich bij de ingelegene depêche niet bevonden heeft.

De Koning verlangt bij de officiële inzending dezer stukken te vernemen de consideratien en advies van het Departement van Buitenlandsche Zaken, en voorts, dewijl het traktaat aan de Staten-Generaal moet worden voorgelegd, eene Concept-Wet tot dat einde, benevens eene memorie ter adstructie, beide aan de deliberatie van den Raad der Ministers te onderwerpen. Over dit alles heb ik mij voorbehouden Uwe Excellentie te mogen raadplegen, dewelke over die zaken veel meer competent is als ik, en die ik vertrouw mij deszelfs raad en hulp niet weigeren zal.

De nevensgaande stukken verzoeke ik zoo spoedig mogelijk terug, vermits er afschriften van moeten gemaakt worden.

omdat er speciale melding is gemaakt van ettelijke derzelve. In allen gevalle en bij onverhoopte en schier onmogelijke verschillen te dien opzigte, zouden ons de woorden: *met derzelver onmiddellijke onderhoorigheden* meer te stade komen dan thans van de Engelsche zijde schijnt te worden vermoed.

De artikelen 8, 11 en 12 van het project zijn, zoo als de Koning bevolen had, weggelaten. Het artikel omtrent de geldelijke verrekening heeft dien ten gevolge met de toezegging van honderd duizend ponden sterling moeten worden geamplieërd. Het gevoel dezer naamwaardige opoffering wordt in ons oog niet weinig verzacht door de verschuiving van den betalingstermijn zonder dat Nederland eenigen interest schuldig worde. Tegen het einde van 1825 zal men van Batavia niet alleen remises tot dekking van die uitgave ontvangen kunnen hebben, maar ook de zekere tijding, dat de gewigtigste bepalingen van het traktaat in Oost-Indie behoorlijk ten uitvoer zijn gebragt.

Er is tegemoet gekomen (art. 9) aan uwe bedenking omtrent de bewoordingen, in welke Bencoelen aan ons werd afgestaan, en de termen van dezen afstand zijn nu volkomen gelijk aan die betrekkelijk tot onze cessie van Malakka.

Het „Maleische schiereiland" heeft plaats gemaakt voor het „schiereiland van Malakka" (art. 10).

Eene meer wezenlijke verbetering heeft het artikel over Billiton ondergaan (art. 11), vooral wanneer men deszelfs redactie in verband beschouwt met het daarop volgende over Sinkapoer. Wij komen nu voor, van onze reclamatien wegens de bezetting van dit laatste eiland af te zien, ten gevolge van de bereidwilligheid der Engelschen om hunne aanspraak op Billiton te laten varen.

In art. 12 is thans, almede naar eene aanduiding bij de nota van den Heer Minister Elout voorkomende, eene *geographische* omschrijving gebragt der Djohorsche eilanden, op welke de Engelschen geen gezag of invloed mogen uitoefenen.

Onze werkzaamheden tot hiertoe gevorderd zijnde, heeft het *Board of Control* in de eerste dagen dezer maand over kunnen gaan tot de officiële mededeeling van het wederzijds beraamde en afgesprokene, eerst aan het Commité van correspondentie der Oost-Indische Compagnie en vervolgens aan het volle kollegie van Bewindhebberen. Tot dusverre,

namelijk, was men slechts met eene geheime commissie te rade gegaan, ten einde eene vroegtijdige publiciteit en een volledig bekend worden der voornemens te vermijden, waaruit wederom heftige tegenspraak en vooringenomenheid bij menschen van invloed te duchten waren. De uitkomst schijnt dezen langzamen en voorzichtigen gang geheel en al te regtvaardigen, want nadat de papieren sedert voorleden Woensdag ter tafel van Bewindhebberen gelegen hadden, zijn Hun Ed. Achtb. gisteren tot eene gunstige conclusie gekomen, en de Britsche Gevolmagtigden, daarvan dadelijk verwittigd, zijn heden, nevens ons, tot de onderteekening van het traktaat *in duplo* overgegaan, wordende het voor Nederland bestemde exemplaar hiernevens aan UH.Ed.Gestr. aangeboden. De Nederduitsche en Engelsche talen zijn gebezigd, zoo als in eene onzer voorgaande depêches gemeld was. Wij voegen hier echter ook eene onder ons oog vervaardigde overzetting in het Fransch bij, welke te pas komen kan bij de mededeeling van het traktaat aan de Staten-Generaal. Van de zijde der Engelsche Ministers zal de mededeeling aan het Parlement waarschijnlijk eerst tegen het einde der sessie plaats vinden, en de intentie is dan tegelijkertijd de heden geteekende nota's bekend te maken.

En met dit verslag beschouwen wij de eervolle doch moeijelijke taak, die ons was opgelegd, als voleindigd, niet zonder hope dat de tot stand gebragte schikkingen weldra bij de ondervinding blijken zullen bevorderlijk te zijn aan de veiligheid en welvaart van 's Konings „nu geconcentreerde Bezittingen in Azie". Onze grootste zoo wel als onze eerste belooning echter zoude het zijn te mogen vernemen, dat Z. M. over onze handelingen en over derzelver uitslag voldaan is en den pligtmatigen ijver erkent, met welken wij aan Hoogstdeszelfs vertrouwen hebben trachten te beantwoorden.

(*Get.*) H. Fagel.
A. R. Falck.

Aan den Ridder Reinhold enz.

Overeenkomstig 's Konings bevel, waarvan ik Uwe Excellentie, onder toezending van het traktaat met Engeland en de nota der Britsche Plenipotentiarissen, kennis heb gegeven, heb ik, om tijdverlies voor te

komen, zoo een Ontwerp van Wet, als eene memorie ter adstructie opgesteld, en neeme de vrijheid het een en ander hiernevens aan Uwe Excellentie te doen geworden, met ootmoedig verzoek daarvan kennis te nemen, dezelve naar goedvinden te veranderen en te wijzigen, en ze mij vervolgens terug te zenden, om ze te laten afschrijven en aan den Heer Baron Mollerus, voor den Raad der Ministers, in te zenden.

De tegennota onzer Plenipotentiarissen is nog ten achteren; dan ik heb mogen vooronderstellen, dat derzelver inhoud geene verandering in de beschouwing der zaak kan te wege brengen. Zoodra ik dezelve bekome, zal ik de eer hebben ze Uwe Excellentie mede te deelen, terwijl ik Haar verzoeke de hernieuwde verzekering mijner volkomenste hoogachting te willen aannemen.

's Hage, 27 Maart 1824. J. G. Reinhold.

Z. Exc. den Heer Minister Elout enz., enz.

Amicissime,

De herhaalde lezing der stukken heeft mij in het gevoelen bevestigd dat de wet volgens *uw* project en dus kort behoort te zijn, en dat men zich bij de Memorie adstructief liefst dient te bepalen tot hetgeen Hun Ed. Mog. aangaat, namelijk de oorbaarheid der ruiling en afstand. Op de minuut heb ik eenige uitdrukkingen aangeteekend, die mij verkiesselijk voorkomen boven de door u gestelde, doch beruste voor 's hands in het resultaat uwer eigen revisie. Gewigtiger is de vraag of men op het slot wel gewag moet maken van de pecunieele vorderingen en verminderingen onzer schuld tot £ S. 100,000.

De *Times* heeft reeds het harnas tegen het traktaat aangetrokken en de Engelsche Ministers verweten dat zij zich door ons in de luijeren hebben laten leggen. Ik weet dat een ieder zijne eigene baan schoon houden moet; maar de loyauteit vordert echter dat wij zorg dragen van niet door breede uitmeting der bedongen voordeelen de vrienden van Raffles en de opposanten in het algemeen, wapenen in de hand te geven, met welke zij het Canning c. s. al te lastig zouden kunnen maken.

Ware het ook goed de kantoren der vaste kust ergens in de memorie adstructief met name te vermelden?

3 April 1824. t. t.

Z. Exc. den Minister Elout. A. R. FALCK.

Ik zal na twee uren de eer hebben, om mij bij Uwe Excellentie op deszelfs bureau te vervoegen, schoon reeds vooraf overtuigd, dat ik mij met haare denkbeelden en dus met het bewuste onderwerp volkomen vereenigen zal. Dan daar alle stukken, die daarbij behooren, nog moeten afgeschreven worden, zoude het mij aangenaam zijn zoo UE. de goedheid hebben wilde, mij zoo spoedig mogelijk het traktaat te willen doen geworden, om tot dat werk te kunnen overgaan.

Maandag.

Met opregte hoogagting,

UE. ootm. dienaar,

Z. Exc. den Heer Minister Elout. REINHOLD.

Wij WILLEM, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Allen die dezen zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat bij het traktaat op den 17den Maart dezes jaars te Londen tusschen de Nederlandsche en Britsche Gevolmagtigden gesloten, de wederzijdsche belangen en regten in Indie op eenen billijken en vasten voet worden geregeld, bijzonderlijk ook door de daarbij omschreven ruiling en afstand van grondgebied, zoo op het vaste land van Indie als in den Indischen Archipel;

Gelet op het laatste gedeelte van art. 58 der Grondwet;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg van de Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze, hetzelfde traktaat goed te keuren.

Lasten en bevelen enz.

MEMORIE TOT ADSTRUCTIE.

De inleiding van het verdrag zelve geeft op eene beknopte en duidelijke wijze de omstandigheden op, welke tot de onderhandelingen, die door hetzelve geëindigd zijn, aanleiding hebben gegeven.

Deze onderhandelingen zijn reeds in 1820 aangevangen, doch eene en andere omstandigheden en gebeurtenissen hebben dezelve toen opgeschort; zij zijn in de maand December 1823 hervat en alsnu tot een gewenscht einde gebragt.

De daarbij omschreven afstand en ruiling van grondgebied vereischen, volgens het 58ste artikel der Grondwet, dat de Staten-Generaal daaraan hunne goedkeuring geven. Daartoe strekt de thans voorgedragen Wet.

Bij de onderhandelingen heeft van wederzijde de beste gezindheid tot eene vriendelijke afdoening geheerscht; de beide nota's, die tusschen de Nederlandsche en Britsche Gevolmagtigden gewisseld zijn en als ophelderende bijlagen hiernevens gevoegd worden, leveren daarvan de doorslaande blijken op.

De overeenkomst zelve voegt bij eene milde, onbekrompene vrijheid van handel en vaart, voor zoo verre hoogere belangen niet eene oogenblikkelijke uitzondering vorderden, eene zeer nuttige scheiding van staatkundig gezag, en tevens zeer geschikte maatregelen en voorzieningen tegen alle stoornis en schending van regt, waartoe wel eens het gemis van stellige bepalingen, ondanks de Europeesche Regeringen, heeft aanleiding gegeven.

Eene naauwkeurige lezing van het verdrag, gevoegd bij eene verkregene kennis aan de Indische zaken en belangen, zal tot die overtuiging leiden. Deze kennis moet evenzeer leiden tot overtuiging der gepastheid van den afstand van de Nederlandsche Bezittingen op het Vaste Land van Indie.

Reeds in vroegere dagen zijn deze Bezittingen als weinig belangrijk beschouwd. — Na de vestiging van het overgroot en uitgebreid Britsch gezag in Indie, zijn zij het hoe langer hoe minder geworden.

De lijnwaden-handel, om welke in vroegere dagen die Bezittingen en Factorijen voor Nederlandsch Indie belangrijk waren, is bijna geheel te niet: — niet alleen de fabrijken in en nabij onze Bezittingen, maar ook die der Engelschen zijn verwaarloosd en niet weder op te beuren.

De Britsche Regering heeft het daarop toegelegd, dat hunne Europeesche vaderlandsche lijnwaden in Indie konden gesleten worden.

De Nederlandsche Regering heeft reeds dit voorbeeld gevolgd, en het zal eene groote weldaad zijn, indien de Nederlandsche fabrijkgoederen, hoe langer zoo meer, in den Oosterschen Archipel eenen uitweg vinden.

Malakka was in den eersten aanvang van onze vestiging in Indie eene zeer belangrijke plaats voor den koophandel, maar sedert een zeer groot aantal jaren is deze handel verloopen, waartoe onder andere omstandigheden ook heeft medegewerkt de vestiging van het Britsch Gezag op Poeloo Pinang. — Na de gelukkige ommekeer van zaken in 1813 tot op den huidigen dag hebben geene onzer Nederlandsche kooplieden zich derwaarts begeven, en deze plaats is in waarheid eene voor de Indische kas kostbare bezitting, nu dezelve voor den handel van geen gewigt meer zijn kan, vooral nadat de Engelschen van Sinka Poer bezit genomen hebben.

Tegen deze bezitneming zijn wel door de Nederlandsche Regering zeer ernstige vertoogen gedaan, maar de twist over regt en onregt te deze was niet gemakkelijk te beslissen.

Daartegen stond over de aanspraak der Engelschen op Billiton, hetwelk zij beweerden dat onder den afstand van Banca niet begrepen was. Van deze aanspraak heeft evenwel Engeland afgezien, mits dat ook door Nederland alle vertoog tegen de inbezitneming van Sinka Poer ter zijde werd gesteld.

Het behoeft geen betoog, dat, èn voor den staatkundigen invloed in die streken, èn voor het belang der Bancasche tinmijnen, het bezit van Billiton onontbeerlijk is, en dus niet konde in de waagschaal gesteld worden.

Maar hetgeen vooral bij de overweging der toegestane en bedongen ruiling behoort op prijs gesteld te worden, is de belangrijke aanwinst van het fort Marlborough of Bencoolen op Sumatra en de verwijdering van alle vreemd gezag op dat eiland. — De uitbreiding van Nederlandschen handel en nijverheid; de bewaring der rust in die streken en daardoor in den geheelen Indischen Archipel van die zijde, is daardoor grootelijks gewaarborgd; en de zekerheid daardoor verkregen, dat niet zullen kunnen herhaald worden de gebeurtenissen, welke in de drie laatste jaren, wel is waar, roem hebben aangebragt, maar veel goed en bloed

gekost hebben, is in waarheid hoog te schatten; de belangrijke Bezitting van Palembang en de Lampongs krijgt daardoor eene vermeerderde waarde, en ook de zoo dikwijls gestoorde rust in het Padangsche wordt er door verzekerd, gelijk die „rust” in den geheelen Indischen Archipel door menige goede bepaling, in het verdrag voorkomende, gewaarborgd wordt.

De afstand dus van de eene zijde wordt allezins opgewogen door de aanwinst van de andere, waarbij dan nog mag gevoegd worden de vermindering, tot op eene som van 100,000 p. sterl. van het hoog bedrag der Britsche vorderingen; hoezeer toch tegen deze vele naamwaardige vorderingen van den Nederlandschen kant zijn ingebragt, zoo zoude bij eene meer ontwikkelde berekening van beider schulden en aanspraken de opoffering, die te dezen ten laste van de Overzeesche Bezittingen komen zal, het nu bepaalde hebben overtroffen.

De opgegeven bijzonderheden schijnen genoegzaam tot opheldering en wettiging van het gesloten verdrag.

In den naam der allerheiligste en onverdeelbare Drieëenigheid.

Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden en Zijne Majesteit de Koning van het Vereenigde Koningrijk van Groot-Brittanje en Ierland, verlangende hunne respective Bezittingen en den handel hunner onderdanen in Oost-Indie op eenen wederkeerig voordeeligen voet te brengen, zoodat de welvaart en voorspoed der beide Natien, voortaan, ten allen tijde bevorderd kunnen worden, zonder die oneenigheden en naijver, welke, in vroeger dagen, de goede verstandhouding gestoord hebben, die steeds tusschen dezelve behoort te bestaan, en, willende, zoo veel mogelijk, alle aanleiding tot misverstand tusschen hunne respective Agenten voorkomen, alsmede, ten einde zekere punten van verschil te regelen, welke zich hebben opgedaan bij het ten uitvoer leggen van de conventie, den 13den Augustus 1814 te Londen gesloten, voor zoo ver dezelve betrekking heeft tot de Bezittingen van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden in Oost-Indie;

Hebben tot Gevolmagtigden benoemd, te weten:

Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden,

Den Baron Hendrik Fagel, Lid der Ridderschap van de Provincie Holland, Staatsraad, Grootkruis der Koninklijke Orde van den Nederlandschen Leeuw en der Guelfen; mitsgaders Hoogstdeszelfs Extraordinaris Ambassadeur en Plenipotentiaris aan het Hof van Londen;

en

Den Heer Anton Reinhard Falck, Kommandeur der Koninklijke Orde van den Nederlandschen Leeuw en Minister voor het Publieke Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Kolonien;

En

Zijne Majesteit de Koning van Groot-Brittanje,

Den Heer George Canning, Lid van Zijner Majesteits Geheimen Raad en van het Parlement, mitsgaders Hoogstdeszelfs Eersten Secretaris van Staat voor de Buitenlandsche Zaken;

en

Den Heer Charles Watkin Williams Wynn, Lid van Zijner Majesteits Geheimen Raad en van het Parlement, Luitenant-Kolonel kommanderende het Regement Vrijwilligers te paard van het Graafschap Montgomery, mitsgaders President van het Kollegie van Kommissarissen voor de Indische Zaken.

Dewelke, na wederzijdsche mededeeling van hunne volmagten, die in goeden en behoorlijken vorm bevonden zijn, de volgende artikelen hebben vastgesteld:

Art. 1.

De Hooge Contracterende Partijen verbinden zich om in hunne respective Bezittingen in den Oosterschen Archipel en op het vaste land van Indie en op Ceylon elkanders onderdanen ten handel toe te laten, op den voet der meest begunstigde Natie; wel verstaande, dat de wederzijdsche onderdanen zich zullen gedragen overeenkomstig de plaatselijke verordeningen van elke Bezitting.

Art. 2.

De onderdanen en schepen van de eene Natie zullen, bij den in- en uitvoer, in en van de havens der andere in de Oostersche zeeën, geene regten betalen hooger dan ten bedrage van het dubbele van die, waarmede de onderdanen en schepen der Natie, aan welke de haven toebehoort, belast zijn.

De regten voor den in- of uitvoer met Nederlandsche bodems in eene Britsche haven op het vaste land van Indie of op Ceylon betaald wordende, zullen in dezer voege worden gewijzigd, dat deswege, in geen geval, meer berekend worde dan het dubbele der regten, door Britsche onderdanen en voor Britsche bodems te betalen.

Met betrekking tot die artikelen op welke geen regt gesteld is, wanneer zij worden in- of uitgevoerd door de onderdanen, of in de schepen der Natie, aan welke de haven toebehoort, zullen de regten, aan de onderdanen der andere op te leggen, in geen geval, meer bedragen dan zes ten honderd.

Art. 3.

De Hooge Contracterende Partijen beloven, dat geen traktaat voortaan door een derzelve met eenigen Staat in de Oostersche zeeën te maken, eenig artikel behelzen zal, strekkende, hetzij regtstreeks, hetzij door oplegging van ongelijke regten, om den koophandel der andere partij van de havens van zoodanigen inlandschen Staat uit te sluiten, en dat bijaldien in eene der thans aan weêrskanten bestaande overeenkomsten, eenig artikel met die bedoeling is opgenomen geworden, zoodanig artikel, bij het sluiten des tegenwoordigen traktaats, buiten effect gesteld worden zal.

Over en weder is verstaan dat, vóór het sluiten van dit traktaat, door elke der Contracterende Partijen aan de andere mededeeling is gedaan van alle traktaten of verbindtenissen tusschen dezelve respectivelijk en eenige inlandsche Regering in de Oostersche zeeën bestaande, en dat gelijke mededeeling geschieden zal van alle zoodanige verbindtenissen, in het vervolg, door dezelve respectivelijk aan te gaan.

Art. 4.

Hunne Nederlandsche en Groot-Brittannische Majesteiten beloven stellige bevelen te geven, zoowel aan hunne burgerlijke en militaire beambten, als aan hunne oorlogschepen, om de vrijheid van handel, bij art. 1, 2 en 3 vastgesteld, te eerbiedigen, en in geen geval, hinder toe te brengen aan de gemeenschap der inboorlingen van den Oosterschen Archipel met de havens der twee Gouvernementen respectivelijk, noch aan die der wederzijdsche onderdanen met de havens, toebehoorende aan inlandsche regeringen.

Art. 5.

Hunne Nederlandsche en Groot-Brittannische Majesteiten verbinden zich, in gelijker voege, om krachtdadig bij te dragen tot het beteugelen der zeeroverijen in die zeeën. Zij zullen geene schuilplaats of bescherming verleenen aan vaartuigen met welken zeeroof bedreven wordt, en zullen in geen geval veroorlooven, dat schepen of goederen, door zulke vaartuigen buit gemaakt, in eenige van hunne bezittingen ingevoerd, bewaard of verkocht worden.

Art. 6.

Er is overeengekomen, dat door de beide Gouvernementen aan hunne Officieren en Agenten in Oost-Indie bevel zal worden gegeven, om geen nieuw kantoor op een der Oostersche eilanden op te rigten, zonder voorafgaande magtiging van hunne respective Gouvernementen in Europa.

Art. 7.

Van de toepassing der art. 1, 2, 3 en 4, worden de Moluksche eilanden, en speciaal Ambon, Banda en Ternate, met derzelver onmiddelijke onderhoorigheden uitgezonderd, tot tijd en wijle het Nederlandsch Gouvernement raadzaam oordeelen zal, van den alleenhandel in specerijen af te zien; maar zoo dit Gouvernement immer vóór zoodanige afschaffing van den alleenhandel, aan de onderdanen van eenige Mogendheid, anders dan een Inlandschen Aziatischen staat, veroorloven mogt eenig handelsverkeer met die eilanden te onderhouden, zullen de onderdanen van Zijne Britsche Majesteit, op een volstrekt gelijken voet tot zoodanig verkeer, worden toegelaten.

Art. 8.

Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden staat aan Zijne Groot-Brittannische Majesteit af alle zijne etablissementen op het Vaste Land van Indie, en ziet van alle voorregten en vrijstellingen af, welke, ter zake van deze etablissementen, genoten of gereclameerd geworden zijn.

Art. 9.

De factorij van fort Marlborough en al de bezittingen van Groot-Brittanje, op het eiland Sumatra, worden, bij dezen, afgestaan aan

Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, en Zijne Groot-Brittannische Majesteit belooft, dat op dat eiland geen Britsch kantoor zal worden opgerigt, noch eenig traktaat, onder Britsch gezag, gesloten met eenige der inlandsche Vorsten, Opperhoofden of Staten op hetzelve gevestigd.

Art. 10.

De stad en vesting van Malakka, met derzelver onderhoorigheden, worden bij dezen afgestaan aan Zijne Groot-Brittannische Majesteit, en Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden belooft, voor zich en voor Zijne onderdanen, nimmer op eenig gedeelte van het schiereiland van Malakka een kantoor te zullen oprigten, of traktaten te zullen sluiten met eenigen der inlandsche Vorsten of Staten op dat schiereiland gevestigd.

Art. 11.

Zijne Groot-Brittannische Majesteit ziet af van alle vertoogen tegen het bezetten van het eiland Billiton en deszelfs aanhoorigheden, door de Agenten van het Nederlandsch Gouvernement.

Art. 12.

Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden ziet af van alle vertoogen tegen het bezetten van het eiland Sinkapoer door de onderdanen van Zijne Groot-Brittannische Majesteit.

Daarentegen belooft Zijne Groot-Brittannische Majesteit, dat geen Britsch kantoor zal worden opgerigt op de Carimons-eilanden, of op de eilanden Battam, Bintag, Lingin, of op eenig der andere eilanden, liggende ten zuiden van straat Sinkapoer, en dat met derzelver Opperhoofden geene traktaten, onder Britsch gezag, gesloten zullen worden.

Art. 14.

Al de Kolonien, Bezittingen en Etablissementen, die, bij de vorenstaande artikelen, worden afgestaan, zullen aan de Officieren der respectieve Souvereinen overgegeven worden op den 1sten Maart 1825. De vestingen zullen blijven in den toestand in welken zij zich zullen bevinden, ten tijde van het bekend worden des tegenwoordigen traktaats in Indie, doch geene vordering zal, noch aan de eene noch aan de andere zijde, geschieden, ter zake, hetzij van geschut, of behoeften

van eenigen aard, door de afstaande Mogendheid of achtergelaten of medegenomen, hetzij van achterstallige inkomsten of van lasten van het bestuur, hoe ook genaamd.

Art. 14.

Al de ingezetenen van de landen, bij dezen afgestaan, zullen, gedurende den tijd van zes jaren, te rekenen van de ratificatie van het tegenwoordig traktaat, de vrijheid hebben, om, naar welgevallen, over hun eigendom te beschikken, en zich, zonder hinder of belet, te begeven werwaarts zij zullen goedvinden.

Art. 15.

De Hooge Contracterende Partijen komen overeen, dat geen der Landen of Etablissementen, bij artt. 8, 9, 10, 11 en 12 vermeld, immer aan eenige andere Mogendheid zal mogen overgedragen worden. Ingeval dat eenige dier Bezittingen door eene der thans Contracterende Partijen verlaten wordt, zullen hare regten onmiddelijk op de andere partij overgaan.

Art. 16.

Er is overeengekomen, dat alle rekeningen of vorderingen, voortgesproten uit de teruggave van Java en andere Etablissementen aan de Officieren van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden in Oost-Indie, zoo wel die, welke het onderwerp hebben uitgemaakt eener conventie op Java, den 24sten Junij 1817, tusschen de Commissarissen der beide Natien gesloten, als alle andere, hoe ook genaamd, finaal en ten volle afgedaan zullen zijn, behoudens de betaling eener som van honderd duizend ponden sterling, van den kant der Nederlanden, te bewerkstelligen in Londen, vóór het einde van het jaar 1825.

Art. 17.

Het tegenwoordig traktaat zal worden geratificeerd en de ratificatien zullen worden uitgewisseld te Londen, drie maanden na dato dezer, of eerder, indien mogelijk.

Ten oorkonde waarvan hebben de respective Plenipotentiarissen deze geteekend en met het zegel hunner wapenen bekrachtigd.

Aldus gedaan te Londen, den zeventienden Maart, in het jaar onzes Heeren, een duizend acht honderd en vier en twintig.

(*Was get.*) GEORGE CANNING. (*Was get.*) (*L. S.*) H. FAGEL.
CHARLES WATKIN WILLIAMS WYNN. (*L. S.*) A. R. FALCK.

NOTA DER ENGELSCHE PLENIPOTENTIARISSEN.

Bij de onderteekening van het verdrag waaromtrent men overeengekomen is, strekt het de Britsche Gevolmagtigden tot voldoening den indruk te mogen te kennen geven, dien de vriendschappelijke en vrijgevige denkwijze van hunne Excellentien, de Gevolmagtigden van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, op hen gemaakt heeft, en hunne overtuiging dat van weerskanten eene gelijke gezindheid bestaat om de bepalingen van het traktaat, in den zin in welken dezelve onderhandeld geworden zijn, opregtelijk en ter goeder trouw ten uitvoer te brengen.

De oneenigheden, welke aanleiding gaven tot de tegenwoordige onderhandeling, zijn van dien aard, dat zij moeijelijk door stellige voorschriften zijn bij te leggen. Voor een groot gedeelte, haar bestaan verschuldigd aan naijver en verdenking, en voortspruitende uit handelingen van ondergeschikte ambtenaren, kunnen dezelve alleen door de Gouvernementen zelve worden uit den weg geruimd, door eene rondborstige verklaring hunner voornemens en een gemeen overleg ten aanzien der te volgen beginselen.

De afkeuring der handelingen, die het ten uitvoer brengen der conventie van Augustus 1814 hebben vertraagd, kan niet anders dan hunne Excellentien de Nederlandsche Gevolmagtigden overtuigd hebben van de naauwkeurigheid met welke Engeland zijne verbindtenissen altijd gestand doet.

De Britsche Gevolmagtigden herinneren hier met een waar genoegen aan de plegtige ontkenning van de zijde des Nederlandschen Gouvernements, van eenig voornemen om, in den Oosterschen Archipel, hetzij naar staatkundige overmagt of naar uitsluitenden handel te streven.

Zij erkennen gaarne de bereidwilligheid met welke de Nederlandsche Gevolmagtigden tot schikkingen zijn toegetreden, berekend om de grootste vrijheid van handel, tusschen de onderdanen der beide Kroo-

nen en derzelver onderlinge bezittingen in dat gedeelte der wereld, te bevorderen.

De ondergeteekenden zijn gemagtigd om de volle instemming van Zijne Groot-Brittannische Majesteit met de verlichte bedoelingen van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden uittedrukken.

Van de moeijelijkheid bewust om staande voets de nu vastgestelde grondregelen van commerciële staatkunde toetepassen op een lang gevestigd systema van uitsluiting, zijn de ondergeteekenden gemagtigd om toe te stemmen in de uitzondering der Moluksche eilanden, van het algemeen beding van vrijen handel in het traktaat vermeld. Zij vertrouwen echter, dat, dewijl de noodzakelijkheid dezer uitzondering alleen ontstaat uit de moeijelijkheid, om voor het tegenwoordige het monopolie der specerijen af te schaffen, de werking van dezelve door die noodzakelijkheid ten naauwste beperkt worden zal.

De Britsche Plenipotentiarissen beschouwen de uitdrukking van Molukkos als toepasselijk op dien kring van eilanden, welke Celebes ten westen, Nieuw-Guinea ten oosten en Timor ten zuiden heeft, zonder echter deze drie eilanden in de bedoelde uitzondering te begrijpen, noch zoude dezelve zich tot Ceram hebben uitgestrekt, had niet de ligging van dat eiland met betrekking tot de twee voornaamste specerij-eilanden Ambon en Banda, een verbod van verkeer met hetzelve noodzakelijk gemaakt, zoo lang als het monopolie van specerijen zal worden gehandhaafd.

De territoriale ruilingen, welke nutig zijn geoordeeld, om alle wrijving van belangen te vermijden, leggen de Gevolmagtigden van Zijne Groot-Brittannische Majesteit de verpligting op om eenige ophelderingen te geven en te vragen, met opzigt tot de onderhoorigen en bondgenooten op het eiland, van welk het staat op te breken.

Een traktaat in 1819 door Britsche Agenten met den Koning van Achien gesloten, is onbestaanbaar met het 3de artikel van het tegenwoordige traktaat. De Britsche Plenipotentiarissen nemen uit dien hoofde aan om het verdrag met Achien zoodra mogelijk te willen wijzigen bij eene eenvoudige overeenkomst voor de gastvrije ontvangst van Britsche schepen en onderdanen in de haven van Achien; doch daar eenige der voorzieningen van dat traktaat (hetwelk den Nederlandschen Gevolmagtigden is medegedeeld) bevorderlijk zullen zijn aan de algemeene be-

langen van de Europeanen, in de Oostersche Zeeën gevestigd, zoo hopen zij dat het Nederlandsch Gouvernement maatregelen nemen zal, om deze voorzieningen in zekerheid te stellen, en geven tevens hun vertrouwen te kennen dat de nieuwe bezitter van Fort Marlborough geene vijandige maatregelen omtrent den Koning van Achien nemen zal.

Niet minder is het de pligt van de Britsche Plenipotentiarissen om de belangen der inboorlingen en kolonisten, aan de aloude factorij van Engeland te Bencoelen onderhoorig, aan de welmeenende en vaderlijke bescherming van het Nederlandsch Gouvernement aan te bevelen.

Die aanbeveling is te meer noodzakelijk, uit hoofde dat pas in den jare 1818, met de inlandsche Opperhoofden traktaten gesloten zijn, door welke derzelver toestand grootelijks werd verbeterd. Daarbij werden het systema van gedwongene cultuur en leverantie van peper vernietigd; de rijstteelt aangemoedigd, de betrekkingen tusschen de landbouwende klassen in de Opperhoofden der distrikten geregeld; het eigendom van den grond aan den laatsten toegekend en een einde gemaakt aan alle tusschenkomsten in de bijzonderheden van het huishoudelijk bestuur, door de verwijdering der Europesche Residenten van de buitenposten en het vervangen derzelve door inlandsche beambten; alle welke maatregelen berekend waren om de belangen der inboorlingen te bevorderen.

Terwijl de ondergeteekenden deze belangen aan de zorg van het Nederlandsch Bestuur aanbevelen, verzoeken zij de Nederlandsche Gevolmagtigden om hun Gouvernement te verzekeren, dat, van de zijde der Britsche Autoriteiten, wederkeerig regard geslagen zal worden op de inwoners van Malakka en de overige aan Groot-Brittanje overgedragen Nederlandsche Bezittingen.

Ten slotte wenschen de Plenipotentiarissen van Zijne Groot-Brittannische Majesteit, Hunne Excellentien de Nederlandsche Gevolmagtigden geluk met den gunstigen afloop hunner onderhandelingen. Zij houden zich verzekerd, dat, door de overeenkomst, welke nu is tot stand gebragt, de handel der beide Natien bloeijen zal, en dat de Bondgenooten de goede verstandhouding, welke van oudsher tusschen dezelve bestaan heeft, in Azie niet minder dan in Europa, ongeschonden zullen bewaren.

Daar er nu een einde gemaakt is aan de oneenigheden, welke gedu-

rende twee eeuwen onderscheiden maal aanleiding hebben gegeven tot meer of min ernstig ongenoegen, zal er voortaan tusschen de Engelsche en Nederlandsche Natien in Oost-Indie geene mededinging plaats vinden, dan alleen ter meerdere bevestiging van die beginselen van milde staatkunde, welke beide op den huidigen dag, voor het oog der wereld, plegtig hebben erkend.

De ondergeteekenden verzoeken hunne Excellentien de Nederlandsche Gevolmagtigden de verzekering aan te nemen van hunne onderscheidende hoogachting.

(*Was get.*) GEORGE CANNING.
(*Get.*) CHARLES WATKIN WILLIAMS WYNN.

Londen, 17 Maart 1824.

NOTA VAN DE NEDERLANDSCHE PLENIPOTENTIARISSEN.

De ondergeteekenden, Gevolmagtigden van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, hebben in de pas ontvangen Nota van Hunne Excellentien de Heeren Britsche Gevolmagtigden een getrouw verslag gevonden van de mededeelingen, die plaats gehad hadden op het tijdstip, toen omstandigheden, van den wil der onderhandelaren onafhankelijk, de schorsing hunner bijeenkomsten te weeg bragten.

Geroepen om een werk weder op te vatten waarvan de afdoening altijd van weerszijde met gelijke opregtheid is verlangd, hebben de ondergeteekenden al spoedig in hunne medearbeiders dien geest van billijkheid en inschikkelijkheid ontdekt, welke de regeling der ingewikkelste zaken gemakkelijk maakt, en waaraan zij op geen gunstiger tijdstip hulde kunnen bewijzen dan thans, daar men gereed is, om door de onderteekening van een plegtig verdrag, de schikkingen te bekrachtigen, welke men, na de rijpste overweging, hoogst nuttig heeft gekeurd voor de handhaving der goede verstandhouding, ook tusschen de ondergeschikte Agenten der contracterende Mogendheden.

Dat wezenlijke doel, die voorname strekking des verdrags, is klaarblijkelijk voor een ieder, die met oplettendheid deszelfs verschillende artikelen leest. Hetgeen daarin opzettelijk is vastgesteld, schijnt genoegzaam te zijn om gemeenschappelijk alle onzekerheid op te heffen, welke zich in het vervolg zoude mogen opdoen.

Daar echter de Heeren Britsche Gevolmagtigden gemeend hebben in eenige andere bijzonderheden te moeten treden, maken de ondergeteekenden, die van hunne zijde het belang gevoelen om in eene zoo gewigtige zaak niets aan het toeval over te laten, geenerhande zwarigheid om hen in die bijzonderheden te volgen, en door de beknopte ontwikkeling van hunne wijze van zien, het antwoord te voltooijen, dat zij op de voorgemelde Nota van Hunne Excellentien verschuldigd zijn.

Art. 7 behelst eene uitzondering op het algemeen beginsel van de vrijheid des handels.

De noodzakelijkheid dezer uitzondering, die reeds door Engeland in de bijeenkomst van 1820 is erkend, berust op het bestaan van het stelsel betrekkelijk den uitsluitenden specerij-handel. Wanneer de raadplegingen van het Nederlandsche Gouvernement zouden mogen leiden tot het laten varen van dit stelsel, alsdan herneemt de vrije handel zijne regten, en is deze geheele Archipel, welke zeer juist omschreven is, als begrepen te zijn tusschen Celebes, Timor en Nieuw-Guinea, opengesteld voor alle wettige speculatien, op den voet door plaatselijke speculatien te regelen, en, voor zoo verre in het bijzonder de onderdanen van Zijne Groot-Brittannische Majesteit betreft, overeenkomstig de grondslagen bij het traktaat gelegd voor al de Aziatische Bezittingen der beide Contracterende Partijen. Daarentegen, zoo lang de uitzondering, waarvan hier gesproken wordt, van kracht blijft, behooren de vaartuigen, die den weg langs de Moluksche eilanden nemen, zich te onthouden van eenige andere haven aan te doen dan diegenen, waarvan eenige jaren geleden, op eene officiële wijze, aan de Zee-Mogendheden opgave is geschied; behalve ingevalle van nood, als wanneer dezelve, hetgeen overbodig is hierbij te voegen, overal waar de Nederlandsche vlag wappert, die diensten en dien bijstand zullen vinden, welke men aan de lijdende menschheid verschuldigd is.

Indien het Britsch Gouvernement meent, dat er voor hetzelve een wezenlijk voordeel in gelegen is, om, terwijl het zich, naar aanleiding van de beginselen vastgesteld bij het traktaat, hetwelk geteekend staat te worden, losmaakt van de verbindtenissen, die deszelfs Agenten, vier of vijf jaren geleden, met het Koningrijk Achien hebben aangegaan, door eenige nieuwe bepaling een gastvrij onthaal aan de Britsche onderdanen en schepen in de havens van het Koningrijk te verzekeren,

aarzelen de ondergeteekenden niet te verklaren daarin van hunne zijde geene zwarigheid te zien, en zij gelooven te gelijker tijd te kunnen verzekeren dat hun Gouvernement zorgen zal onverwijld deszelfs betrekkingen met Achien in diervoege te regelen, dat deze Staat, zonder iets van zijne onafhankelijkheid te verliezen, den zeevaarder en handelaar die bestendige veiligheid aanbiede, welke er niet schijnt te kunnen bestaan dan door de gematigde uitoefening van Europeschen invloed.

Ter ondersteuning van de berigten, vervat in de laatste Nota van de Heeren Britsche Gevolmagtigden ten opzigte van Bencoelen, hebben hunne Excellentien aan de ondergeteekenden medegedeeld de twee conventien, respectivelijk geteekend den 23sten Mei en 4den Julij 1818, te eener zijde door den Luitenant-Gouverneur van het Etablissement en ter andere door de hoofden van eenige naburige stammen. Men heeft insgelijks ter hunner kennis gebragt eene depêche van den Gouverneur-Generaal in Rade, gedagteekend van Fort William den 9den Mei 1823; volgens welke de Britsche administratie, op het Fort Marlborough den alleenhandel in peper afgeschaft, de rijstteelt aangemoedigd en de betrekkingen der onderscheidene klassen van inboorlingen, zoo onderling als met hunne hoofden, op eenen vasten en eenparigen voet heeft gebragt. Voor zoo verre nu de ondergeteekenden zich niet bedriegen, door te veronderstellen dat het oogmerk dezer schikkingen geweest is om den bloci van den kolonialen landbouw te verzekeren en den overlast voor te komen, welke dikwijls het gevolg is van eene onmiddelijke aanraking tusschen eene inlandsche bevolking en de ondergeschikte magten van eene vreemde administratie, strekt het hun tot een groot genoegen te kunnen zeggen, dat de ingezetenen, welke belang hebben bij den tegenwoordigen staat van zaken, wel verre van terugwerkende maatregelen te duchten te hebben, integendeel de hoop kunnen voeden, dat het nieuwe Gouvernement op hunne verkregen regten en hun welzijn zal acht slaan, en hetgeen de ondergeteekenden vooraf wenschen te waarborgen, dat hetzelve de artikelen der reeds vermelde overeenkomsten zal doen naleven, op grond van welke de ingezetenen van Parummek, Ula Manna en andere binnenlandsche bevolkingen het gezag erkent en de bescherming aangenomen hebben van de Engelsche O. I. Compagnie, behoudens echter de bevoegdheid, om, met volkomen goedvinden der belanghebbende partijen, andere

soortgelijke voorwaarden in derzelver plaats te stellen, wanneer de omstandigheden eene verandering noodzakelijk zouden mogen maken.

Wat de billijke en welwillende gezindheden betreft van het Britsche Gouvernement jegens de ingezetenen van Malakka en van de andere Hollandsche Etablissementen, bij het traktaat afgestaan, nemen de Gevolmagtigden van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden de verzekering, dienaangaande gegeven, met een onbeperkt vertrouwen aan, en zij vinden zich door dit zelfde gevoel genoopt er niet op aan te dringen, dat de voorschriften en bevelen, welke aan de Engelsche Regeringsmagten in Indie zullen worden gegeven, met opzigt tot de overgave van Fort Marlborough en deszelfs onderhoorigheden in zoodanig duidelijke, naauwkeurige en stellige bewoordingen vervat zijn, dat men in dezelve geenerhande grond van onzekerheid, noch eenig voorwendsel tot uitstel vinde; wel verzekerd zijnde dat de Heeren Gevolmagtigden, na in de vervulling van hunne zaak met zoo veel gematigdheid en opregtheid te werk te zijn gegaan, ook zullen weten te zorgen dat de uitslag van den gemeenschappelijken arbeid niet worde in gevaar gebragt, ter zake van ondergeschikte belangen en redenen.

Dezen uitslag hebben de Heeren Britsche Gevolmagtigden zelve in hunne laatste Nota beschreven, en er blijft den ondergeteekenden niets over dan zich geluk te wenschen met daartoe te hebben bijgedragen en hunne wenschen te voegen bij die van HH. EE. dat de wederzijdsche Agenten in de Aziatische Bezittingen bestendig blijken geven van doordrongen te zijn van het gevoel der verpligtingen, welke twee bevriende en met waarlijk vrijgevige inzigten bezielde Natien, te vervullen hebben, zoo wel jegens elkanderen als ten aanzien der inboorlingen, die den loop der gebeurtenissen of de verdragen onder derzelver invloed hebben geplaatst.

De ondergeteekenden maken volgaarne van deze gelegenheid gebruik aan HH. EE. de Heeren Britsche Gevolmagtigden de verzekering te vernieuwen van hunne bijzondere hoogachting.

(*Get.*) H. FAGEL.

Londen, 17 Maart 1824. A. R. FALCK.

TRAKTAAT TUSSCHEN GROOT-BRITTANNIE EN DE NEDERLANDEN VAN 13 AUGUSTUS 1814.

In the Name of the most holy and undivided Trinity.

The United Provinces of the Netherlands, under the favour of Divine Providence, having been restored to their Independence and having been placed by the loyalty of the Dutch people and the achievements of the allied Powers under the Government of the Illustrious House of Orange, and his Britannic Majesty being desirous of entering into such arrangements with the Prince Sovereign of the United Netherlands concerning the colonies of the said United Netherlands which have been conquered by His Majestys arms during the late war, as may conduce to the prosperity of the said State and may afford a lasting testimony of His Majesty's friendship and attachement to the Family of Orange and to the Dutch Nation, the said high contracting parties equally animated by those sentiments of cordial goodwill and attachment to each other have nominated their Plenipotentiaries, namely:

H. M. the King of the United Kingdom of Great Britain and Ireland the Right Honorable Robert Stewart, viscount Castlereagh one of His said Majesty's Privy Council, a Member of Parliament, Colonel of the Londonderry Regiment of Militia, Knight of the most noble Order of the Garter and His principal Secretary of State for foreign affairs etc.

and H. R. H. the Prince of Orange Nassau Prince Sovereign of the United Netherlands His Excellency Henry Fagel, His Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary at the Court of His Britannic Majesty.

Who after having exchanged their full powers found in good and due form have agreed to the following articles:

Art. 1.

His Britannic Majesty engages to restore to the Prince Sovereign of the United Netherlands, within the term which shall be hereafter fixed, the colonies, factories and establishments which were possessed by Holland at the commencement of the late war, viz: on the first of January 1803

in the seas and on the continents of America, Africa and Asia; with the exception of the Cape of Good Hope and the settlements of Demerary, Essequebo and Berbice, of which possessions the high contracting parties reserve to theimselves the right to dispose by a supplementary Convention, hereafter to be negociated according to their mutual interests and especially with reference to the provisions contained in the 6th. and 9th. articles of the Treaty of Peace signed between His Britannic Majesty and His most Christian Majesty on the 30th. of May 1814.

Art. 2.

His Britannic Majesty agrees to cede in full sovereignty the Island of Banca in the Eastern seas to the Prince Sovereign of the Netherlands in exchange for the settlement of Cochin and its dependencies on the Coast of Malabar, which is to remain in full sovereignty to H. B. M.

Art. 3.

The places and forts in the colonies and settlements which by virtue of the two preceeding articles are to be ceded and exchanged by the two high contracting parties, shall be given up in the State in which they may be at the moment of the signature of the present convention.

Art. 4.

H. B. M. guaranties to H. R. H. the Prince Sovereign of the United Netherlands the same facilities, privileges and protection with respect to commerce and the security of their property and persons within the limits of the British Sovereignty on the continent of India, as are now or shall be granted to the most favoured nations.

H. R. H. on his part having nothing more at heart than the perpetual duration of peace between the crown of England and the United Netherlands and to do His utmost to avoid anything which might affect their mutual good understanding, engages not to erect any fortifications in the establishments which are to be restored to Him within the limits of the British Sovereignty upon the continent of India, and only to place in those establishments the number of troops necessary for the maintenance of the police.

Art. 5.

Those colonies, factories and establishments which are to be ceded to H. R. H. the P. S. of the United Netherlands by H. B. M. in the Seas or on the Continent of America, shall be given up within the three mounths, and those which are beyond the Cape of Good Hope within the six months which follow the ratification of the present convention.

Art. 6.

The High contracting parties being desirous to bury in entire oblivion the dissensions which have agitated Europe, declare and promise that no individual, of whatever rank or condition he may be, in the countries restored and ceded by the present Treaty, shall be prosecuted, disturbed or molested under any pretext whatsoever, either on account of his conduct or political opinions, his attachment either to any of the contracting parties, or to any government which has ceased to exist, or for any other reason exept for debts contracted towards individuals, or acts posterior to the date of the present Treaty.

Art. 7.

The native inhabitants and aliens of whatever nation or condition they may be in those countries which are to change Sovereigns, as well in virtu of the present convention as of the subsequent arrangements to which it may give rise, shall be allowed a period of six years, reckoning from the exchange of the ratifications for the purpose of disposing of their property if they think fit, whether it be acquired before or during the war, and of retiring to whatever country they may choose.

Art. 8.

The P. S. of the United Netherlands, anxious to cooperate in the most effectual manner with H. B. M. so as to bring about the total abolition of the trede in slaves on the coast of Africa, and having spontaneously issued a decree on the 15th. of June 1814 wherein it is enjoined that no ships or vessels whatever destined for the trade in slaves be cleared out or equipped in any of the harbours or places of His dominions, nor admitted to the forts or possessions on the coast of Guinea and that no inhabitants of that country shall be sold or exported as slaves, —

does moreover here by engage to prohibit all His subjects, in the most effectual manner and by the most solemn laws from taking any share whatsoever in such inhumane traffic.

Art. 9.

The present convention shall be ratified and the ratifications shall be duly exchanged at London within three weeks from the date there of or sooner if possible.

In witness whereof, we the undersigned Plenipotentiaries in virtue of our respective full powers, have signed the present convention and have affixed thereto the seals of our arms.

Done at London, this 13the day of August 1814.

(*Signed*) (*L. S.*) Castlereagh.
(*L. S.*) H. Fagel.

INSTRUCTIEN VOOR DEN GOUVERNEUR-GENERAAL VAN NEDERLANDSCH-INDIE.

's Gravenhage Julij 1824.

Ik heb de eer hierbij aan U Exc. te doen toekomen een authenthiek afschrift van het traktaat tusschen Groot-Brittannie en Nederland op 17 Maart 1824 gesloten en op den 8 Junij 1824 door Z. M. onzen geëerbiedigden Koning bevestigd.

Tot beter verstand van hetzelve gaan nog hiernevens de afschriften der Nota's tusschen de wederzijdsche Gevolmagtigden gewisseld.

Het heeft voorts den Koning behaagd, mij bij Kabinets-schrijven van 18 dezer loopende maand te gelasten aan U Exc. mede te deelen de Instructie, naar welke HDZ. begeert, dat U Exc. zich in de uitvoering van dit traktaat zal gedragen. Ter eerbiedige voldoening van dien last strekt deze mijn brief.

Het 1ste artikel levert wel geen onderwerp van eigenlijk gezegden last op. Alleenlijk wil ik U Exc. oplettend gemaakt hebben, op he verband tusschen dit en het 7de artikel; terwijl ter verduidelijking van het laatstgemelde dient de verklaring in de Nota's voorkomende.

Het 2de artikel behoeft geene breede ontwikkeling; deszelfs tweede lid geeft aan Nederland aanspraak op eene vermindering van de regten, welke van Nederlandsche bodems in Britsch Indie en op Ceylon, volgens de nu bestaande tarieven, geheven worden.

U Exc. zal dus toezien, dat aan dit artikel voldaan worde. Mogt onverhooptelijk en tegen alle gegronde verwachting aan, hierin van de Britsche zijde eenige vertraging plaats vinden, dan wordt U Exc. gemagtigd om deswegens de noodige vertoogen aan het Britsch Indisch Bestuur in te leveren en van dit verrigte zal dan dadelijk U Exc. aan mij moeten kennis geven, zoowel als van de gevolgen dier vertoogen.

Het is hoogst belangrijk de kennis van die vermindering der regten spoedig te bekomen, uithoofde der mogelijkheid dat alsdan de regtstreeksche vaart onder eigen vlag naar Britsch Indie daardoor zal worden aangewakkerd.

Daar tegen zal U Exc. zorgen dat ook de Britsche vlag wederkeerig van het bij dit artikel bedongene genot hebbe. Voor zoo ver hier bekend is, zijn de regten, welke in Nederlandsch Indie van Britsche schepen geheven worden, òf beneden òf op het peil van deze overeenkomst. Mogt evenwel bij verordening een grooter onderscheid tusschen de Britsche en Nederlandsche vlag bestaan dan het traktaat toelaat, zoo zal U Exc. onverwijld de noodige maatregelen nemen, waardoor die regten tot het nu overeengekomen bedrag worden verminderd.

Het 3de artikel heeft, wat de toekomst betreft, geen inlichting noodig. Het schrijft duidelijk den pligt der Indische Regering voor. Nu reeds verlangt Z. M. dat de bestaande overeenkomsten met inlandsche Vorsten en Volkeren door de Indische Regering naauwkeuriglijk worden herzien en zoo alsdan mogten bekend worden, dat daarbij eenige uitsluiting van vreemden was bedongen, dan beveelt HDZ. dat zulke uitsluiting geheel hare werking verlieze. U Exc. zal dan aan de hierin betrokken Inlandsche Vorsten te kennen geven, dat hun onverlet gelaten wordt ook de Britsche schepen ten handel toe te laten.

Nog moet ik bij de behandeling van dit artikel U Exc.'s aandacht vestigen op hetgeen in dit traktaat en in de wederzijdsche nota's omtrent Sumatra, en bepaaldelijk ook omtrent Achien gezegd wordt. U Exc. zal ontwaren, dat in den jare 1819 tusschen Britsche Gezagvoerders en den Koning van Achien een verbond gesloten is bij hetwelk voor Engeland de uitsluitende handel is bedongen. Het spreekt van zelve dat dit verbond nu vervallen is. Het Britsch Gouvernement heeft op zich genomen dat verdrag te wijzigen en tot de bloote termen van vriendschappelijke toelating in de havens te beperken. Welligt

evenwel zal hetzelve geene overwegende reden vinden om voor hunne schepen iets bijzonders te bedingen; 't geen zal kunnen afhangen van de wijze op welke de Britsch Indische Regering naar gelang der plaatshebbende omstandigheden in die streken de zaak zal inzien. Het gedrag der Nederlandsche Regering en de invloed dien zij zich bij den Vorst van Achien zal weten te bezorgen, zullen ook hierop kunnen werken. U Exc. zal dus zorgen dat de Vorst van dat rijk bekend worde met de strekking en bedoeling van het nu gesloten traktaat. De Engelschen zien af van alle bezitting, van alle staatkundige bemoeijenis op Sumatra; zij laten die geheel en bij uitsluiting aan Nederland over. Beider belang brengt mede, dat geene vreemde magt, wie hij ook zijn moge, daar zich vestige. De voorzieningen van het traktaat tusschen Engeland en Achien in 1819 gesloten, welke deze strekking hebben, kunnen in een nieuw verdrag tusschen Nederland en Achien worden opgenomen. Voor het overige wil men vrijheid van handel zonder uitsluiting. Om tot zulk een gewenscht einde te geraken, kan vooral dienen, dat U Exc. een man van bekwaamheid en van beleid, naar Sumatra, naar Achien zende, die dezen Vorst van dit alles doordringt, den staat van zaken aldaar naauwkeuriglijk gadeslaat en aan U Exc. alle die berigten mededeelt, welke noodig zijn ter beoordeeling wat ten dezen, behoudens de beginselen van het traktaat van 17 Maart jl., zou kunnen en moeten gedaan worden. Ter U Exc.'s meerdere inlichting voeg ik hierbij een bloot afschrift van het gemeld traktaat van 1819.

Naar aanleiding van het 4de artikel, wordt U Exc. uitgenoodigd de stelligste bevelen te geven aan Uwe onderhoorige beambten tot eene stipte naleving van het hier bepaalde.

U E. zal zien dat het 5de artikel een beginsel en voorschrift behelst voor beide partijen hoogst belangrijk. Ter stipte nakoming en ter geregelde werking hiervan is het gewigtig dat U Exc. zich met de Britsche besturen vooral van Malakka en Singapore tracht te verstaan. Ter beteugeling der zeerooverij kan vooral ook dienen het bepaalde bij de verbindtenis voor weinige jaren tusschen den S. b. N. Wolterbeek en den Sultan van Linga gesloten, dat namelijk aan alle inlandsche vaartuigen zoodanige bekende vlaggen en passen worden uitgereikt als dienstig zijn tot bewijs dat dezelve wettiglijk ten handel zijn uitgerust. Het kan

van nut zijn dat ook van wege de Britsche besturen in den Indischen Archipel zulke bepalingen met de Vorsten en Volken meer bijzonderlijk tot hunnen kring behoorende, worden bedongen. U Exc. zou daarom de zoo even bedoelde verbindtenissen met dit oogmerk ter hunner kennis kunnen brengen. Wanneer de Nederlandsch-Indische Regering met alle andere hun onderhoorige Vorsten en Volkeren gelijk beding gemaakt zal hebben en hierbij de gewone voorzorgen tegen het bezigen der vaartuigen tot zeeroof genomen worden, dan verlevendigt zich de hoop dat daaraan paal en perk zal kunnen gesteld worden.

De stipte nakoming van het 6de artikel wordt bijzonderlijk U Exc. aanbevolen. In den staat onzer Indische Bezittingen mag zonder voorafgaande magtiging van Z. M. geene verandering gemaakt worden. Geen nieuwe bezitting mag worden opgerigt. Ware dit beginsel vroeger door de beide Europesche Gouvernementen aangenomen, menige onaangenaamheid zoude dan voorgekomen zijn. U Exc. voor de opvolging van deze bevelen zorgende, zal daarvan aan alle Gouverneurs, Residenten of andere gezaghebbende personen, zoo burgerlijke als militaire, de allerstrengste bevelen dienen te geven om zich zorgvuldiglijk te onthouden van al wat aanleiding zou kunnen geven tot oneenigheden en en van alle feitelijkheden tegen de naburige Vorsten en Volkeren en dat zij zich eeniglijk en blootelijk moeten bepalen tot hetgeen zelfverdediging onvermijdelijk maakt.

Wanneer U Exc. het 8ste artikel in verband met het 13de nagaat, dan zal dezelve gevoelen dat de overgave van de Nederlandsche Bezittingen op het Vaste Land van Indie op eene zeer eenvoudige en onkostbare wijze kan worden tot stand gebragt. Een enkele last aan de onderscheiden Residenten en Opperhoofden, om op 1 Maart 1825 de plaatsen aan hun gezag onderworpen met de gewone plegtigheden bij het afnemen en hijschen der wederzijdsche vlaggen over te geven aan dengene, die van wege het Britsche bestuur tot de overname zullen worden gemagtigd, komt den Koning voldoende voor. U Exc. zal voorts bij dien last de stellige bevelen voegen dat onder geen voorwendsel, hoe ook genaamd, de overgave eenigzins worde vertraagd. Daar nu bij het 13de artikel is bepaald, dat geene vordering noch aan de eene noch aan de andere zijde zal worden toegelaten ter zake van behoeften van eenigen aard door Nederland achtergelaten of medegenomen of van

achterstallige inkomsten of lasten van het bestuur, zoo wordt U Exc. uitgenoodigd aan de Nederlandsche Residenten en Opperhoofden den stelligen last te geven, dat zij zullen hebben te zorgen om zoo veel mogelijk alle vorderingen te innen en alzoo de zaken van hun bestier vóór of uiterlijk op 28 Februarij ter effenheid te brengen, ten einde de boeken op dat tijdstip zullen kunnen worden gesloten en door hen naar Batavia medegenomen of overgezonden.

De overgave van Malacca schijnt nagenoeg op dezelfde wijze te kunnen geschieden. Daar evenwel het aanwezen van eene Nederlandsche gewapende magt aldaar en de meerdere omslagtigheid van het beheer, gevoegd bij de betrekkingen welke tusschen de Nederlandsche Regering en sommige volkeren op de Maleische kust bestaan, eenige bijzondere voorzieningen noodig zullen maken, zoo wordt aan U Exc. overgelaten om daaromtrent zoodanig te handelen als U Exc. na rijpe rade nuttig en noodig zal oordeelen, met inachtneming van zoo veel mogelijke eenvoudigheid en spaarzaamheid. Wijders wordt almede aan U Exc. overgelaten om ten aanzien der roerende goederen in de afgestane plaatsen aanwezig, zoodanige schikkingen te maken als de plaatselijke gesteldheid en 's Rijks belang vorderen. De belangen van de Nederlandsche ambtenaren en bedienden in de afgestane plaatsen zullen ook door U Exc. worden in het oog gehouden. Omtrent hen die op de plaatsen hunner tegenwoordige woning zouden wenschen te blijven, zullen welligt billijke schikkingen met de Britsche besturen kunnen getroffen worden. Voor zoo verre eenigen onder hen zich in een der Nederlandsche Bezittingen in Indie zouden willen vestigen, wordt U Exc. aanbevolen hen zoo veel mogelijk op eene voor hen geschikte wijze in andere ambtsbetrekkingen te plaatsen. Mogt ouderdom of eenige andere wettige reden die plaatsing niet gedoogen, dan kan aan dezen onder nadere goedkeuring des Konings een behoorlijk jaarlijksch pensioen worden toegelegd; en zoo deze gepensionneerden mogten verkiezen in de aan Engeland afgestane landen te blijven, zoo wordt U Exc. gemagtigd hun dit toe te staan. Doch in dat geval verlangt de Koning dat het toegestane pensioen eene korting van een derde onderga, terwijl hetzelve geheel zal vervallen wanneer de gepensionneerden in Britsche dienst overgaan.

Ter uitvoering van het 9de artikel wordt U Exc. gemagtigd om een

of meer Commissarissen te benoemen ter overname op 1 Maart 1825 van de Factorij aan het Fort Marlborough en alle de Britsche Bezittingen op het eiland Sumatra uit handen van de Britsche Besturen.

Hoe belangrijk het zij dat aan de Nederlandsche zijde geene aanleiding tot vertraging van de overname gegeven worde, behoef ik U Exc. niet te betuigen en U Exc. wordt daarom uitgenoodigd om de noodige maatregelen te nemen en bevelen te geven dat alle schikkingen tusschen de Britsche en Nederlandsche Commissarissen onderling getroffen zijn vóór den 1 Maart. Indien onverhoopt over een of ander punt geene overeenkomst had kunnen getroffen worden, zoo moet daaruit nooit eenige vertraging van overgave of overname volgen; maar die verschilpunten moeten dan ter beslissing aan de Hooge Indische Regering gebragt worden. — U Exc. wordt voorts ook hier gemagtigd om ten aanzien van de overname der roerende goederen, aan het nog bestaand Britsch Bestuur behoorende, minnelijke schikkingen te maken, moetende de gelden, daartoe benoodigd, uit de Indische kas en in Indie voldaan worden, terwijl bij die overname alle mogelijke spaarzaamheid moet betracht worden.

Het in bezit nemen van die plaatsen op Sumatra zal zekerlijk de zending van gewapende manschappen noodzakelijk maken. De bepaling daarvan moet aan U Exc. worden overgelaten. U Exc. zal echter van zelve gevoelen dat volstrekt geen meerdere manschappen moeten worden gezonden dan ter bewaring van de rust en eerbiediging van het Nederlandsch Gezag dienstig zijn.

Ik moet evenwel hierbij U Exc. bekend maken met des Konings verlangen en bevel dat het oogmerk en het streven van de Indische Regering zij bevordering van rust en vrede en verwijdering van alles wat tot buitenlandsche onlusten en oorlogen aanleiding kan geven. U Exc. zal dientengevolge naauwkeurige voorschriften aan de bevelhebbers der troepen in deze en andere streken geven en voor derzelver inachtneming waken. — U Exc. zal voorts ter bekwamer tijd en dadelijk na het in bezit nemen van de afgestane plaatsen op Sumatra aan alle de Vorsten en Staten op dat eiland kennis geven van hetgene te dien aanzien in het traktaat voorkomt en hun bijzonderlijk doen opmerken dat Engeland van alle staatkundige betrekkingen met hen heeft afgezien, dat zij alzoo in eene onmiddelijke betrekking met de Neder-

landsche Regering geplaatst zijn en dat het des Konings verlangen is met hen in vrede en vriendschap te leven, en ter bevestiging en verzekering daarvan zoodanige nieuwe verbindtenissen sluiten als voor de wederzijdsche belangen bevorderlijk zullen zijn.

In het bestier der nieuwe Bezittingen zal door U Exc. voorloopig moeten worden voorzien op de meest eenvoudige en spaarzame wijze. De zaken van de teelt en den handel zullen vooreerst moeten blijven behandeld op den bestaanden voet. Het plaatselijk bestuur zal daarin geen de minste verandering mogen maken dan met goedvinden en op uitdrukkelijk bevel van de Indische Regering.

U Exc. zal de noodige maatregelen nemen, waardoor de teelt en handel worden aangemoedigd en uitgebreid. Doelmatige bepalingen en overeenkomsten met de inlandsche planters zullen dienen gemaakt en getroffen te worden, waardoor die Bezittingen voor Nederland vruchtbaar worden. U Exc. zal te dien aanzien in het oog houden de beginselen van het traktaat en hetgeen betrekkelijk dit onderwerp in de Nota's voorkomt.

U Exc. kan zich wel voor gemagtigd houden in het bestier der zaken zoodanige wijzigingen te maken als behoudens die beginselen met den aard der Nederlandsche inrigtingen meest overeenkomen; maar ik moet U Exc. tevens des Konings stelligen last mededeelen dat vermeden worde al het plotselijke en terugwerkende, dat zoo zeldzaam voordeelen verschaft, geëvenredigd aan de klagten en moeijelijkheden van allerlei aard, die daaruit ontspruiten. Ik moet U Exc. des te meer bijzonder oplettend maken en de stipte nakoming van des Konings wil op het hart drukken, naarmate zulks bij vroegere maatregelen door de Indische Regering genomen, wel eens schijnt te zijn voorbijgezien.

U Exc. zal zoo spoedig mogelijk aan mij een volledig verslag doen van hetgeen ter opvolging der nu gegeven bevelen gedaan is met voordragt van de bepalingen welke U Exc. noodzakelijk oordeelt.

Het 12de artikel, bij hetwelk Nederland van alle vertoogen tegen het bezetten van Singapora door de Britsche Gezagvoerders afziet, zal noodwendig aanleiding geven tot het treffen van eenige schikkingen met den Sultan van Linga. — U Exc. zal aan dien Vorst dienen te kennen te geven dat de wederzijdsche belangen der beide Europesche Mogendheden het noodzakelijk gemaakt hebben zekere scheiding tus-

schen hunne eigene bezittingen en die van hunne Inlandsche bondgenooten te maken en dat daardoor noodig geworden is, dat gedeelte van Djohor, hetwelk binnen de grenzen der Engelsche beheering gelegen is, aan dezer beschikking over te laten. Dat daarentegen de eigendommen en landen, aan den Sultan behoorende en onder de grenzen van Nederland liggende, op nieuw en krachtiglijk zijn bewaard geworden en de oude vriendschappelijke betrekkingen met Nederland gewaarborgd, *zoodat ten zuiden van de Straat Singapora geen Britsch Gezag bestaat;* dat Z. H. zelve gevoelen zal dat de afscheiding van een deel Zijner landen, na al hetgeen voorgevallen is, bijzonderlijk na de gedragingen van den Tommongong van Djohor, voor Z. H. geen wezenlijk verlies uitmaakt, als blijkende daaruit dat Zijn invloed in die streken reeds vroeger nietig was; dat echter de Nederlandsche Regering aan Z. H. de ontwijfelbaarste blijken van hare toegenegenheid willende geven en uit edelmoedige beginselen te werk gaande, bereid is, om, ter vergoeding van het gemis, hetwelk Z. H. mogt gerekend worden te lijden, eene jaarlijksche geldelijke som toe te leggen. — Het wordt aan het Indisch Bestuur overgelaten deze som te bepalen. Ik moet evenwel U Exc. mededeelen, dat voor zoo ver hier de zaak kan beoordeeld worden, die som op tien of twaalf duizend piasters in het jaar zou kunnen gesteld worden. U Exc. zal bij deze gelegenheid aan den Sultan kunnen uitreiken authenthieke afschriften van de 9de, 10de en 12de artikelen van het traktaat, opdat Z. H. met den geheelen stand der zaken bekend worde.

Ik behoef U Exc. niet opzettelijk te onderhouden over het belangrijke der bezitting van Riouw, welke nu van Malakka afgescheiden op zich zelve staat. Het beheer over die bezitting en de daarmede verbonden eilanden, zal voorzeker door U Exc. worden toebetrouwd aan een bekwaam, opregt en ijverig dienaar, die vooral het daarop moet toeleggen, om door eene regtvaardige behandeling van de Vorsten en van de ingezetenen het vertrouwen op de Nederlandsche Regering hoe langer zoo sterker te maken, en alzoo ook langs dien weg en door alle gepaste middelen den handel en den smallenhandel derwaarts uit te lokken en uit te breiden. Die keuze kan niet genoeg worden overwogen.

Wanneer U Exc. het 15de artikel van het traktaat overweegt, zal

Dezelve het groot belang kunnen beseffen dat er is om zich van alle daden te onthouden, uit welke vroeger of later zulk eene verlating, als waarvan in dit artikel gesproken wordt, zoude kunnen worden afgeleid en het zal genoegzaam te dien opzigte wezen, wanneer ik U Exc. herinner het gebeurde met Banjermassing ten tijde van den Gouv.-Gen. Daendels, waaruit door het Britsch tusschenbestuur van Java zulke zonderlinge gevolgen getrokken zijn.

Het 16de artikel regelt de geldelijke belangen, waaromtrent de beslissing aan de Europesche Regeringen werd overgelaten. Alle die verschillen zijn nu uit den weg geruimd door de bepaling dat eene som van £ S. 100,000 door Nederland te Londen zal betaald worden vóór het einde van het jaar 1825. — Ik moet derhalve U Exc. op het allerernstigste aanmanen om te zorgen dat die som ten gezetten tijde uit Indie worde overgemaakt.

Alzoo alle de bijzondere bepalingen van het traktaat doorgeloopen hebbende, moet ik ter voldoening van des Konings last U Exc. met kracht en nadruk aanmanen om bij de uitvoering van dat traktaat, bij de bevelen daarvan uit te geven en voorts in het geheel gedrag der Indische Regering en der Indische ambtenaren steeds in het oog te houden al wat strekken kan ter bevestiging en bewaring van den geest van eensgezindheid en opregte welwillendheid tusschen de Britsche en Nederlandsche Besturen in Indie, welke tusschen de Europesche Regeringen bestaan en zoo hartelijk aangekweekt wordt. Bij het onverhoopt rijzen van geschillen of oneenigheden moet dus alles worden aangewend om die spoedig en minnelijk door Hooger Gezag te doen ophouden; en zoo, na een onpartijdig en naauwkeurig onderzoek, eenige vertoogen, hetzij aan het Britsch Opperbestuur in Indie, hetzij aan de Europesche Regering zelve onvermijdelijk mogten zijn, zoo zullen deze op eene duidelijke, stellige en bepaalde wijze, met waarachtige opgave van het gebeurde, worden ingebragt, ten einde daarin de noodige voorzieningen te kunnen voorbereiden.

In geval daarentegen blijkt dat van de zijde der Nederlandsche ambtenaren eene verkeerde handelwijze mogt plaats hebben, zoo zal U Exc. zorgen dat die handelingen zonder aanzien des persoons dadelijk en openlijk worden afgekeurd en de ambtenaren zullen deswegens worden bestraft.

Ik moet bij U Exc. zoo veel te meer aandringen om op den ingeslagen voet de zaken te behandelen, daar ik tot mijn genoegen U Exc. kan mededeelen, dat de bevelen, door het Britsche Kabinet naar Indie gezonden wordende, denzelfden geest ademen, in welke Z. M. verlangt dat ook U Exc. werke.

Ik behoef eindelijk U Exc. wel niet te doen opmerken het belang dat voor eene goede verstandhouding tusschen de Europesche Regeringen gelegen is in de naauwkeurige opvolging van de U Exc. bij deze gegeven voorschriften. — Genoeg zal het zijn U Exc. te kennen te geven dat hetgeen ik in dezen voorstel, de uitgedrukte wil Zijner Majesteit is.

De Minister van Kolonien,
(*Get.*) Elout.

Z. Exc. den Heere Secretaris van Staat, Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie.

Amicissime!

Uit mijn laatste schrijven over de peper-leverantie zal U gebleken zijn dat ik termen tot toegeeflijkheid vond, primo in de zaak zelve, secundo in de bedenking dat wij wel eens op onze beurt de inschikkelijkheid der O. I. Comp. noodig zouden kunnen hebben. Doch welke ook de conclusie zij tot welke men tot uwent gekomen wezen mag, heb de goedheid van mij die zoodra mogelijk te doen weten, kan het zijn met de motieven. Ik zal zulks dan aan den Chairman mededeelen, die van tijd tot tijd laat vernemen of ik nog geen antwoord heb. Depêches, voor Bencoelen bestemd, wachten er na. Zekere Heer Prince, die daar thans Gezaghebber is en al 35 jaren lang uit Engeland afwezig is, komt met pensioen t'huis; de andere ambtenaren zenden zij naar Singapore om aldaar te wachten tot dat zij kunnen invallen. Raffles is eenige dagen hier geweest; nog altijd zeer levendig van geest en in gesprek, doch ligchamelijk heb ik hem zeer verminderd gevonden. Van Azie heeft hij zijn bekomst. Al had ik lust gehad om met hem te expostuleren over zijne handelingen, hij zou mij ontwapend hebben door de verpligtende uitdrukkingen, die hij omtrent het traktaat bezigde, welk zijne volle goedkeuring wegdraagt. Voor Sumatra, hoewel eene eeuw of wat bij Java ten achteren, kon nu iets goeds en doelmatigs gedaan worden, nu al de deelen des eilands aan slechts een en dezelfde impulzie hadden te gehoorzamen en deze impulzie kon beter van het nabij gelegene Batavia komen dan van de Heeren te Calcutta, altijd om andere dingen denkende. Van Raaff's gedrag wist hij veel voordeeligs. Niets bijzonders ten aanzien van Atsjien dan dat de verdeeldheid er steeds voortduurde. Gereed om alle opheldering te geven die ik hem mogt willen vragen; maar al zijne verzamelde schriftelijke bescheiden, kaarten enz., met eene aanmerkelijke partij kon-

tanten, gingen bij het verbranden van zijn schip verloren. Terwijl hij te Bencoelen op eene andere gelegenheid wachtte heeft hij een bezoek van Nahuijs gehad, die op weg was om over land te repatriëren.

Vale et ama,

t. t.

Londen, 17 Sept. 1824. FALCK.

Batavia, 21 Februarij 1825.

Amice!

Sedert mijn laatste schrijven heb ik geene brieven van u ontvangen, hetwelk ook niet anders zijn kan, door dat gij mij reeds lang van hier vertrokken denkt.

Ik heb de instructien gegeven en de maatregelen genomen tot overname en overgave, ingevolge het traktaat van Maart, en overeenkomstig hetgeen mij daaromtrent op 's Konings last door U is aangeschreven. Ik zal daarvan rapport inzenden zoodra ook de wijzigingen omtrent de inkomende en uitgaande regten, waarmede ik thans bezig ben, zullen daargesteld zijn. Het zal u dan blijken, dat onze nieuwe acquisitien zeer zwaar op onze financien en onze armen drukken. Men schijnt dit bij het negocieëren niet berekend te hebben; en te regt verheugen zich de Engelschen die bezittingen, voor welke zij ruim £ S. 800,000 moesten uitgeven, kwijt te zijn. Het volgende wordt mij uit Singapore, den 12 dezer geschreven, door iemand die zeer goed met de Indische zaken bekend is. „The necessities of Bencoelen are draining this settlement of all its specie (300,000 Sp. matten waren derwaarts gezonden). I grieve to contemplate the falce policy of your Home Government in incumbering itself with such establishments as Bencoolen which cannot fail to exhaust your resources of treasure and men.” De indruk bij den Sultan en Onderkoning van Riouw zal zeer ongunstig zijn. Ik zend Angelbeek derwaarts met een brief. Ik zal waarschijnlijk uw zoon bij zijne terugkomst voor het nu belangrijk Riouw [1] employeren.

[1] Door den oorlog op Java, waarin de toenmalige Majoor Elout zich bij herhaling onderscheidde, had die benoeming eerst in 1827 plaats. Gedurende zijn verblijf op Riouw bewerkte hij de erkenning van het Nederlandsch gezag op de Karimon-eilan-

Eenige ambtenaren zijn wederom met de Java Paket aangekomen, en vermeerderen onze verlegenheid. De Heer Engelhard heeft dunkt mij, veel in Europa geleden, en is zeer afgevallen. Hij bevindt zich nu reeds beter dan bij zijne aankomst. Zonderling dat hij den Koning ook aangeraden heeft om de waarde van den Ned. gulden in Nederlandsch Indie te verminderen. De zaak is zeer klaar voor allen die dezelve met bedaardheid en onpartigheid onderzoeken.

Volgens de laatste berigten uit Bengalen waren daar hoegenaamd geene officieele tijdingen of instructien betreffende het gesloten traktaat aangekomen, zoodat wij waarschijnlijk in de voorbaat zullen zijn. Van Palembang zijn de berigten gunstig, en ook op Borneo is alles nu stil. Van Makassar zien we met ongeduld tijding te gemoet, die echter in de Westmousson lang uit kan blijven.

Op Java is alles volmaakt wel. De ziekte welke op Muntok gewoed heeft, schijnt aan het afnemen. De cholera morbus toont zich sporadisch op eenige plaatsen. De Gouverneur Merkus is dezer dagen naar Amboina teruggekeerd. Het traktaat en de maatschappij hebben de Regering teruggehouden van de afschaffing van het monopolie der kruidnagelen. Z. M. moge dat beslissen. Mijne meening is niet twijfelachtig. Spoedig zal ik U officieel over die belangrijke zaak schrijven. Ongelukkig dat vele der papieren daartoe behoorende, bij het vergaan der *Calypso* verleden jaar verloren geraakt zijn.

Ik hoop dat deze U in den besten welstand zal toekomen en verzeker U van mijne hoogachting en vriendschap.

t. t.

Van der Capellen.

P. S. Zoo op het oogenblik ontvang ik berigten van Muntok, alwaar de ziekte nog voortduurt. Mevrouw de Lafontaine, die voor een paar

---

den. Gelijk later op Bali en op de noordkust van Borneo, hadden zich daar Engelschen nedergezet, en beducht, dat daar in strijd met het traktaat eene Britsche vestiging komen zoude, zoo als op Singapore, begaf hij zich met eene militaire magt derwaarts en bragt die eilanden met geweld onder ons gezag. Riouw werd onder zijn bestuur vrijhaven verklaard. Voorts werd door hem een nieuw traktaat gesloten met den Sultan van Linga en Riouw, wien hij edelmoedige diensten bewees en van wien hij het eilandje Loz ontving, dat hij weder ten geschenke gaf aan het Nederl. Zendelinggenootschap, welks belangen hij gedurende Gutzlaff's verblijf op Riouw zeer bevorderde.

maanden haar man heeft verloren, en de Kapt. Command. van het garnizoen, waren daarvan slagtoffers geworden.

Z. Exc. den Minister Elout.

Buitenzorg, 26 Maart 1825.

Waarde Vriend,

Mijn laatste brief was van 20 Februarij. Hoezeer ik . . . . .

. . . .

Uit mijne officieele is U gebleken, dat de maatregelen ter uitvoering van het traktaat van Maart 1824 genomen zijn, hoe moeijelijk het ook gevallen zij de noodige militaire magt derwaarts af te zonderen . .

. . . .

Men schijnt van onze zijde niet bedacht te zijn geweest op de groote kosten welke de E. O. I. C. voor Bencoelen moest besteden.

Geen der Leden van de Staten-Generaal schijnt inzage te hebben gevraagd van de correspondentie met het Ministerie over Singapore gehouden. De daling welke wij in de meening der Inlandsche Vorsten noodwendig — ondanks al hetgeen ik hun schrijf om het tegendeel staande te houden — moeten ondergaan, schijnt niet zwaar te hebben gewogen. Mallakka schijnt hoegenaamd geen belang aan onze zijde te hebben ingeboezemd. Hoe dit zijn moge, ik zal mij hartelijk verblijden indien de ondervinding mag leeren dat men na eenige jaren zoo veel stof tot tevredenheid over de stipulatien van het traktaat zal hebben, als thans een ieder daarmede hoogst tevreden schijnt.

Op Java is alles bij voortduring wel. . . . .

Ik herhaal de verzekering mijner gevoelens van vriendschappelijke hoogachting.

t. t.

VAN DER CAPELLEN.

Z. Exc. den Heer Minister Elout.

Uittreksel van een schrijven van den Minister Elout aan den Gouverneur-Generaal v. d. Capellen, 25 *Junij* 1825.

Ik wil gaarne gelooven, dat de Engelschen voor Bencoelen schatten uitgaven. Intusschen heb ik al meer gezien dat zoo lang men de be-

zittingen heeft, men die als voordeelig opgeeft en daarna, bij gemis, als lastposten beschrijft.

Wat er van zij, wij behoeven het voorbeeld van Engeland niet te volgen.

Houd de zaken op een kleine schaal; wil niet overal dadelijk het volmaakte, of dien staat van zaken, welke men op Java voor het beste houdt; matig de Heer v. d. G. in zijne plannen.

Singapore, May 27the 1825.

I have the honor to acknowledge the receipt of your Excellency's letter by Mr. van Amgelbeek, who passed a few days with us here, during which I communicated such information as I were possessed of and thought might be useful respecting our mutual interest in this quarter. Mr. Angelbeek is so accomplished a public officer and so well suited to the charge with which he has been honored that I fancy his mission will meet with few serious obstacles.

Malacca, since I had the honor to write your Excellency last, has been taken over, as a temporary arrangement by an officer deputed from Penang. The Government of Bengal appears at a loss what permanent arrangement to make for it, and not attaching much importance to it, is, I understand, disposed to place it under a military commandant. It is in truth an inconsiderable place and I suspect that, cut off as it is by Pinang and Singapore on each side, it is destined to continue so. Its revenue at present is just one fourth of that of this settlement which has fewer objects of taxation, and of course it is infinitely too small to support a resptectable and efficient establishment.

I have my best thanks to tender for the valuable present from Your Excellency of Capt. Elouts translation. The enclosed contains a few observations upon it, which I hastily threw together for the Editor of our Newspaper. The work does much credit tho the skill and industry of Capt. Elout, and I have within the last few days received a letter from M. Marsden, the author, speaking in high termes of it. — I hear a great deal of the progress made in Java into researches in natural history and trust some day to see the results given to the Public under Your Excellencys patronage.

Our last accounts from the Burman country are down to the end of March, when we had received a check, General Cotton having been beaten off in an attempt to storm the powerful stockade on the route to the capital. I am of opinion, although the people of Engeland think lightly of it, that we are engaded in the most difficult contest we ever entered into in India.

I have the honor to be

Your Excellency's faithful and obedient servant,

J. Crawfurd.

His Exellency Mr. Elout, Minister
Secr. of State etc., etc., etc.

Leamington (Warwick-shire), 16 Augustus, 1827.

Amicissime,

Bovenstaande datum dient tot opheldering en tevens tot verontschuldiging wegens het laat beantwoorden van uw vriendelijk schrijven. Wij hebben ons aan deze aangename badplaats een paar weken opgehouden en gaan nu langzaam voortreizen naar Gloucester, Bristol, Bath, Plymouth en zoo over het eiland Wight naar Londen terug, alwaar men gedurende Augustus en September noch in zaken noch in plaisieren veel verzuimen kan.

De twee pakjes door uw' zoon gezonden, verzoek ik u te doen bezorgen bij den Heer W. Duncan, op het Buitenhof, dien ik over de verzending herwaarts nader schrijven zal. Voor de bijvoeging van het Maleische Woordenboek zal ik u zeer verplicht zijn. Ik bezit nog niets daarvan en verlang echter uitermate om het te kunnen plaatsen naast de spraakkunst. Over het Residentschap te Riouw verheug ik mij en in het belang der gemeene zaak en om uws zoons wille. Hij had er al vroeger moeten zijn. Mijn antwoord op zijn vriendschappelijken brief verzende ik langs den kortsten weg, over Sinkapoer. Dewijl gij maandelijks „the Asiatic Journal” doorbladert behoef ik u niet te zeggen hoe hatelijk zich nog telkens de nieuwsbladen zoo van dat eiland als van Calcutta op ons sujet uitlaten. De administratie in een liberalen zin, hoewel ferm, zoo als ik ze van uwen zoon verwacht, zal de

beste wederlegging zijn; en allen pennenstrijd, dien ik ook buitendien ongaarne zien zoude, overtollig maken. Dit weet ik inmiddels als eene volkomen zekerheid, dat zulke blijken van animositeit, geheel doelloos sedert het traktaat van 1824, èn door de leiders in het Oost-Indisch Bewind èn door den uitgaanden Gouverneur-Generaal Ld. Wm. Bentinck grootelijks afgekeurd worden. Van den Heer Wynn en het Board of Controul behoef ik u zulks niet te zeggen; veel min van den man [1], wiens verlies u misschien meer dan iemand in Nederland gefrappeerd en bedroefd zal hebben. Sedert een paar jaren, doch vooral sedert het begin van het tegenwoordige, zag ik hem nooit zonder bij mij zelven te vinden dat hij afnam in alles, behalve in irritabiliteit, die door de zaken van het inwendige gestadig op de proef gesteld werd. En terwijl zijn gestel verzwakte, belaadde hij zich telkens al met meer bezigheden en verantwoordelijkheid en nadat hij eindelijk tot het Premiership opgeklommen was, bleef er voor mij maar een punt van verwondering over, namelijk hoe de geneeskundigen hem niet waarschuwden voor een naderend bezwijken. Hun stilzwijgen deed mij tusschenbeide ook al weder hoop voeden; maar nu van achteren verneem ik dat zij zelden de gelegenheid hadden van hem te zien of over hem te consuleren. — De schikkingen om hem te remplaceren zijn, in de gegevene omstandigheden, waarschijnlijk de beste; maar stellig laat zich daaromtrent niets zeggen zoo lang het Parlement niet vergaderd is.

Mijne vrouw voegt hare hartelijke complimenten bij de mijne, zoo voor Mevrouw Elout en de jonge dames als voor u zelven. — Geloof mij bestendig

t. t.

Z. Exc. den Minister Elout. A. R. FALCK.

---

[1] Canning.

BIJLAGEN.

I.

RAPPORT VAN COMMISSARISSEN-GENERAAL OVER DE IN- EN UITGAANDE REGTEN OP JAVA.

Batavia, 28 Augustus 1818.

Wij hebben de eer Uwe Excellentie bij dezen toe te zenden het door ons vastgesteld Reglement op de Inkomende en Uitgaande Regten op Java en Madura, en zullen, naar gewoonte, Uwe Excellentie mededeelen de gronden, op welke wij gemeend hebben in deze ons oordeel te moeten vestigen.

Bij art. 20 van de Instructie, door Zijne Majesteit ons voorgeschreven, zijn wij tot de verpligting gebragt om bij de regeling van de vaart en den handel in Indien het algemeen welzijn, zoo in de Indische Bezittingen als in Nederland, in het oog te houden, en voorts niet alleenlijk te rade te gaan met de beginselen die deswegens in het Reglement zijn voorgesteld, maar ook met de bepalingen, die wij bij onze aankomst zouden vinden te zijn daargesteld; en bij art. 21 is ons bepaaldelijk gelast na te gaan de bestaande bepalingen omtrent de In- en Uitgaande Regten, en deze te wijzigen naar het meeste belang van den Staat van den Nederlandschen handel.

Wij hebben steeds dit onderwerp als een der gewigtigste beschouwd die wij te behandelen en te regelen hadden. — Wij hebben daarom in deze vooral niet willen beslissen, dan na den loop der zaken te hebben nagegaan, alle de omstandigheden, die te dezen te passe kwamen, zoo veel mogelijk te hebben gewikt en gewogen, en het is aan de zucht om de belangen van den handel en der handelaren vooral, zoo in het Moederland, als in deze Indische Gewesten zelve, te doorgronden en te behartigen, dezelve wijders in verband te brengen met de wederkeerige betrekkingen van Nederland tot Indien, en ook met de behoefte van Indien zelve, dat wij wenschen te zien toegeschreven den langzamen gang, dien wij hielden met betrekking tot dit onderwerp, hetwelk wij weten dat meer dan eenig ander de aandacht van onze vaderlandsche handelaren van alle klassen en standen zal naar zich trekken.

Wij zullen de orde, bij het Reglement in acht genomen, volgen en de ontwikkeling der onderscheidene bepalingen daarin voorkomende.

Het tegenwoordig Reglement werkt alleenlijk op Java en Madura. — Wij hebben tot nu niet verder durven gaan, uit gebrek aan genoegzame waarnemingen met betrekking tot de overige Indische Bezittingen, welke ook nog niet allen onder de Nederlandsche Regering zijn teruggekeerd, en uit aanmerking, dat mogelijk ten aanzien van sommige nog wel eenige verandering mogelijk zou zijn.

Zoo konden wij bij voorbeeld met betrekking tot Padang niets doen en tot Malacca weinig, hoezeer de benoemde Gouverneur bekend is met onze meening en bedoeling, om door eene zeer ruime mate van toegeeflijkheid den handel daar weder te brengen, die door omstandigheden, gebeurtenissen en opzettelijke maatregelen (zoo het schijnt) naar elders grootendeels verplaatst is.

Omtrent de plaatsen, op den vasten wal van Indien gelegen, zijn door den Commissaris Van Braam eenige voorloopige bepalingen gemaakt, die het doel hebben zoo veel mogelijk vrijheid en gemak aan den handel en daardoor onmiddelijke welvaart aan die Bezittingen zelve te geven.

Omtrent de Molukkos durfden wij nog geene vaste bepalingen aan Zijne Majesteit voorslaan; de ongunstige omstandigheden, waarin deze Bezittingen hebben verkeerd, zijn oorzaak, dat in waarheid nog niets gedaan is ter voorbereiding van het onderzoek, ons bij art. 19 van

onze Instructie opgedragen; en echter het onderzoek der vraag, hoe de Landbouw en Handel daar op den duur zullen moeten worden geregeld, dient eerstelijk beslist, eer men tot een doordacht stelsel omtrent de Inkomende en Uitgaande Regten kan overgaan. — Intusschen is ons nu door den Gouverneur De Kock een Reglement voorgedragen, hetwelk wij als een op zich zelf staand stuk zullen overwegen en vaststellen, in overeenkomst met het daar nog werkend stelsel. — Vóor het tegenwoordige is dan ook de Nederlandsche Koophandel daarin niet dan zijdelings betrokken.

Het eerste Hoofdstuk van het Reglement, over hetwelk wij handelen, bepaalt de havens welke open zijn.

Het is bekend, hoe veel over deze stoffe in vroegere dagen gedacht is; intusschen is het daarmede gegaan zoo als met vele andere vragen, die voor lang de gevoelens verdeelden, doch door den ongedwongen en niet te bevredigen loop der dingen van zelve beslist zijn.

Wij houden het onder de indrukken, die thans algemeen zijn, nuttig, dat de havens van Batavia, Samarang en Soerabaya voor den handel kunnen openstaan, echter niet in eene gelijke mate.

Het is welligt niet geheel onbelangrijk den loop der Britsche bepalingen op Java na te gaan. — Bij het Reglement van 11 Januarij 1812 was bepaald: „dat, daar geregelde tolhuizen op Batavia, Sama-„rang en Soerabaya waren gevestigd, geene schepen, welke ook, in „eenige andere haven mogten binnenloopen, dan op bijzondere ver-„gunning tot dat einde.”

Bij een nader Reglement van den 18den November 1812 werden tolhuizen opgerigt te Batavia, Samarang, Soerabaya en Grissee, en het wierd toen weder aan alle schepen, met uitzondering van inlandsche vaartuigen, met inlanders bemand, verboden in eene andere dan de genoemde havens, zonder uitdrukkelijke vergunning, binnen te loopen.

Dit Reglement wierd weder op den 29sten November 1813 door een ander vervangen: het Tolhuis van Grissee werd ingetrokken en het wierd daarbij aan geene schepen vergund ergens anders dan in Batavia, Samarang en Soerabaya zonder vergunning in te loopen, met uitzondering van de koloniale en andere inlandsche vaartuigen.

Dan ook dit Reglement hield niet langer stand dan tot den 1sten Februarij 1815, bij welks 4de artikel bepaald wierd: „dat schepen,

komende uit havens bewesten de Kaap de Goede Hoop, in Batavia, moesten binnenvallen, ofte wel een bijzonder verlof van het Gouvernement verkrijgen, alvorens in eenige andere haven ten handel te varen; terwijl schepen, naar havens ten westen van gemelden uithoek bestemd, hunne uitklaring te Batavia moesten nemen, hoezeer hunne ladingen mogten zijn gelost in eene der mindere havens van Java.

Wij vonden deze laatste bepaling in werking; of liever (want de handhaving van de bepalingen der Regering is zoo los, als de wetgeving onzeker en veranderlijk was), de wet bestond er, dan wierd niet nagekomen, en al wat dan nog te dezen wierd gedaan, bestond in een verzoek aan een ontvanger te Batavia, die zonder het Gouvernement te kennen, daaromtrent beschikte. Van daar dan ook dat deze bepaling hare geheele werking miste, en tot nu toe zelfs verwaarloosd wierd.

Het is met geene zekerheid na te gaan, welke beweegredenen, tot zoo dikwijls veranderde maatregelen hebben aangezet. Dezelve komen ons voor van tweeërlei aard te kunnen zijn.

Eerstelijk, de ondervinding dat de vroegere bepalingen niet doelmatig waren op zich zelven, niet overeenkomstig met de Plaatselijke gesteldheid en belangen van den handel en van de Regering, of

Ten anderen, dat men (en dit zou voornamelijk dan betrekking hebben op de laatstgemaakte bepalingen van 1815,) na de groote gebeurtenissen in Europa, bedacht is geweest, om door een middel, dat niet veel opziens baarde, meester te blijven van de leiding, welke men aan de vaart en den handel, ook van en met vreemde schepen naar gelang der omstandigheden zou meenen te moeten geven.

Alle deze overwegingen hebben ons ten minsten geleid tot het nu aangenomen stelsel, hetwelk wij nu eenigzins zullen ontwikkelen.

Het onderscheid tusschen inlandsche vaartuigen (waardoor wij zoo wel de Javasche zelven, als die der overige Indische Vorsten en volkeren verstaan) en die van andere Mogendheden behoeft wel niet veel toelichting: de zeden dier menschen, hunne gewoonten, de aard van hunnen handel in het algemeen, die van de overwalsche en kustvaart in het bijzonder duiden om strijd aan, dat alle groote en kleine havens voor hen moeten openstaan, en het is dan ook vooral tot aanmoediging van hunne nijverheid, ter verzorging van hunne be-

langens, dat wij het aandoen van mindere havens bij uitsluiting aan hen toestaan, op dat niet anderen zich van dien handel kunnen meesters maken; dit is de bedoeling van art. 3 en 5; terwijl de vergunning, bij het slot van art. 3 mogelijk gesteld, op gevallen doelt, die aan dit stelsel geen hinder kunnen toebrengen, daar het alleenlijk den weg open laat, wanneer op enkele plaatsen ladingen koffij, of andere diergelijke ook buiten Indie vervoerd wordende waren, voor een of ander schip gereed zijn mogten.

Bij art. 1 is Batavia als de plaats aangewezen, waar alle schepen uit Europa, America, of uit eenige Bezittingen van Europesche Mogendheden in Azie en Afrika komende, moeten binnen loopen.

Ongerief is daarin voor niemand; de omstandigheden toch, die alle deze schepen noodzaken Straat Baly in te loopen, zijn zoo zeldzaam dat daarvoor geene wettelijke uitzondering noodig is, alle moeten dan Batavia aandoen.

Belangrijk en noodzakelijk is deze bepaling; de zetel der Hooge Regering is in die plaats; uit een staatkundig oogpunt, uit bedenkingen van algemeen belang, van rust, veiligheid, uit aanmerking dat het der Hooge Regering van eene buitenlandsche Bezitting ten hoogste aangelegen ligt om de eerste tijdingen te kennen, om te weten welke schepen, welke goederen, welke personen aanlanden; alle deze redeneringen dan, wedijveren om strijd voor dezen maatregel, die in geen geval eenige uitzondering gedoogt.

Veel dezer redenen pleiten even zeer voor die andere bepaling, dat de schepen ook daar lossen moeten. Bij welk alles nog komt de bedenking dat er minder gevaar is voor of wel meer hulpmiddelen zijn tegen den smokkelhandel in alle deszelfs takken, wanneer de handelplaats zoo veel mogelijk zich bepaalt daar, waar de Hooge Regering haren zetel gevestigd heeft.

Over het algemeen baart dit aan kooplieden en schippers geen hinder; er kunnen echter gevallen zijn, waarin eene lossing der goederen in eene der twee andere havens voor de handelaren en de schippers van belang is. En dit is dan ook vrijgelaten, doch zij moeten daarvoor de vergunning der Hooge Regering vragen, die alle de aangevoerd wordende omstandigheden in verband met het algemeen belang kan onderzoeken en dan beslissen; en die tevens bij het toe-

staan van dat verzoek zoodanige wijzigingen voegen, zoodanige voorzorgen gebruiken kan, als zij meent nuttig te wezen.

Zoo nu het inklaren en lossen van aangekomen schepen te Samarang en te Sourabaya nuttig zijn kan, het laden en uitklaren van terugkeerende vaartuigen aldaar is dikwijls voor de belanghebbenden van nog veel grooter belang. Bereids nu is de rijst eenigermate eene handelwaar voor de Europesche markt geworden. De koffijteelt zal, zoo wij hopen, door onze reeds genomene maatregelen in de oostelijke gedeelten van Java toenemen. Er zijn nog enkele andere artikelen en er zullen, gaat het naar onze wenschen, met den tijd nog meer komen, welker vervoer naar Europa en Amerika wordt gezocht. Het is dus waarlijk, ten gerieve, ter vermijding van onnoodige kosten en wat dies meer is, verkiesselijk voor de schepen daar hunne lading te mogen innemen, daar uit te klaren, vooral ook om van daar in de Westmousson, Straat Baly uit te loopen, en er zijn minder redenen om niet hierin eenig gemak aan te brengen; dit doet het 2de artikel, maar wil dan tevens, dat de geheele lading zij ingenomen ter plaatse waar uitgeklaard wordt.

Dit is noodzakelijk ter wering van sluikerij en tevens om te voorkomen, dat niet die schepen langs de kust varen en alzoo eensdeels de kustvaart der inlandsche vaartuigen benadeelen, en anderdeels den smokkelhandel ook in de producten, aan dit land alleenlijk toebehoorende, tegen te gaan, waarvan de voorbeelden niet ongemeen zijn, en hetgeen vooral sedert den verkoop der landerijen, in het Krawangsche gelegen ten tijde van de Britsche tusschenregering, waarlijk nadeelig voor de geldelijke belangen van den lande geweest is, en zelfs tot onbehoorlijke praktijken van Lands ambtenaren en ook van bijzondere personen daar en elders heeft aanleiding gegeven.

De bepaling van art. 4, dat de Chinesche jonken alleenlijk te Batavia zullen worden toegelaten, is voor den Europeschen handel van geen belang. Zij is genomen, eensdeels in het belang van de Chinesche kooplieden, van welke sommige zeer daarop gestaan hebben, en anderdeels, ter bevordering almede van de kustvaart, die door het overbrengen van de goederen te Batavia, met Chinesche jonken aangebragt, zeer verlevendigd wordt; terwijl nog daarenboven gedeeltelijk aan het toelaten der Chinesche jonken elders op Java wordt toege-

schreven de zoo verbazend verminderde opbrengst van de Maccassaarsche Pas, die van tachtig duizend rijksdaalders tot acht duizend ropijen of Indische guldens gedaald is, daar anders de smallehandel over Macassar met het oostelijk gedeelte van Java veelal wierd gevoerd. De ondervinding zal moeten leeren wat het beste zij, en dit kan veranderd worden naarmate der omstandigheden, zonder dat zulks op den grooten handel eenigen invloed heeft; bij alle de aangevoerde redeneringen kan echter nog gevoegd worden, dat het toestaan van de vaart eener Chinesche jonk op Samarang, tot smokkelen in de vogelnestjes zou kunnen aanleiding geven.

In het tweede Hoofdstuk, *die der betaling en de vrijdom der regten op het inkomen en uitgaan in het algemeen*, zijn een tweetal bepalingen, waardig hier bijzonderlijk behandeld te worden.

Wij bedoelen in de eerste plaats het zoogenoemde entrepôt, dat bij art. 11 is vastgesteld en toegestaan van zoodanige goederen, die binnen gebragt worden, met oogmerk om weder te worden uitgevoerd.

Bij de Britsche bepalingen was toegestaan een zoogenaamde drawback, of terugbetaling der regten van goederen die worden uitgevoerd, mits bij den invoer daarvan de inkomende regten betaald, en de goederen van eigenaar niet veranderd waren.

Deze bepaling had onzes inziens veel bedenkingen in; en enkele gevallen gedurende ons bestier plaats gehad hebbende, deden ons het ondoelmatige en tevens het nadeelige voor 's lands schatkist inzien. Het kwam ons daarom beter voor, tot vast beginsel aan te nemen, dat bij den invoer en uitvoer alle regten betaald, vooral daar de bevoegdheid van transit hier tot nu toe niet zeer hoog noodig was.

Wij erkennen echter, dat in enkele gevallen het nu reeds nuttig kan zijn, maar wij zien vooral de mogelijkheid in, dat met den tijd, en onder eenige gunstige omstandigheden Java kan worden de stapelplaats van eenige voor den wederuitvoer geschikte goederen. Wij hebben vooral in het oog den Chinaschen handel.

Het komt ons namelijk niet geheel overdreven voor te denken en te hopen, dat Java onder den tegenwoordigen stand van dien handel, die nu in Amerika en in een groot gedeelte van Europa, waaronder ook ons vaderland, is vrij en onbelemmerd gelaten, zou kunnen worden de plaats waar de theeën zullen worden opgeslagen, waar de Europesche

en Amerikaansche schepen aan hunne behoeften in dat artikel zullen kunnen voldaan, en daarvan ten allen tijde voorzien worden, terwijl zij ook hunne medegebragte waren hier weder in ruiling kunnen kwijtraken en ook gedeeltelijk hunne medegebragte klinkende gelden daarvoor afgeven. Hetzij dan dat de handelhuizen hier geheel voor eigen rekening den handel van en op China voeren, ofte wel dat zij zulks doen voor gezamenlijke rekening met of als Commissionarissen van andere Europesche, vooral Nederlandsche huizen. Eene berekening, op theoretische en praktische gronden rustende, zal moeten doen zien of die hoop kan verwezenlijkt worden.

Maar wij hebben nog iets anders in den zin. Het zijn niet alleen Bengaalsche lijwaten, maar ook zeer vele Europesche, vooral tot nu toe Engelsche, meestal gedrukte lijwaten, die in deze streken worden verhandeld.

Reeds zijn wij bedacht geweest (en uit andere brieven is Uwe Excellentie dit al kennelijk) op het voordeel, hetwelk onze fabrieken, vooral in de zuidelijke gedeelten van Nederland bestaande, uit het vertier hunner goederen zouden kunnen trekken, en op de middelen, die ter daarstelling van dat doel zouden kunnen leiden. Wij hebben onderscheidene monsters bijeen doen verzamelen, die tot dat einde aan UH.Ed.Gestr. zijn of nog zullen worden verzonden.

Behalven op Java zelve, zijn die lijwaten (gelijk wij zeiden) elders gewild, en dus is de bevoegdheid om dezelve in een pakhuis van den lande tegen een matig regt op te slaan, een zeer goed middel om die transito-handel te bevorderen. Welligt is of wordt dit naderhand op andere goederen mede toepasselijk.

Het tweede hoofdpunt, waarop wij Uw Excellentie's aandacht wilden vestigen, is het geheel vrijstellen van den uitvoer van gemunt goud en zilver.

Ook hieromtrent is er eene wankelbaarheid in de Britsche bepalingen.

Bij het Reglement van 11 Januarij 1812 vindt men daaromtrent niets vastgesteld; bij dat van 18 November 1812 is de uitvoer geheel verboden, anders, dan met uitdrukkelijk verlof van het Gouvernement.

Bij eene afzonderlijke bepaling is daarna de uitvoer van 1 Januarij 1813 vrijgelaten, uit de haven van Batavia, tegen betaling van tien ten honderd.

Bij eene nadere bepaling van 15 Januarij 1813, is verklaard, dat de vorengenoemde bepaling niet toepasselijk was op de Chinesche jonken, of andere schepen naar China bestemd, wordende de uitvoer van geld naar China verboden, onder straffe van verbeurdverklaring.

Bij art. 5 van het Reglement van 29 November 1813 is gemunt goud en zilver geheel vrijgesteld van eenig uitgaande regt, hetwelk almede zoo bepaald is bij het Reglement van 1 Februarij 1815.

Reeds van den beginne van ons bestier heeft dit onderwerp onze aandacht tot zich getrokken en het ontbrak niet aan sommigen die meenden, dat zoo een verbod van uitvoer niet doelmatig en raadzaam moest geacht worden, een regt op den uitvoer van gemunt goud en zilver, beschouwd als handelwaar, niet te verwerpen was. Bedenkingen van onderscheiden aard wierden voor en tegen ingebragt; wij begrepen best te doen de ondervinding te raadplegen en af te wachten wat deze ons zoude leeren.

En nu door deze voorgelicht, hebben wij tot eene algemeene vrijheid van uitvoer besloten.

Dat in vroegere tijden onder andere omstandigheden een verbod van uitvoer van gemunte gelden nuttig en noodig was, willen wij thans niet betwisten; — de meest geldige voortbrengselen wierden in natura weggezonden; — het geld werd uit het Vaderland (ten minste voor het grootste gedeelte) aangebragt — het eigenbelang van sommigen bragt tot den uitvoer in grootere hoeveelheid, dan langs den genoemden weg wierd binnengebragt; — alle die redenen konden tot dat aangenomen stelsel bewegen. — Toen zelfs in latere tijden langs andere wegen klinkende gelden wierden aangebragt, was noch derzelver hoeveelheid genoegzaam, noch de stand der zaken geschikt (ten minsten wij willen dit niet gaarne voor waarheid aannemen) om den vrijen loop aan dit belangrijk middel ter bevordering van onderlingen handel en welvaart te laten; te minder daar de papieren munt eene zoo snel toenemende vermindering van waarde onderging. Sommige dezer omstandigheden, vooral de laatste, mag welligt ook het Britsche tusschen-bestuur bewogen hebben, om eerst den uitvoer te verbieden, daarna onder betaling van een uitgaand regt toe te staan. Welke bijzondere redenen hetzelve daarna mogen hebben aangezet, om den uitvoer geheel vrij te stellen, is ons wel niet bekend; maar van dit stelsel, hetwelk wij in

kracht vonden, hebben wij tot nu geene zoo nadeelige gevolgen gezien, dat wij daarvan behooren af te wijken.

De aanteekeningen van den invoer en uitvoer van het geld, ten kantore van de in- en uitgaande regten gehouden, schijnen ten minste aan te duiden, dat er eene gestadige toe- en afvoer is, die althans niet ten nadeele is. — Er zijn wel door sommige omstandigheden op enkele tijdstippen aanzienlijke sommen, met oogmerk om daarop winst te doen, uitgevoerd, zoodat zelfs uit de verwisselings-kantoren veel geld getrokken wierd; doch tot heden is er geen gebrek geweest, en zelfs hebben de koopers van 's Lands producten, dikwijls in groote mate, zilver in betaling gegeven, hoezeer zij met papier volstaan konden. Zoodanig is de kracht en de invloed van eene vasthoudendheid aan eens bepaalde maatregelen en van eene getrouwe nakoming van aangegane beloften.

Wanneer wij bij dit alles nadenken, dat de onbepaalde vrijheid van wederuitvoer dikwijls aanleiding geeft, vooral aan Amerikaansche schepen, die meestal met harde daalders komen, om hunne gelden aan den wal te brengen, hoezeer zij op dat oogenblik nog van derzelver besteding niet zeker zijn, — dat daarna echter die gelden eene plaatsing verkrijgen, daar zij anders welligt niet zouden zijn ingevoerd geworden; wanneer wij eindelijk dit punt in verband met den vrijen handel beschouwen, dan meenen wij eene goede keuze gedaan te hebben.

De andere bepalingen in dit Hoofdstuk schijnen geene bijzondere toelichting te behoeven. Wij gaan dus over tot het belangrijkst gedeelte van het Reglement, hetwelk handelt over de *hoegrootheid der inkomende en uitgaande regten en van den verboden vervoer.*

Wij hadden gewenscht den grond van berekening te kunnen stellen in eene te voren vastgestelde en bepaalde waarde der goederen elk afzonderlijk, maar de onzekerheid waarin wij tot nog toe waren omtrent den staat van den handel in het algemeen, van de behoefte, van het vertier, van de wederkeerige handelsbelangen, van de middelwaarde der goederen, en van vele andere omstandigheden die hier te passe komen, heeft ons wederhouden om voor alsnog dien op zich zelven juisten grond aan te nemen.

Wij hebben in het 15de artikel aangewezen, dat eenmaal meer vastigheid en zekerheid zoude gegeven worden; nu was het onmogelijk.

Immers wij vermeenden geene ophelderingen genoeg te hebben, gelijk dan ook zulks onder het Britsche bestuur niet heeft kunnen worden volgehouden. Ja, in Bengalen zelfs zijn daaromtrent in de uitvoering telkens groote zwarigheden, en alzoo meenden wij beter te doen het stelsel, bij het laatste Britsche Reglement aangenomen, te behouden, dat is de factuurwaarde tot grond te nemen, echter met zoodanige wijzigingen, als wij nu zullen ontwikkelen.

Bij het Britsche Reglement van den 11den Januarij 1812 was een onderscheid in de regten vastgesteld, eerstelijk naar de plaatsen; zoodat te Samarang en Sourabaya hoogere regten betaald wierden dan te Batavia. Te Batavia wierden betaald 6, te Samarang en Sourabaya 8 pCt. van de waarde der goederen, welke waarde bepaald wierd door den ontvanger en den eigenaar onderling. Goederen met vreemde schepen aangebragt betaalden 12 ten honderd te Batavia, en 16 ten honderd in de twee andere havens.

Bij het Reglement van den 18den November 1812 waren de regten dezelfden, doch zij wierden betaald naar de prijzen, maandelijksch door eene Commissie bij eene uit te geven prijscourant te regelen.

Bij het Reglement van den 29sten November 1813 wierd over het geheele eiland een regt geheven van 10 ten honderd, naar de prijzen, telken drie maanden bij eene prijscourant op openbaar gezag geregeld; 15 ten honderd wierden betaald van goederen op vreemde schepen aangebragt.

Bij het Reglement van den 1sten Februarij 1815 wierd de waarde der goederen berekend naar den inkoopprijs of de factuurwaarde, met eene verhooging van 30 pCt., mits aangebragt op Britsche, en van 60 pCt., zoo aangebragt met vreemde bodems, en van deze alzoo berekende waarde wierden 10 pCt. voor inkomende regten geheven.

Op den 9den Maart 1816 (kort na de aankomst van het Nederlandsche schip „Arinus Marinus”, hetwelk op den 29sten October 1815, te gelijk met de toen vertrokken Indische vloot, uit Texel gezeild was), wierden die regten van 10 op 6 pCt. verminderd; de reden hiervan is te bevroeden, niet te bewijzen.

De zonderlinge uitlegging welke vele ambtenaren, daaronder ook die van de tollen, geven aan de verklaring bij de aanvaarding van ons bestier gedaan, dat namelijk alle de wetten bleven stand houden tot

nadere bevelen, heeft aanleiding gegeven, dat nog zeer lang, na de terugname van Java, de Britsche schepen maar betaalden van de waarde met 30 pCt. verhoogd; ja, (en daarvan hebben wij de reden nooit kunnen nagaan) ook de Amerikaansche schepen.

Wij hebben echter daarna dit veranderd, en beide als vreemde schepen doen betalen van de waarde verhoogd met 60 pCt. Wij moeten er bijvoegen, dat met betrekking tot de zachtere handelwijze met de Britsche bodems nog in den beginne wierd aanleiding genomen, doordien de Regering van Java op den 9 October 1815 de Nederlandsche met de Britsche had gelijk gesteld, hoezeer die omstandigheden niet gelijk stonden; doch dit in het voorbijgaan.

Bij de overweging welk regt nu door nationale en vreemde schepen te doen betalen is ons al aanstonds voorgekomen, dat het onderscheid niet diende gevonden te worden in de bepaling der waarde van de goederen, maar in de bepaling van het regt, dat geheven wierd van die waarde.

De waarde toch der goederen verandert niet naar den bodem, op welken zij worden aangevoerd; zij blijft dezelfde.

Wij hebben dus gemeend het daarvoor te moeten houden, dat de oorspronkelijke inkoops- of factuurwaarde verhoogd met 30 pCt. over het algemeen de waarde hier uitmaakte. Wij zullen deze berekening welligt niet tegen alle bedenkingen kunnen staande houden, dan wij beroepen ons al weder op den onzekeren stand des handels hier, en meenen wel gedaan te hebben, met, zoo min mogelijk te dezen aanzien af te wijken van hetgeen wij bepaald vonden.

Na eens dit vastgesteld te hebben, kwam het aan op de bepaling der regten zelve. Nu waren dan deze bepaald op zes ten honderd, en wij zagen geene vrijheid, om voor alsnog die ten kosten van den pas ontluikenden Vaderlandschen handel en scheepvaart te verhoogen. Wij hebben dus aan de Nederlandsche schepen een regt van 6 pCt. opgelegd.

Dan wij moesten naar de bepalingen van art. 87 van het Reglement van 3 Januarij 1815 zorgen, dat vreemde schepen meer betaalden. Wij hebben ons veroorloofd verder te gaan en een drieledig onderscheid te maken.

Wij hebben namelijk gemeend dat vreemde schepen uit vreemde

havens komende nog eenig meerder regt moesten betalen, dan vreemde schepen in Nederland uitgeklaard, en wij hebben ook diezelfde onderscheiding daargesteld bij de bepaling der uitgaande regten, te betalen door vreemde schepen naar Nederland of wel naar andere landen bestemd.

Om de juistheid van deze Verordening te betoogen hebben wij noodig het stuk over den handel en de scheepvaart uit een meer algemeen oogpunt te beschouwen.

Wij mogen hier als herhaald beschouwen de bedenkingen welke wij in onzen brief van den 23 December 1817, n°. 90, mededeelden.

In alle onze handelingen hebben wij in het oog gehad de bevordering van het stelsel dat aan Zijne Majesteit ook het aannemelijkste is voorgekomen, dat van eenen vrijen handel. Trouwens het 87ste art. van het Reglement bindt ons van zelve aan hetzelve. Ook is de toelating van vreemde schepen en vreemden handel, zoo verre wij de zaken kunnen inzien, hier nog eene ware behoefte — en wij zien met genoegen dat de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Rotterdam bij deszelfs schrijven aan den Directeur-Generaal van Koophandel en Kolonien van 21 Junij 1817, dit bevroedt; „het tijdstip (zegt zij), is welligt nog niet gekomen, om alles voor te stellen, wat in deze wenschelijk ware. *De volkplanting zelve kan misschien de vaart der vreemden nog niet ontberen en wij durven daarom ook geenzins zoo ver gaan, als de Kamer van Amsterdam bij haar voorstel heeft gemeend te moeten komen.*"

Intusschen bedriegt zich deze Kamer, wanneer zij meent „dat wij „alleenlijk het oog zouden vestigen op de belangen, welke wij rondsomme ons hebben"; en wij gelooven, dat zij nu zal teruggekomen zijn van de vrees, dat de vermindering voor de Nederlandsche schepen niet van dat aanbelang zou zijn, als noodig ware, om tot ondernemingen met nationale schepen aan te moedigen. Ja wij durven ons vleijen, dat de Kamer van Koophandel en Fabrieken van Amsterdam, die in haren brief aan den Directeur-Generaal van 23 Januarij 1817 veel verder, ja in hare redeneringen en althans in het tweede voorstel (waarvan nader) te ver gaat, zien zal dat wij in de bepaling van het verschil der regten eene niet onaanzienlijke maat genomen, en de Nederlandsche scheepvaart grootelijks, gelijk onze pligt en onze zucht medebrengt, bevoordeeld hebben.

Al aanstonds is de bepaling der regten zelve zeer matig. Wij hebben straks aangetoond, dat tot het tijdstip onzer komst een inkomend regt van 10 percent op de verhoogde factuurwaarde geheven wierd op de toen Nationale, dat is Britsche schepen, — en waarlijk dit regt was niet te hoog — maar wij hebben ook reeds gezegd, dat daar wij de bepaling van 6 percent in werking vonden, wij onze schepen en onzen handel niet hebben willen bezwaren. En hierbij kwam nog een ander doel; nu konden wij een aanzienlijk voordeel aan onze landgenooten bezorgen, zonder dat vreemden wierden afgeschrikt, om naar herwaarts met hunne goederen en schepen te varen, welke ons niet alleenlijk nu nog hoog noodig zijn, maar ook voor de aangroeijende welvaart van dit eiland zeer bevorderlijk op den duur kunnen wezen. Nu konden wij die vreemden een dubbeld regt laten betalen, en alzoo een verschil van het dubbele daarstellen, en nog veel verder gaan, dan de Kamer van Amsterdam in haar eerste vorstel. Wij hebben daarom de in- en uitgaande regten op vreemde schepen van en naar havens bestemd, bepaald op 12 percent. De Britsche schepen dus bij voorbeeld, betalen nu maar 2 percent meer aan in- en uitgaande regten, dan zij betaalden toen Java onder de Britsche magt was, en zij dus als nationale beschouwd werden.

Zoo er dus al redenen hadden bestaan kunnen, waardoor (gelijk de Kamer van Rotterdam meent) wij zouden verhinderd hebben kunnen worden, om eene in het oog loopende bepaling ten voordeele van de Nederlandsche scheepvaart te maken, zoo hadden wij nu niet noodig ons daarom zeer te bekreunen, want het groote voordeel voor de Nederlandsche schepen (en dit is werkelijk groot) is niet een groot nadeel voor die vreemden. Zoo er iemand bij lijdt, zoo lijdt daarbij het land, dat echter middelijk weder daardoor nuttige bepalingen voor deszelfs ingezetenen, en dus ook voor zich zelven bekomt.

De vreemden, vooral de Britsche zeevarenden en handelaren hebben zich (en het is der moeite wel waard, dit aan te dringen) ganschelijk niet te beklagen.

Op de kust van Koromandel zijn de in- en uitgaande regten voor de Britten op 8, voor alle vreemdelingen op 16 percent gesteld. In Bengalen schijnt dit onderwerp meer ingewikkeld.

Bij het Reglement van 30 April 1811, art. 4 is bepaald:

„dat goederen in- of uitgevoerd op vreemde schepen het dubbeld regt betalen van hetgeen geheven wordt van goederen, met Britsche schepen aan- of vervoerd wordende, en zulks overeenkomstig eene lijst bij dat Reglement gevoegd.

De Bataviasche arak bij voorbeeld, betaalt 55 Sicca Ropijen per legger, wanneer zij wordt overgebragt met een Britsch schip, terwijl daarvan 110 Ropijen betaald worden, zoo dezelve op een vreemden bodem aankomt. Over het algemeen wordt de berekening percentsgewijze gedaan, naar de verschillende artikelen, zoodat 5 percent 10, 10 percent 20, 30 percent 60, want zoo hoog gaan de regten op sommige artikelen, het verschil geeft.

De lijst van uitgevoerd wordende goederen vertoont ons echter nog een ander tafereel; zoo zien wij, bij voorbeeld, dat sommige dekens, die met Britsche schepen uitgevoerd wordende maar $2\frac{1}{2}$ pCt. betalen, met $7\frac{1}{2}$ pCt. belast worden, wanneer zij op vreemde bodems worden uitgevoerd; op andere artikelen verschilt het nog meer.

Dan, er is nog meer:

Op den 26sten Augustus 1815 is door den Vice-president in Rade een nader Reglement gemaakt; bij hetzelve zijn eenige voortbrengselen van Groot-Brittannien en Ierland op Britsche schepen aangebragt, als: koper, tin, ijzer, staal, wollen kleederen enz., van de betaling van eenige regten vrijgelaten.

Voorts is bij art. 5 bepaald, dat alle andere voortbrengselen van het Vereenigd Koningrijk, niet onder de voorgaande bepaling begrepen, zullen betalen een regt van $2\frac{1}{2}$ pCt.;

Dat voortbrengsels van vreemde landen, op Britsche schepen ingevoerd, onderhevig zullen zijn aan een regt van 5 pCt., terwijl het 6de artikel dus luidt:

„It is to be clearly understood that the articles specified in the pre„ceeding sections, if imported otherwise than according to the provi„sions of the acts of Parliament regulating the direct and circuitious „trade between the United Kingdom and India, shall continue subject „to the payment of the Duties now in force under the existing regu„lations."

Wij zijn eenigzins in twijfel en kunnen dit voor het tegenwoordige nog niet naar ons genoegen ophelderen, welke de ware zin is; of na-

melijk dan alleenlijk zou moeten werken de bepaling, dat vreemde goederen op vreemde schepen aangebragt, een dubbeld regt zouden moeten betalen, dan of het verschil nog grooter is; men neme ten voorbeelde Nederlandsch ijzer: dit is een voortbrengsel van een vreemd land, en moet dus, volgens het zoo even aangehaalde 5de artikel, betalen 5 pCt.; wanneer het op een Britschen bodem in Calcutta wordt aangebragt, en 10 pCt., wanneer het met een Nederlandsch schip wordt aangevoerd; of moeten in dit laatste geval betaald worden 20 pCt., welke daarop, bij de lijst aan het Reglement van 1811 gehecht, gesteld zijn, terwijl daarbij 10 pCt. gesteld waren bij den anbreng met een Engelsch schip? Het 14de artikel echter van het Reglement van 1815 schijnt deze uitlegging eenigzins te wederspreken, zoo men namelijk hetzelve in verband meent te moeten brengen met art. 4 van het Reglement van den 30sten April 1811.

Ook hebben wij niet kunnen nagaan, dat, ten aanzien van de gronden zelve, veel verschil is tusschen de bepalingen en de laatste wijzigingen van den 28sten October 1817. Wat hiervan zij, genoeg blijkt uit dit alles dat wel verre, dat de vreemde natien, vooral de Britschen, zich zouden hebben te beklagen over de bepalingen door ons vastgesteld, wij integendeel boogen kunnen op de edelmoedigheid onzer bepalingen en aanspraak maken op eene billijker behandeling van hunnentwege.

Wij hebben reden om te denken, dat zeer aanzienlijke handelhuizen in Britsch Indien hieromtrent denken gelijk wij, en het zal welligt bij de behandeling van het verschil tusschen onzen Commissaris Van Braam, en de beide Regeringen van fort William en fort Georges omtrent zijn aanspraak op den vroegeren ons toegestanen vrijdom van regten in die streken, nuttig zijn deze omstandigheden uiteen te zetten.

Wij voegen hier nog bij dat, op Pulo Pinang, of Prins Wales eiland, bij Reglement van 29 Junij 1816 bepaald is, dat over het algemeen Britsche goederen zullen betalen een inkomend regt van $2\frac{1}{2}$ percent, vreemde goederen uit Europa of Amerika aangebragt met Britsche schepen 5 percent, en alle de goederen, aangebragt onder vreemde vlag 8 percent.

Maar terwijl wij op de door ons vastgestelde wijze de Nederlandsche schepen een belangrijk voordeel toestonden, waren wij ook bedacht op

een middel, hetwelk in den tegenwoordigen stand van zaken eene nuttige strekking had voor de Nederlandsche Markt. Wij wilden namelijk ook de vreemde vaart in verband brengen met den vaderlandschen handel; — van daar, dat wij die vreemde schepen, welke uit en naar Nederland varen, in stede van met eene vermeerdering van 100 percent te belasten, alleenlijk eene verhooging van 50 percent doen ondergaan, zijnde deze regten bij inkomen en uitgaan op 9 percent bepaald.

Wij zeggen in den tegenwoordigen stand van zaken, want wij mogen niet verbergen dat de mededinging van zoo veel onderscheiden gegadigden, vooral in het belangrijk voortbrengsel van dit eiland, de koffij voor den Lande een aanzienlijk voordeel heeft aangebragt. Die geheel vrije mededinging op openbare verkoopingen is ook van andere zijden beschouwd verre verkiesselijk boven de vroegere gewoonte, om onder de hand de voorhanden zijnde producten af te staan. — Wij behoeven dit niet te ontwikkelen — die mededinging zou geheel vervallen, wanneer men met vreemde schepen de vaart moeijelijk en drukkend maakte, of wanneer men, gelijk de Kamer van Amsterdam voorstelt; „het regt om de Java-koffij van hier te voeren bij uitsluiting „toekende en verleende aan Nederlandsche schepen en naar Nederland-„sche havens."

Dit voorstel althans aan te nemen zou even zoo goed zijn als de vaart der vreemde schepen te verbieden, waarin wij met genoegen zien dat de Kamer van Rotterdam even zoo veel zwarigheid ziet, als wij zelve.

Wij moeten dit, en de zaak uit een financieel oogpunt voor 's Lands kasse beschouwd, zoo veel in ons is, aandringen; en wij vertrouwen dat de ondervinding nu reeds geleerd zal hebben, dat er van allen, die ijverig handelen, spoedig varen, en gelijk men dit op eenen gemeenzamen trant zegt, *bij de hand zijn*, genoegzame gelegenheid is om lading te krijgen. Dat blijkt uit sommiger verzoek om van het medenemen eener lading voor Gouvernements rekening ontslagen te worden. Maar dit zijn wij ten volle met beide Kamers eens, „dat het van het „hoogste belang is de markt van de Java-koffij in Nederland te vesti-„tigen"; — dat wij, zoo veel wij kunnen, moeten voorkomen, dat vreemden zich niet geheel van onzen handel op deze schoone en vruchtbare volkplanting meester maken, en dat dus alle die middelen worden aangewend, die strekken kunnen om den vreemdeling, dien wij

niet van den Indischen handel willen of kunnen uitsluiten, naar Nederland op eene geleidelijke wijze te brengen, door hem alsdan voordeelen te geven die hij buiten dien mist, en die hem echter nog altijd in eene minder gunstige gesteldheid plaatsen, dan waarin de Nederlander zelve geplaatst is. Want dit zal de Kamer van Rotterdam dan nu in deze onze beschikking wel willen zien.

Ziedaar ons stelsel ontwikkeld en, zoo wij vertrouwen, aannemelijk gemaakt.

Nu zal het nog aan den ijverigen, voortvarenden, oplettenden koopman van den ouden Nederlandschen stempel gemakkelijk vallen, om indien hij, aannemende de verbeteringen der vreemde vaart, de bakens naar het getijde verzet; goede schippers op goede schepen stelt; en alzoo op korte reizen (dit toch is den Amerikaan zoo voordeelig, en is door sommigen, vooral een der ijverigste schippers, die wij hier gekend hebben, met zijn voorbeeld gestaafd), het toelegt, met den tijd alle vreemde hulp onnoodig te maken; — daar natuurlijk elk Nederlandsch koopman liefst de Nederlandsche rederijen in die gegeven onderstellingen boven vreemden zal verkiezen. Vooral zal dit oogmerk bereikt worden, wanneer takken van Nederlandsche handelhuizen ook hier geplaatst wierden.

Wij moeten niet verzuimen UH.Ed.Gestr. aandachtig te maken op het middel, hetgeen wij gemeend hebben te moeten daarstellen ter verzekering, dat vreemde schepen geen misbruik konden maken van een voorgewend voornemen, om met hunne ladingen van hier naar Nederland te stevenen. Wij hebben geen beter middel weten uit te denken, dan de volle consignatie van het regt door vreemden te betalen, met belofte van teruggave van het te veel betaalde, wanneer zij in waarheid in Nederland uitklaarden en losten. Wij hopen en vertrouwen, dat dit bijzonderlijk de goedkeuring van Zijne Majesteit zal wegdragen, en dat dus de noodige maatregelen zullen worden daargesteld, om aan zoodanige schippers in Nederland het genot te bezorgen van de toezegging hun hier zullende gedaan worden.

Hier is het nu nog de geschiktste plaats, om iets te zeggen van de bepaalde en vaste regten van uitvoer, welke wij op sommige der voornaamste producten gesteld hebben. Wij hebben tot nu gevolgd hetgeen tot nu gebruikelijk was, en naar ons inzien op goede gronden rust. —

Waar het toch mogelijk is de regten *a priori* te bepalen, daar is het noodig. Maar wij hebben in de bepaling van de hoegrootheid tot eene aanzienlijke verhooging besloten, welke echter geheel in verband staat met de veranderde prijzen der producten; dit is bijzonderlijk met de koffij het geval. Bij de Britsche verordeningen was op de pikol koffij een uitgaand regt bepaald van een ropij of Indischen gulden. Maar te dier tijde was de waarde der pikol vijf Spaansche daalders en met de hoogste markt acht. Nu is dezelve allengskens gerezen, zoodat dezelve al tot twintig Spaansche daalders gekomen is en wij den middelprijs nu veilig op zestien stellen kunnen. De verhooging tot twee Indische guldens per pikol is dus in evenredigheid met de waarde; het drukt een koopman niet en zoo het in den beginne eenigen invloed hebben mogt (en deze zal gering zijn) op de openbare verkoopingen van Gouvernementswege te houden, dit zal rijkelijk vergoed worden door de invordering der uitgaande regten van de koffij door bijzondere, zoo Javanen, als anderen geplant en aan de markt gebragt. Getrouw aan het eens gesteld onderscheid hebben wij de koffij, met vreemde schepen weggevoerd, op *f* 4 gesteld, en die hunner, welke naar Nederland varen, op *f* 3.

Wij meenen dat ook deze maatregel onze hartelijke zucht aan den dag legt, om daar wij kunnen, alles aan het Moederland toe te voegen.

Ten aanzien van de andere bepalingen valt niets bijzonders aan te merken, dan dat wij gemeend hebben de regten op den uitvoer van arak gelijk te moeten stellen, met welke schepen dan ook vervoerd. Dat artikel schijnt in Nederland niet gewild, en wij zullen dus gaarne zien, dat daarvoor een anderen uitweg gezocht worde, die deze belangrijke fabrieken hier voordeel aanbrengt.

Op de rijst was nu geen uitgaand regt gesteld. Intusschen wordt dit ook een waar handelsartikel; het matig regt, dat wij daarop gesteld hebben, is geen bezwaar noch voor den planter, noch voor den kooper, en het zal met den tijd eene redelijke bijdrage voor 's Lands kas kunnen wezen, terwijl het nu althans een middel tegen den smokkelhandel van andere belaste goederen oplevert.

Wij moeten nu nog eens terug keeren op de inkomende regten en wel bijzonderlijk op die van de amphioen.

Zoo wij hier voren hebben aangetoond hoezeer de Britsche Regering

van Java omtrent de stoffe der in- en uitgaande regten gewankeld heeft, ten aanzien van de opium is die wankelbaarheid opmerkelijk.

Bij het nagaan der bepalingen van 11 Januarij 1812, 7 Maart 1812, 17 September 1812, 19 September en 18 November 1812, 9 Februarij 1813, 9 April 1813, 29 November 1813, 1 Februarij 1815, 8 Februarij 1816, blijkt, dat van de kist opium, welke altijd dezelfde hoeveelheid inhoudt, geheven zijn bij afwisseling *f* 1100, *f* 66, 6 pCt., 12 pCt. niets en *f* 220.

Dit moet ook gedeeltelijk worden toegeschreven aan de uiteenloopende wijze van zien, daaromtrent van het Fransche bestier, en van de Hooge Regering in Bengalen; genoeg zij bestond. — Het behoeft geene bijzondere melding, dat hier alleen van Bengaalsche amphioen gehandeld werd, daar de Levantsche toen verboden was, hoezeer zij onder de benaming van droogerijen werd ingevoerd.

Wij moeten bij deze gelegenheid aanmerken dat bij de aanvaarding van ons bestier nog stand greep de gewoonte, dat sommige pachters van den amphioen-handel hun benoodigde hoeveelheid van den Lande tegen een bepaalden prijs verkregen. Het Britsch Gouvernement was dus niet geheel afgegaan van de verordeningen, die deswegens in vroegere dagen onder de Hollandsche Regering bestonden — en er was ook voor beiden dezelfde reden.

De lage prijzen, voor welke achtervolgens de bestaande overeenkomsten de Hollandsche Regering van de Bengaalsche de amphioen bekwam, maakte dat er groot voordeel zat op den afstand daarvan aan de pachters; dezen mogten dus bij niemand dan bij de Regering zelve ter markt komen. Zoo lang Java was in het bezit der Engelschen vond de Hoofd-Regering van Bengalen daarbij voordeel en daarin is dan ook gedeeltelijk te zoeken de afkeuring van sommige maatregels van het plaatselijk bestier van Java met betrekking tot de amphioen genomen.

Maar in de tegenwoordige omstandigheden was deze afstand (dit heeft ons de ondervinding tot onze schade geleerd) niet verkiesselijk. — Ook hebben wij nu de pachters opgelegd zich zelven van opium te voorzien; door deze voorziening is al aanstonds het oogpunt veranderd, uit hetwelk anders dit onderwerp kon worden beschouwd.

Er is voor ons geene reden om niet den invoer van de Levantsche amphioen te gedoogen — integendeel zou het belangrijk zijn den aan-

voer van dat heulsap met Nederlandsche schepen te bevorderen. — De ondervinding heeft in vroegere dagen en nu nog aangetoond, dat eene gedeeltelijke vermenging van de Levantsche en de Bengaalsche aan den aftrek niet hinderlijk is. — Een minder regt dus op de Levantsche opium te stellen, zou uit aanmerking dat het een handelsproduct voor Nederlandsche schepen worden kan, aan te raden zijn, terwijl dit ook uit de mindere waarde dan die van de Bengaalsche noodig wordt. Deze beide oogmerken nu worden bereikt, wanneer het regt niet bij de kist bepaald wordt, maar, even als met alle andere waren, naar de waarde van de opium; en eene dusdanige bepaling, die op zich zelve ons voordeeliger is, kan geen aanstoot hoegenaamd geven.

Intusschen hebben wij eene bepaling moeten maken, ter voorkoming van smokkelarij, en ter verzekering van het belang en het regt der pachters. Dat namelijk de opium in geene mindere hoeveelheid dan in eene kist van 130 ℔ mag worden ingevoerd. — Deze hoegrootheid is de gewone van de Bengaalsche; — die van de Levantsche schijnt onderscheiden, maar wanneer deze bepaling eens in Europa, vooral in Nederland, bekend is, zal naar dezelve gemakkelijk kunnen gehandeld worden.

Wij meenen alzoo te hebben toegelicht alle die gedeelten van het door ons voorgesteld Reglement, welke eenige bijzondere opheldering schenen te behoeven. Alle de overige bepalingen staan gedeeltelijk in verband met plaatselijke omstandigheden, en zijn voor het overige zoo eenvoudig als de beheering en het toezigt is, die wij voor alsnog gemeend hebben, zoo tot vereenvoudiging van de behandeling ten gerieve van den handelaar, en ten minste koste voor den Lande, te moeten daarstellen.

Wij gevoelen echter, dat wij niet geheel aan onze verpligting zouden voldaan hebben, indien wij niet meer bepaaldelijk nog opgaven, de redenen die ons bewogen hebben, om voor alsnog bij de bepaling der inkomende regten geen onderscheid te maken tusschen voortbrengselen van Nederlandschen grond en nijverheid, en die van andere landen. De zwarigheden, die wij in den beginne van dezen brief hebben aangevoerd tegen de bepaling om voor alsnog de regten naar de waarde der goederen, volgens daarvan te maken lijsten te berekenen, zijn ook ten dezen aanzien toepasselijk.

Het is zoo, men had op het voetspoor der Engelschen in het algemeen kunnen bepalen, een minder regt op Nederlandsche goederen, dan op andere; maar hoe gaarne wij tot zulk eenen maatregel zouden hebben willen overgaan, zoo zijn wij na rijp beraad voor alsnog door onderscheidene bedenkingen daarvan terug gehouden.

Wij wenschen echter niets meer dan dat spoedig ook door het gemakkelijk vertier naar hier, onze fabrieken onmiddellijke voordeelen uit den Indischen handel zullen ontleenen, gelijk wij reeds in een vroeger gedeelte van dezen brief te kennen geven. Wij hebben bij eene vroegere gelegenheid met leedwezen te kennen gegeven, dat de aangebragte goederen tot nu toe niet altijd van de uitgezochtste hoedanigheid zijn. Hierbij komt, dat onze fabriekanten nog niet genoegzaam bekend zijn met de sorteringen, die in deze streken gewild zijn; daarom zonden wij de monsters, van welke wij hierboven gewag maakten, en wij achten het van belang hierbij te voegen, dat het nuttig zijn zoude, indien langs den eenen of anderen weg, welligt best onder de hand door of van wege de Nederlandsche fabriekanten zelve, pogingen gedaan wierden, om de voortbrengselen, derzelver stoffagie, vorm, patronen en wat dies meer is, te leeren kennen, die in Engeland zelve gemaakt worden; want het is ons uit eenige berigten voorgekomen, dat Engeland zelve thans een goed deel der lijwaten, bij voorbeeld, fabriceert, die in vroegere dagen alleenlijk in Indien, bepaaldelijk op de Kust van Coromandel, gemaakt wierden, zoodat het Britsche bestier van Indien reeds eenige factorijen die alleenlijk voor de weverijen wierden aangehouden, heeft opgebroken. Zijn onze fabriekeurs eens met dat alles bekend, dan vooral zal eene nog grootere tegemoetkoming van hier werken; thans reeds deelen zij in die voordeelen, welke de aanbrengst op Nederlandsche schepen oplevert.

Eene derde bedenking heeft ons weerhouden: de onzekerheid van eenen genoegzamen aanbreng voor alsnog. Dit staat in verband met de vorige aanmerkingen. De onzekerheid toch, waarin onze handelaren zijn, of de artikelen nu in Nederland aangemaakt, hier gewild zijn, vooral zoo veel betreft hetgeen door de inlandsche bevolking in dezen geheelen Indischen kring verbruikt wordt, doet op eenen ruimen aanbreng niet hopen, en wij moeten dus door onze maatregelen niet uitlokken eene vermeerdering van regten welligt, door andere Mogendheden

te stellen op zoodanige goederen naar herwaarts, welker gebruik wij weten dat voor ons niet te ontberen is.

Die vrees is bij ons aangegroeid, nadat wij uit een der laatst aangekomen brieven van het Departement van Koophandel en Kolonien zijn ontwaar geworden, dat de toenmalige Directeur-Generaal maar ten deele geslaagd is, om de Zuid-Nederlandsche fabriekeurs tot het aanmaken en leveren van eenige benoodigdheden voor den Japanschen handel over te halen.

Wij achten het onnoodig meer op dit punt te zeggen, hetwelk wij, zoo als alle anderen, gaarne aan de beoordeeling van Uwe Excellentie zelve, en van de deskundigen, die daarover zouden kunnen geraadpleegd worden, overlaten.

Het is zeer mogelijk dat wij in de beschouwing en handeling hiervan, zoo wel als van meer andere voorwerpen misgetast hebben; — de zaak is in waarheid nog nieuw.

Opvolgende omstandigheden, een meer geregelde en meer gekende loop der zaken kunnen met den tijd andere gezigtspunten opleveren, en dan kan aan de bepalingen zoodanige wijziging gegeven worden, als nuttig voorkomt.

Wij zullen inmiddels eene proeve kunnen nemen, die wij hopen dat niet geheel kwalijk zal uitvallen. Zoo veel is zeker, dat wij getracht hebben het belang van het Moederland met dat dezer Indische Bezittingen en met de wederkeerige belangen van de handelaren, met de bevordering van den handel in het gemeen in verband te brengen, en vleijen ons, dat Z. M. ons deszelfs goedkeuring niet geheel weigeren zal, en dat dezelve aan de Nederlandsche handelaren en scheepsreederijen aannemelijk zal voorkomen; terwijl de fabriekanten, door Uwe Excellentie ingelicht, zien zullen, dat wij niet dan met weerzin teruggehouden zijn, nu ook nog meer bijzonderlijk voor hen op dit oogenblik iets meer te doen, dan voor te bereiden.

De Commissarissen-Generaal van Nederlandsch Indie,

Cornelis Theodorus Elout.
Van der Capellen.
A. A. Buyskes.

II.

RAPPORT AAN KONING LODEWIJK OVER EENE EXPEDITIE NAAR BATAVIA.

Amsterdam, le 1 Septembre 1808.

Secret.

Au Roi.

Sire!

Le Ministre des Affaires Etrangères m'a fait part des communications qui ont eu lieu entre lui et l'Ambassadeur de V. M. à Paris au sujet d'une expédition à faire pour Batavia, et il m'a annoncé en même tems que V. M. attendait de moi un rapport secret sur cette affaire. En conséquence j'ai examiné avec la plus scrupuleuse attention tout ce qui y est rélatif. J'ai trouvé que quelques armateurs entreprenans, des ports Français sur l'Océan, ont envoyé dernièrement aux Isles du Vent de petits navires, du port tout au plus de deux cent tonneaux, très légèrement armés et n'ayant que douze ou quinze hommes d'équipage. Deux ou trois de ces expéditions ayant réussi, et les navires ayant opéré leur retour en France, avec du sucre et du caffé. Un si heureux exemple a été suivi par plusieurs autres armateurs, qui cependant ont tous dirigé leurs spéculations vers les Antilles. Cette navigation n'est que d'un mois ou de six semaines, et admet de très petits bâtimens; mais il n'en est pas de même d'un voyage à l'Isle de France ou aux Indes

Orientales, lequel, en présentant beaucoup plus de chances périlleuses, exige une mise de fonds considérable, dont, en supposant un succès complet, la rentrée ne peut avoir lieu qu'après une année revolue. Aussi je ne suis pas surpris de voir constaté par les récherches faites à l'Orient et à la Rochelle, qu'on n'y projette aucune expédition pour les Indes Orientales.

Au défaut d'entreprises particulières, on songera peut-être à armer dans les ports de France et à expédier de là pour le compte de l'Etat quelques bâtimens pareils à ceux revenus de la Martinique et de la Guadaloupe. Des essais de ce genre ont eu lieu plus d'une fois dans différents ports étrangers; mais presque toujours on s'en est repenti à cause des fraix énormes qui semblent en être inséparables.

Un armement à l'Orient ou à la Rochelle offriroit sans doute le même inconvénient, et, pour le prouver, il suffira de rappeller que le Maréchal VerHuell donne pour condition principale du consentement à accorder par le Gouvernement Français, *que les équipages seront envoyés de la Hollande.*

Cependant, Sire, je suis prêt à avouer que quelques grands que soyent les inconvéniens et les dépenses d'une expédition faite d'un port étranger, il faudroit ne pas hésiter à s'y soumettre dans le cas où elle seroit absolument nécessaire à la conservation des colonies, et s'il étoit probable que le défaut d'armes ou de subsistances pût les faire tomber entre les mains de l'ennemi. Or, à cet égard, la situation de l'Isle de Java, telle que nous la dépeignent les avis les plus récens, n'est pas allarmante. J'ai eu l'honneur d'en rendre compte à V. M. lors de l'arrivée de M. Schimmelpenninck. [1] Dans le cours de 1807, les *subsistances* avoient été en grande abondance, et les difficultés croissantes que les croisières ennemies et les pirates fesoient éprouver aux arrivages par mer et transports maritimes, étaient compensés par les progrès très marqués de la culture dans les environs même de Batavia. Il y a, à la vérité, quelques comestibles dont on n'y trouvera plus à se pourvoir depuis la suppression de la navigation Américaine, tels que la *viande salée*, *le vin*, *la bière* etc. Mais ces articles ne sont évidemment que d'une nécessité sécondaire, et ne peuvent influer sur le salut de la Colonie.

---

[1] Baron Schimmelpenninck van der Oije, President van het Hoog Geregtshof te Batavia.

Après les subsistances, ce qu'il y a de plus important sans doute, ce sont *les armes et les munitions de toute espèce.* Vu le long espace de tems qui s'est écoulé sans qu'on ait pu en faire des envois tant soit peu considérables, on aurait raison de s'inquièter sur ce point si le rapport du Major Van Braam ne donnait la certitude que dès le mois de Mars 1807, le Gouvernement de Batavia s'est assuré par un contrat avec les Américains 5000 fusils, 10,000 platines, 600 carabines et 30,000 balles. Il y faut joindre tout ce qu'on a retiré des vaisseaux de guerre lors de leur désarmement, et quelques autres secours apportés d'Amérique par le Sieur Cowell. L'artillerie, de l'aveu des officiers supérieurs de cette arme n'éprouvait pas des besoins très pressans. Les poudreries étaient en bon état, et fournissaient quatorze milliers par mois.

Les *munitions navales*, qui doivent nécessairement se tirer d'Europe, sont devenues presqu'inutiles à Batavia, depuis que l'influence nuisible du climat et les désastres de la guerre ont anéanti la marine de l'Etat, et laissent à peine quelques bâtimens côtiers, qui, montés de Javanais et de Malais, entretiennent la correspondance des divers établissemens entr'eux.

Quant au *numéraire*, il est à présumer que la vente des productions coloniales, venant à cesser avec la navigation neutre, le Gouvernement de Batavia ne s'en procurera pas aussi facilement que dans les années antérieures. Mais c'est un inconvénient auquel on ne peut guères remédier, car quand même l'état du Trésor permettrait la sortie d'une somme analogue aux besoins de la colonie, la prudence défendrait de faire cette expedition dans un petit bâtiment, naviguant sous un pavillon ennemi de l'Angleterre.

En comparant ces données sur les besoins de la colonie qu'il s'agit de secourir avec les moyens indiqués par le Maréchal VerHuell, je me trouve autorisé à établir:

1. Que le numéraire ne peut-être risqué sur un bâtiment qui, bien qu'armé en course, n'est capable que d'une résistance peu considérable;

2. Que le vin, la viande salée, les drogueries, les cloux etc. sont des articles dont l'importation seroit très utile à la colonie, mais non tellement indispensable qu'ils vaillent la peine d'un armement couteux dans un port étranger;

3. Que les objets sur lesquels repose la sureté d'une colonie, et

qui pourroient être embarqués sur un corsaire ou sur un autre bâtiment léger, quoiqu'en petite quantité et à des fraix inouïs, existent très probablement à Batavia en quantité suffisante pour le service de cette année ci et de l'année prochaine.

D'après tout ce qui précède, je crois, Sire, que le projet mentionné dans les lettres du Maréchal VerHuell, doit être abandonné. Cependant cet ambassadeur pourroit recevoir l'ordre d'encourager, si l'occasion s'en présente, les armateurs français à des expéditions pour Java, pour leur compte et semblables à celles qui leur ont si bien réussi pour les Antilles, en leur assurant qu'ils y trouveront un marché fort avantageux pour les denrées qu'ils y apporteront d'Europe et la plus grande abondance de productions coloniales pour composer leurs cargaisons de retour. On pourroit même offrir de les munir de lettres de recommandation pour le Gouvernement de Batavia, propres à leur procurer les facilités les plus désirables dans toutes leurs transactions.

Je suis avec un profond respect,

Sire,

De Votre Majesté
Le très humble serv. et très fidèle sujet,
(*Get.*) Van der Heim.

REPONSE DU ROI.

Utrecht, 9 Novembre 1808.

Monsieur Van der Heim, j'ai examiné le rapport ce joint que je vous renvoye. J'en approuve le contenu et vous me proposerez, les moyens d'exécution.

Sur ce Monsieur Van der Heim, je prie Dieu qu'il vous ait en Sa Sainte garde.

(*Signé*) Louis.

III.

RAPPORT VAN H. W. MUNTINGHE OVER DEN NEDERLANDSCHEN HANDEL, BEPAALD OP INDIE.

Copie.

—

Groningen, 21 Februarij 1824.

Hoog Edele Gestrenge Heer!

Ik heb de eer bij deze eerbiedig de ontvangst te erkennen van Uwe Exc. gevenereerde letteren van den 14 dezer, welke mij den 16 wel zijn geworden. Uwe Exc. herinnert mij bij dezelve aan de Conferentien over onderwerpen, de Oost-Indien betreffende, waartoe ik, tijdens mijn verblijf te Brussel, de eer had door Z. M. den Koning te worden toegelaten, en aan de vereerende taak, welke het Z. M. behaagde mij dientengevolge wel te willen opdragen en aanvertrouwen, en welken ik ook met den meesten lust en ijver op mij nam.

De min spoedige volvoering echter van deze taak, dan ik mij zelven in den beginne had voorgesteld, heeft aanleiding gegeven tot de vraag, welke Uwe Exc. mij voorts op last van Z. M. voorstelt, „ tegen wel- „ ken tijd ik zoude meenen in staat te kunnen zijn, om aan mijne „ toezegging ten dezen gevolg te geven. „ Hoe aangenaam het mij nu ook van de eene zijde moge geweest zijn in deze vraag een nieuw bewijs te vinden van de zorg en aandacht, welke Z. M. steeds op de Oost-Indische belangen gevestigd houdt, mag ik echter van de andere

zijde voor Uwe Exc. niet verbergen een zeker smartelijk gevoel en vermoeden, welke daardoor bij mij wierd opgewekt, of namelijk door het uitstel, welke ik had toegelaten, niet eenige der heilzame bedoelingen en maatregelen van Z. M. in derzelver werking mogten zijn vertraagd en opgehouden. Zoo dit laatste vermoeden onverhoopt eenigen grond mogte hebben, verzoek ik Uwe Exc. ootmoedig ter mijner verschooning te willen voordragen, dat ik mij, naar mijne beperkte wijze van zien, overtuigd gehouden heb, dat er hoogstwaarschijnlijk geene maatregelen van gewigt omtrent het beleid der Indische zaken zouden genomen worden, voor en aleer de terugkomst van Z. Exc. den Gouverneur-Generaal Van der Capellen aan Z. M. den Koning de gelegenheid zoude gegeven hebben, om uit den mond van Hoogstdeszelfs Vertegenwoordiger in Indie de laatste berigten omtrent den toestand van zaken aldaar te ontvangen. En dat ik, mij in deze overtuiging gerust stellende, verders ook gemeend heb geen *verzuim* te zullen plegen, door nog eenig *uitstel* tot een nuttig einde toe te laten; en wel *vooreerst* om tot in derzelver eerste beginselen na te sporen van eenige nieuwere maximes van *staat* of *staathuishoudkunde*, die wel vrij algemeen worden aangenomen, doch mij niettemin geheel strijdig schenen met die denkbeelden en voorstellen, welke ik mij te Brussel veroorloofd had mondelijk aan Z. M. den Koning voor te dragen.

De wederlegging of liever de behoorlijke beperking van deze nieuwe leerstellingen, met name die, welke medebrengt, dat de Gouvernementen, ten aanzien van alle voorwerpen van handel en nijverheid, geen anderen pligt te betrachten hebben dan niets te doen en maar te laten doen, scheen mij dus mede tot mijne taak te behooren, en Uwe Exc. gevoelt ligtelijk, tot welke uitgebreide lectures dit denkbeeld mij aanleiding heeft kunnen geven. Hierbij kwamen nog, dat ik mijne gedachten, voor en aleer ik dezelve schriftelijk aan Z. M. voordroeg, gaarne nog eens wilde toetsen aan het oordeel en doorzigt van eenige oude en vertrouwde vrienden, hier in mijne vaderstad. Het was daartoe noodig hen, door mededeeling van eenige der latere rapporten en memorien over de O. I. zaken, in staat te stellen een overzigt van het geheel te nemen. Dit verslond wederom veel tijds. En ofschoon ik van achteren moet erkennen, hier meer te hebben opgeofferd dan ik naderhand nut getrokken heb, hoop ik echter dat de bedoeling, waar-

mede ik deze opoffering gedaan heb, ook iets tot mijne verschooning zal mogen bijdragen. Dan hoe goedgunstig het Z. M. in Hoogstdeszelfs goedheid ook moge behagen deze verschooning aan te nemen, mij zelven betuig ik Uwe Exc. verschoon ik niet. En de zachte herinnering aan mijne eenmaal opgenomen taak zal mij dan ook ten spoorslag strekken, om dezelve zonder toelating van eenig verder uitstel op te vatten en ten einde te brengen.

Ik verzoek echter den tijd, daartoe benoodigd, nog zoo ruim te mogen nemen, dat ik mij het einde van deze maand en den loop der volgende ter bewerking voorbehoude. Meenende in het laatst van Maart in staat te zullen zijn om aan mijne toezegging gevolg te kunnen geven.

Intusschen is het mij bijzonder aangenaam Uwe Exc. voorloopig eenig verslag te kunnen aanbieden van de wijze, waarop ik in het verkrijgen der verlangde inlichtingen, zoo te Amsterdam als elders, ben geslaagd. Ik heb mij namelijk, om dezelve te erlangen, niet alleen te Amsterdam bepaald, maar de geheele reeks van onze voorname handelsteden, van Gent naar Antwerpen, Dordrecht en Rotterdam tot Amsterdam vervolgd, en in elk dier plaatsen eenige der voorname handelhuizen bezocht.

Mijn onderzoek heb ik ingerigt, om te ontdekken in de *eerste plaats* den waren actuelen toestand van den Indischen handel, en in de *tweede plaats* de denkwijze van die huizen van handel, omtrent de middelen, die tot herstel en verbetering van denzelven zouden kunnen dienen.

Omtrent den staat van den handel had ik reeds op mijne heenreize naar Brussel, in het voorbijgaan, van den heer Van Hoboken te Rotterdam vernomen, dat hij op dat oogenblik op zijne Indische retouren, een verlies rekende van ongeveer 3°/₀. — Uit de heeren Van Weilep en te Wintelo te Amsterdam had ik ook reeds verstaan, dat zij op de laatste retourladingen, van Java ontvangen, tusschen de twee en drie ton hadden verloren. Na mijn verblijf te Brussel te Gent komende, erkenden de heeren De Cock onbewimpeld, dat hunne verliezen op de Indische retouren ruim zoo groot waren als die van den heer Van Hoboken te Rotterdam, voor zoo verre dezelve mij destijds nog bekend waren. Te Antwerpen vervoegde ik mij voornamelijk bij den heer Agie, doch ontving van denzelven weinig opening en inlichting van

zaken, maar hoorde ook geene klagten. Van een oud en gerespecteerd makelaar daar ter plaats, de heer Meijer, vernam ik echter, dat de zaken van den heer Agie voornamelijk bestonden in het drijven van een commissiehandel voor rekening van Engelsche en Amerikaansche huizen: — door welke omstandigheid mij het stilzwijgen en de tevredenheid van dien heer genoegzaam wierden opgelost. Te Dordrecht vond ik den Indischen handel geheel te niet geloopen. De heeren Jonkheeren De Court, welken ik aldaar de eer en het genoegen had te leeren kennen, verhaalden mij, dat zij de laatste poging hadden aangewend om denzelven nog levendig te houden; dat zij, nu eenen tijd geleden, opzettelijk een nieuw schip hadden doen bouwen, met oogmerk om daarmede eene onderneming op Java te wagen, dat zij echter, berekenende, dat op de gewone uitzendingen van hier en op de Indische retouren ingekocht, volgens de tegenwoordige prijzen der Indische markt geen voordeel was te behalen, gemeend hadden aan hunne onderneming geen gevolg te kunnen geven, ten ware zij bij het vertrek van hier begunstigd wierden met eenige commissie van Gouvernementswege, hetzij tot overvoer van troepen, ter recrutering van de Indische armée, of wel met de verzending van goederen, voor rekening van het zoogenaamd *approvisionnementsfonds* in Indie, — dan dat zij deze gunst destijds niet hebbende kunnende verwerven, — verpligt geweest waren hunnen nieuw gebouwden bodem van de hand te zetten vóór dat zij nog de zee gekliefd had, terwijl diezelfde bodem, overgegaan in andere handen te Rotterdam en met de noodige commissiegoederen voorzien, dadelijk den steven naar Java had gewend. Op dit eenvoudig en opregt verhaal van de Jonkheeren De Court zij het mij geoorloofd Uwe Exc. bijzonderlijk oplettend te maken. Het bewijst dat, volgens het oordeel van deftige en kundige kooplieden, waaronder ik geloof dat de heeren De Court bij uitnemendheid mogen geteld worden, den handel uit dit Rijk op Indie, met de gewone producten des lands en onder de hooge prijzen, waartoe de Indische producten door vreemde mededinging gestegen zijn, niet meer zonder verlies kan gedreven worden. — Het bewijst dat op de commissiegoederen van het Gouvernement en op de verzendingen van troepen buitengewone winsten worden behaald, die zelfs de overige verliezen van den handel kunnen dekken. Het verklaart en maakt verstaanbaar de

algemeene uitspraak van den handel, dat zonder dergelijke verzendingen van Gouvernementswege geene onderneming op Java zoude kunnen gedaan worden, en dat bij een stilstand van dezelve de handel derwaarts ook zoude stilstaan. — Het lost ook gedeeltelijk het raadsel op hoe sommigen der eerste huizen van negotie, die wegens hun groot aanzien en vermogen ook het grootste aandeel genieten in de verzendingen van het Gouvernement, niettegenstaande den algemeen nadeeligen loop van den handel, nog eene neiging kunnen openbaren om dien nadeeligen loop van zaken slechts zijnen gang te laten gaan. En het wettigt eindelijk het besluit, welke ik vermeend heb uit alle deze omstandigheden te mogen opmaken, dat inderdaad de geheele Indische handel op dit oogenblik gedreven en ook alle winsten op dezelve behaald worden, ten koste van 's Rijks of liever van 's Konings schatkist, voor zoo verre namelijk als de Indische kas bij uitstek als zoodanig mag worden beschouwd. Onbegrijpelijk schijnt het wel, bij den eersten opslag, hoe de Gouvernements-verzendingen nog zoo veel levendigheid in den handel hebben kunnen onderhouden, als zij volgens de steeds voortgaande ondernemingen nog schijnen te bezitten; — doch wanneer daarbij in achting wordt gehouden dat de eisch, voor rekening van het approvisionnements-fonds in Indie, in het voorjaar 1823 niet minder bedroeg dan eene som van vijf millioen, zoo laat het zich ligt begrijpen, dat ten koste van dezelve nog al eenige levendigheid in particuliere operatien kan worden verspreid.

Dan ik gevoele door deze aanmerkingen en redeneringen reeds eenigermate te hebben geanticipeerd op de uitkomsten en besluiten, waartoe het geheele onderzoek omtrent den staat des handels zal leiden, en die door de verdere onderrigtingen, welke ik bekwam, nog meer en meer zullen worden bevestigd en toegelicht. Uwe Exc. vergunne mij dus den draad van mijn verhaal en onderzoek wederom op te vatten ter plaatse waar ik dien afbrak en alzoo mijnen weg van Dordrecht naar Rotterdam en Amsterdam te vervolgen. — Te Rotterdam bezocht ik nu den heer Hoboken voor de tweede maal, doch vond den staat van den handel gedurende mijne afwezigheid niet verbeterd. Terwijl de heer Hoboken, op mijne heenreize naar Brussel, zijne verliezen op de Indische retouren slechts had berekend op ongeveer 3°/₀, verloor hij thans bij de laatste retouren 3 stuivers op ieder pond koffij. —

Behalve dit verlies van den heer Hoboken werden de verliezen, welke het kantoor van de heeren Varkevisser reeds had geleden, in massa begroot op ongeveer 4 ton en men twijfelde of dit huis, zonder eene verbetering in den loop van den handel, eenige verdere ondernemingen op Indie zoude doen. Uit Zeeland had men ook berigt, dat een huis te Middelburg, 't welk nog eenen enkelen bodem naar Java had geëxpediëerd, bij het retour zoodanig was afgeschrikt geworden, dat het dadelijk, hij het weder binnenvallen van dien bodem in onze havens, denzelven had doen verkoopen, met inzigt om geen verder deel in den Indischen handel te nemen. In den Haag genoot ik het voorregt mij, op grond van de nu reeds verkregene kennis, zoowel met den heer Gijsbert Karel van Hogendorp, als met den heer Staatsraad Goldberg, te mogen onderhouden, en zal de eer hebben Uwe Exc. van de wijze van zien van beide deze heeren straks nader verslag te doen. Te Amsterdam vond ik dat de verliezen van de heeren Van Wielep en te Lintelo door de laatste retouren naar Java nog merkelijk waren vermeerderd. Dat bovendien het huis van Bachman en Zoon niet, gelijk de heeren Hoboken, 3 stuivers, maar 4 en 4$\frac{1}{3}$ stuivers op ieder pond koffij verloor, en dat de totale schade, welke zij hierdoor leden, op tusschen de vier en vijf tonnen schats werd begroot. Ik ontwaarde nu ook, dat in deze hoofdplaats het gevoelen vrij algemeen was aangenomen, dat zonder eene bevrachting van Gouvernementswege tot overvoering van manschappen of goederen, geene onderneming op Indie met voordeel konde gedaan worden, en dat zonder dezelve de handel stil zoude staan. Dit gevoelen nu, in welk een ongunstig licht het ook den staat van den handel moge stellen, kwam mij echter niet geheel ongelooflijk voor, in aanmerking nemende de bijzonderheden, mij door de heeren De Court te Dordrecht medegedeeld, en het enorme montant, waartoe de eisch in 1823 voor rekening van het approvisionnementsfonds in Indie was gedaan. Dan aan dit gevoelen, in het algemeen als geloofwaardig aannemende, bleef ik nog steeds gehecht, en voelde mij zelfs gesterkt in het denkbeeld, dat van de hiervoren opgegeven verliezen, welke door de voornaamste huizen van handel op hunne Indische retouren geleden werden, moeten worden afgetrokken de voordeelen, welke zij op de uitgezondene cargaisoenen en op de bevrachtingen van het Gouvernement hadden genoten. Doch

ook deze eenigzins voordeelige zijde, van welke ik vermeende de zaak nog te mogen beschouwen, werd mij weldra onttrokken, doordien ik onderrigt werd, dat de gedachte verliezen, dikwerf op de gecombineerde rekening van uitgezonden cargaisoenen en retouren werden geleden, zoodat de verlies-rekening geene batige zijde had, welke daarvan konde worden afgetrokken. Dit was voor mij een nieuw raadsel en een duister, waardoor ik langen tijd mijnen weg niet konde vervolgen. Ik geraakte eindelijk, na veel vergeefsche pogingen te hebben aangewend, op het spoor. Ik ontdekte namelijk dat meerendeels alle de groote huizen van handel op Indie eene menigte van stille en ongenoemde deelhebbers in hunnen handel hadden, sommigen zelfs, met name de heeren .... en ...., tot niet minder dan 30 en 40 in getal. Dat voorts de hoofden van deze huizen, die hunnen naam aan de Firma leenden, tot hunne medeparticipanten in eene dubbele betrekking stonden; eerstelijk als deelhebbers in den handel, in welke betrekking zij *winst* en *verlies*, voor een dertigste of veertigste, met hunne medeparticipanten gelijkelijk deelden, doch in de *tweede plaats*, als boekhouders en administrateurs van de gezamenlijke Firma, in welke betrekking zij hunne medeparticipanten eene rekening ten laste bragten van onkosten en administratie, die de verliezen op hun aandeel in den handel gewoonlijk verre overtroffen. — Door deze verkregene inlichtingen was nu het raadsel, hoe de hoofden der groote handelhuizen in Indie onder een verliesgevenden handel nog konden blijven staan, en wenschen dien nadeeligen staat van zaken slechts te laten voortduren, vrij plausibel opgelost. Doch in eenen sterkeren graad blijft daarentegen de zwarigheid over, ten aanzien van de stille deelhebbers in de Firma, die nu niet alleen door de gewone verliezen in den handel, maar daarenboven nog door eene bezwarende onkostrekening van hunnen hoofdparticipant zouden worden gedrukt. — Hoe nu de ondergeschikte deelhebbers in den handel, onder zulke omstandigheden, deelhebbers kunnen blijven, is wederom een raadsel, en een raadsel, hetwelk ik tot nog toe niet heb kunnen oplossen dan door vermoedens. Ongelukkig nu is het, in zaken van deze natuur, misschien even gevaarlijk, te veel als te weinig of in het geheel niets te vermoeden. Ik zal mij derhalve vergenoegen met slechts eenige weinige punten onder de aandacht van Uwe Exc. te brengen. *Vooreerst*

het immense bedrag van den Indischen eisch, voor rekening van het approvisionnementsfonds; — *ten tweede* de omstandigheid, die voor nader onderzoek vatbaar is, dat misschien het meerendeel der ondergeschikte deelhebbers in de groote Firma's van negotie bestaat uit leveranciers en fabriekanten van die goederen, welke voor Indie worden geëischt; en in de *derde plaats* de wijze, waarop voor de gedane leverancien betaling geschiedt, door wissels namelijk op het Indisch Gouvernement, hetwelk met geene mogelijkheid kan oordeelen over de billijkheid of onbillijkheid der berekende prijzen volgens de Europesche markt.

Dan hoe het hieromtrent ook moge gelegen zijn, *de staat van den Indischen handel in dit Rijk* kan volgens alle de voormelde berigten niet anders dan hoogst nadeelig, wankel en schier op den rand van haren verderen val en ondergang beschouwd worden, zoo de beschermende en ondersteunende hand van Z. M. den Koning dit niet verhoedt. De Indische retouren, welke de voorname winsten en voordeelen van den handel in den schoot van het Moederland behoorden uit te storten, geven niets dan *verlies*. Zij geven dit verlies niet op eene enkele plaats of aan één eenig huis van handel. Zij doen deze verliezen ondergaan aan alle onze groote handelsteden van Gent af tot Amsterdam toe, en aan alle de huizen zonder onderscheid die op Indie handelen, met uitzondering van een enkel, dat zich blootelijk met commissien van vreemden bezig houdt. De verliezen, welke zij doen ondergaan, zijn niet gering, zij zijn van dat gewigt, dat zij voorname huizen afschrikken van den handel, en anderen doen dreigen er geen verder deel aan te zullen nemen. Vallen er intusschen nog eenige voordeelen op den Indischen handel, zoo worden deze behaald op de uitgezondene cargaisoenen en wel uitsluitend door middel van de bevrachtingen van het Gouvernement. Zij worden dus betaald ten koste der publieke schatkist, en hoogst vermoedelijk zelfs in vele gevallen door onregelmatige en tegen onbillijke prijzen aangerekende leverantien. Ja, deze onregelmatigheden, schijnt het zelfs, in den gegeven toestand van zaken, gevaarlijker te zijn tegen te gaan, dan te dulden; wijl men, bij een stuiting van dezelve, door de algemeene opinie gedreigd wordt, met eenen geheelen stilstand van den handel.

Is dit nu waarlijk de tegenwoordige toestand van den Indischen

handel in dit Rijk, zoo kan er ook wel geen twijfel noch verschil van gevoelen plaats hebben, omtrent de vraag, of aan denzelven eenig herstel en verbetering behooren te worden toegebragt? Het is niet de quaestio *an*, maar alleen de quaestio *quomodo*. Ik heb ook het genoegen Uwe Exc. te mogen berigten, dat ik omtrent deze eerste vraag, bij alle verstandige en bevoegde beoordeelaars der zaak, slechts een algemeen gevoelen heb aangetroffen; — eene enkele uitzondering slechts is mij ten dezen opzigte voorgekomen, waarvan ik Uwe Exc. ter zijner plaats ook afzonderlijk verslag zal doen; — doch velen daarentegen toonden een dringend verlangen naar eene verbetering van den staat van den handel, zonder dat zij zelven dikwerf de middelen daartoe wisten aan te wijzen of met vertrouwen te kiezen.

In het onderzoek naar de middelen, die tot herstel en verbetering van den Indischen handel zouden kunnen strekken, moet ik dan ook erkennen, bij velen niet dan eene zwakke en twijfelachtige meening te hebben aangetroffen, veelal spruitende uit eene gebrekkige kennis van den toestand van zaken in Indie.

Bij anderen daarentegen had ik het genoegen van niet alleen eene meerdere maar boven verwachting naauwkeurige kennis van de Indische zaken te ontmoeten; zoowel betreffende den staat en den loop van den handel, als betreffende de gronden en maatregelen van het bestuur, en dat zoowel met betrekking tot onze bezittingen als die der Engelschen. Bij dezen vond ik dan ook steeds òf eene geheele, òf, zoo er particuliere belangen in den weg stonden, dan nog eene groote partiële overeenstemming met mijne gevoelens en voorstellen. Door eenige weinigen, die den loop der Indische zaken sedert het bestuur der voormelde O. I. Compagnie nimmer hadden uit het oog verloren, en zich tevens met de gronden van het Engelsch bestuur innerlijk hadden bekend gemaakt, werd ik zelfs voorgekomen in de voorstelling mijner denkbeelden, en ik genoot van hunne zijde niet alleen toestemming, maar volkomene goedkeuring en eene zekere mate van toejuiching. Om Uwe Exc. echter de waarde van deze gevoelens beter te doen kennen, dien ik te treden in eenige verdere bijzonderheden, zoowel ten aanzien der plaatsen als personen, bij wien ik dezelve aantrof. In het algemeen ook neem ik de vrijheid Uwe Exc. vooraf aan te merken, dat ik bij het instellen van dit onderzoek steeds deze orde in acht

nam, dat ik eerst de oorzaken van de kwaal en vervolgens de hulpmiddelen trachtte aan te wijzen of te ontwaren. Op deze wijze begon ik dan ook het onderzoek omtrent het onderhavige punt, in de eerste plaats te Gent, en wel bij eenige heeren fabriekanten, van welken ik ter gelegenheid van den actuëlen staat van den handel, niet gesproken heb, om reden zij daarin geen onmiddelijk aandeel nemen. — Onder deze fabriekanten nu had ik het geluk in de eerste plaats bekend te worden met de heeren Gebroeders De Smeth. Bij een van deze heeren, die ook reeds wegens zijne verdiensten eene honorabele onderscheiding van Z. M. den Koning heeft mogen ontvangen, trof ik die naauwkeurige kennis der Indische zaken aan, waarvan ik zoo even in algemeene woorden melding maakte. De staat van den handel, het aandeel, welke vreemden daarin nemen, de hoeveelheid en waarde der ingevoerde Engelsche lijnwaden, de soorten en modellen van de goederen, derzelver toenemend vertier op Java, de prijzen en de immense winsten, welke de Engelschen daarop behaalden, de hooge prijzen waartoe de koffij en andere producten van het land door hunne mededinging was gedreven, — met alle deze omstandigheden was hij naauwkeurig en tot in bijzonderheden bekend. Het viel dus gemakkelijk met dezen kundigen koopman en fabriekant, zoowel de oorzaken der kwaal, als de hulpmiddelen na te gaan en te ontdekken; — de naaste oorzaak der verliezen, die hier werden geleden, was naar zijn gevoelen gelegen in de uitermate hooge prijzen der producten in Indie; deze hooge prijzen schreef hij toe aan de mededinging der vreemden en voornamelijk der Engelschen; — die vijfmaal meer winnende op hunne aangebragte lijnwaden, dan de Nederlandsche koopman op zijne gewone cargaisoenen, ook oneindig hooger prijzen in Indie konden besteden, en nogtans hunne gecombineerde rekening van *uitvoer* en *retour* met een batig saldo sluiten, terwijl de Nederlander, voor dezelfde prijzen in Indie inkoopende, niets dan verlies op de Europesche markt had te wachten. Dit zijne denkbeelden zijnde omtrent de oorzaken der kwaal, waren de hulpmiddelen, volgens zijne wijze van zien, ook niet ver te zoeken. De eerste en naaste oorzaak van den nadeeligen toestand van den handel hier te lande was gelegen in de onmatige rijzing der Indische prijzen, het naaste hulpmiddel moet dan ook gezocht worden in eene daling van

dienzelfde prijzen. De hooge prijzen waren veroorzaakt door de mededinging van den vreemden Europeschen handel, de lage prijzen moesten dan ook bewerkt worden door eene uitsluiting of althans doelmatige beperking van dienzelfden vreemden handel.

De maatregelen door het Britsch bestuur in Indie tot wering van den vreemden Europeschen handel, uit de binnenste gedeelten van die bezittingen vastgesteld, kwamen hem doelmatig en toereikende voor. — Alleen was hij sterk doordrongen van het gevoel, dat wanneer zoodanig eene beperking aan den vreemden Europeschen handel werd gegeven, aan de nationale vaart en handel te gelijker tijd eene nieuwe kracht en een nieuw leven moest worden bijgezet, — opdat die *behoeften* der Indische bevolking, waarin thans nog door den vreemden handel wordt voorzien, na eene uitsluiting of beperking van denzelven, niet onvervuld mogten blijven. Om nu deze nieuwe kracht en werking aan den nationalen handel te schenken, was hij met mij van gevoelen, dat geen geschikter middel kon gekozen worden als de vereeniging van den handel onder eene algemeene maatschappij, zonder monopolie of eenigen invloed op het politiek bestuur, doch echter zoodanig ingerigt en met zulke voorregten voorzien, dat de belangens van den handel door dit ligchaam zoo wel met betrekking tot het Moederland als de Indische bezittingen, krachtdadiglijk zouden kunnen worden beschermd en beveiligd. Hij vermeende dat deze maatschappij wel deelneming zoude vinden, zoodra het publiek eenigermate van 's Konings wege, met den aard der zaak en de daaraan verbonden voordeelen zoude zijn bekend gemaakt. Deze deelhebbers meende hij, dat zich moesten vormen tot kamers, van welke twee of drie in de noordelijke en een gelijk getal in de zuidelijke provincien moesten geplaatst worden. Deze kamers zouden dan natuurlijkerwijze de beschermers en voorstanders worden der nationale nijverheid elk in haren kring. Om echter de verschillende belangen van deze kamers onderling en de algemeene belangen van het Rijk, met die der overzeesche bezittingen te vereenigen, begreep hij dat uit de onderscheidene kamers een algemeen *bewind* behoorde te worden gekozen; hetwelk echter in alle deszelfs handelingen, aan een bestendig oppertoezigt, van wege Z. M. den Koning behoorde te worden onderworpen.

Hij meende, dat het grootste voorregt waarmede deze maatschappij

zoude kunnen begunstigd worden, zoude gelegen zijn in de zoo evengemelde beperking van den vreemden handel en in den toegang bij voorkeur aan haar vergund, tot de binnenste gedeelten onzer Indische bezittingen. Hij gevoelde dat door dit middel, aan de vereenigde maatschappij in stede van verlies, misschien een winst van 60 tot 100 percent op de Indische retouren, zoude verzekerd worden. Uit deze winsten begreep hij verders, dat boven eene billijke uitdeeling aan de participanten, nog eene aanzienlijke aanmoediging aan de nationale nijverheid zoude kunnen verleend worden. En deze ondersteuning naar gelijke en billijke gronden verleend wordende, aan de onderscheidene takken van nijverheid in de noordelijke en zuidelijke provincien, dacht hij, dat door deze vereeniging in den handel, ook een nieuwen band van eensgezindheid en tevredenheid tusschen de beide groote afdeelingen van het Rijk zoude gelegd worden. Althans hij verzekerde mij, dat zoodanige schikkingen door het gansche fabriekwezen te Gent als eene weldaad zouden worden beschouwd, en met geestdrift en toejuiching van de hand van Z. M. zouden worden ontvangen. Hij maakte zich ook sterk, dat Gent, zoodra dit verlangd wierd, de gansche hoeveelheid katoenen lijnwaden, welke thans door den Engelschen handel op Java worden aangebragt, uit hare fabrieken zoude leveren. Tot een bedrag namelijk van ƒ 4 à ƒ 5,000,000 's jaars. Deze zelfde verzekering wierd mij door vele der overige fabriekanten gegeven. Alleen erkenden zij mij dat de inkoop hunner fabriekaten, gedurende de eerste 2 of 3 jaren, waarschijnlijk nog eenige weinige percenten hooger zou te staan komen als die der Engelschen, doch zij vleiden zich, dat het vermeerderd vertier hen na ommekomst van weinige jaren in staat zoude stellen, om voor gelijke prijzen met de Engelschen te kunnen leveren. De bereiking nu en zelfs het streven naar dit doel, was ongetwijfeld eenige opofferingen waard. En zoo als deze tot aanmoediging van het fabriekwezen in het Zuiden, zoo ook konde zij tot opbeuring van den scheepsbouw en de uitrusting van schepen in het noorden besteed worden; zoodat de vereenigde maatschappij aan beide de deelen van het Rijk gelijkelijk hare ondersteunende hand zoude aanbieden. Bij de Chefs van de groote huizen van Indie, voorspelde mij echter de heer de Smeth, dat ik niet ligtelijk eene overeenstemming van gevoelen zoude bewerken, wijl hij meende, dat hunne bijzondere belangen, en de suprematie welke zij

thans in den handel voeren, daartegen in den weg stond. Ik ondervond dit ook weldra, toen ik mij verders vervoegde aan het huis van de heeren De Cock te Gent. Een van deze heeren, die mij de gelegenheid gaf, eene conferentie met hem over deze zaken te houden, stemde, ten aanzien der oorzaken van de tegenwoordige verlegenheid van den handel, volkomen overeen met het gevoelen van den heer De Smeth en het mijne, zoo even gedetailleerd. Het groote hulpmiddel daar tegen, erkende hij dan ook dat moest gevonden worden, in eene doelmatige beperking van den vreemden en voornamenlijk van den Engelschen handel. Ten aanzien van de wijze waarop deze beperking behoorde te geschieden, was hij ook van meening, dat de maatregelen tot een gelijk einde, in Britsch Indie vastgesteld, daartoe het beste model opleverden. Na deze beperking van den vreemden handel oordeelde hij ook, om dezelfde redenen als de heer De Smeth, dat aan de nationale vaart en handel eene meerdere kracht en werking moest worden gegeven. Bijzonder vast stond hij in het gevoelen, dat om aan den handel op Indie eene meerdere uitbreiding te geven, een grooter geldvermogen dan tegenwoordig in denzelven behoorde te worden geplaatst. Om dit grootere kapitaal te verkrijgen, keurde hij ook wel een deelgenootschap niet af. Doch omtrent de wijze waarop deze *vereeniging* zoude geschieden, en de uitgestrektheid die daaraan zoude gegeven worden, week hij zeer af van het gevoelen van den heer De Smeth en het mijne. De vereeniging behoorde zich, naar zijne gedachten te bepalen, tot het oprigten van een zeker getal *Kamers* voor den Indischen handel, die wel ieder in den hare een onbepaald getal deelhebbers zouden kunnen toelaten, doch ieder op zich zelve, onafhankelijk blijven staan en handelen, alleenlijk ondergeschikt blijvende aan het Ministerie van Kolonien, op den tegenwoordigen voet. Van eene algemeene vereeniging en bewind over den handel, en van een nog hooger oppertoezigt en contrôle over denzelven van Gouvernementswege, toonde hij zich afkeerig. De gronden, voor dit zijn gevoelen aangehaald, bestonden voornamelijk in de *twee* volgende: *eerstelijk*, dat bij het daarstellen van eene algemeene vereeniging en bewind over den O. I. handel, — Amsterdam zich weder als voorheen, hare oude suprematie zoude willen aanmatigen, waaraan Antwerpen en de zuidelijke steden nimmermeer zouden toegeven; en in de *tweede plaats*, dat de onkosten van scheeps-

bouw en tot de uitrusting van schepen in de noordelijke provincien die, welke in de zuidelijke daartoe besteed wierden, zoo verre overtroffen, dat er nimmer eenen gemeenschappelijken handel, noch gelijke rekening tusschen de noordelijke en zuidelijke provincien van het Rijk, zouden kunnen bestaan, en ten gevolge van welke omstandigheden, de heer De Cock, ook onbewimpeld, voor zijn gevoelen verklaarde, dat Amsterdam binnen den tijd van tien jaren voor Antwerpen zou zwichten en haren ganschen buitenlandschen handel zien verloopen en te niet gaan.

Op deze redenen, vermeende ik den heer De Cock te mogen antwoorden, dat de oude suprematie, welke Amsterdam zich mogt willen aanmatigen, hem naar mijne gedachten geene vrees behoefde in te boezemen; dat Amsterdam bij geenen verstandigen van dezen tijd eenige steun voor deze aanmatigingen zoude vinden en voorzeker niet bij Z. M. den Koning, die geen ander doel konde hebben, dan om alle deelen van het Rijk eene gelijke bescherming en gelijke weldaden te doen genieten, dat voorts ook de hoogere onkosten van scheepsbouw en reederij in de noordelijke provincien dan in de zuidelijke, geen onoverkomelijke zwarigheid tegen eene vereeniging van den handel opleverde; trouwens dat zoowel als de zuidelijke provincien eenige ondersteuning zouden vorderen tot uitbreiding van het fabriekwezen, de noordelijke ook eenige ondersteuning mogten genieten tot instandhouding van den scheepsbouw en de reederijen; dat alle de opofferingen, daartoe benoodigd, uit eenen zuiveren bron zouden voortvloeijen en gevonden kunnen worden uit de winsten op de Indische retouren, welke het Gouvernement door hare inrigtingen, aan den vereenigden handel zoude *schenken*, zonder dat de deelhebbers van eene billijke uitdeeling op de ingelegde kapitalen verstoken wierden. Dat voorts de val van Amsterdam, welke de heer De Cock, volgens den tegenwoordigen loop van zaken, binnen den tijd van *tien* jaren voorspelde, wel verre van een reden te zijn om eene vereeniging van den handel tegen te houden, veeleer de sterkste drangreden aanbood, om ter verhoeding van dezen noodlottigen slag, alle middelen aan te wenden, en ook eene *algemeene vereeniging* van den handel op Indie te beproeven.

Ik nam eindelijk nog de vrijheid, den heer De Cock te doen opmerken, dat zoo al na zijne wijze van zien, de algemeene vereeniging van den handel aan eenige tegenbedenkingen blootstond, de vereeniging

kamersgewijze, naar mijne gedachten nog aan veel grootere zwarigheden onderhevig was. Immers zou de oprigting van zoo vele verschillende kamers, die ieder op zich zelve onafhankelijk zouden staan en handelen, denzelfden staat van zaken wederom doen geboren worden, die bestond vóór de vereeniging der Generale O. I. Maatschappij in 1602, toen de handel door onvereenigde maatschappijen wierd gedreven, zoodat de onderscheidene kamers zich onderling dan ook weder dezelfde nadeelen zouden toebrengen als de onvereenigde maatschappijen toen ter tijd, en misschien niet minder, dan de vreemde handel thans aan den algemeenen nationalen handel doet ondervinden. Ik verklaarde hem derhalve, dat zoo de algemeene vereeniging van den handel niet verdiende te worden tot stand gebragt, de vereeniging alleen kamersgewijze nog veel minder raadzaam zoude wezen, en dat alsdan de tegenwoordige loop van zaken zoude moeten voortduren, waarvan hij nogtans het nadeelige niet alleen erkende, maar ook ondervond.

Dan, volgens de voorspelling van den heer De Smeth, bewerkten alle deze redenen geene overtuiging, althans geene toestemming. De heer De Cock was cordaat genoeg, om den nadeeligen staat van den handel in het algemeen te erkennen. — Hij zag er ook de ware oorzaken van in, en hechtte gereedelijk zijne goedkeuring aan alle middelen van herstel, welke met zijne bijzondere belangen en met zijne suprematie in den handel bestaanbaar waren. Eene bloote vereeniging tot onafhankelijke Kamers konde hij wel gedoogen, wijl toch de Kamer van Gent steeds de Kamer van de heeren De Cock zoude gebleven zijn; de stille participanten zouden alleen openbare deelhebbers zijn geworden; de dubbelde betrekking van deelhebber en gemagtigde der overige participanten had echter in het hoofd der Kamer vereenigd kunnen blijven; — door de toelating van nieuwe deelhebbers zou ook het kapitaal der Kamer zijn vergroot; naarmate van dit kapitaal zouden ook de aandeelen in 's Gouvernements verzendingen zijn toegenomen: — dit alles was voordeelig: — doch een algemeen bewind en een oppertoezigt van 's Konings wege, waardoor de wijze van leverantie en de aanrekening der goederen konde worden gecontroleerd en de uitdeelingen op de ingelegde kapitalen geregeld, was den heer De Cock niet welgevallig; doch zeker, het kwam ook niet met zijne bijzondere belangen, noch met de hoogheid van zijn huis overeen.

Te Antwerpen ontving ik van den Heer Agie weinig inlichting, om reden, welke ik hiervoren reeds kortelijk heb aangestipt. Doch de Heer Meyer, den makelaar, aan wien ik de kennis dier redenen te danken had, was openhartiger. Nadat ik hem, zoo verre noodig was, met mijne denkenswijs had bekend gemaakt, verzocht ik, dat hij mij kort doch onbewimpeld wilde verklaren, of hij zich daarmede konde vereenigen, dan of hij het raadzaam oordeelde den handel op den tegenwoordigen voet slechts te laten voortgaan; waarop hij mij zeide, dat deze vraag dadelijk hare oplossing vond in eene andere: „of het „namelijk beter zoude zijn den grooten handel op Indie te laten drijven „ten voordeele van vijf of zes particuliere huizen van negotie, die zich „verrijkten ten koste van alle de overigen, dan wel dezelve te bestieren „ten nutte van het Rijk in het algemeen en van alle de verschillende „takken van nijverheid, binnen hetzelve gevestigd." Hij vleide zich dan ook dat, zoodra die voorstellen welke ik hem ontvouwd had, algemeen gekend en begrepen zouden worden, zij ook eenen algemeenen bijval zouden vinden.

Te Dordrecht zal het Uwe Excellentie niet kunnen bevreemden, dat ik in mijne bekenden, de heeren Jhrn De Court, geene groote voorstanders vond van den tegenwoordigen voet, waarop de handel op Indie gedreven wordt, daar zij het onder die inrigtingen voor zich zelven onuitvoerlijk gevonden hadden eenige onderneming in dien handel te doen. Zij waren dan ook zeer genegen om mij aan te hooren, en hechtten dan ook hunne goedkeuring aan mijne voorstellen, voor zoo verre hunne kennis van de Indische zaken hen in staat stelde dezelve te beoordeelen; zelfs verklaarden zij zich niet ongenegen om, indien Zijne Majesteit in Hoogstdezelfs wijsheid mogt besluiten iets dergelijks tot stand te brengen, daartoe het hunne naar vermogen bij te dragen; doch zij oordeelden, dat het onderscheid der nieuwe inrigting van die der voorn. O. I. Comp. eerst duidelijk en algemeen zoude moeten gekend worden, voor men zich van eene algemeene medewerking konde verzekerd houden, wijl de verliezen onder de laatste jaren van het bewind der voorn. Comp. geleden, bij velen nog diep in het geheugen lagen.

Te Rotterdam trof ik nu in den heer .... den eenigen man aan, die, niettegenstaande bij den nadeeligen staat van den han-

del en zijne eigene verliezen openhartig erkende, nogtans de wensch te kennen gaf, om de zaken slechts den gewonen gang te laten gaan. Hij beweerde zelfs dat dit het beste was, niettegenstaande ik hem onder het oog bragt, dat de handel inderdaad ten koste van de publieke schatkist, en door middel der Gouvernements bevrachtingen wierd gaande gehouden, en dat de vreemde handel den nationalen op Java verdrong en bedierf. De redenen waarmede de heer .... zijn gevoelen in zijn eigen oog wettigde waren deze: dat de verliezen, welke de publieke schatkist leed, niet golden de kas *hier te lande*, maar alleen de Indische kas — en dat de Indische Regering in de belasting van den vreemden handel, en in de voordeelen die zij aanbragt, wederom het middel vond, om zich voor die verliezen schadeloos te stellen. — Ik merkte dus dat de heer .... wel een zeker verband bragt in zijne denkbeelden, en een zekeren kring vormde, waarin zijne redeneringen en ook de loop der zaken konden rondgaan; doch de kring, welke hij vormde, kwam mij *vicieux* voor. — Althans de zaken konden dien loop niet volgen, zonder *en* de belangen van de publieke schatkist *en* die van den grooten nationalen handel te kwetsen. — De heer .... kwam mij dus voor eenigermate vergeleken te kunnen worden met een geneesheer, die de eene kwaal door de andere zoude willen genezen. En in hoe verre aan diergelijke begrippen behoort te worden toegegeven, vermeen ik veilig aan het wijzer en dieper doorzigt van Uwe Excellentie te mogen overlaten.

In den Haag ontmoette ik zwarigheden van meerder gewigt: de denkwijze van den Graaf G. K. van Hogendorp, van wien ik, uit eerbied voor zijne vroegere geschriften, gehoopt en gewenscht had nimmer in gevoelen omtrent het beleid der Indische zaken te verschillen. De heer Van Hogendorp wees mij wel voornamelijk over tot het vijfde deel van zijn Bijdr. tot de Huish. van Staat, hetwelk sedert in het licht is verschenen, en waarvan ik dus weinig zal behoeven te zeggen. — Doch omtrent een enkel punt van het eerste belang, de *overdrevene hooge prijzen der koffij* op Java, verstond ik uit zijne gesprekken, dat hij die niet, gelijk de heeren De Cock en De Smeth te Gent, toeschreef aan de mededinging van den vreemden Engelschen handel, maar aan den natuurlijken loop van zaken, aan de meerdere vraag die veroorzaakt was door het vermeerderd vertier, hetwelk sedert den oorlog in het noorden

en vooral in het Russische Rijk had plaats gehad. Was deze stelling in haar volle uitgestrektheid waar; was het vermeerderd vertier in Europa de *eenige* oorzaak van de hooge prijzen in Indien, en moest, gelijk de heer Van Hogendorp verder beweerde, de verlegenheid en de nadeelige staat van den handel, eeniglijk geweten worden aan een gebrek van activiteit, hetwelk bij onze kooplieden, scheepvaart en fabriekanten heerschte, zoo wierden gewis alle beperkingen van den vreemden handel in Indie nutteloos en ondoelmatig. Integendeel wierd het dan ook, volgens zijn gevoelen, nuttig en doelmatig, de toelating van den vreemden handel hoe langs hoe meer te bevorderen; — wijl zij naar die wijze van zien den handel van het Moederland geene schade deed, en de welvaart der Indische bevolking, en de inkomsten van het Indisch bestuur, daardoor merkelijk zouden worden bevoordeeld.

Dan het is er verre af, dat de eerste stelling, waarop deze gansche redenering rust, zonder beperking zoude kunnen toegestemd worden. Zij is ook wel niet in het geheel te ontkennen; doch gelijk het in het algemeen, om wel te oordeelen, noodig is, vooraf wel te onderscheiden, zal het hier ook slechts aankomen op eene *juiste onderscheiding*.

Dat nu het vermeerderd vertier in Europa, gedurende de eerste jaren na den oorlog, in het algemeen eenigen invloed gehad heeft op de verhooging der Indische prijzen, kan redelijk worden toegegeven; doch die *specifique hoogte* der Indische prijzen, waaronder de Engelsche handel bleef welvaren, terwijl de vaderlandsche er onder gedrukt werd, is alleen aan de mededinging van de vreemden, de Engelschen, te wijten. De Engelschen toch konden in Indie tegen oneindig hoogere prijzen inkoopen als de Nederlanders, wijl zij ook oneindig hoogere winsten op hunne ingevoerde cargaisoenen maakten. Aan de Indische Regering is het aangetoond geworden, dat de Engelsche handel, tot aan het einde van het jaar 1820, van 100 tot 120 en 130°/$_o$ op de ingevoerde lijnwaden heeft kunnen profiteren. De Engelschen konden dus hunne retourladingen in Indie tegen hoogere prijzen inkoopen, dan waarvoor zij op de Europesche markt weder vertierd wierden, en nogtans hunne gecombineerde rekening van *uitvoer* en *retour* met een batig saldo sluiten. De heer G. K. v. H. onderstelde naar mijne gedachte te onregte, dat de Engelsche handel geen koffij op de Indische markt zoude hebben ingekocht, dan waarop zij in het

afgetrokkene, en de koffij op zich zelven beschouwd, een voordeel op de Europesche markt konden behalen; wijl de schepen anders, gelijk hij sprak, op het lest zouden zijn teruggevaren. De stelling nu, waarop het geheele systema van den heer v. H. schijnt te rusten, bevat ongetwijfeld eene *dwaling*; trouwens in de gegevene omstandigheden op Java is het eene *onmogelijkheid*, dat een schip, welke een cargaisoen van eenige waarde heeft aangebragt, op zijn last naar Europa terugkeere. — De waarde der aangebragte cargaisoenen moet toch op de eene of andere wijze weder naar Europa worden overgemaakt. En om dit te doen zijn er slechts *drie* middelen, *geld*, *wissel* of *inkoop* van retouren. In geld nu kan de remise niet geschieden, uithoofde van de hoogere waarde, waarvoor het in Indie gangbaar is dan in Europa; in wissels evenmin, wijl zij tot het noodige bedrag niet verkrijgbaar zijn; noch bij het Gouvernement, hetwelk geene jaarlijksche verkoopingen heeft als de voormelde O. I. Comp., op welker rendement het zoude kunnen assigneren; — noch bij particulieren, wijl dezen ook geen genoegzaam vermogen bezitten in Europa, waarop zij kunnen trekken. Er is dus in de gegevene omstandigheden geene remisse mogelijk, waarmede een schip op het lest naar Europa zoude kunnen terugkeeren. En het eenige middel om de aangebragte cargaisoen in Europa te realiseren, is handel en inkoop van retour. Neemt men nu hierbij in aanmerking, dat de waarde der aangebragte cargaisoenen in Engelsche lijnwaden somtijds voor eenen enkelen bodem begroot werd op £ 80,000, en dat de geheele invoer in een rond jaar waarschijnlijk wel op ƒ 4,000,000 mag gesteld worden, zoo valt het ligtelijk na te gaan, welken invloed deze invoer op de prijzen van het stapelartikel van handel moet gehad hebben. Althans na overweging van deze omstandigheden laat ik het gerustelijk aan wijzer oordeel te beslissen, of de overdrevene hoogte dier prijzen meer aan het Russisch vertier dan aan de Engelsche mededinging zij toe te schrijven.

De heer Staatsraad Goldberg meende ook dat de heer v. H. in deze zijne begrippen dwaalde, en dat deze dwaling waarschijnlijk voortsproot uit eenen al te vurigen wensch om de Indische Bezittingen op te voeren tot dien hoogen staat van welvaart en vermogen, die voorzeker wel zouden worden bevorderd door de toelating en uitbreiding van den vreemden handel, doch misschien, gelijk hij meende, ten

koste van den val en de vernietiging van den handel van het Moederland. — Hij hechtte daarentegen eene groote mate van goedkeuring aan de voorstellen, welke ik hem deed — en zeide mij, dat dezelve veel overeenkwamen met de denkbeelden van een aanzienlijk koopman te Amsterdam, Van Tweet, thans overleden, doch die het laatste jaar zijns levens besteed had aan de vervaardiging eener memorie, door hem beschreven „gemoderniseerd monopolie", en welke hij bij uitersten wil begeerd had, dat na zijn overlijden aan Z. M. den Koning zoude worden aangeboden. De zaak zelve beschouwde hij als te uitgebreid om er terstond een bepaald oordeel over te kunnen vellen. — Hij wenschte ze daarom vooraf schriftelijk te zien uiteengezet, wanneer hij ze gaarne in nadere overdenking zoude nemen.

Doch waarschijnlijk wenscht Uwe Exc. reeds, dat ik mij spoede naar Amsterdam en haar mededeele hoe ik de gemoederen in deze groote koopstad, met betrekking tot den Indischen handel, gestemd vond. De belangrijke verliezen nu welke door sommige huizen reeds wierden geleden, en de laagte waartoe de zaken in het algemeen gezonken waren, zoodat geene onderneming zonder de hulp van het Gouvernement meer konde gedaan worden, deden reeds van voren genoegzaam bevroeden, dat deze stemming niet zeer gunstig konde zijn. De algemeene geest zeker ademde geene tevredenheid noch gerustheid. En ik geloof niet te veel te zeggen, wanneer ik verklare, dat niemand die als handelaar eenig deel nam in de Indische zaken, zich in zijne stelling volkomen op zijn gemak en wèl bevond. Hoe echter die stelling te verbeteren en hoe de handel en een ieder die daarin betrokken was, wederom tot welstand en tevredenheid zoude gebragt worden, daaromtrent was goede raad duur en weinige die zich denzelve wisten te verschaffen.

De ondervinding van tegenspoed had echter zoo het mij voorkwam, de gemoederen week, buigzaam en geleidelijk gemaakt. Dit gevoel had zelfs zoo ik mij niet bedrieg, eenen dieperen indruk gemaakt, dan de vooroordeelen, waarmede sommigen nog behebt waren. Hierbij kwam tot mijn innerlijk genoegen, eene, het zij zonder offensie gezegd, voor Amsterdam, boven verwachting hooge graad van vertrouwen, op Zijne Majesteit den Koning en op den Koning personeel, als de eenige bron uit welke hulp en herstel in de tegenwoordige verlegenheid zoude voortvloeijen.

Doch in hunne eigene begrippen omtrent de wijze waarop deze verbetering zoude behooren te worden daargesteld, waren de gemoederen nog zeer verdeeld. Sommige eenvoudige, doch welmeenende zielen, droomden reeds weder van de oude gulden dagen der voormelde Compagnie, wanneer zij slechts van eene vereeniging in den handel hoorden spreken. Anderen, meer schrander, doch ook meer baatzuchtig en ongevoelig, wenschten slechts dat het Gouvernement *quovis meliori modo*, de hand zoude leggen, op het gansche koffijgewas van Java, en hetzelve, met uitsluiting van vreemden, aan den vrijen handel overlaten, zich niet bekommerende, noch omtrent het lot der Indische bevolking, noch omtrent de slagen welke deze vrije handelaars zich onderling zouden toebrengen, maar steunende op het beginsel *die staat die staat*, *die valt die valt*, en zich zelven vleijende, van door eigen krachten en behendigheid, steeds het langst te zullen blijven staan en den aanzienlijken buit uit dezen strijd te zullen behalen. Doch anderen daarentegen, betoonden meer edelmoedigheid, gevoel van eer en zedelijkheid in hunne wijze van denken en onder dezen verdient zeker eene eerste plaats te worden toegekend aan de heeren Geb. Hartsen, zwagers van Z. Exc. den Lt. Gn. Janssens. Deze heeren, ofschoon tot nog toe, door een voorzigtig beleid en door hunne aandeelen in Gouvernementsbevrachtingen, buiten schade gebleven en misschien zelfs eenige voordeelen op hunne ondernemingen behaald hebbende, erkenden echter het verkeerde van den loop en de rigting welke de handel thans genomen had en wenschten opregtelijk denzelven hersteld te zien op een beter beginsel, hetwelk niet alleen met de groote belangen van het Rijk en van Zr. Ms. overzeesche bezittingen, maar ook met de voorschriften van billijkheid en regtvaardigheid ten aanzien der Indische bevolking zoude overeenkomen. Hetzelfde gevoel, hoewel in eenen minderen graad, liet zich ook opwekken bij de heeren Teysset, Van Weilep en te Lintelo, Bachman en anderen, en bij den laatstgenoemden scheen het geen ander tegengewigt te hebben, dan in zijne betrekking als hoofd eener associatie, die welhaast als eene kleine Indische Kamer kan worden beschouwd. Doch in de laatste plaats gevoel ik mij ook nog genoopt U Exc. afzonderlijk verslag te doen van de denkenswijze van twee heeren, die ik wel vóór alle andere had behooren te noemen, de heer De Faesch en de heer T. Rant, de laatste in vroegeren tijd algemeen Boekhouder

op het O. I. Huis te Amsterdam. Het was de heer Faesch, ofschoon hij tegenwoordig geen actief deel neemt in den O. I. handel en zich alleen tot de W. I. zaken bepaalt, dien ik op eene vorige plaats bedoelde als de man, die sedert de ontbinding der voorn. Comp. den loop der Indische zaken met de meeste naauwkeurigheid tot op het tegenwoordig tijdstip had gevolgd en zich tevens met de grondstellingen van het Engelsche bestuur innerlijk had bekend gemaakt. — Hij wachtte dus geene voorstellen noch ontwikkeling van gedachten van mijne zijde af, maar onderstellende dat ik van hem in gevoelen niet konde verschillen, en vervuld van zucht voor het algemeen welzijn en voor de herstelling van eenen handel, waarop hij meende dat voor een groot gedeelte de welvaart van het Rijk, en althans van Holland, rustte, beklaagde hij zich over het *ultra liberale*, welk in onze instellingen was ingeslopen; — en wees mij op die bepalingen van het Engelsche Charter, waardoor, met behoud van alles wat regt en billijk was ten aanzien der Indische bevolking, echter, met betrekking tot vreemde Europesche natien, *eene scheidslinie* was getrokken tusschen de Europesche en Indische markt, en de voordeelen, op deze laatste te behalen, bij voorkeur aan de nationale vaart en handel waren verzekerd, als het eenige middel, waardoor ook onze *nationale handel* zoude kunnen worden behouden en hersteld.

De vereeniging van den handel hier te lande onder een gemeenschappelijk bewind had ook de volkomene goedkeuring van den heer De Faesch; doch meer bijzonder was op dit punt de aandacht gevallen van den gewezen algemeenen Boekhouder, den heer T. Rant; eene vereenigde Maatschappij zonder monopolie en zonder politiek gezag in Indie beschouwde hij als het eenige middel om den handel herwaarts met voordeel te drijven. — Hij beriep zich, tot staving van dit gevoelen, op de redenen, aangevoerd in het werk van den Abt Raynal, livre V, chap. 50, welke plaats mij te voren ook reeds sterk had getroffen, en waarvan ik geloof, dat de inzage de aandacht van Uwe Excellentie ook niet onwaardig zal worden gevonden.

Beide deze Heeren waren voorts van gedachten, dat, ofschoon ook de algemeene medewerking tot daarstelling van dergelijken maatregel zich nog niet oogenblikkelijk mogt openbaren, dezelve zich echter met eene meerdere kennis der zaak ook meer en meer zoude ontwikkelen

en onder begunstiging van Zijne Majesteit den Koning waarschijnlijk verkregen worden.

Hopende hiermede aan het verlangen van Uwe Excellentie voorloopig voldaan te hebben, heb ik enz.

(*Get.*) H. W. MUNTINGHE.

IV.

SCHRIJVEN VAN Mr. D. J. VAN LENNEP. [1]

Van 't Huis te Manpadt, den 22 Aug. 1826.

Amicissime,

Dezer dagen zal U een brief geworden, door mij geschreven en geteekend in mijne betrekking als Secretaris des Nederlandschen Bijbelgenootschaps. Ik heb het van belang geacht U ook nog in mijn particulier te schrijven, om U te melden, dat ik als Hollander en liefhebber van geleerdheid niet min dan in bovengemelde qualiteit uwe medewerking ter bevordering van de zaak in den brief behandeld, hartelijk wensch. De Javaansche taal en letterkunde is een bijna onbearbeid veld, en echter hetgeen men er van weet, moet verlangen inboezemen, om dit veld meer bearbeid te zien. Voor de eer onzer natie is het ook te wenschen, dat die bearbeiding door ons tot stand worde gebragt, en dit wordt dan ook waarlijk wel tijd, daar wij meer dan twee eeuwen reeds in het bezit van Java geweest zijn. Doch niemand kan deze taak ondernemen, dan die, voorzien met eenen taal-

[1] Dit schrijven uit velen, kenschetst niet alleen (gelijk de mededeeling bedoelt, welke ik gaarne deed, ofschoon ze niet behoort tot het eigenlijk onderwerp dezer Bijdragen) de op bl. XVII vermelde betrekking tusschen den uitmuntenden man en den Min. E., maar ook de wijze waarop beide de ieder hunner toebetrouwde belangen ter harte namen; hoedanigheid, blijkens talrijke brieven, hun gemeen met hunnen in dit schrijven bedoelden hooggeleerden vriend V. d. C.

kundigen geest en aanleg, deze gaven door eene geleerde opvoeding tot meerdere volmaaktheid gebragt heeft en dan nog bij dit alles eenen geest van ijver en volharding voegt, die hem in staat stellen om de moeijelijkheden, welke zich in eene vreemde wereld voor hem opdoen, gelukkig te overwinnen. Wat zich zelden vereenigd vindt, aanleg, vorming en standvastige neiging tot de bedoelde zaak, wordt in Gerike vereend gevonden. Hiervoor durf ik u instaan. Ik verheug mij dus dat het Bijbelgenootschap dezen man in de gelegenheid brengt om het Javaansch onder handen te nemen. Zoo hij lang genoeg leven mag, zal zeker ook dit Genootschap door hem het doel, in den U toegezonden brief vermeld, kunnen bereiken; wel langzaam maar goed en volkomen. Echter zal ik aan U mijn gevoelen niet ontveinzen, dat de geleerde wereld en het Gouvernement nog spoediger de vruchten van Gerike's vestiging en verblijf op Java zullen genieten. Eene voldoende vertaling van den Bijbel in het Javaansch is een werk van langen adem. Voor hij die levere, ja voor hij denke om die te leveren, kan hij reeds vele schatten van Javaansche letteren en geschiedenis hebben in het licht gebragt en vele discipelen gevormd. Al ware het dus dat iemand met het doel des Bijbelgenootschaps niets op had, zoo zoude hij kunnen wenschen, ter uitbreiding van wetenschap de afzending van Gerike naar Java, in den aanvang en voortzetting zijner werkzaamheden daar te bevorderen: en het bovengemelde doel is zoo verwijderd en behoeft zoo weinig door Gerike op den voorgrond geplaatst te worden, dat, mijns inziens, zelfs de grootste schroomvalligheid hieruit geene reden van vrees voor de rust op Java in de tegenwoordige omstandigheden kan afleiden. Wat men van Gerike in de eerste jaren op Java vernemen zal, is, in den beginne, dat hij de Javaansche taal aanleert, vervolgens dat hij onderwijs in dezelve geeft. Hoe nuttig eene inrigting van onderwijs, in deze en andere verwante talen aldaar zijn kan, zal bij U wel geen vertoog noodig hebben. Dat die in den tegenwoordigen staat der wetenschappen, en onder ons verlicht Bestuur tot hiertoe is achtergebleven, schijnt alleen daaraan te moeten geweten worden, dat men geene bekwame onderwijzers had; werden die gevonden, zoo mag, dunkt mij, de zaak niet meer achterblijven.

Ik hoor dat tegen het eind dezer maand de Koning in 's Hage verwacht wordt. Misschien vindt gij het noodig of nuttig met Hoogstden-

zelven over deze zaak te spreken. Ik voor mij zoude wenschelijk achten dat Gerike *met medeweten* en *goedkeuring* van den Koning zelven naar Java vertrekken en dit in den een' of anderen brief hem mede te geven, kon uitgedrukt worden. Vindt gij in dat geval geraden om van het hierboven door mij medegedeelde, als mijn gevoelen bij Z. M. gebruik te maken, doe dit vrijelijk. Had de loop der zaak en mijne bijzondere kennis aan U niet medegebragt, dat ik over Gerike in mijn particulier aan U konde schrijven, zoo zoude ik mij inderdaad genoopt hebben gevonden, òf aan den Administrateur Van Ewijck, òf aan U, als Minister voor de Kolonien, eene voordragt hem aangaande te doen. [1] Verlangt gij, om in dezen meer zeker te gaan, Gerike eens te zien en te spreken, hij zal zich, zoodra gij het verlangt, bij U in 's Hage vervoegen. Misschien zoudt gij hem eene scheepsgelegenheid kunnen aanwijzen. Zoo ik hoor, zal het aan dezelve in den loop van dit najaar niet ontbreken.

Onder de aangename herinneringen, die mij van dezen zomer zullen bij blijven, zal die van het verblijf bij U op Voorlinden geene de minst aangename zijn. Ik betuig U nogmaals mijnen hartelijken dank voor al de genoegens, die ik van U en de uwen daar genieten mogt. Onze vertrouwelijke gesprekken zal ik niet ligt vergeten. Gij hebt als een vriend bij een vriend uw hart bij mij uitgestort. Ik ben hieraan zeer gevoelig geweest, en vind mij niet slechts door het vertrouwen gestreeld, maar ook, en meer nog misschien door de gedachte, dat die uitboezeming van het verkropte leed, U ten goede kan strekken. Wees dan ook verzekerd, dat ik in al uwe smart als een hartevriend gedeeld heb, te meer omdat ik mij den aard uwer grieven volkomen kan voorstellen, en in meest alles wat gij mij gezegd heb, slechts de bevestiging heb gevonden van hetgeen ik vermoedde. Bijzonder is dat ook waar ten opzichte van de Oost-Indische zaken Ik heb met genoegen vernomen, dat de Koning zijne goedkeuring aan uwe inzigten en gedragingen dienaangaande op nieuw allerduidelijkst verklaard heeft. Dit zal zeker den heer V. d. C. niet smaken en aan de thans bestaande verwijdering tusschen U beiden voor het oogenblik meer voet geven. Mij is die verwijdering voor beiden leed. Voor U inzonderheid, omdat

---

[1] Gerike's zending en onvermoeide arbeid zijn bekend.

ik weet hoe U dezelve smart. Ik wensch daarom, dat van beide kanten zoo veel mogelijk vermijd worde, wat de breuk onheelbaar zoude maken en men over en weer zich houde bij datgene, wat men ter redding van eigen eer of in het belang der publieke zaak onvermijdelijk acht.

Cura ut valeas. De berigten omtrent uwe gezondheid voldoen mij nog niet geheel. Gij deedt mij hopen, dat ik U eens in deze streken of in Amsterdam zien zoude. Ik wensch door U zelven of door iemand der uwen spoedig betere tijdingen U aangaande te ontvangen. Herinner aan uw zoon P. zijne beloften. Hij zal ons steeds welkom zijn. Groet Mevrouw en uwe familie hartelijk van onzentwege. Ook mijne vrouw laat U hartelijk groeten. Nogmaals cura ut valeas en geloof mij

t. t.

D. J. van Lennep.

Den Heere Minister Elout.
Voorlinden.

V.

IETS OVER DE STREKKING VAN HET TRAKTAAT DOOR DEN AMANUENSIS DER GEVOLMAGTIGDEN.

's Gravenhage, 26 October 1858.

Waarde vriend!

Op de vragen, door UEd. gister morgen tot mij gerigt, geloof ik wel te doen bij deze nader schriftelijk te antwoorden.

Van het geregeld bijhouden van een proces-verbaal der Conferentie te Londen in 1823 en 1824 ter zake van het O. I. Traktaat gevoerd, kan ik mij niets herinneren. Het is evenwel mogelijk dat zulk een proces-verbaal gehouden zij door Z. E. den Baron H. Fagel en geschreven door diens particulieren Secretaris den Heer J. W. May, thans Consul-Generaal der Nederlanden in Groot-Brittanje. Bij dezen zoude dus navraag kunnen geschieden.

Wat bepaaldelijk de kwestie van Borneo aangaat kan ik het volgende bevestigen:

De Heer Falck, eens te huis komende van eene Conferentie met de Heeren Canning en Wynn, de Engelsche Gevolmagtigden, verhaalde aan Kapitein Elout in mijne tegenwoordigheid dat men het nu over een groot beginsel eens was, namelijk dit: dat Nederland ten behoeve van Engeland zoude afzien van alle bezitting op de Vaste Kust van Indie en Groot-Brittanje zich daarentegen zoude terugtrekken van de eilanden. De Heer Falck trok hierop met potlood eene lijn op de kaart tot verduidelijking van zijn gezegde.

Deze lijn liep, ik herinner mij zulks duidelijk, ten naasten bij van de noordelijke punt van Sumatra door de Straat van Malakka onder

Djobor om, verder noordwaarts. Z. Exc. voegde daarbij dat het nu te verstaan was dat wat boven die lijn lag aan Engeland, wat daar beneden lag aan Nederland verblijven zoude. — Ik maakte toen de aanmerking dat Borneo dan ook beneden de lijn viel. „Ja," zei Falck, „maar wij zullen ons wel wachten om daarvan in het traktaat te spre-„ken. De Engelsche Ministers zullen in het Parlement al moeite genoeg „hebben, en mogt daar later kwestie over komen, dan zal het tijd genoeg „zijn onze regten te laten gelden; voor het tegenwoordige is het ons „genoeg dat de Engelsche Staatslieden geene verdere uitbreiding wen-„schen van de Bezittingen der O. I. Compagnie en dat het hun ernst „is om voor het vervolg alle aanleiding tot collisie tusschen de beide „Gouvernementen eens vooral af te snijden."

Mijn geheugen moge mij nu ontrouw zijn ten aanzien van de woordelijke uitdrukkingen van den Heer Falck, ik ben althans zeker vrij juist den zin terug te geven van zijne mededeelingen. Trouwens is die zin geheel in overeenstemming, dunkt mij, met de geheele strekking van het traktaat. Het zich geheel terugtrekken van Sumatra is een sterk bewijs voor de stelling dat van de Engelsche zijde alstoen geenerlei vestiging meer bedoeld of wenschelijk geacht werd op de eilanden, waar Nederland reeds den voet gezet had. En Borneo was toen reeds, in 1824 immers? even als Sumatra op enkele punten door ons bezet. Dezelfde redenen dus die er voor gepleit hadden om zich van dit laatste eiland terug te trekken, bestonden, en bestaan waarschijnlijk nog, voor de Engelschen om zich niet op het verder afgelegene Borneo te vestigen. Zij bezaten destijds in Borneo *niets*, en zoo was er dan ook voor hun geene reden om bij het traktaat dat land bij name te noemen. Ook indien zij zoo verre gingen om onzentwil, of liever op grond van hun beginsel, een eiland te verlaten, waar zij reeds bezittingen of althans betrekkingen hadden; dan spreekt het wel van zelve dat zij het beginsel niet verloochenen zouden met opzigt tot een land waarin zij nog nimmer waren gevestigd geweest, gelijk Borneo.

Zoo veel ik wete waren de naar Londen medegenomen kaarten, afkomstig uit 't archief van Kolonien, welligt dezelfde, welke reeds bij de eerste onderhandelingen gebezigd waren. Mogten dezelve, hetzij bij dat Departement, hetzij bij dat van Buitenlandsche Zaken, kunnen opgespoord worden, dan ware welligt de door mij hierboven bedoelde

potloodlijn daarop nog wel terug te vinden. Gaarne zoude ik op zulk eene wijze de waarheid van het door mij aangegevene gestaafd zien.

Onder verzekering van mijne opregte hoogachting mij, Amice! in Uwe vriendschap aanbevelende, blijve ik

t. t.

O. W. Hora Siccama.

Jhr. Mr. P. J. Elout van Soeterwoude,
Lid der Staten-Generaal enz.

DRUK-

DRUKFOUTEN.

bladz. 13	reg.	1 v. b.	*staat:*	1829,	*lees:*	1820.
14	„	12 v. o.	„	1823,	„	1820.
80	„	3 „	„	De Par,	„	De Part.
87	„	9 v. b.	„	van de C.,	„	van der C.
142	„	17 v. o.	„	enorgeuiller,	„	enorgueiller.
143	„	1 „	„	tho,	„	to.
153	„	8 „	„	Gallie,	„	Gallic.
161	„	1 v. b.	„	wachten,	„	wachten terwijl.
163	„	4 v. o.	„	et,	„	en.
170	„	4 „	„	begg,	„	beg.
178	„	6 „	„	anderen	„	andere.
181	„	10 v. b.	„	noch,	„	nog.
186	„	3 v. o.	„	1797,	„	1791.
187	„	5 v. b.	„	na,	„	van.
253	„	10 v. o.	„	resptectable,	„	respectable.
254	„	5 v. b.	„	engaded,	„	engaged.

k

